

I

Dr. LJUDEVIT PIVKO:

CARZANO

KNIHA PRVÁ.

Dr. LJUDEVIT PIVKO:

CARZANO

Přeložil

Dr. FRANTIŠEK ROUBÍK.

KNIHA PRVÁ:

SÉMĚ.

1924

Nákladem

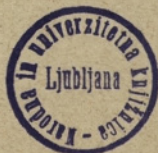
„PAMÁTNÍKU ODBOJE“,

Praha I., Staroměstské náměstí č. 30.

138376

138376

*
Veškerá práva vyhrazena.
*

D 276 / 1955

Předmluva k českému vydání.

*V*álečné vzpomínky Divkovy — jejichž první částí je „CARZANO“ — jsou cenným dokumentárním příspěvkem k historii jihoslovansko-československé vojenské součinnosti na tyrolské frontě a počátků československých legií v Itálii. Smělý pokus carzanský — třeba bez viny Slovanů nedosáhl plného úspěchu — je radostným dokumentem slovanské odvahy, riskující vše pro velikou ideu národního osvobození. Divkova myšlenka mohla uzrátí v čin jedině v tomto prostředí, za obětavé, hrdinné spolupráce Jihoslovanů a Čechů. Odvážný, do nejmenších detailů připravený průlom rakouské fronty u Carzana v jižních Tyrolích se sice vinou italského vedení nezdařil, ale do Itálie přešlo tehdy, v září 1917, dosti českých a jihoslovanských důstojníkův a mužstva, kteří — zajistivše si předem volnost pohybu a jednání — mohli se státí jádrem,

z něhož vyrostly české a jihoslovanské výzvědné oddíly v italských armádách, počátek našich legii v Itálii.

Iniciátor a duše carzanské akce, slovinský profesor Dr. LJUDEVIT PIVKO narodil se r. 1880 v Nové Vasi u Ptujce. Po studiích ve Varaždíně, Ptuji a Mariboru byl mezi prvními slovinskými studenty, kteří přišli studovati na českou universitu v Praze. Doplniv pak své universitní vzdělání ve Vídni, Frankfurtu a Berlíně, stal se roku 1906 profesorem slovinštiny, němčiny a později i tělocviku na učitelském ústavě v Mariboru, kde působí dosud.

Z Prahy si přinesl pochopení a lásku k sokolské myšlence a stal se již před válkou jejím nadšeným propagátorem ve své domovině. Mohutný vzrůst sokolství ve Slovenii v posledních letech je hlavně ovocem jeho neúmorné, obětavé, systematické práce. A právě ve válce, v carzanské akci i v dalším působení Pivkově v Itálii se ukázalo, jak plodným prvkem byla sokolská idea v slovanské osvobozovací práci. Není náhodou, že byl to právě Dr. Pivko a známý lublaňský sokolský přeborník Stane Vidmar, kteří stáli v čele jihoslovanské vojenské organizační činnosti v italské armádě.

Pojav za choť uvědomělou Češku, vychovává Dr. Pivko své děti v duchu jihoslovansko-českém. Česká kultura vůbec dala mladému a nadanému Slovinci mnoho plodných podnětů — a také ve válce občasná návštěvy u jeho rodiny, jež celou válku přežila v Čechách (v Kostelci n. Čer. Lesy), podepřely jeho odhodlání, vystoupiti již na rakouské frontě aktivně proti Rakousku.

Vrátiv se po rozpadu Rakouska do osvobozené vlasti, navázal organicky na svoji činnost předválečnou. Jako starosta sokolské župy mariborské a předseda mariborského odboru jihoslovansko-československé ligy pracuje pilně, skromně a nenáročně jednak na zdokonalení sokolské organisace slovinské, jednak na zpevnění jihoslovansko-československé vzájemnosti. Řada jeho knih, věnovaných metodickým a organizačním otázkám sokolským, propagační práci národní a seznámení slovinské veřejnosti s vynikajícími zjevy slovanských literatur (B. Němcová, Havlíček, Tolstoj), svědčí o jeho neumdlévající, promyšlené národní práci. Veliký rozmach slovinského živlu v bývalé německé baště Mariboru, je v prvé řadě výsledkem jeho již předválečné činnosti.

Pivkova důkladná znalost české národní povahy a poměrů v československých legiích a jeho živý zájem o zdar československé osvobozovací akce v Italii přispěl k tomu, že naši věci prokázal cenné služby. Velikou jeho zásluhou zůstane také to, že v srpnu r. 1918 v posledním okamžiku odhalil a překazil již téměř zdařený pokus rak. propagandy, vzbuditi v italském vrchním vojenském vedení nedůvěru ve spolehlivost našich legií v Italii (viz Pivkovu knihu „Šifrované dopisy [Dřup]“, jež vyšla r. 1924 jako příl. deníku „Nár. Osvobození“).

Kniha válečných pamětí „CARZANO“, jejíž český překlad zde předkládáme našemu čtenářstvu, líčí protirakouskou činnost česko-jihoslovanskou na rakouské frontě až do vlastní carzanské akce 17. září 1917, která

dala vídeňské německé žurnalistice svého času podnět k prudké politické kampani proti Čechům. Další část pamětí obsáhne vojenskou činnost „Carzanců“ v Itálii a bude vítaným pramenem k historii vzniku čsl. legii v Itálii. Slovinské vydání „CARZANA“ vzbudilo zaslouženou pozornost v Jihoslavii i v Itálii. Kniha se čte jako napínavý román — a přece není ničím jiným, než líčením prosté skutečnosti. Není proto snad zbytečno připomenouti, že každý detail vypravování, ba i všechny důležitější dialogy jsou opřeny o autorovy současné podrobné zápisky.

V Praze, 1. srpna 1924.

Dr. FRANTIŠEK ROUBÍK.

Dr. Ljudevit Pivko.

Ú V O D .

Carzano je ves v Tridentsku v italské části bývalého Tyrolska, $\frac{3}{4}$ h. severovýchod. od města Borgia. Kolem Carzana teče horský potok Maso zpod planiny Val Piana a vlévá se blízko Carzana do řeky Brenty. (Bečva)

(Tomáš) Podél Masa šla roku 1916 a 1917 fronta mezi italskými a rakouskými zákopy.

Carzano je nepatrný kraj. Proslul po velezrádné aféře 17. září 1917, jež vzbudila mnoho polemiky v rakouských časopisech, interpelaci německých poslanců, zprávu generálního štábu a rozbouření v centrálních státech.

V 5. bataljonu I. bosensko-hercegovského pluku se organisovali spiklenci, kteří se chopili dalekosáhlého podniku.

Z rakouských linií vyhledávali spojení s národními zástupci v cizozemí, nabídli své síly spojencům a připravovali Rakousku zhoubnou ránu, jež měla rozbít celou tyrolskou frontu.

Spiklenci nedosáhli širokého strategického úspěchu. Podnik se nezdařil pro nedůvěru jednotlivých italských velitelů, na jejichž schopnosti záleželo, zdaří-li se průlom rakouských posic v plném rozsahu.

Vojenské podniky ceníme dle úspěchu. Carzanci však neměli úspěchu.

Prohlášení rakouského ministra zeměbrany (Videň, 2. června 1918, »Deutsche Nachrichten«) dokazuje, že si rakouské vrchní velitelství brzy uvědomilo, v jakém nebezpečí byla rakouská fronta od Korutan do Švýcar. Mentoru ministra zeměbrany v »Neue Freie Presse« se zdálo potřeba, aby upozornil občanstvo na odvrácené nebezpečí a aby zdůraznil nepřehledné následky »zločinného« podniku spiklenců v bataljonu V. b. h. 1., kdyby ho byli Italové obratně využili.

Do konce války hledali vinníky a vyšetřovali »carzanskou zradu«. Bedny aktů, jež chová rakouské ministerstvo vojenství ve Vídni o carzanské události však přece nepraví úplně jasně, jaké cíle měli spiklenci. Jejich cíle označuje úvodní odstavec dopisu, jež poslali devět týdnů před akcí italskému vrchnímu velitelství. Tento odstavec zní: »Domníváme se, že je možno zvrátiti rovnováhu vojenských sil před zamýšlenou německou a rakouskou ofensivou na Soči — ve prospěch Itálie a jejích spojenců.«

* *

*

Carzanská událost však přece nebyla bez úspěchu, měla však vliv jako neviditelný pramen, jenž náhle vytekl z hlubin pod písečnou poušť a nemohl navrch — ale tam, kde se roztéká, se již jeví nová vegetace daleko kolem.

V Itálii a rovněž v ostatních dohodových státech vládlo o rakouských Slovanech mínění — zvláště o Slovincích a Chorvatech, pokud vůbec věděli o naší existenci — že jsme nejzarytější a nejbojovnější Rakušané. Hrstka slovanských emigrantů a jednotlivých vojenských sběhů se snažila po více let, aby změnila nesprávné názory o nás.

Italové nejsou Slovanstvu většinou nakloněni a nezajímali se o naše problémy. Inteligentnější část jejich národa žije v nacionalistickém proudu, jehož zájmy se částečně kříží s našimi a apatie těchto kruhů byla největší překážkou, že v italském tisku nebylo místa pro informace o našem revolučním hnutí. Nepřístupnost vůdců italské národní a vojenské politiky se sdružila s nevědomostí národních mas v tvrdou falangu a musíme se diviti vytrvalostí a energií slovanských národních rad a revolučních odborů v cizozemí, že nezoufaly v úsilí prolomit tyto překážky a přesvědčiti italský svět o potřebě re-vise mínění o rakouských Slovanech.

Jihoslovanský odbor nemohl v Itálii do posledního roku války pracovati, českoslovanská kancelář pak do jara 1918 sotva vežetovala. Neznali tu našeho národního hnutí za osvobození. Kdo v Itálii vykládal revoluční slovanské

ideje, nalézal nepřipravenou půdu a nevěřící posluchače.

Bylo vůbec vyloučeno, že by slovanský propagátor směl v Itálii veřejně pracovati.

Carzanští vzbouřenci byli v Itálii první Slované, přicházející z rakouského vojska, jimž řídcí znalci carzanské události věřili, že pracují z přesvědčení, z idealismu pro osvobození svého národa a z nepřátelství k utlačujícímu je Rakousku. Přes dvě léta již přicházeli před nimi slovanští sběhové z fronty do Itálie a všem zde byla vzata svoboda pohybu a činnosti. Carzanců však v Itálii nemohli považovati za obyčejné sběhy a nemohli jich zkrátka zavřítí do tábora. Snad by je byl stihl týž osud, ale z opatrnosti si zajistili již předem osobní svobodu a volný odchod z Itálie.

A tak utvořila skupina carzanských vzbouřenců jádro, z něhož vznikla ponenáhu veliká organizace slovanských dobrovolců v Itálii, především československých legií. Z carzanského oddílu vznikly vedle jihoslovanského dobrovolnického oddílu v Itálii také první československé legionářské odbory, roty, jež se později sdružily v pluk (39. čsl. pěší pluk »Výzvědní«). Výzvědné legionářské oddíly přispěly k úspěchu diplomatické akce, že konečně Čechoslováci mohli opustiti zajatecké tábory a odejítí ve svém legionářském armádním sboru na frontu.

Jihoslovanský dobrovolnický bataljon v Itálii, jehož základem byli právě carzanští spiklenci, zůstal do konce války osamocen — jednak ví-

nou italské politiky, ještě více však pro motivy, jež vedly jihoslovanské zástupce v cizině. Rozhodně však je zajímavý fakt, že v Itálii nám nepřátelské mohl se jihoslovanský oddíl bez překážek pohybovat a jíti s velikými úspěchy v boj proti Rakousku.

Po příchodu carzanských vzbouřenců počala v Itálii vydatná propaganda ve prospěch Jihoslovanů a Čechoslováků, nejprve ve vojsku a potom v občanské veřejnosti. Nesmíme přehlížeti, že Jihoslované i Čechoslováci byli na sklonku války v Itálii již populární a — je-li třeba to zdůrazniti — v dobré pověsti. Vůli italských státních kormidelníků se ovšem podařilo, že ihned po rozpadu Rakouska stalo se jihoslovanské jméno opět nenáviděným, což při pohyblivosti italské žurnalistiky a při politické nevyspělosti národa nebylo těžkou prací.

* *

*

Kniha vojenských vzpomínek »Carzano« líčí v prvních čtyřech knihách činnost carzanských vzbouřenců do zakončení jejich podniku v září 1917, v ostatních knihách pak různé výsledky podniku, zvláště činnost legionářů v Itálii.

Spis budiž příspěvkem k historii jihoslovanského a československého boje proti Rakousku, k historii snah, jimiž jsme dosáhli svého národního osvobození a sjednocení.

V historii světové války nenalezneš hned tak obětavé součinnosti českých a jihoslovanských elementů, jaké jsme se dožili u Carzana.

Vám, přátelé Carzanci, především však vzpomínce těch, kteří v bojích na italském bojišti dali život za naše národní osvobození, budiž spis výrazem vděčnosti, již je carzanský »ataman« povinen obětavým svým bojovníkům — písni vzájemné věrnosti jihoslovansko-československé!

P ř e h l e d : 1. Výjevy při mobilisaci 1914. — 2. U pluku v Krivošijích. — 3. Slovanská společnost. — 4. Na černoohorské frontě. — 5. Na Černé Hoře. — 6. Golemi. — 7. Skadar. — 8. Koplik. — 9. Na sočskou frontu. — 10. Tolminský podnik. — 11. Do Tyrol. — 12. Sief. — 13. Lasta. — 14. Hřeben. — 15. Obhájci. — 16. Na oddechu. — 17. Caverna. — 18. Nové plány. — 19. Carzanský dopis.

1. Výjevy při mobilisaci 1914.

Rakousko vypovědělo válku.

Jako ohromný plamen plápolá nepřátelství po všech koncích státu.

Přátelé, kteří chválíte skvělé vlastnosti našeho národa, pohleďte nyní! Kde je uvědomělý národ, jenž před dvěma lety s nadšenými slovanskými cíty přijímal zprávy o junáckém pochodu srbských plukův od Vranje do Soluně a Odrina?

Tohoto slovinského národa není více. Všude vidíte dnes nepřátelství, jakého je schopen jen méněcenný, pošťvaný, zkažený zástup.

Ovzduší je nasyceno prolhaným, vynuceným nadšením.

Náhle nás rozmetávají do všech konců státu, tak náhle, že se přátelé v mobilisačních dnech ani nevidí. Mne volá telegrafická výzva dne 26. července 1914 k 37. domobraneckému pluku do Boky Kotorské, do Meljine.

Uvědomuji si, že výpověď války Srbsku znamená počátek válečné vichřice, jež je v jádru zápasem organisovaného německého národa proti Slovanstvu a má účelem oslabiti nejprve Jihoslovany.

S nikým se nemohu dohovoreti, jak se hodlají Jihoslované účastniti v této válce. Sokolský ideál a národní cit však mi diktuje povinnost, že nesmím pomáhati oněm, kteří chtějí rozbíti Srbsko.

Při vypovězení války si uvědomuji, že nejsem více rakouským občanem.

* * *

Chorvatský Záhřebe! Také jsi se dožil doby, jež není ozdobou tvému jménu. Kdy se zrodily jedovaté živly v tvých žilách, jež ti znavují srdce?

Tlupa zdívočelých mladíků hlomozi bez překážky po městě a ničí majetek jihoslovanských spoluobčanů. Policie necítí potřeby, aby omezila nebo zabránila dílu drzých zbojníků, jež chrání rakouský a chorvatský prapor, — vojsko pak čeká v kasárnách, aby vyslalo patrolu teprve potom, až zbojníci důkladně dovrší svůj úkol...

Národ se na ně dívá — na zločince, — národ je pozdravuje, národ volá slávu habsburskému

králi a jeho vojsku, národ volá smrt jihoslovan-
skému bratru!

Tužna nam majka!

Záhřebe! Den 27. července vymaž ze své
kroniky, aby nebylo vzpomínky naň! . . .

* *

*

Mezi diváky před Jelačičovým pomníkem vi-
dím známého, dra. Hugona Robiče z Limbuše
u Mariboru. Tlačí se v davu, stojí, hledí, mračí
se. Pouze tři metry daleko ode mne stojí, ale
proder se, můžeš-li, tři metry hluboko mezi lo-
kty, koleny, těly! Volám Robiče — padesát ji-
ných se ohlíží, co chce a koho volám, Robič
však neslyší — jen se mračí a dívá se na bratro-
vražedné výjevy, pozoruje demonstrace. —
Nyní se ohlíží . . .

S námahou se tlačíme do zadu, kde není ta-
kového návalu.

»Dostí jsem viděl. Pojdme!«

»Záhřebu jsem si nepředstavoval takto . . .«

Hugo opět mlčí, ohlíží se, — dívá se na lidi
kolem sebe a praví, protlačuje se z náměstí do
ulice:

»Tu vzadu jsou už jenom zvědavci.«

»Rád bys je omluvil, není-liž pravda? Myslíš,
že nejsou všichni stejní?«

»Všichni nemohou býti zbojníky.«

Mladá paní vystupuje před námi na špičky,
aby viděla přes ramena a hlavy, kterak se kouří
z velikého ohniště uprostřed náměstí, kde hoří
nábytek srbské kavárny. Robičova poznámka
o zbojnicích byla příliš hlasitá. Zničujícím po-

hledem se paní ohlíží na nás, pravíc, co že chtějí
»Kranjci« posuzovati Záhřebany!

Tlačíme se dále do ulice.

»Záhřebští umějí demonstrovati«, praví Robič. »Třicet se jich sešlo, tisíce však to schvalují a celé město jich poslouchá.«

»S Chorvaty nebude nic! Vídeňský císař může s klidným svědomím počítati na Chorvaty — také proti Srbsku... Od Jelačičových dob se tu ničeho nezměnilo.«

»Prosím tě, nehovoř tak hlasitě!« upozorňuje přítel s jakýmsi gestem, jež praví, že v Záhřebě dnes není bezpečno mluvit v tomto smyslu.

* *

*

Přiznávám, že jsem čekal zcela jiný dojem vypovězení války na lepší část slovinského a chorvatského národa.

Kdo pozoruje při mobilisaci 1914 život na záhřebských ulicích a náměstích, ten ztrácí víru, že jsme již hodni velkého okamžiku, kdy počíná zápas o osvobození Slovanstva z německého jha.

2. U pluku v Krivošijích.

V noci pokračujeme v cestě do Bosny a přes Bosnu.

Robič si vybojoval místo ve vagonu a spí, já pak stojím hodiny a hodiny. Vždyť víte, jak se vozí vojáci při mobilisaci!

Na stanicích a ve vlaku všelicos vidíš.

Četníci přivedli do vagonu pravoslavného kněze. Je prý zrádce... Se zrádcem ovšem nezacházejí obzvláště vlídně.

Ve městech se prý ve dne v noci konají demonstrace proti srbskému obyvatelstvu.

Cestující vypravují o žhářstvích v bosenských vesnicích. Pravoslavným vesničanům hoří »špinavé kůlny« . . . lidi beztoho již odvedli četníci, takže není tu nikoho kromě vypuzených krys, kdo by truchlil na spáleništi . . .

Současně pak posloucháš anekdoty spolucestujících a nuceně se jim směješ, ač ti není do smíchu. Lidé dřepí a sedí, tlačí a mačkají se ustavičně — a smějí se.

Na chodbě u dveří stojí vysoký pletený koš, majetek jakéhosi žida, rezervního důstojníka z Vídně. Usadil jsem se na koš, abych aspoň poněkud ulevil nohám, stáním unaveným.

Malý rezervní důstojník Voda stojí vedle mne v tlačnici a stírá si pot s obličeje, vzdychaje:

»Vidiš, čtyři hodiny stojím u koše a stokrát mne naň tlačili, ale nepřišlo mi na mysl, abych si naň sedl.«

»Posečkej trochu, příteli! Ihned tě pustím, jen co si trochu odpočinu.«

Voda hovoří dosti dobře chorvatsky, jen přízvuk prozrazuje Čecha. Sokolskou legitimací má s sebou — náčelník předměstského družstva v Brně.

Vousatý Chorvat z bosenského Šamce vypravuje žertovné historky, související s mobilisací.

»Pánové, věříte snům?« táže se náhle vousáč s vážným výrazem v obličeji.

Všichni víme, že přijde opět anekdota.

»Bog me, nic směšného. Příhodilo se mi to včera večer v Sarajevě. Byl jsem strašně znaven, celý den jsem se díval v městě na demon-

strace. Hanebně řádili, vesměs nezralí mladíci. Nosili rakouský prapor a rozbíjeli krámy.«

»Srbům«, mrká na mne malý Voda, mně pak přicházejí na mysl záhřebské události.

»Rozbíjeli a kradli a policie se na to dívala.«

»To bude pěkná historie«, míní Voda.

»Bog me, smutná historie«, pokračuje vousáč ze Šamce: »Pak vám přijdu v půlnoci spát do svého hotelu. V pokoji někdo chrápe na mojí posteli. Oho! Tak to nepůjde! Vidím dle šatu ležícího na stole, že je to důstojník, major. Major, nebo generál, to je mi lhostejno, postel je moje, pokoj jsem platil! V tom však vidím, že na divanu jsou nějaké peřiny — první zlost mne přešla. V krajním případě bude dobře i zde na divanu. Chystám se jít spát na divan, zhasil jsem světlo. Major chrápe. To bude spaní! Obracím se, natahuji si pokrývku přes uši. Nyní to bude dobře, myslím si. Kdepak! Major začíná na nové struně. Utišil se, potom však začal ve spaní vzdychati! Náhle zachrčel, zavzdychal znovu. Třeše se, jako když se napiješ ošklivého nápoje. »Brrr!« a ještě jednou »Brrr!« — Nyní snad bude pokoj. Za půl minuty však opět »Brrr!«, potom opět. A tak ho poslouchám čtvrt hodiny, půl hodiny. Už toho mám dost. Vstávám, rozsvěcím, oblékám se. Chci jít k pokojské, aby mi přikázala jinou postel, vždyť tu není možno spát. On pak stále: »Brrr, brrr!« Je mi ho líto, Bůh ví, nebylo by lépe, abych jej vzbudil? ...

»Pane majore! he! pane majore!«

»Brrr!«

»Pane majore!« Pevně mu tisknu ruku, která je celá spocena.

»Pane majore, zdá se vám něco zlého, promiňte, musel jsem vás vzbuditi.«

Ustrašeně na mne vyvaluje oči, zdvihá se náhle a chytá se oběma rukama za hlavu.

»Oh!«

»Není-li pravda, pane majore, byl to zlý sen?«

»Nejste — vy — lucifer?«

»Lucifer? — nikterak! Zde v sarajevském hotelu bych rád spal, ale nemohu, protože vy ve snách příliš rámusíte.«

»Ve snách!« oddychuje si major a opět se začíná třásti. »Brrr!«

»Ba, ba, to vaše »brrr!« už poslouchám dobrou hodinu.«

»Pane, nevím kdo jste, a díky vám, že jste tu. — Pomyslete — sen o Rakousku!«

»Co má Rakousko co dělati s vašimi sny?«

»Co má co dělati? — Poslyšte! Dejte mi trochu vody, prosím!«

Nalévám mu vody ze džbánu.

»Slyšte, tak živý sen, — to nemůže býti beze smyslu! Prohráli jsme, naše vojsko prohrálo. A přihnali nás na velký dvůr tam v pekle.

Smrad se vleče po dvoře, pravý pekelný smrad. Stojí tam sto kádí, velikých kádí, nás pak je také sto. Tu přichází lucifer, měří si nás, nadává a volá druhé čerty. Čerti nás postupně přejímají a hází nás do kádí, každého do jedné. Kád' je plná hnojůvky a pouze hlava je venku, hlava od brady. Co to bude? Co chce lucifer? Přípravuje si zbraň, strašnou velikou kosu. Dívám se, co chce s kosou. Lucifer se na mne podívá a praví: »Počkej, osle, teď ti ukáži, zač je toho loket!« A mávnul kosou těsně nad kádí,

— oh, hlava by byla odletěla na ráz. Co chceš, — tu není času prositi o milost, žbluňk! ponořil jsem se v tekutinu a rychle opět vystrčil hlavu z kádě, abych se nezadusil. Brrr! A lucifer tu stojí a cení zuby: »Počkej, osle, teď ti ukáži, zač je toho loket!« Mávnul po druhé, ale mne netrefil; byl jsem už pod hladinou. Brrr! A nehnul se od mojí kádě, mával a mával a mně nebylo pomoci. Vy jste mne zachránil! — —«

Všichni se smějeme vousatému Chorvatu, také malý Voda, jenž už sedí na koši. Vousáč pak vypravuje novou historku.

Na chodbu se tlačí z vagonu obtloustlý důstojník, vídeňský majitel velkého koše. Rád by se do nás pustil. Není mu po chuti, že se tolik smějeme žertovnému Chorvatu; on, vídeňský vlastenec v nové uniformě, by chtěl, abychom hovořili německy: »Pánové jsou, myslím, všichni záložní důstojníci. Upozorňuji, že armádní jazyk je německý!«

Vousáč si ho nevšímá. Voda se však nemůže přemoci a praví mu soustrastně: »O jejl!«

Vídeňák se obrací k Vodovi a zahání ho se svého velikého koše. »Co máte co dělati na mém koši? Dolů!«

Vídeňák se mýlí. Domnívá se, že nás zastraší svým velitelským tónem, ale výsledek je právě opačný.

»Vezměte si koš dovnitř do vozu! Nám je tu v cestě!«

»Na chodbě nesmějí státi zavazadla, jež brání průchodu«, praví druhý.

»Strčte si svůj koš do kapsy, aby byl v bezpečí«, praví kdosi v pozadí.

»Vy, pane, jenž pravíte, že je ten koš váš,

mlčte! Nedáte-li pokoje, shodíme vám koš s vozu«, hrozí třetí.

Žid se na nás dívá a zlostně se tlačí chodbou do svého oddělení. Smějeme se mu.

Krivošije.

Cesta z Crkvic na Dragaljské pole u soutěsky Han.
V pozadí pohoří Bjeloš na Černé Hoře (1165 m).

»Vidíš, to je jeden z těch, jímž bych přál trochu kádě a luciferovy kosy«, bručí Voda.

»Však jí neujde!« míní Chorvat ze Šamce, jenž nepřeslechl Vodova přání. Rozumíme si.

*

*

*

Často přemýšlím o sarajevské anekdotě vou-
satého Chorvata ze Šamce. Chtěl-li nás bavit
vymyšlenými historkami, dosáhl rozhodně své-
ho účelu. Zdá se mi však, že nás chtěl zkou-
šet, — možná, že historií majorových snů sku-
tečně prožil . . .

Je mi příjemno mezi záložními slovanskými
důstojníky, o nichž tuším, že mají příbuzné ná-
zory o Rakousku a o konci války, kterou po-
cínáme.

Před Mostarem vstupují opět četníci se za-
tčenými popy. Slyšíme, že úřady uvěznily mno-
ho inteligence, zvláště učitelů. Divíš se klidu,
s nímž tito politicky podezřelí snášejí muka
a hanbu. —

V jižní Dalmacii jsou tytéž výjevy.

V Boce vypravují o nesčíslných zradách po-
hraničního obyvatelstva v Krivošijích a v Her-
cegovině.

* *

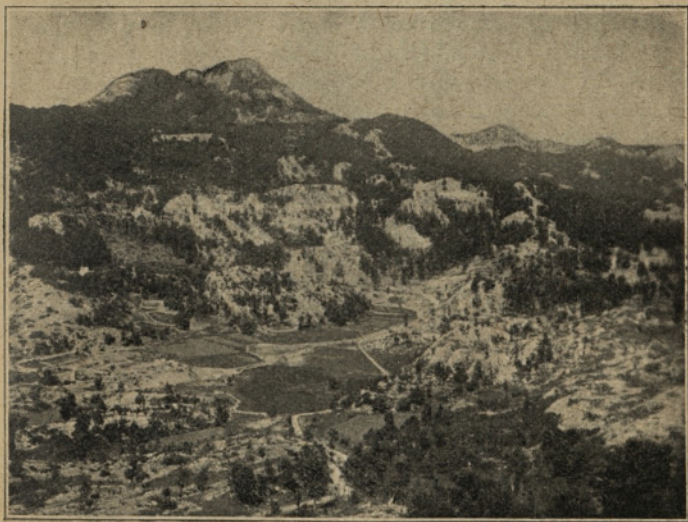
☆

Jižní Dalmatinci, moji noví vojáci v 2. ba-
taljonu domobraneckého pluku jsou celkem in-
teligentní národ s dobře vyvinutým národním
uvědoměním, ale jejich rozhovory vyjadřují sil-
ný rakouský patriotismus. Rakouskému vojen-
skému velitelství je známo, že mezi Dalmatinci
a Černohorci vládne starodávné domácí nepřá-
telství, pročez není žádné pochyby, že Dalma-
tinci kromě Krivošijanců budou v boji proti
Černé Hoře spolehlivý rakouský živel. Důstoj-
nický sbor je pak v 37. pluku tak pomíšen,
jako je pestrá mosaika rakouských národů.
V pestré společnosti jsou tu Dalmatinci, Slo-

vinci, Němci, Češi, dosti židů atd., kteří vykonávají pod kontrolou vyšších důstojníků Němců drobné povinnosti řadových důstojníků.

Jak tě pozorují a zpytují!

U společného stolu navazují hovor na delikátní velezrádné otázky. Komandant vypra-

Krivošije — Jelov dol u Crkvic.

V pozadí Veli Kabao (1525 m, v levo) a Orjen (1895 m, v pravo).

vuje, že v Sarajevě oběsili známého hodnostáře jako velezrádce. Soudce ve Splitu prý sesadili a zavřeli, ba i přednostovi jakéhosi soudu dokázali velezrádnou propagandu a oběsili ho. — Často rozprávějí u oběda o pravoslavných popech, jež prý četníci přistihli, když signalisovali

do Černé Hory pohyby rakouských čet. Jeden z nich prý měl ve svém sklepe zřízenou telefonní stanici a zakopané dráty vedly přímo na Černou Horu...

Dobře cítíš, že je většina těch zpráv vymyšlena a že vypravují aféry jen s tím úmyslem, aby mohli pozorovati výraz ve tvém obličejí. Očekávají, že projevíš také ty svůj úsudek o těchto činech. Dobře cítíš, že sedíš u vyšetřující komise, která tě pozoruje, je-li vše čistého rakouského ražení, co hovoříš a co nosíš v srdci.

Zkoušky z politického cítění pokračují protivným způsobem, když velitelstva šíří zprávy o znamenitých a úplných vítězstvích rakouského vojska nad Rusy a Srby. Dnes hlásí kořist 50 ruských děl, zítra 400 děl a 120.000 zajatých Rusů u Krasniku, — všecko ruské vojsko je prý potlučeno a ustupuje v nepořádku. Rakušané pak táhnou do Ukrajiny a do Polska. »V Kijevě a ve Varšavě se nezastavíme, protože Rusům a všem »panslavistům« musíme ukázati jednou pro vždy, kdo jsme, a co Němci zmohou.«

Šťastné obličejí jim blaženě září; mému sousedu poručíku tekou sliny z roztažených koutků úst...

Slovanské srdce tě bolí, neslyšíš-li mezi důstojníky jiných hovorů, leč pohrdlivé poznámky o všivých Rusech, o špinavých Černohorcích, ba i o dalmatských, hercegovských »čuzích«. Ve slovo »čuž« vkládají Němci všechno svoje opovržení jižními Slovany.

Ubohý národ v okolí Boky Kotorské! Rakouské pohraniční posádky, zvláště oddíly pohraničních myslivců, zažehují hercegovské a

dalmatské vsi při černoohorské hranici a — obviňují pak z těch zločinů Černohorce!

Kapitán Karlik, velitel posádky v Grabu, se nestydí mučiti pastýře, pravoslavné děti a hercegovské starce, jež přihnali myslivci s hor . . .

Lid v Krivošijích, v okolí Crkvic, na Dragalju, v Unirinách, v Risnu — všude stejně zdeptaný — neodvažuje se ani hlesnouti, aby si postěžoval do nelidské krutosti.

Přicházejí časopisy z Vídně a z německých krajin. Čteš tu pěkné věci!

Lékař 37. pluku na pomezí hoře Liscu praví důvěřivě, v domnění, že hovoří se samými Němci, že v této válce srazíme rohy rakouským, srbským a ruským panslavistům. Válka je zápas mezi Němci a Slovanstvem.

»Čechům pak ukážeme zuby po válce. Nyní mlčí, protože cítí ve svém týle vojenskou pěst. To plémě je třeba bezohledně vyhubiti . . .«

* * *

Pluk se pohybuje po Krivošijích, po skalnatém, chudém, hrdém koutu jižní Dalmacie mezi Hercegovinou, Bokou a Černou Horou, od Orjena k Lovčenu.

Lid v těchto bezvodých skalách má svůj charakter. Liší se od ostatních Dalmatinců a Hercegovců nářečím, krajem i obyčejí, nejvíce však svým nepřátelským smýšlením vůči Rakousku, jež mu zachovalo mnoho odbojného ducha. Rodinné svazky vízí tento kraj většinou k Černé Hoře. Krásní, stepilí mužové jsou částečně nepřítomní, buď v Americe, nebo na Černé Hoře. Kterí zůstali, jsou mobilisováni a rozděleni do různých pluků.

Krivošijsí vojáci jsou podezřelí z nespolehlivosti.

V nuzných chalupách vidíš staré, prací vysílené ženy a mnoho špinavých, ale duševně neobvyčejně vyspělých dětí.

Jako »Švaba« nemůžeš v prvních dnech přijít ve styk s krivošijským obyvatelstvem, jež nemá důvěry k těm, kteří nehovoří plynne melodii jejich jazyka a nerespektují domácích obyčejův.

Originelní krivošijské plémě nás neobvyčejně zajímá. V pluku je nás několik slovanských důstojníků, kteří při každé příležitosti vyhledáváme styků s nimi. Stačí, pozná-li tě pouze jediný Krivošijanec, pak nejsi již Švaba, ale jsi přítel, »náš člověk«, jenž požívá neomezené důvěry po vší vesnici a po všem kraji. V druhé vesnici tě již znají a pověst o tobě se šíří na druhou stranu skal. Všechny děti tě již znají a volají jménem. Přátelé se ti hlásí ve všech chalupách v okolí Crkvic, v Jelovem dolu, Zvečavě, Blagojevičích, na Dragalju, v Unirínách a Dragoševu, v Jovičině vodě a Rasovem dolu.

V Unirínách žije mladý učitel, jenž není ještě internován. Inteligentní mladík netají bolesti, již cítí dobrý krivošijský Srb v nešťastné válce. V Dragoševu se nám v slzách odhaluje národní bolest starého sedmdesátiletého popa, bývalého chovance kijevské bohoslovecké školy, jenž se nadál veselejšího konce svého života.

Krivošijci vědí vše o našich četách. Vědí však také podrobnosti o Černohorcích na Běloši a na Grahovu, vypravují ti o koních grahovského kapitána Kovačeviče, o černohorských komandýrech, o barjaktarech atd.

Z toho vypravování a z vojenských zpráv

nabýváme dojmu, že Černohorcům je válka pouze místní zábavou, ne však národním bojem; Černohorci ve skutečnosti neváží žádných rakouských vojenských sil. Na obou stranách se nedostává podnikavosti. Rakouské i černohorské pomezí šarvátky jsou tak neobratné a špatně zosnované, že den ode dne klesá náš respekt před rakouským generálním štábem a ještě více před veliteli nepravidelných pohraničních čet junáckého černohorského národa.

Co bude s naším úmyslem, účastnit se revoluce proti Rakousku?

Mám snad říci, jak jsme my, slovanští důstojníci v 37. domobraneckém pluku, litovali, že musíme státi v zadním koutu státu, kde není příležitosti, abychom — přeběhli přes frontu? Poručíci Justin, Pavšič, Krevelj, Zatloukal, Voda atd. sedávají na skále na Liscu nebo v temné chalupě v Crkvicích a v Jovičině vodě. Pětkrát, snad desetkrát přicházíme na rozhovor, že jsme jako odsouzenci na galejích, kteří musejí konati nucenou práci a nemají možnosti, změnit své postavení. Kdy se dostaneme odtud? —

Soudruhům netajím svého rozhodnutí, že přestoupím zákon i zde, nebude-li mi možno odejít od starých dalmatských domobranců na jinou frontu.

A tak vstupujeme do čtvrtého měsíce svých toulek po Boce a po Krivošijích. Dne 10. listopadu 1914 přichází naše rota poprvé do boje při demonstraci na Bojanu brdu a Bogomolju pod Liscem. Pušky při této »příležitosti« nesly tak, že mne poslali s prostřelenou rukou na domácí léčení do Mariboru.

3. Slovanská společnost.

Doma ve Slovenii poslouchám o Vánocích 1914 bez konce zprávy o utrpení mariborské inteligence v prvních měsících války, o deportacích duchovních, učitelů a »politicky nespolehlivých« lidí do štýrskohradeckého a jiných vězení.

O událostech v užší vlasti nepronikla do jižní Dalmacie žádná zpráva.

Mnoho ti vypravují o utrpení Rusínů a rakouských Srbů v německých a uherských vězeních, plných smrtonosných výkalů.

Mariborská slovinská společnost sotva dýše. Vždyť nemůže nikomu důvěřovati! »Onen, jenž tamto sedí, je špehoun. — Pojďme, ukryjme se v zavřenou jizbu!«

Ale společnost tato je pevná, silnější než před válkou; třeba je přestrašena, přece je v jádru zdravá. Děťinskou radost jim čteš z obličejů při každé zprávě, jež by mohla znamenati škodu Rakouska. Věří všemu, naslouchají jako žádostivé děti, věří i zprávám neuvěřitelným.

»Corriere della Sera« přichází ve výstřižcích z Terstu v soukromých doporučených dopisech a je výživnou zakázanou duševní stravou našich Mariborců, dychtivých slyšetí něco více, než dovoluje rakouský vojenský censurní úřad. A tu je vám radosti po srbských a ruských vítězstvích, po osvobození Bělehradu, po rakouském ústupu přes Karpaty.

Hlavní oporou slovinské společnosti jsou tajné schůzky. Sesláblí by jinak v beznadějném ovzduší civilisté i vojáci. A všichni cítí, že Rakousko prohraje, ba že již prohrává.

Mezi ně přicházíme my, vracející se z fronty a odcházející opět na frontu. Kolik opovržení je na nás nakupeno! Oni doma nemohou jinak, my však se vracíme do boje, — zřejmě — za Rakousko. Proč tedy všechny ty naše platnické sympatie se srbskými, ruskými a francouzskými zbraněmi, jež jsou v hlubokém rozporu s tvým jednáním?

Zda chceme čekatí, až nás osvobodí Rusko nebo někdo jiný, — a až nás nalezne osvoboditel jako vojáky, kteří až do konce nedávají rakouských zbraní z rukou?

Nejsme-li podobní obojživelníkům? Radujeme se z rakouských porážek a současně mlčky a uvědoměle konáme všechny povinnosti, přesně dle předpisu, na konec pak obětujeme ještě sebe a své rodáky za záchranu Rakouska...!

* *

*

Na vojenském velitelství v Mariboru hlásím, že odcházím do služby.

Kapitán dívá se do mojí obsílky a čte, že mne volají k 37. bataljonu do Terstu. Dívá se na mne.

»Ano, do Terstu, pane kapitáne.«

»Tvůj pluk je přece v Dalmacii, v Boce? Nerozumím tomu. — Však dobře!« — Kapitán mi podává ruku a praví: »Maister.« — »Však vás znám!«

* *

*

V Terstu nemají pro mne zaměstnání. Nevolali mne a nevědí, kam se mnou.

Celý týden hledám po Terstu styk s našimi a íředentisty. Vidím, jak se sprátelili a sbratřili. Byli si ve vlasech od nepaměti. Nyní jsou svorní — a jak! I naši i íředentisté dychtivě očekávají italskou výpověď války Rakousku... Všichni se svorně těší na konec Rakouska.

V červeném pokoji nad kavárnou v Národním domě se schází každé odpoledne společnost jihoslovanských mužů. Dr. Gregorin je jejich duševním vůdcem a prorokem rozpadnutí Rakouska. A dr. Gregorin prý se málokdy mylí. Na všech stranách města mají »spiklenci« tajné schůzky. Všude uvažují, jak příhodný okamžik je nyní — v lednu 1915 — pro Itálii. Využije-li ho Itálie, rozhodne osud války. Co zamýšlejí Italové? Proč odkládají? Kdy hodlají udeřiti?

Tyto otázky zdají se býti slovinským obyvatelům Terstu mnohem vážnějšími, než sám osud slovinského Terstu. Těší tě pozorovati široký národně-politický obzor lidí, kteří vědí, že Terst sám pravděpodobně nebude účasten jihoslovanské svobody, kteří však přece tak dychtivě očekávají italského válečného zasažení. —

Obávám se, aby úřady neobjevily, že se skrývám v Terstu na základě omylu a nesprávných dokumentů. A rád bych tu aspoň zůstal na blízku státní hranice, až do okamžiku, kdy udeří Itálie!

Důstojníci terstského bataljonu sdělují, že musí někdo z nich odejít za služební povinností k 42. bataljonu do Tolmina. Z Terstu však do Tolmina neodchází nikdo rád.

Komandant se mi diví, že se dobrovolně hlásím ke službě do Tolmína a hned mi píše rozkaz o přeložení.

Tolminci jsou praktičtí lidé. Přes Volče a Ježu obchodují s benátskými krajany a pašují z Itálie zboží a potraviny. Není pro ně nyní hranic, protože žijí v naději, že bude brzy konec války i Rakouska.

Je zajímavé, že úředníci i důstojníci pokládají slovinské Tolmince za zcela loyální rakouské poddané. Tolminci sami by tomu nevěřili. — Domobranci a technické oddíly kopou zákopy proti Itálii.

* * *

Itálie vyčkává a v Tolminu se všeho nedozvím. — Kdybych tak mohl přijít aspoň na několik dní do velikého slovanského střediska, do Prahy! Mohl by tam poznat revoluční programy slovanských národů člověk, jenž chce pomáhat při národní revoluci. Ze psaní českých listů a z hovorů českých vlastenců poznáváš, že Češi jsou s úsudkem o Rakousku hotovi. Láká mne vidět lidi a zvědět, kterak myslí Češi doma, jsou-li sami mezi sebou, co zamýšlejí dělati proti Rakousku a jak si představují svoji zemi po rozpadnutí Rakouska.

Pokouším se dostatí dovolenou »na zotavenou« ... a koncem března odjíždím — do Prahy. Znamých a přátel je tu mnoho. V lokálech vypravují vtipy o bojích v Karpatech, o »našich« v Rusku, o bataljonech a plucích, jež odcházejí na »frontu«. Jest nutno jim rozumět, poněvadž všichni hovoří obrazně, tajuplně, v

symbolech. Jítí »na frontu« znamená odcházeti z Prahy s úmyslem, že přeběhnou k Rusům při první příležitosti, první den po příchodu na frontu. Pojem »rakouského vojáka« je v Praze jiný, než u Chorvatů a Slovinců. Ten pojem obsahuje něco svérázného, humoristického. Rakouský voják chválí sarkasticky svoji příliš velikou čepici, natahuje ji schválně na uši, nosí pás s bajonetem šikmo přes břicho a pod pasem tak zvarhanělou a zmačkanou bluzu, že se mu známí smějí. Kalhoty jsou ovšem příliš krátké. Dívá se na prsa a nohy a vážně se chválí: »Já jsem rakouský voják.« A tak víte oba, ty i on, na čem jste.

O starém císaři, který prý již neví nic, co se děje, vypravují anekdoty, při kterých by se průměrný loyální Slovinec tam dole na slovan-ském jihu třásl strachy, že ho policista nebo četník zavře pro velezradu. O rakouských »schopných« generálech a arciknížatech v Ha-liči a v Bosně ví každý Pražan něco veselého.

V českém městě a v české vsi je mnoho revoluční odhodlanosti, spojené s dobrou náladou.

Lidé si tu vymyslíli na sta prostředků, jak je možno vyhnouti se vojenské službě na frontě. Mnoho lidí přísluší k tajným organisacím. Sokolové ukrývají odznak nebo legitimaci v čepici nebo v límci nebo bůhví kde, a nosí ji stále při sobě; prý, dobrá bude, až přijdeme do Ruska, abychom se mohli legitimovati.

Spokojen se vracím do Tolmina. Cestou upozorňuji přátele v Mariboru, aby byli bez starosti, kdyby se dozvěděli něco zvláštního o mém oddílu — vždyť brzy budeme také my v Tolminu »na frontě«.

Tolminští domobrancí jsou většinou Češi a také mezi důstojníky je dosti těch, jež pokládám za způsobilé ke vstupu do revolučního kruhu. Nadporučík Opašič nám vykládá v kuchyni u Podšolarjevých v Tolminu, že přeběhne do Itálie první den, až zahřmí na Ježi italské dělo.

»Já pak půjdu s celým oddílem«, pravím Opašičovi, jenž mi to nechce věřit.

4. Na černohorské frontě.

Moje tolminské dny jsou sečteny. Pluk mne volá — po čtyřměsíčním hledání jsou mi na stopě a posílají mne v dubnu 1915 do Dalmacie, do Crkvice v Krivošijích.

U dalmatských domobranců je život, který už znám. Na pomezích skalách je vše klidno, válčení je v tomto koutu pouhá hračka. Rakušané nedělají ničeho. Na dvě hodiny fronty od Lisca do Vysoké Hlavice v Hercegovině není vůbec fronty.

Z Černé Hory přicházejí pravidelně zprávy do Kotoru a Krivošiji, co dělají Černohorci. Akce na frontě provádějí Rakušané i Černohorci tak, jako by se byli předem podrobně dohodli, co máš učiniti ty a co on. Není pochyby, že je válečná činnost v tomto úseku smluvená hra. A v této hře dělají rakouští štábní důstojníci vážné obličejy, vydávají vážná nařízení a rozkazy a jsou rádi, že mají pokoj a že se dočkají konce války v příjemných poměrech. O malicherných podnicích podávají přehnané zprávy, snad v naději, že také jim padne na junácká prsa nějaké vyznamenání.

Slovanští důstojníci v Crkvicích nesčíslněkrát odsuzují černohorskou taktiku. Od prvních dnů srpna 1914, kdy Černohorci obsadili jižní konec Dalmacie s Budvou, Černá Hora se nepokusila ani o nejmenší útok. Také nechápou, proč rakouská vojenská zpráva se o této události ani nezmiňuje a že hlásí teprve po týdnech, že jsme z taktických důvodů vydali uzoučký pruh břehu u Budvy... »Proč má král Nikola Lovčen? Proč nevyžene Rakušany z Boky?«

Kdo zná vnitřní opevněný pás kolem Kotoru, jenž leží černohorskému velikánu Lovčenu jako jablko u nohou, ten se nemůže vynadiviti, proč Nikita odpočívá. Je pravda, že občas dopadají střely z Lovčenu na pevnosti Vermač a Gorazdu. Ale Nikita dá vždy včas rozkaz, aby jeho baterie na Lovčenu zmlkly a po rozkazu následuje vícetýdenní oddech, aby si Rakušané opět za bílého dne mohli opravit svoje škody. Kotor, jenž leží na úpatí černohorského velikána, netrpí vůbec nic... Tutéž komedii pozorujeme při střelbě na pevnost Dvršnik na rozhraní mezi Grahovským a Dragalským polem, kterou tu a tam pozdraví černohorská baterie.

Kdyby Nikita chtěl, měl by Boku a jižní Dalmacii za týden. Chrabří černohorští Kraševci by hravě vyhnali Rakušany z Boky, jako ji dobyli a obsadili před sto lety — roku 1813, kdy ji velkomyslně 1814 opět věnovali Rakousku darem. Historické události se opakují.

Přítel Hrádek, oficiál ve vojenském skladišti v Zelenice, je zpraven o stycích rakouských a černohorských velitelstev.

»Je zvláštní«, praví mi, »jakými jsme přáteli s nepřítelem... Každý týden, někdy i častěji, chodí naši parlamentáři na Lovčen. Pokud je mi známo, posílají se jindy ve válce parlamentáři jen výjimečně, u nás však chodí jako poštovní podúředníci nahoru a dolů po serpentínách na Lovčenu. Znáš Hubku? Kapitán Hubka chodí k Černohorcům na Lovčen jako rakouský delegát tak, jako ty jsi až do loňského roku chodil do školy jako profesor. Ten je zná! Však byl před válkou po více let vojenským atašé v Cetyni a je velmi intimním přítelem krále Nikity. Když přijde přítel Hubka, přece nebude Nikita posílat jiných lidí, aby s ním rozmlouvali! Nikita přichází sám, osobně. Není to zajímavé? Černohorský suverén a rakouský kapitán! Snad nikomu nedůvěřuje ve svých darebáctvích, jež provádí při obchodu s Rakouskem na účet svých Černohorců. — Jsem zvědav, co bude nyní. Něco se připravuje. Naše veliké zásoby, jež rostou ve skladištích od druhé polovice listopadu 1915, jsou jasný důkaz, že se něco kuje. Říkají, že dostaneme vánoční dar — Nikita prý nám odstoupí Lovčen...!«

V důstojnických kruzích v Boce se vskutku hovoří všude o Lovčenu. Je veřejným tajemstvím, že Rakousko obsadí Lovčen. Nyní je vhodná příležitost, když prohrálo Srbsko, aby se po státě roznesla sláva rakouských zbraní také po druhém úspěchu — po obsazení Lovčenu...

Jak bude dál? Odstoupí-li Černá Hora dobrovolně 1700 metrů vysokou skálu, jež se zdvihá nad Kotorem, potom je přece konec války na jihu. Vydání Lovčenu znamená úplnou

kapitulaci Černé Hory. Útokem však Lovčenu nelze dobýt, dokud je nahoře deset Černohorců, kteří by dolů valili kamení, i kdyby neměli jiné zbraně!

Jak vytrvale pokračuje Rakousko ve své komedii! Každý cizinec musí vidět, že se chystá ohromná ofensiva. Kotorská pěší divise se hýbe. Také mne posílají počátkem prosince z Krivošíjí do Boky k operativním trupám, k 5. pevnostnímu pěšímu bataljonu. Nový je mi výraz »Festungsinfanterie«. Bataljon je umístěn v Igalu u Ercegova.

S velikou reklamou staví u Tivtu stanoviště pro 30.5cm. baterie a pro dva 42cm. hmoždíře. Jinak, myslím, není ve válce právě obyčejem, že by musel každý voják i každý civilista vědět, kde staví artilerii a co s ní zamýšlejí.

Oh, kdybyste viděli a slyšeli pekelnou střelbu rakouského dělostřelectva na počátku ofensivy na Lovčen! Dělostřelectvo z pevniny i z válečných lodí v Boce bije do pustých stěn na Lovčenu a láme skály, jež se valí s rachotem k moři. V Boce vracející se ozvěna rachotí a hlomozí od stěny ke stěně.

Tři dni tak připravují ofensivu, aby »obměkli«
protivníka, načež chrabrá pěchota šplhá po skále a provádí »útok«
na vrchy, na Krstac a Kukovo sedlo. Skupina s filmovými aparáty, jež má za úkol zvěčnit útok na Krstac, nemůže, bohužel, se svým příliš těžkým břemenem stačit »útočícím«
trupám a přichází pozdě. Za to však je šťastnější druhá skupina odborníků z »Pressequartieru«, ta totiž, jež chytá do filmu slavnostní pochod divisiního štábu generála Webera do Cetyně.

Kdo viděl kdy takovou komedii ve válce?

Rakouská statistika spěchá se zprávami o ztrátách útočících čet, zamlčuje však, že veliká většina raněných byla nedostatečně oblečena a obuta — lidem umrzají prsty na nohou. Na zimu ovšem páni intendantí v Boce nemyslí, vždyť v Boce 10. ledna není takové zimy, jako v černo-horských výšinách ve sněhu, místy 6 až 10 metrů hlubokém. Ti ranění pak, kteří mají rány od zbraní, obviňují rakouskou artillerii, že střílela příliš blízko a udeřila vícekrát do vlastních oddílů, nebo nadávají sousední četě, jež omylem střílela do vlastních řad... Hleďte lidi, kteří by řekli, že je zastihla při útoku na Lovčen černo-horská kulka! Bogme, je jich pořádku, najdete-li vůbec někoho!

* * *

Rakušané táhnou na Černou Horu. — Nejsi slep, abys neviděl, kterak Rakušané rozlišují na Černé Hoře dvě vrstvy lidí. Stoupenci krále Nikity se procházejí ve svých uniformách a mají úplnou svobodu. Druhá skupina — jmenoval bych ji »povstalci« — se nevzdává, ale znepokojuje ze svých úkrytů rakouské kolony a posádky. Rakousko je chytá a posílá jako zajatce do zázemí, jejich vůdce pak na pevnůstku před vjezdem do Boky, na ostrov Mamulu, kde nemají příliš příjemného živobytí.

Generál Vukotič, příbuzný zemřelé černo-horské královny, tvrdí, že je Černá Hora prodána. U něho v Čevu čteme již chvalozpěvy vídeňských listů o junáckém dobytí Lovčenu a o úplné kapitulaci Černé Hory. Hrdého Černo-horce

bolí neslavný konec jeho sokolské domoviny. Trpce se směje dlouhému článku v »Neue Freie Presse«, jenž vypočítává vyznamenané důstojníky. V čele všech vyznamenaných čteš jméno nového šlechtice, »vítěze lovčenského«, jenž si získal při dobytí Lovčenu nevadnoucích zásluh tím, že třetí den po jeho dobytí jel automobilem po serpentínách nahoru do Něguše.

5. Na Černé Hoře.

Na cestě přes Černou Horu poznávám svoje nové lidi. Bataljon se skládá z pravoslavných, muslimanských a katolických Bosňáků a Hercegovců. Trochu je také Čechů a Slovinců. Mezi důstojníky a poddůstojníky je několik četníků, komandant je rovněž četnický rytmistr Perhauz, rodem Slovinec z Krška. Kromě četnických důstojníků je v bataljonu dosti mladých dělostřeleckých důstojníků, jež posílají v poslední době k pěchotě.

Mezi důstojníky je poměrně málo Slovanů, — v mojí čtvrté rotě není žádného kromě mne. Prátele jsou mi však český poručík Dašek, Omelka a Tandler z ostatních rot.

Zvu přátele, aby přišli poslouchat, jak učím své Bosňáky. Na cestě ze Spuže do Podgorice odpočíváme u hluboko zapadlé Zety blízko rozvaliny Glibanovce. Máme den 31. ledna, ale není tu zimy a prach se zdvihá s široké cesty pod nohama kráčejících Bosňáků.

Němečtí a maďarští důstojníci jsou při oddechu v předu u velitele, u mne vzadu na konci kolony se pak schází druhá skupina. Bosňáci vědí, že to bude zajímavé. Skupina se stále

zvětšuje. Přede mnou si vysoký poddůstojník kroutí cigaretu. Zná ho již jménem.

»Isovići, ty jsi musliman, pravda-li?«

»Jsem, gospodine.«

»Slyšel jsi onehdy, co vypravoval katolický kněz naší rotě?«

»Neslyšel, gospodine.«

»Kněz vypravoval u Danilovgradu, že je náš boj v první řadě boj za víru, pak za císaře, a pak v třetí řadě za vlast.«

»Bude tomu tak, — on to ví.«

»Teď nevím a přemýšlím, za čí víru? Zda za jeho a moji, či za tvoji, či za onu třetí, k níž náleží Djurić Cvijo?«

Desátník Cvijo se směje za Isovičem a odpovídá šalamounsky:

»Snad za všechny tři.«

Bosňáci se smějí, já pak dodávám:

»Víme teď, za koho se bijí Rusové tam nahore v Karpatech a oni ve Francii a oni v Belgii! Katolíci tu, katolíci tam — muslimani tu, muslimani tam, — pravoslavní tu, pravoslavní tam. Co myslíš, Isovići?«

»Každý pop chválí svého Boha a svého cara«, praví Jusuf Isović.

* *

Zdviháme se a kráčíme dále k Podgorici. U cesty leží místy ještě nezahrabaní koně, stopy srbského ústupu přes Černou Horu do Skadar. Při ústí Zety do Morače vidíme již vysoké stavení radiotelegrafní stanice v Podgorici a mnoho sloupů.

V Podgorici je právě trh. Mnoho lidí se hrne z města i do města v pěkných krojích, s koňmi a různými náklady. — U Vezírova mostu se seřazujeme.

Tu se tlačí dlouhá řada vojenských koní, obtěžených zavazadly, zablácených, znavených. Zvířata věsí hlavy a hledají potravu.

Za vojenským trainem ženou dvě Černohorky svého koně s nákladem proutí a nasekaného suchého chrastí. Hovoříte s nimi. První ukazuje na zablácené a zeslabené vojenské koně:

»Takhle rozšiřuje starý císař království...«

Druhá pokyvuje, že je tomu tak:

»Ba, ba! Málo země má starý císař!«

S poručíkem Tandlerem nasloucháme úryvku hovoru černohorských žen. Tandler se ohlíží na náš train a praví:

»Dobrá satira!«

Tak šíří starý císař říši! Posílá Čechy a Jiho-slovany, aby mu vodili hladový dobytek v triumfálním pochodu na Černou Horu!«

V Podgorici stojí bataljon osm dní! Nemáme co dělat. Mladí důstojníci se scházejí často v Hercegovské ulici a přicházejí ke mně na višňovku a ryby. Višňovku, nejlepší černohorskou kořalku, nám nosí můj hospodář Rade z obchodu přes ulici, ryby pak kupuje sluha Chválek na trhu a smaží je ke svačině.

Ale ani kořalka, ani smažené ryby nejsou účelem důstojnických návštěv, ale idea to je, jež nás sdružuje. Tandlera jsem si připoutal a hoch cítí potřebu, odkrýti mi svoji duši. Ho-

voříme o svém tragickém postavení, stojíme-li v zemi, kde prohrál slovanský brat. Ohromné srbské neštěstí roste v následcích stále více. Vysvětluji program, jež bychom mohli úspěšně vykonati, dokud nepřijdeme do lepšího postavení. »Pokládejme se při každém činu za spojence Dohody! Vychovávejme se na revolucionáře a připravujme svoje lidi, aby byli schopni pochopiti svůj poměr k Rakousku.«

»Spojenci Dohody?«

»Však jimi již jsme! Vzpomeň si na Danilovgrad, příteli Tandler! Jak nás to táhlo instinktivně k ubohým Srbům, jež jsme zastihli v Danilovgradu! Jsme-li Rakušany, co je nám po paní Maksimovičové, choti srbského majora, a její rodině? Nalezli jsme ji a Rakušané by ji byli internovali, my však, kteří nejsme více Rakušany, ji těšíme, předpovídáme jí vítězství Srbska a pomáháme jí z bídy. Ty, Tandler, sám jsi se mnou sbíral pro ni stovky, aby nezůstala po našem odchodu bez prostředků.«

»Je to pravda.«

Tandler a Dašek sedí tu mlčky. Na stěně visí obrazy zasmušilých vladyk a světců černohorských, mezi nimi obraz podgorického rodáka P. Markoviče. Nevkládají se černohorští vladykové na nás, dotěrné cizince.

V našem domě umírá srbský uprchlík, vyšší státní úředník, jenž na útěku před Rakušany došel do Podgorice. Slečny Vukčetičevy mu posluhují a pletou opánky na dvoře před tmavou jizbou nemocného.

Slečny, hezké měšťky, jsou vděčné, že navštěvujeme jejich ukrytého pacienta. Dnes mu ne-

seme balíček cukru a čaje. Starší Vukčetičevova přijímá dar.

»Děkuji, jste dobří, pánové!«

»Jak, dobří? My jsme zavínili vaše i jeho neštěstí.«

»Ne vy, ale druzí!«

»Ano, druzí, ale my bychom to chtěli napravit. Pánovi není více pomoci?«

Vukčetičevova krčí rameny a beznadějně zírá velikýma očima pod temným obrvím. Mladší sestra však neodvrací hlavy od své práce. Na nízké židličce sedí a skrývá uslzené oči.

Dne 8. února odchází bataljon z Podgorice skrze Starou Varoš po širokém podgorickém poli, po tak zvané Horní Zetě. Vrcholy opevněných Dečićů jsou v levo před námi. U Cijevny, hluboko vyrytého, vysušeného potoka, stojí ještě zbytek turecké tvrze, bývalé pomezí turecké strážnice. Černohorci dobyli tohoto pásu země v balkánské válce a opravili již cesty do městečka Tuz. V Tuzách vidíme po obou stranách cesty starobylá turecká opevnění. Zde odpočíváme.

Hovoříme o prvních dnech balkánské války, kdy Černohorci dobyli tohoto kraje s velikými oběťmi. Vypravuji jim o starém generálu Lazoviči, jež jsem několikrát viděl v Podgorici na jeho usedlosti před Doljany u Vrbice. Viděl jsem starce na poli s důstojnickým odznakem na čepici a mluvil jsem s ním.

»Generál Joko Lazovič«, představil se mi, a ukázal mi ovocný sad, jež si sám zasázel a louky u Vrbice, jež sám spravuje. Dostal půdu od »knjaza gosudarja«. Tři synové, kapitáni, mu padli v balkánské válce.

Pravím Bosňákům:

»Hleďte, tudy pronikal před čtyřmi lety starý generál Lazovič s Černohorci. On dobyl Dečićů.«

Moji posluchači dívají se na zasmužilé pahorky, známé pode jménem »Prokletá brda«.

Hovor přechází na jiný předmět, na kázání pravoslavného popa, jenž nás navštívil v Podgorici. Po obligátním poučení o povinnosti dobrých vojáků pop zakončil opatrně, že musíme chrániti svoji vlast před nepřátely.

»Nepřítel je nyní mnoho, více než všech Švabů i s námi. A všichni říkají, že jsme my začali válku, a sice neprávem. My tu sice postupujeme, protože prohrálo Srbsko i Černá Hora, ale co to je? Je třeba podívat se na mapu a spočítati druhá vojska.«

Vykládám o Angličanech a o jejich loďstvu.

»Angličané ještě nikdy neprohráli žádné války. Angličané nezačínají války, nejsou-li jisti, že ji vyhraji.«

Bosňáci se táží, co bude s námi.

»Švaba prohraje a všichni, kdo mu pomáhají.«

»Tedy i my?«

»My nejsme Švabi.«

»Ale oni nás vedou!«

»Vedou-li nás oni, prohrajeme i my.«

»I my?«

»I my.« — *Švab radil.*

»Co dělat?« Prostým vzdechem, jak káže bosenské fatalistické nazírání, si pomáhá voják přes těžkou otázku. — Vstáváme.

* * *

Za soumraku kráčíme do Vuksanlekičů a dále k zálivu skadarského jezera. Cesta je stále horší. V dálce na druhé straně jezera vidíme světla a soudíme dle směru, že vidíme alej ve Virpazaru. Za úplné tmy přicházíme ke brodu Podhum (Nauhelm) a stavíme si stany mezi ohni.

Převozníci převážejí každou noc koně. Jsou po ruce pouze čtyři lodice a práce postupuje tak pomalu, že za noc a den nebudou všechny koně na druhé straně. Čety však musí záliv obejít a kráčejí velikou oklikou, po břehu, kde není žádné cesty.

Jeden za druhým postupujeme pomalu po bažině a mezi křovisky kolem Humského blata a kolem Hotského zálivu Skadarského jezera. Drobně prší a půda je rozmočena. Po této cestě táhla před týdnv dlouhá kolona srbských uprchlíků do Skadaru. Mnoho koní leží v pravo i v levo a šíří zápach, že je všem špatně.

Podě vsí Hani Hotit odpočíváme a čekáme v dešti s pící na koně. Jsme mokří a déšť se lije nemilosrdně stále více. Kouřiti nemůžeme, jídla nemáme.

»Co bude s námi?« táže se Bosňák Marić svého souseda, Miloše Šimiće.

»Dobře nás chrání car«, praví Šimić.

»Protože mu rozšiřujeme království«, dodává Marić. —

Cestou jsem je bavil podgorickým vtipem a nyní vidím, že si jej pamatují a že ho již používají. —

Můj sluha Chválek, jenž mne provází již z Tolmina, je stár a je mu zima v chladném dešti. S českými kamarády — čtyři Češi jsou kro-

mě něho v rotě — napíná plátno mezi větvemi. Pod střechou si zažehují oheň, ale mokré větvičky pouze kouří a nemohou se vznítiti. Všech pět dřepí kolem hromady, z níž se zdvihá dým, že jim až slzí oči. Dívám se na ně, jak se namáhají a jak marně foukají v dým.

»Vám Čechům bylo třeba choditi do černo-horského a albánského bláta bránit českou korunu!«

Utichli a dali hlavy dohromady. Mlejnek se dívá na Urbana, Hostovského a Chvála a praví:

»Však my Češi už Černou Horu rozbijeme!«

»A Albánii taky!« dodává Hostovský.

Pokyvují, že je tomu tak, smějí se a nevědí již, že je jim zima. —

6. Golemi.

Cesta do Ivaničů (Ivanaj) nám zůstane v paměti.

Děšť zatopil celou hluboce vyrytou albánskou cestu a rozmočil zemi. Dlouhá naše kolona opatrně postupuje a ustavičně slyšíš volání, upozorňující na hluboká místa, kam nesmíš stoupnouti. Modravý povrch některých kaluží ukazuje místo, kde hnije koňská zdechlina, na niž tě upozorňuje také nos. Nesnesitelný zápach se šíří a mnoha lidem je špatně. Sanitní vojáci se zastavují u znavených lidí. Shrbené postavy se stanovými plátny přes hlavu a ramena brouzdají se vodou mlčky jedna za druhou a málokdo má ještě sílu a chuť k hovoru. Také šprýmaři již zmlkli. Bouře řádí a vhání nám studený déšť do obličejů.

V Ivaničích se shromažďujeme kolem kostela v hluboké noci. Je tu trochu nasypané půdy. Bosňáci se opírají o zeď, někteří leží na chodbách u kostelníka, jiní dřepí v kostele na studené dlažbě.

Nikdo nespí.

Mlejnek odkládá v chlévě svůj tlumok a zavazadlo kamaráda Duiće, jemuž je pomáhal néstí. Lidé se tlačí a z mokrých těl vychází výpary, že nemůžeš mezi nimi dýchat. Pod širokým okapem chléva stojíme a vyčkáváme dne. Mlejnek nepije rumu ani nekouří. Chlapec však má neoblomnou dobrou vůli a svižné nohy, jež neznají únavy. Celé odpoledne kráčel za mnou a vyzvěděl jsem cestou z mlčenlivého naivního mladíka ponénáhlou, kdo je. Práví mi, že má šest bratrů a jednu sestru. Bratři jsou všichni vojáky a jeden je už mrtev.

Mlejnek se domnívá, že mne zajímají i jiné věci z jeho života. Vypravuje mi, že do loňského roku žil v Praze a pomáhal strýci, jenž má v Karlově ulici na Vinohradech antialkoholní hostinec.

»Všichni mne měli za hloupého, ale já nejsem hloupý. Kdyby nebylo vojny, byl bych převzal hostinec po strýci a vedl jej sám.«

Déšť tluče do střechy a Bosňáci se nezajímají o náš rozhovor, jemuž by beztoho nerozuměli.

»Mnoho jsi mi dnes pověděl, Karličku. Nyní jsi voják — náhodou tě vřadili mezi Bosňáky — a máš komandanta, jenž tě má rád, protože jsi vytrvalý a upřímný.«

»Však vím, že nás máte rád. Jinde nás nenávidí. Kdekoliv jsem sloužil, od té doby co jsem vojákem — od března 1915, všude byli na nás zlí.«

»Víš-li, proč?«

»Nevím.«

»Proto, že jste příliš rozumní pro takovou válku, jakou vede nyní Rakousko. Musíme se bití za Němce a za Němce se Češi nechtějí bití. To je právě hloupé všem inteligentním rakouským Slovanům, že je posílají do boje proti Srbům, proti Rusům, proti Černohorcům, proti bratrům — pod německé komando.«

Mlejnek mlčí. Na blízku se však ozval někdo jiný:

»Je to pravda, pane nadporučíku!«

»Kdo je tam?« táži se Mlejnků.

»Lahvička.«

»Lahvičko! Pojď blíže!«

Pod okapem dřepí na blízku všichni Češi, Hostovský, Lahvička a Urban.

»Posloucháte?«

»Ano, posloucháme. Je to zajímavé, a pravdivé!«

»Tedy pozor! Leccos si pouze myslíme, o čem nesmíme mluvit. Přejde však čas, že budete také vy mluvit.«

Rozednívá se již a silný severák rozhání dešťová oblaka. Rozeznávám již obličej. Mlejnek se na mne dívá s oddaností, Lahvičkovi se smějí oči. Hostovský a Urban jsou zabalení do plachty jako Bosňáci.

* * *

Okolo 8. hodiny proráží slunce. Radíme se v kolonu, abychom pokračovali v pochodu do Skadaru. Vpravo vidíme rozsáhlé Skadarské jezero, za ním holé černoehorské skály od Tara-boše do Rijeky, u cesty pak špatně obdělaná pole a pusté pastviny. Několik lepších domů je v Pietrošanech. Lid je zanedbán, ačkoliv národní kroj je dosti pěkný. Zdá se, že každá ves má svůj kroj, zvláště ženy. Všude vidíš ženy v bílých loktuších a muže v bílých fezech nebo čepicích a úzkých bílých vlněných kalhotách, se zbraní (revolverem a jataĝanem) za pasem a s puškou na rameni. Na otevřených krátkých vestách se třpytí husté stříbrné a bílé knoflíky. Bohatí sedláci nosí zlatem vyšívané kalhoty a opánky se zlatým řetízkem. Nikdo nechodí bos. Albánec je vždy obut, i děti. Střelbu slyšíš na všech stranách. U jezera střílejí ptáky a ryby, mnozí však střílejí snad jen pro vlastní zábavu, poněvadž mají z pušky radost.

Podle mapy zde má být silnice. Ale není to silnice. Běda našim koním, ženou-li je za námi. Koně, jež jsou zvyklí na silnici, si zde musí zlámat nohy. Albánští volí však táhnou zcela klidně po této cestě dvojkolky s vysokými koly, jež měří v průměru 1½ až 2 metry.

Do Skadaru nás nepouštějí, prý pro chole-ru. Zastavují nás u vsi Golemi. V golemské džamii chtějí ubytovati důstojníky, ale můj četař Jusuf Isović mne vede k sedláku Husejnu Ibrahímovi, u něhož mi našel jizbu. Isović hovoří turecky i arnautsky a jeho přímluva mnoho platí.

Cestou mne Jusuf učí, jak mám pozdravit hospodáře. —

»Mír set pruni zotí!« (Bud' vítán! šťastně tě přivedl Bůh!), praví Husejn na prahu a dodává:

»Šum mot et baft mir!« (Mnoho let budiž zdráv a dobré vůle!)

»Mír mrama!« (Dobrý večer!) Více nemohu povědět přívětivému hospodáři, jenž mne vede za ruku do jizby. Isovič mne sice učil ještě více, ale zdá se, že mám špatnou paměť pro arnautská slova.

Husejn Ibrahim je pohostinný Arnaut. Ve veliké světnici připravuje uprostřed koberce železnou mísu se žhavým uhlím, z druhé jizby přináší »kariky« (židličky) pro hosta. Jemně tě bere za rameno a ukazuje, abys se posadil ke žhavému uhlí, sám však usedá na zemi vedle tebe a kroutí ti cigaretu, kterou ti podává nasliněnou. Nesmíš ho urazit — je nutno vzít si a kouřit s ním.

Hospodářův syn Ibrahim mi nese hrneček teplého bůvolího mléka, výborný nápoj. »Baft mir!« (Na zdraví!), praví otec. Přicházejí sousedé, mezi nimi duchovní »efendi« v bílém turbanu, hezký člověk rudých vousů. Efendi zná několik srbských slov a je příjemný tlumočník.

Směle hovořím, ukazuji a táži se. Mají mnoho cizích slov, italských, tureckých a srbských. Hovoří-li mezi sebou, slyšíš mnoho nejasných samohlásek, nosovky, tvrdé l a anglické th.

Sedíme do 10 hodin večer a hospodář se ode mne ani nehne. Projevují přání jíti spat a Husejn mne zavinuje do pokrývek jako dítě, upravuje pokrývku na nohou, klaní se s arnautským pozdravem »Aje mir« (s Bohem) a shasíná světlo.

Z rána mu děkuji, že jsem dobře spal. Žhavé uhlí je již zde. Moje chvála ho zřejmě těší. Arnautský pozdrav »Natja mir« (dobré jitro) a asi třicet slov, úspěch mého včerejšího učení, mi výborně slouží.

Roty se sluní a myjí. U golemského potoka je živo od rána do večera. Oddíly se myjí a perou, neboť po velkých blátivých pochodech touží po čistotě a slunci.

Hospodář Husejn se o mne stará. Kdykoliv přicházím v jeho »špiju« (chýši), táže se mne po zdraví. Rád sedí u mne a vypravuje o turecké a černohorské vládě ve Skadru. Chce býti srozumitelným, proto vypravuje zřetelnými výrazy, prostě a výrazně. Se mnou hovoří zcela jinak, než se svými Arnauty. Poznává se na něm, že obcoval s Černohorci — však praví, že byl vícekrát v Podgorici na trhu. Zná slovanské výrazy »koupiti« a »prodati«, »voják«, »den« a ještě několik jiných.

Názorně mi líčí, jak ustupovali Srbové po golemské cestě do Skadaru:

»Serbijani škojn (jdou) — škon (jde) kolona sot diljen (dnes v neděli), škon nesr hanjen (zítra v pondělí). Merkurjen (ve středu) škojn kombot, kombot (mnoho) vojnik e oficir. Kolona giat (dlouhá) let (deset) — dümlet dan (dvanáct dní). Serbijan — ka (má) mjeft kalen (mnoho koní) aj ka bukur kalen (pěkné koně). Serbijan oficir proda na Golemi sahat, serm (ukazuje hodinky, jež koupil od Srba) e kupi buk (chléb) e tamle (mléko). Ata škojn na Škodra — penslet min (50.000) Serbijan e njizet min kalen (20.000 koní).«

Husejn mne vede na dvůr, aby mi ukázal koně, kterého koupil od srbského důstojníka. V předsíni mi ukazuje jezdecké sedlo, jež asi náleží k onomu koni.

Zdá se, že by rád prodal pěkného srbského koně tmavokaštanové barvy, ale nechce ho hostu nabízet, mně pak se také nezdá přiměřeným, abych obchodoval s hostitelem. Druhého dne je však kuň »taraboš« již můj — koupil jej pro mne s pomocí tlumočníka poručík Omelka za 600 K.

7. Skadar.

Dne 14. února odcházíme ze vsi do hodinu vzdáleného Skadaru. Golemské mužské obyvatelstvo je shromážděno na cestě přede vsí a pozdravuje nás.

Město Skadar na Bojaně, známé z naší národní písně o svatbě krále Vukašina a z písně o stavbě hradu Skadaru, má francouzské pouliční nápisy. Moje rota bydlí v »rue internationale« v pěti domech, mne pak vedou k obchodníkovi Augustinovi Lupi de Melgussi, blízko roty v téže ulici.

Nad Skadarem se zdvihá starodávný opevněný hrad, o kterém vypráví arnautská pověst podobně jako naše píseň, že ho zedníci nemohli dostavěti. Co vystavěli ve dne, zbořilo se v noci. Tázali se, proč nemohou dostavěti zdí. Nějaký stařec jim řekl, že musejí zazdít živou ženu, chtějí-li stavbu dokončiti. K staviteli Rosi přišla tehdy jeho sestra Fa se svými dětmi, jež slyšela, jaké oběti si přeje hrad. Aby zachránila bratrovu čest, nabídla se, aby ji zazdili,

ale s prosbou, aby ponechali malý otvor ve zdi, kterým by mohla kojiti dítě, dokud bude živa. Učinili tak. Ještě dnes ukazují na hradní zdi bílé místo, kde kojila Fa svoje dítě.

Skadar má dvě části. Horní město čili varoš a »Pazar«. Měšťané jsou většinou muslimani, vedle nich však žije tu dosti katolických Arnautův. Široká ulice dělí muslimskou část varoše od katolické. Mnoho domů je ohrazeno vysokou zdí a vypadají jako samostatné pevnůstky. Otevřená vrata vidíš málokde. Pomyšlíš-li, že je Skadar veliké město se 40.000 obyvateli, zdá se ti, že je na ulicích málo života.

Četař Isović a skupina starších poddůstojníků mne provází městem. Isović je naším vůdcem, a pokládá si za čest, že umí oslovovati lid a vykládati nám, co říkají. Chodíme křížem krážem po hlavních i postranních ulicích a prohlížíme si obchody a jídelny. V krámech sedí líní Arnauti za velikými okny u žhavého uhlí a čekají na kupce tabáku. Všude vidíš kupy drobně nakrájeného žlutého duhanu, 1 kg za 4 koruny.

S minaretů pějí hodžové svoji církevní píseň.

Na dvoře velkých kasáren vidíme zajímavý výjev. Rakušané cvičí arnautské nováčky, kteří jsou ještě v pestrých národních krojích. Důstojník, Němec z českého Chebu, učí Arnauty »habtacht!« a »ruht!« Před řadami Arnautů skáčí kapucíni v kutnách a tlumočí, co je to »habtacht!« Nyní to zkoušejí. »Habtacht« už jakž takž jde. Řada není sice vyrovnaná a lidé stojí nesouměrně, ale vidíš aspoň řady. Na povel »ruht!« však vidíš všechny možné posice.

Arnauti se spouštějí většinou rovnou na zem, usedajíce po turecku a kapucín je chválí, jak prý to už dobře umějí. — Každý arnautský dům prý musel poslati po jednom »dobrovolníku« pro nové albánské vojsko, jež podle mínění rakouského velitelství bude dobrým spojencem. Arnautům však na tvářích a pohybech není viděti, že by je vojenská německá dresura těšila, nebo aspoň zajímala. Jediným zadostučiněním jim je, že při cvičení smějí nositi pás plný patron, není jim však po vůli, že se musí cvičiti v chůzi a v řadových cvičeních nejprve bez pušky. Arnaut váží si pouze člověka s puškou a pravého Arnauta nevidíš nikdy bez pušky.

Z varoše vede nás Isović do 20 minut vzdáleného pazaru, jenž leží na břehu Skadarského jezera při výtoku jezera do řeky Bojany. Zde vládne jiný život. Po obou stranách dlouhé hlavní ulice stojí tržnice vedle tržnice, jednopatrové obchody, dřevěné boudy a kramářské prkenné baráky. V osmi barácích za sebou prodávají pouze ryby, pak vidíš řadu tržnic s obilím, na to následují prodavači železného zboží, tabáku, usní, atd. Každý druh zboží nabízejí ve zvláštní části pazaru. Vše zde hovoří, hašteří se a křičí. Počítáme kovárny — je jich 12 a v každé kováří a bouchají, až ti brní v uších. Sousedy kovářů jsou kotláři, pak přicházíme ke skupině opánkářů a usnířů. Dnes není hlavní tržní den a přece je pazar pln lidí. »Přijďte ve středu«, praví prodavač ryb našemu Isovići, »chcete-li viděti pazar.«

Chůze pazarem unavuje. Naše nohy nejsou zvyklé dlažbě z velikého kulatého kamení.

Dřevěný most vede přes Bojanu na západní stranu hradu, druhý most přes Drin pak spojuje předměstí Bačalek se Skadarem. Oba mosty jsou ve špatném stavu.

V přístavišti díváme se na Arnauty před celnicí. Dvacet lodí a dlouhých rybářských člunů je uvázáno před budovou. Mnoho lidí stojí a sedí bez zaměstnání na chodníku v přístavišti. Jedinou jejich prací je točení cigaret; té se oddávají se vši vážností, svědomitostí a pílí. Kdykoliv se však naskytne příležitost, aby si něco vydělali, tu přichází život a bojovnost mezi přístavní »dělníky«.

Vracíme se do města, hovoříce o skadarských dojmech. Šikovatel Miočić se táže, k čemu bude albánské vojsko, jež se cvičí v kasárnách.

»Rakousko chce využití Arnautů a proto je cvičí«, mudruje šikovatel Čačić.

»Zdá se mi, že z nového vojska nebude nic«, praví šikovatel Gerdin.

»Jaký úmysl by mohli míti s Arnauty?« táže se opět Miočić.

»Myslím takto: Černohorci jsou blízko. Země je obsazena, ale rakouskou není a nikdy nebude. Každým dnem může nastat na Černé Hoře vzbouření. Rakousko počítá, že by byl Arnaut dobrým pomocníkem v boji proti Černé Hoře a proti Srbsku.«

»A také proti Rakousku«, směje se Gerdin.

»Proč asi nemají jiných vojenských instruktorů?«

Poddůstojníci se smějí vážné otázce muslima Isoviče.

»Ty mluvíš arnautsky«, praví Gerdin, »zeptej se rekrutů, co jim vykládá katolický kapucínský páter.«

»Zeptám se«, odpovídá Isovič vážně, necítě žertu v Gerdinově přání.

»Rád bych viděl, jak budou Arnauti dělati »švarmlinii«. Arnaut je junák a nebude chtít kopati zemi a kamení, aby se skryl do zákopů před nepřítelem.«

»Bude třeba napsati pro ně jiný reglement.«

»Potom však nebudou více rakouským vojskem!«

»Jaké vojsko! Tento národ není stvořen pro poslušnost, jež musí býti v každém vojsku. Až přišijí prvnímu Arnautovi kaprálské hvězdičky, budou chtít všichni býti kaprály. Vždyť přece nemůže býti nikdo víc, než jsem já, jenž jsem také junák! Kapucín je snad ještě ovládá, ale na jak dlouho? Za 14 dní uprchnou kapucínům všichni rekruti ze Skadaru do hor. Jen počkej, až jim dají pušky ze skladiště. Následujícího rána nebude v kasárnách ani arnautského vojska, ani munice, ani pušek!«

Poddůstojníci mudrují celou cestu o Arnautech a smějí se.

* * *

Večeřím v hotelu »Europa«.

Hotelier Mičić je rodem Dalmatinec, vychován ve Skadaru a je více Arnaut než Slovan. Se ženou však hovoří italsky. Mám pro něho doporučující dopis z Podgorice.

U Mičiće večerí také kapitán Marčić, velitel arnautských dobrovolníků. Tento muž mne zajímá. Z jeho poznámek vyrozumívám, že žil po léta ve Skadaru, snad jako rakouský atašé nebo vyzvědač. Je významno, jak špatné mínění má o Arnautech člověk, jenž je zná.

»Celá akce pro domorodé albánské vojsko je nešťastná idea rakouských idiotů. Na jejich rozkaz jsem musel dělati sladkou tvář a slibovati náčelníkům arnautských zádruh a rodů ministerská místa ve svobodné Albánii. Nyní přicházejí den co den různé kreatury s hor do Skadaru a žádají, abych splnil slib. Nemohu se jich zbaviti, ač každému říkám, že není v moji moci rozdělovati ministerské portefeje a platy. Kdyby šlo podle arnautského konceptu, měli by v každém městě svobodné Albanie svobodnou vládu s 500 ministry, vesměs analfabety. Ovšem, muselo by je platiti Rakousko. Arnaut nechce platiti ničeho.«

»Uvalili na vás nepříjemné břímě, pane kapitáne.«

»Kdybych se ho mohl zbaviti! Ale mně je již souzeno, že mám co dělati vesměs s kreaturami. Ostatně však budou Arnauti brzy cítiti jiný vítr.«

Marčić udeřil pěstí do stolu.

* *

*

Druhého dne mne hledá Zep, dlouhý Arnaut v evropském obleku, jenž praví, že je portýrem a sluhou v hotelu Europa. Pan Mičić mne prý zve na večerí.

O půl 8. hod. se shromažďuje v salonu Mičičových společnost. Hlavní osobou je skadarský biskup, jehož nazývají »monsignor Bunče«, rozuměl-li jsem dobře. Tlustý slušný pán to je, s velkými vousy pod nosem. Mluví pouze arnautsky a italsky, rozumí však také trochu německy a velice málo srbsky. Biskup pije pilně pelyňkové víno a kouří cigarety.

Biskupův bratr je poštmistrem ve Skadaru, ženat s Mičičovou sestrou. — S paní Mičičovou se baví vojenský kurát, jenž přijel právě dnes ze severního bojiště, odkud ho přeložili pro jeho znalost arnautštiny. Žil prý před válkou 18 let ve Skadaru.

Setník Marčić a já představujeme vojsko.

V ceremoniálním pořádku odcházíme do jídelny.

Pěkně osvětlená místnost s drahocenným nábytkem svědčí o bohatství a vkusu Mičičových. Uprostřed prostřeného stolu stojí široká japonská vása s košatým cyklámenem, jenž rozevřel již dva květy, za nimiž vylézá deset poupat.

Veliký počet sklenic, vidliček a nožů při každém talíři vzbuzuje v nás předtuchu, co přijde.

Nemám ve zvyku pamatovati nebo zapisovati si jídla, jež nám předkládá hostitel na stůl. Dnes však sedí vedle mne monsignor s červenou čepicí a se zlatým křížem na prsou, visícím na masivním zlatém řetězu, a pojídá jídlo za jídlem s úctyhodným apetitem. Marinovaných pstruhů si nabírá ze čtyř oddílů mísy bez ohledu na druhé hosty, jimž zůstávají sotva dvě třetiny chutného pokrmu. Všech nás je devět. První sklenice nalévá pan Mičić, ale dříve, než je druhé jídlo na stole, nalévá si monsignor

jíž po druhé a po třetí, a povzbuzuje hospodyní na pravé a mne na levé straně, abychom ho následovali, což je ovšem nemožno. Mozečkové rízky s karfiolem, s okurkami a cibulí v octě nalézají vděčné odběratele. Takové jídlo je třeba zalít jiným, ohnivým vínem z krásného broušeného džbánu. Vepřová pečená žebírka s dobrými smaženými brambory chutnají zřejmě monsignoru a také nám, což nám však nevadí, abychom nevěnovali přiměřené pozornosti také následujícímu jídlu, pečené kachně a zelenému salátu. Za druhým a třetím vínem následuje francouzské šampaňské. Při tomto druhu, jež monsignor zná a chválí, zůstáváme do konce. Dorty, ovoce, ořechy, cigarety a cigára zakončují naši neskromnou večeři. Monsignor si posunul červenou čepici trochu nazad do týla, nalévá si vytrvale z vysokých černých sklenic a vypravuje o albánské a rakouské politice. Z rozhovorů nabývám nepříjemného dojmu, že všichni tito pánové již po léta v Albanii pracovali ve smyslu rakouských zájmů a že nyní je dosaženo cíle — spojení Skadaru a severní Albanie s katolickým Rakouskem.

Jsou v dobré náladě a domnívají se, že není třeba přede mnou ničeho tajiti. Hovoří o emísařech, většinou páterech, kteří pracují nyní v katolických albánských osadách. Do muslimských vsí posílají jiné lidi. Také náš hostitel Mičić pracuje jako agitátor a prostředník mezi Arnauty a Rakušany. Ale Rakousko nepřináší pouze »svobodu« a »pořádek«, ale také leccos nepříjemného. Mičić se zlobí, že neměl nikdy tolik obtíží a škody, jako nyní, kdy mu chodí rakouské komise každodenně čenichat,

co má v zásobárnách a ve sklepích. V minulém týdnu agitoval pět dní po malisorských vsích, doma pak ve Skadaru se mu hrabali důstojníci v zásobárnách. Uherský nadporučík vzal před očima paní Mičícové dva veliké balíky drahých benátských svící — ukradl je či vzal je násilně, jak chceš. A takových výjevů je více a všechny protesty nic nepomáhají...

Mičícovi se již ochlazuje austrofilské nadšení... —

Blíží se jedenáctá hodina. Vstávám s výmluvou, že mám služební povinnost, dohlédnouti, je-li u roty v »rue internationale« pořádek, děkuji hostitelům a klaním se panstvu.

* * *

Služebních vojenských povinností máme ve Skadaru velice málo. Čety chodí občas na stráž k mostům přes Bojanu a Drin.

Dne 19. února jedu na Taraboš. Na druhé straně Bojany vede nahoru serpentina, špatná turecká cesta, kterou opravují nyní Rakušané. Taraboš není vysoká hora, pouze 571 metrů, ale silně cítíme rozdíl teploty. V pravo se nám otvírá pohled přes Skadarské jezero hluboko do Černé Hory. Staromódní parníky vlekou po jezeru po třech a čtyřech plachetních lodích ze Skadaru do Virpazaru. Na vrcholcích albánských a černohorských hor leží sníh. V levo vidíme Jaderské moře a zaplavené Drinské a Bojanské pole. Povodně jsou zde po každém větším dešti.

Rozhled na jih je rovněž pěkný a můžeš pozorovati i okraj zálivu u Drače.

Na Taraboši prohlížím zbytky a stopy tureckých hradeb. Celá holá hora je rozkopána. Zrezavělé železo granátů leží místy na hromadách a svědčí, že je Černohorci dobře zpracovali, když krváceli před Tarabošem. Důstojnické příbytky jsou hluboko v zemi a mají betonované, místy úplně vápnem obílené stěny. Pokryty jsou silnými cihlami. Zákopy vedou na všechny strany po úbočích a jsou nyní již většinou zasypány.

Cestu podél Bojany mezi pazarem a drinským mostem opravují ruští zajatci, setnina silných, zdravých Volyňců, zajatých u Brestu Litevského. Daleko je dopravili, aby tloukli v Albanii kamení na cestu. Znaří mne, protože často jezdím kolem nich k drinskému mostu ke svojí stráží a pokaždé s nimi hovořím. Je veliký rozdíl mezi srbskými a ruskými zajatci. Srbové jsou nemocní a slabí. Kteří byli zdraví i napolo zdraví, ti dosáhli přes Albanii břehů u Drače a Lješe a přeplavili se na Korfu a do Italie, nemocní však zůstali a zajalo je rakouské vojsko. Mnoho již jich pomřelo v zajetí, někteří prý ihned, jakmile se poprvé nasytili. Řadí mezi nimi cholera a skvrnitý tyfus. S tváří a postav těchto ubožáků čteš tragiku srbského vojska.

V neděli 20. února vedu katolickou část své rotý do kostela ke kapucínům a pak ještě do katedrály. U kapucínů posloucháme arnautský církevní zpěv, jenž je spíše křikem a vřeštěním než písní. Temperamentnímu kazateli kapucínovi bohužel nerozumíme, protože hovoří pouze arnautsky.

Za městem, u potoka za hotelem »de la ville« je nedělní bazar se starožitnostmi, tabákem a

zeleninou. Zahalené muslimanské Arnautky dřepí za zbožím, některé pod tenkým černým závojem, jiné za neprůhlednými šátky. Mezi starožitnostmi nabízejí krásné národní výšivky, brokátové šátky, zlatem vyšívané loktuše, koberce, dětské a mužské oděvy.

8. Koplik.

Dne 24. února opouštíme Skadar. Jaké záměry má s námi divise, že nás posílá do 5 hodin vzdálené vsi Kopliku? Tušíme, že jsme stráží pro nepokoje v Černé Hoře a Prokletíjích.

U obecní studně v Kopliku je každé dopoledne i odpoledne shromáždění lidu z celé vsi a snad také ze vzdálených krajů. Pestrý dav se tlačí mezi koníky se svými soudky a různými nádobami na vodu. Arnautky ve velikých černých sukních se světlým spodním okrajem, se stříbrnými pásy a s pěknými ozdobami ve vlasech stojí ve skupinách a rozmlouvají.

Mladá Arnautka se odděluje od společnosti a přichází ke mně, jenž stojím padesát kroků stranou. Táže se mne srbsky, jsem-li komandant.

»Jsem«, pravím.

»Viš-li, že Rakousko zajalo albánské důstojníky Esadpaše?«

»Nevím.«

»Neviděl jsi nikdy v Rakousku albánských důstojníků?«

Přemýšlím. Vzpomínám, že v Ercegnovu vypravovali o dvou důstojnících, jež zajali, když před vánoci ukořistili před Dračem jakousi italskou loď. Viděl jsem je v kavárně.

»Viděl jsem dva před vánoci.«

»Probůh, ty's je viděl? Pověz, komandante, které jsi viděl?«

»První byl tlustý, oholený jako katolický kněz, druhý byl vysoký, štíhlý, temné pleti a měl černé vousy.«

»Probůh, to je on, můj bratr. To je Lek Miras Luc. Pane, ty's ho viděl?«

»Pravím ti, že jsem ho viděl.«

»Onoho tlustého oholeného také znám.«

Dívka se obrací k družkám u studně a volá na ně arnautsky, že je Luc Miras živ. U studnice živě zašumělo mezi ženami a mnoho jich přichází blíže k nám. Luc Miras je jistě znám a oblíben v tomto kraji.

»Já jsem Mare, sestra Mirasa Luca z Kastrata. Utekla jsem z domova. Do našeho domu přišli Rakušané, Maďaři, zlí lidé. Všecky dívky z Kastrata musely uprchnouti a nemohou domů, dokud jsou u nás Maďaři. A zde v Kopliku mám příbuzné, — žiji u nich.«

Musím jí vypravovati, jak žije její bratr. Je-li smuten? Pohybuje se svobodně po městě? Dostává každého dne kávu? Smí chodit do kavárny? Dostává v Rakousku jako zajatý důstojník svůj plat? Na všechny tyto otázky jí odpovídám, pokud ovšem mohu, a Mare tlumočí každou moji odpověď zvědavému ženskému shromáždění, jež je stále větší, v uctivé vzdálenosti od nás.

»Pane komandante, musíš oznámiti mojí matce v Kastratu, co jsi vyprávěl mně! Já jí to nemohu oznámiti a ubohá moje majka myslí, že je syn mrtev v moři a pláče již dva měsíce dnem i nocí za synem.«

»Kde je dům tvé majky?«

»Je nejlepší, Boga mi, moje koča, nejlepší v Kastratu. Na druhé straně potoka ji z daleka vidíš, bílá je a vysoká. Můžeš-li, jdi dnes a oznam to!«

»Dnes nemohu.«

»Tedy zítra. Majka bude šťastna.«

»Půjdu tam zítra. Jak nazývají v Kastratu tvůj dům?«

»Taž se, kde je Miras Luc. Každý ti ukáže náš dům.«

»Dobře.«

»Pověz vše pravdivě mají matce, jako jsi vyprávěl mně.«

»Povím.«

Zapaluji si dýmčičku, pozdravuji arnautské ženské shromáždění a vracím se do tábora, pět minut vzdáleného.

Bosňáci se dívají a diví se, proč tolik důvěry. — Vždyť nikdo z nich neumí hovořit s Arnauty, což teprve s Arnautkami.

Druhého dne ráno hlásím rytmistru, že půjdu přehlížet praporní stráž a jedu mimo stráž rovnou do Kastrata po kamenitém poli, kde můj taraboš jen stěží kráčí svými širokými kopyty. Za muslimanským hřbitovem nalézám úzkou cestu mezi košatými trnitými ploty kolem řídkých stavení, jež náležejí již ke kastratské obci. Táží se často po domě Mirasa Luca a Arnauti mi ukazují jednou do předu, po druhé v levo, jindy opět vzad. Tuším, že mi úmyslně nechtějí ukázat cestu, protože se asi bojí, že chci rekvirovati. Tak bloudím po veliké, nepřehledné obci, přes luka a houští.

Po tříhodinném hledání spatřuji bílý vysoký dům o samotě. Ten to bude! Je vskutku pěkný, čistý, čerstvě obílený, s poschodím.

Před domem dřepí u kotlů Rus, kuchař, jenž vaří maďarskému cestářskému dělnickému oddílu. Rus mi odpovídá, že je »báryňa« doma, nahore, a ukazuje mi na schody venku pod širokým okapem.

Ve zdi vidím dlouhý železný hák. Za plotem se zdvihaají líní Maďaři v umazaných rakouských uniformách, ze dvora přichází pět Arnautů, kteří štípali dříví a chtějí vědět, proč přicházím. Sotva jsem na zemi, abych přivázal koně k háku, jsou Arnauti i služebnictvo již u mne. S temnými pohledy pozorují moje jednání a koně. Nerozumím jejich otázkám a neodpovídám, ale rychle odcházím po schodech. Arnauti všichni za mnou.

Dvěře předsíně otevírá suchá ženská ruka. Stařenka stojí přede mnou, nesmělá, uslzených očí a nepouští mne dále.

»Jsi-li ty matka Luca Mirasa?«

Praví cosi nesrozumitelného a myslím, že přisvědčila, protože zakývala hlavou po arnautském obyčeji. Z tváře jí čtu veliké napětí.

»Přišel jsem, abych ti řekl, kde je tvůj syn. Důstojník Luc Miras je živ a zdrav u Kotoru v Dalmacii...«

Dále nemohu mluvit. Stařenka mne chytá hubenýma rukama za rameno, za prsa, za hlavu a tlačí mne do kouta předsíně.

»Uklidni se, majko!«

Arnauti již nyní nehledí na mne tak divoce. Jeden za druhým vstupují do předsíně a usedají ve velikém půlkruhu na zem, aby viděli, co přináším. Z kuchyně v pozadí přicházejí ženy a chlapec, čtrnáctiletý bratr zajatého důstojníka. —

Radující se majka mne ještě stále tlačí do kouta, takže se začínám lehce brániti rukama. Všichni přítomní rozumí mému souboji se stařenkou, jen já nemohu pochopiti, proč asi Arnautka vyjadřuje svoji radost tak nepříjemným způsobem.

Odsunul jsem majku.

»Pravda je, co pravím. Viděl jsem ho.«

Vysvětluji jí, kde jsem ho viděl a že jsem hovořil v Kopliku s její dcerou.

Novina působí tak, že nevědí, jak by mi poděkovali. Rychle se loučím — do Kopliku je daleko a musím tam býti v poledne. Matce i chlapci podávám ruku, ostatním salutuji a již spěchám po schodech k taraboši.

Arnauti však za mnou z předsíně. První dokonce přeskakuje přes tři schody, aby byl dříve u mne. Jemně mne bere za ruku a rameno, abych ustoupil, že mi odváže koně. Druhý hladí koni hřívu, třetí napíná řemeny, čtvrtý mi chce pomáhati do sedla. Směji se úslužnosti tohoto vděčného prostého lidu.

Z dálky se ohlížím ještě jedenkrát po Mirasově domě. Na schodech stojí majka a dívá se za mnou.

Po nevyšlapaných cestách jedu do Kopliku, přes příkopy a kamenitá pole. Je mi příjemno. Cítím, že jsem vykonal dobrý skutek.

V Kopliku na balkonu druhého domu stojí Arnautka. Nevšiml bych si jí, ale ona mne oslovuje:

»Vracíš-li se z Kastrata?«

Poznávám ji. Je to Mare.

»Ano, z Kastrata.«

»Byl jsi u mojí majky?«

»Byl.«

»Pověděl jsi jí vše jako mně?«

»Pověděl. Majka se již nesouží.«

»Dík tobě, gospodare! Budiž mi bratrem!«

Tuším, že je tento pěkný dík originelním arnautským zvykem, ale nevím, co bych odpověděl. Pravím tedy: »A ty, Mare, mojí sestrou! Zdravo, Mare!«

Rytmistru hlásím, že jsou stráže v pořádku.

»Dlouho jsi se zdržel!« praví Perhauz.

»Vskutku, dlouho. Ale bylo třeba důkladně obhlédnouti terén v našem okolí.«

* *

*

V poledne roznesli zprávu, že brzy odejdeme přes Skadar do Boky a na sočskou frontu.

Lidé se již připravují. — Procházím se pomalu proti stanu lékaře dr. Dyboského, s úmyslem slyšeti, co praví o novém rozkazu.

Podivno, Mare mi přichází náhodou vstříc a zastavuje mne.

»Pane, odejdeš vskutku ty i tvoje vojsko do Dalmacie?«

»Odejdeme prý zítra.«

»Zvěděla jsem to. Nalezneš v Dalmacii mého bratra?«

»Nevím, Mare. Dalmacie je veliká země.«

»Ale ty ho nalezneš, budeš-li chtítí.«

»Naleznu ho, budu-li moci.«

»Nalezneš ho a pozdravíš! Pověš mu, že jsi byl u majky a že jsi můj bratr. On tě obejmě jako bratra. — Poslyš, jak se zoveš, komandante?«

»Pivko.«

»Po rodu — po otci?«

»Syn Vidův.«

»Po křtu?«

»Lujó.«

Přemýšlí, jako by bylo něco cizího, nezvyklého v mém jménu. —

»S Bohem, Lujó, synu Vidův, příteli domu Mirasa Luca!«

Smál bych se svému novému dlouhému titulu, ale Marin výraz je tak vážný, že mi nezbývá nic kromě prostého »S bohem, Mare! Pozdravuj majku!«

Snad jsem již tvrdě spal. Někdo mne budí. Sluha Chválek, pěšák Salčin a desátník Karlić stojí před stanem. Za nimi jsou civilisté, jichž pro tmou nemohu viděti.

Desátník Karlić praví, abych prominul, že mne hledá Arnaut, kovář z Kopliku a jakási žena.

»Co chtějí?«

»Nevím. Račte s nimi sám pohovořiti. Tu jsou.«

Vojáci pozdravují a odcházejí. Předě mnou stojí vysoký Arnaut v bílé košili a s bílou čepicí, vedle něho tmavá malá žena.

»Komandante, pozdravuje tě matka Luca Mirasa.«

»Z Kastrata?«

»Já jsem z Kastrata«, potvrzuje žena.

Co ji přivedlo, sirotu starou, tak daleko — v noci?

»Promiň, důstojníku, jsi dobrý gospodin, praví moje Mare. A viděla jsem, že jsi dobrý. Vezmi, tuhle, našeho zpěváka!«

Dívám se, co to má. Pod paždím drží velkého kohouta a podává mi ho. Nevím, co bych jí řekl. Dobře, že je noc, že nevidí moje rozpaky.

»Vezmi, pane, zpěváka! Byl jsi u mne a nedali jsme ti ani kávy, promiň! — Zde, vezmi zpěváka!«

»Díky, majko. Co bych dělal se zpěvákem? Z rána musím na koně, abych vedl vojáky, a na koni není místa pro zpěváka.«

»Byl jsi pod mojí střechou a nepohostili jsme tě. Odpust! Nemyslili jsme na tebe, když jsme se dozvěděli, že je můj syn živ. Přišla jsem, abych ti přinesla zpěváka. Tvůj je zpěvák!«

Kdybych byl tušil, co znamená tento dar u Arnautů, nebyl bych ho odmítl. Žena mi jej nabízí a tiskne do rukou, ale já se bráním a nechci přijmouti toho zvláštního daru. Žena je zarmoucená a pouští kohouta, jenž velikým obloukem letí na zem. Za stanem padá kohout na zem a běží, nevím kam.

Žena mne prosí změněným hlasem, chci-li donéstí jejímu synu dopis. Dopis má za nadry a podává mi jej.

»Naleznu-li tvého syna, pozdravím ho a dám mu dopis.«

»Díky tobě!«

»S Bohem!«

Kovář i žena odcházejí. —

»Pane nadporučíku«, praví Karlič.

»Čeho si přeješ?«

»Nebylo dobře, že jste nevzal zpěváka.«

»Tak?«

»Dávali vám největší dar, jež může dáti arnautský dům. Měl jste jej vzíti a dáti Chválkovi, aby ho upekl. A nechtěl-li jste ho sám, mohl jste jej dáti mně.«

»Ty jsi poslouchal?«

»Poslouchal jsem a pravím, že jste se prohřešil proti obyčeji, jaký mají lidé v Kopliku. — Žena si vás váží a bude smutna.« —

Je mi nyní líto, že jsem nevzal kohouta. Stařenka jej nesla tři hodiny daleko přes kamení a v noci — marně.

* *

*

Dne 2. března opouštíme Koplik. Pestré koplické obyvatelstvo se shromažďuje u kovárny a někteří již prohlízejí naše prázdné tábořiště. Děti hledají a sbírají odhozené předměty, prázdné konzervy, krabice atd.

Moje rota je jako obyčejně poslední v koloně.

Adjutant Schaffer jede se mnou a diví se, proč mne všichni Kopličané tak pozdravují.

»Znají tě?«

»Seznámil jsem se s některými.«

»Jak?«

»Náhodou, u studně.«

»Já neznám nikoho.«

»Poněvadž neznáš jejich jazyka.«

»Umíš arnautsky?«

»Dvě stě slov.«

»A to stačí?«

»Úplně.« —

Schaffer jede několik minut za kolonou, která za zpěvu vychází ze vsí, potom kluše v čelo kolony hlásit veliteli, že je bataljon v pořádku.

Poručík Tandler čeká u řeky Rioly a jde se mnou několik kilometrů.

Zajímá ho, kde jsem chodil včera celý den.

»Uzavřel jsem pobratimstvo s Arnauty.«

»Kde?«

»V Kastratu.«

Vypravuji mu svoji příhodu od studně až do kohouta a dopisu a ukazuji mu dopis s adresou: »Zotnie Lek Mirashi« s datem »Meni 1. Marc n'vjet 1916« a s podpisem »Zotnie Lek.«

»Co zamýšlíte s dopisem?«

»Nic. Budu-li moci jej doručiti adresátovi, budu spokojen. Těší mne čin, o němž Rakousko nesmí zvěděti.« —

Tandler kráčí a drží se koně za hřívu. Po delším mlčení mu pravím:

»Příteli! Nyní bude třeba, abychom se rozhodli!«

»O čem?«

»Bataljon přijde na italskou frontu. Dosud jsme silí pouze s é m ě, nyní však musí nám setba vzkličiti a vydati ovoce. Svých lidí nesmíme obětovati, jak by chtěl rytmistr.«

»Ne tak hlasitě!« upozorňuje Tandler, vida, že se ohlíží šikovatel Gerdin. »Šikovatel poslouchá«, dodává a ukazuje prstem na ústech, že není radno příliš hlasitě hovořiti.

»Oho, příteli Tandler«, volám úmyslně ještě hlasitěji, »myslíš, že si Gerdin nepřeje nic jiného, než umříti za rytmistrovu medaili?«

Gerdin pokyvuje, že souhlasí, a že rozumí tolik česky, kolik je třeba. —

Jdeme a jdeme. —

Tandler se vrací po deseti minutách k mojí předešlé poznámce a praví:

»O semeni vím, ovoce si však nemohu jasně představití.«

»Forma se ukáže, až budeme na místě. Dosud nemáme jiného úkolu, než síti dále, síti každý den, síti všude, aby bylo také Bosňákovi jasno, co je proň lépe: boj za Rakousko, či něco jiného.«

Rota pěje pochodové písni. Mezi drsnými hlasy vyniká hlas pěšáka Kneževíce, jenž solově pokračuje: »Maro, Maro, sunce ogriano«, »Oj, tučo moja, nemoj tučovati« a jiné bosenské. —

9. Na sočskou frontu.

Pochod z Albanie není o nic lepší, než svého času z Podgorice do Skadaru.

Přes Skadar jde bataljon 3. března pod Tarabošem podél Bojany, brodí se často až po pás a suší se u vsi Katrkol u ohnišť v lese.

Neuvěřitelně špatnou cestu máme 4. března podél Midije; bláto a opět ostré kamení, jež trhá koním rohovinu na kopytech a rozdírá všechny obuv. U Kamenického mostu přestupujeme albánskou hranici a v Černé Hoře cítíme se opět mezi lidmi, na dobré cestě, jež vede z Pečurice do Baru.

V olivovém háji u Starého Baru nás zastihuje 4. března večer hrozná bouře, krupobití a liják. Promočení na kůži sedíme u starých kmenů, až přes hlavu zavnutí do pokrývek nebo stanových pláten uprostřed silného krupobití, jež láme větve a trhá listí.

Dne 5. března nemůžeme pokračovati v pochodu. Celý den se sušíme ve Starém Baru a kráčíme teprve následujícího dne kolem vily Topolice do jejížnějšího konce Dalmacie. — V Lastvě odpočíváme u Majničových; starý hovorový Amerikán Majnič mi vypravuje o galantním chování se Černohorců, kteří hospodařili v Lastvě půldruhého roku.

Kolem městečka Sv. Štěpána přicházíme 7. března do Budvy, města bez mužů. Všechny muže rakouská vláda odvedla a internovala na pevnostech v Boce. Tak hospodaří rakouská správa také ve Sv. Štěpánu, kde zůstali prý jen dva muži, jeden blázen, druhý chromý. Všichni ostatní muži jsou zavření.

V Boce čekáme ve vsi Gjuraševiči od 8. do 11. března. Albánského důstojníka však není více v Novem, abych mu doručil matčin dopis. Dopis nosím s sebou a myslím často na starou matku, jež žije v Kastratu v mínění, že syn dostal v zajetí její řádky.

Večer 11. března odpočívá bataljon v Grudi na cestě z Boky do Trebinje. — Na balkoně domu pohostinného hospodáře Mija Pokarice sedí u mne čtyři mladí poručíci, Hopp, Omelka, Tandler a Dašek. Jsme unavení chůzí, ale zajímavé thema nás poutá do půlnoci: hovoříme o Masarykovi, o Hoppově strýci dru. Benešovi, o legiích v Rusku. Hopp je šprýmař a několikrát opakuje, že by rád brzy navštívil strýce v cizině.

Dne 12. března se vlečeme v horku z Grudy přes Mrcin a Grabu po zaprášeném poli do Trebinje, kde vstupujeme do připravených vlaků. —

Dne 28. března vstupujeme po krátkém odpočinku v Jesenicích do zákopů u Tolmina v doljském úseku.

* *

•

Tolmin je rozbit a změněn, jiný, než před rokem. Trochu lidí tu ještě zůstalo, ale jen málo známých je mezi nimi.

Za šera vedeme roty z Lubinje Zatoľminem k Tolminu. Italská děla zuří a bijí na Gradišče a na Vodil, nejvíce však za Sv. Lucii a ke Kanalu.

Moje zákopy se vinou od úpatí Gradišče od prvního záhybu cesty z Tolmina do Dolje po starém vysokém sočském břehu k severu.

Frontu máme na západ k Soči, proti Volčám.

Posádka, jež nám předává posice, tvrdí, že se Italové dokopali až pod doljský břeh na této straně Soče, na bývalé vojenské cvičiště u Soče.

Naše zákopy jsou hluboké, čisté, v dobrém stavu. —

Se šikovatelem Gerdinem přehlížíme v noci naše posice. Italský reflektor nám svítí. —

Gerdin má do 7. hod. ranní poddůstojnickou dozorčí službu v zákopech. Převzal jsem proto také já noční službu důstojnickou za chura-vého poručíka Adlera, abych si mohl pohovo-řiti s mlčenlivým šikovatelem, četnickým stráž-mistrem.

Přešli jsme zákopy i obě stráže pod kopcem u Soče, ve 4 hodiny však již sedíme v mém podzemním brlohu.

»Zítřa půjdeme hledat, kde jsou Italové«, pravím. »Zdá se mi, že pod naším kopcem ne-
jsou.«

»Daleko nejsou.«

»Kdo by chtěl desertovati, nemusel by se daleko namáhati.«

»Ano, tu je příležitost«, přisvědčuje šikova-tel, namáčeje chléb do zbytku oleje rybí kon-servy.

»Zda-li pak jsi již myslel někdy...?«

»Myslel jsem, ale — nemá to smyslu. K Ita-lům náš člověk nemůže utéci. Kdo přeběhne k Rusům — to je ovšem něco...«

»Zda-li ty by's přeběhl — řekněme k Rusům —?«

»Nevím«, směje se šikovatel a mrká očima, chtěje tak říci, že není třeba dopovědětí všeho do posledního slova.

»Kdybychom stáli na ruské frontě, byl by dnes leckdo z našeho bataljonu již za Kijevem. K Italům však nás nevábí nic, podivno. Mnoho lidí, nenávidějících Rakousko, bije se za Rakousko jen proto, že jsou Italové před námi. Podivná je naše logika — Italové a Rusové jsou spojenci...«

»Tak jest. Často jsem o tom přemýšlel. — Víte-li ještě, pane nadporučíku, co jste hovořil vy a poručík Tandler v onen den, kdy jsme šli z Kopliku do Skadaru?«

»Ovšem že vím.«

»Myslel jsem si tehdy, že přijdeme snad do Ukrajiny — a že hned předstoupím před vás a oznámím: Poslušně hlásím, strážmistr Gerdin odchází přes frontu! — Hlásil bych vám to opravdu, protože vím, že vám mohu důvěřovati.«

»Díky, že mi důvěřuješ, ale — nejsi první. To tu již bylo!«

»Co, prosím?«

»Že přišel z rotý člověk a hlásil mi, že hodlá — odejítí přes frontu.«

»Kdy, prosím?«

»Na počátku války, v listopadu roku 1914, když jsem byl velícím důstojníkem v 6. rotě 37. dalmatského domobraneckého pluku na Liscu v Krivošijích. Sám jsem tehdy pomýšlel

na útěk, na nějž dnes více nemyslim, — ne že bych si to byl rozmyslil, nebo se bál. Bylo to 10. listopadu a věděli jsme, že má podplukovník rozkaz zaranžovati nějakou demonstraci. Naše rota do toho času nebyla nikdy v bitvě. Byla ještě noc a chodil jsem po vrcholu skalnatého pohoří, maje noční službu. A tu přišel za mnou ze stráže člověk, pěšák Rafajlovič, rezník z Kotoru. Za ním přišel jeho soudruh, pěšák Čučuk z Budvy.

»Slyšeli jsme, že odejdeme dnes z Lisca«, praví Rafajlovič. »Gospodine lajtmán (t. j. lajtnant), odpusťte, já půjdu na Černou Horu.«

»Proč mi to hlásíš?«

»Byl jste mi dobrým komandantem a nechci vás klamati.«

Podal mi ruku a Čučuk také.

»Nalezne se, myslím, příležitost, abych odešel nepozorovaně.«

Dojala mne důvěra prostého člověka, jež cit žene z Rakouska.

Ráno jsme sestoupili se skály dolů a obsadili lesík na bogomílských pahorcích při Bojanu brdu. Můj oddíl ležel na krajním pravém křídle a v poledne jsme zmizeli. Vzal jsem dvacet mužů — mezi nimi byl také Rafajlovič — a došli jsme lesíkem do doliny, v soutěsku mezi skalami a velikým obloukem vpravo na úpatí Bojana brda, aby nás Rakušané nepozorovali. Zpozorovali nás Černohorci a začali stříleti bez ohledu na naše volání. Dalmatinci ulehli každý za svým kamenem a čekali, až se situace uklidní, já jsem však vylezl asi třicet metrů výše,

— dále jsem nemohl. Asi 15 pušek začalo stříletí na moje místo. Střelci jsou výborní a střílejí rychle. Ležím za kamenem a nemohu se hnouti. Těsně před mým kamenem roste doubek, tenký peň jako moje ruka. Peň již prostřelilo deset kulek a na mém kamenu se zrovna jiskří. Nastrčil jsem čepici na konec hlavně své pušky a tak, leže na hřbetě, mávám za doubkem puškou, na znamení, aby přestali stříletí. Myslíš, že rozumějí? Vidí, že mávám puškou a střílejí ještě více. Doubek se sklonil a moje puška dostala dvě rány. Dívám se, co je. Čepice má šest děr a pušku mi ohnuli. Hlavy ovšem nesmíš zdvihnouti! Zkousím opět mávati, avšak co to? Vystřelili salvu a já, hlupák, jsem zdvihnul pušku příliš vysoko — prsty mi povolují a puška mi padá sama z ruky. Bog me! ani jsem nevěděl, že mne to trefilo, ucítiv ránu. Ruka je prostřelena. Tu máš útěk do Černé Hory! Nyní nemáš ruky. — Pokouším se z nouze se obvázatí, ale nejde to, protože se nemohu ani obrátiti. Pod kamenem tisknu hlavu k zemi, levicí si tlačím na rameno šátek a ohrnutý konec rukávu svého pláště, abych zastavil krev. Žíla i kost je prostřelena. Černohorec však střílí a křičí a nadává švabské majce slovy, jež u nás nejsou v obyčeji. A volá: »Oj, Švabo! pojd' sem, jsi-li junák!« A opět nadává majce a velí: »Pal!« — Na štěstí se přihnala pohorská černo-horská mlha a slezl jsem šťastně po třech zdravým údech dolů, kde mne obvázal četař špinavým červeným šátkem. K rotě jsme se však nemohli vrátiti celý den, a tam nevěděli, kde jsme — v noci nás však také již nic nevábilo k Černohorcům po zkuše-

nostech, jichž jsme se dožili. — No, kapitán Puttrich a podplukovník Törk napsali zprávu, jak chrabře jsem, ač raněn, vedl svůj oddíl, 24 hodin prý jsem vydržel na místě palbě vystaveném. — Prosím, šest děr v čepici, dvě střely do pušky, jednu do ruky a přes těžké rány být ještě 24 hodin u oddílu na exponovaném místě, to není žert! »Du bist ein Mordskerl!« chválí mne v mense. — Kdo by s nimi nežertoval? Pravím: »Moji drazí, štěstí je, že mám tvrdou hlavu. Kolik kulek mi tlouklo kolem čela a temene! Pohledte, jaké jízvy mám na kůži pod vlasy! Čepicí mi to prorazilo šestkrát, vlasy mi to odneslo, od čela se to odráželo...« Smějí se, když jim ukazují pruhy na hlavě, jichž mám více od těch časů, kdy jsme se jako školáci kamenovali na cestě ze školy. Lékař vstává, přehlíží je a konstatuje svým vídeňským nářečím:

»Prodělal jsi již bitky, můj drahý. Máš tvrdou hlavu. Každý Čech by byl na ní pyšný...« Čepicí jsem dal lékařů, to jest, měnili jsme. Pak jsem dostal dvouměsíční dovolenou na domácí léčení a konečně ještě — záslužný kříž s mečí za statečnost.

Jak přeběhl Rafajlovič nevím, ale myslím, že jsem já pochodil lépe, když mne odmítli na Bojanu brdu.«

Telefon netrpělivě volá již po třetí. Gerdin poslouchá, jak hlásím batajlonu zprávu o raním stavu, a praví, když jsem odložil telefonní sluchátko:

»Co se stalo s lidmi, kteří přeběhli na Černou Horu?«

»Kdybych věděl! Vojna se obrátila tak, že jsou hodní politování. Rafajlovič zůstal možná ležeti v soutěsce pod Bogomoljem nepochován.«

»Slyšel jste, jak Černohorci přijímali naše přeběhlíky?«

»Neslyšel. Vím však, že byla na Černé Hoře tak zv. »hercegovská četa«, sestavená z přeběhlých Hercegovců a Krivošijanců. Po lovčenské tragedii je Černá Hora vydala Rakousku, aby je soudilo podle svých zákonů!« —

Na Mrzlém vrchu rachotí pušky předních stráží. Posloucháme, Gerdin pak pokračuje:

»Zmínil jste se dříve, že nyní nemyslíte již tak, jako kdysi. Rád bych slyšel, schválil-li byste dnes Bosňákovi, kdyby chtěl utéci do Italie, jako jste to schvaloval onomu dalmatskému Rafajloviči?«

»Vypyťáš se mne jako detektiv!«

»Vskutku, rád bych slyšel vaše mínění!« praví Gerdin měkkým hlasem a téměř s prosebným zrakem.

»Mám více lidí, kteří by šli také do Italie.«

»Vím, vím«, přisvědčuje Gerdin.

»Náš bataljon má sice pověst spolehlivého a dobrého, ale postačila by výzva a lidé půjdou za tebou — ne pouze pravoslavní, ale také muslimané a katolíci. — Ale — upřímně ti pravím, Gerdine, dnes nemyslím na útěk, ale na něco jiného, — na č i n !«

Gerdin na mne hledí a nemůže utajiti své zvědavosti.

»Co byste tedy řekl, kdyby vám chtěl někdo desertovati?«

»Na to jsi se již tázal. — Nezdá se ti darem-nou maličkostí, ubude-li tvým útekem z rakouské fronty jedna puška? A i když nás uteče deset, co to je? Pomlouvali by nás, že jsme si chtěli zachrániti vlastní hlavy a že jsme za tu cenu uvrhli svoje příbuzné do vyšetřování a do vězení! Hleď, v Itálii nás zavrout do zajateckého tábora a do konce války se nebudeme moci hnouti. Je-li to práce revolucionářů? Ne, to může býti cílem prostředních lidí, těch, kteří nemohou jinak pracovat, nebo těch, kteří chtějí míti několik měsíců klidu — na účet svých příbuzných. Já však myslím jinak: bude-li za tebe tvoje rodina trpěti, nechť jest tvůj čin něco většího, aby byl aspoň hoden toho utrpení!«

»Nerozumím tomu, pane nadporučíku!«

»Počkej! Mám nápad! I ty, Gerdine, budeš pomáhati!«

Gerdin na mne hledí a čeká, že mu svěřím svoji myšlenku. V rozhovoru nás často ruší telefon. Volají mne nejméně desetkrát, a to stále »Richard«, t. j. praporní velitelství v Doljích. Tajné jméno mojí rotý je »Anto«. Pánové v praporní kanceláři jsou nervosní. Je-li adjutantovi dlouhá chvíle, baví se u telefonu, a je-li dlouhá chvíle veliteli, obtěžuje velitele rot. »Richard« chce věděti, kolik četníků je u rotý, jindy žádá, abychom pozorovali vrhače min u Volč, potřetí prosí, aby rotní důstojníci darovali jednodenní válečný přídavek pro »sočskou sbírku«, prý pro dobročinné účely, po čtvrté se táže, zda jsme převzali kromě ostatního materiálu v posicích také miny, potom nařizuje, že rotý musí posílati raporty do Doljí o 5. hod. z rána, o 10. hod. do-

poledne, o 4. hod. odpoledne, dále hlásí změnu čísla poľní pošty, jež není již 228, ale 312, atd.

Jedna depeše zní: »Auf Feldwachen nur Muslimanen und Katholiken. Patrouillen detto. Richard.«

Charakteristický je také rozkaz: »Die neben-einander stehenden Posten haben sich nachts leise anzurufen, um zu konstatieren, ob der rechts und links stehende noch da ist. Richard.«

»Tyto depeše jsou pro naše budoucí desertéry, není-liž pravda, Gerdine? Praporní kancelář nedůvěřuje svým lidem.«

O 5. hod. z rána rachotí italské pušky na druhém břehu Soče, na Mrzlém vrchu pak rakouské i italské, jako by se chystalo něco neobvyčejného. Miny, granáty a šrapnely menšího kalibru rachotí na obou frontách. Gerdin odešel se podívat do zákopů, já však se nemohu hnouti od telefonu: adjutant Schaffer nedá pokoje. Vytýkám mu jeho obtěžování a nervosnost, řka, že přece ví, že mu ihned oznámím vše, cokoli v se týče našeho úseku, — on však se omlouvá, že prý naň naléhají Haudegén 15 a Hauideal 50 (telefonní jména 15. armádního sboru a 50. divise), jež se bojí italských akcí proti Doljím a Tolminu.

»Řekni pánům u Hauidealu, že se tu ničeho nebojíme!«

Adjutanta potěšilo asi moje prohlášení, protože telefon již nezvoní. —

Můj brloh je pln myší a krys. Dotěrná zvířata se vůbec nebojí. Na hřebíku visí moje torba a kolem torby čenichají a namáhají se dostatí se ke zbytkům slaniny. Zaháním je, pobíjím je holí

a střílím revolverem, ale zdá se mi, že jich je stále více. V této bezúspěšné práci mne ruší Bosňák ze 4. čety zprávou, že máme v zákopech inspekci — majora z Tolmina.

Major Schmuede — tak nějak se jmenuje velitel tolminského úseku — obtěžuje často posádky v zákopech svými návštěvami. Šlo-li by po jeho, neměl by člověk v zákopu vůbec odpočinku. Do doljského úseku přichází prý třikrát ve 24 hodinách, jak mne upozornil poručík dr. Volčič, jenž byl v úseku před námi. Pokaždé chce slyšetí raporty četových důstojníků a rotních velitelů a žádá průvod od stráže ke stráži. Nic mu není vhod. Počet nočních stráží je mu příliš malý, lidé jsou mu příliš chatrně oblečení, příliš málo ostražití, zákopy mu nejsou dosti čisté. — Běda důstojníku, jehož by našel spícího! — Poručíka Melchara káže vzbudití a zlostně ho kárá:

»Jací jste to důstojníci, když v tak nebezpečné době klidně, bezstarostně ležíte. Celý sektor je v boji s nepřítelem, zde však se důstojníci nestarají ani o svůj zákop. Jednou pro vždy! Naleznu-li ještě jednou takovéto poměry ve vašem sektoru, postavím vás před válečný soud!«

Poslední hrozba platí mně. Pravím mu klidně:

»Poručík Melchar nastoupí službu o 7. hodině. Lidem je třeba dáti několik hodin ke spaní.«

»Láry fáry! Lidé nechť si dopřejí klidu, je-li v sektoru klid. V neklidných dobách musí býti každý muž na svém místě, v první řadě důstojník! Rozuměl jste?«

»Pane majore, dle instrukcí velitelů, kteří nám předali zákopy, jsem určil rozvrh noční i denní služby a velitel bataljonu mi již tento pořádek schválil. Dokud nepřítel střílí a demonstruje z dálky, nevidím příčiny, proč bych alarmoval celou rotu, protože mám zodpovědnost a povinnost pečovat, aby byla rota v každém okamžiku svěží, silná a schopná boje.«

»To jsou fráse.«

Mlčky kráčím za majorem, jenž není již tak zlostný. —

Po majorově odchodu svolávám poddůstojníky a pravím jim:

»Převzali jsme zákopy, v nichž máme nepřitele. Tento nepřítel není Talián, ale je to červený major z Tolmina. Major nedovoluje, aby někdo spal. Major chce, aby byla celá rota věčně ve službě. Proto bude naše služba ode dneška taková, že budeme všichni na nohou, bude-li nás přehlížeti major nebo někdo jiný, a že budeme mít jen málo lidí ve službě, nebude-li inspekce. Major je sám vinen, nemůže-li mu naše rota konati služby poctivě, protože požaduje od nás příliš mnoho. Má-li Rakousko více takových majorů, musí prohrát, protože si samo zničí vojsko. My se musíme majora stříci, nechceme-li, aby si naši lidé pro jeho strach před Italy zničili síly a zdraví. — Major může přijít k naší rotě pouze se dvou stran: buď od Tolmina, nebo doljským zákopem od bataljonu. Strážmistr Miočić postaví ze své čtyř stálou stráž na konci našich zákopů u cesty pod Gradem, strážmistr Gerdin postaví druhou stráž v zákopu, vedoucím do Doljí k bataljonu. Všude

budou státi dva muži, nemající jiné povinnosti, než stráž naši rotu před nepřítelem. Uvidí-li stráž, že přichází major, opustí svoje místo a poběží zákopy od čety k četě až na druhý konec roty a všude bude volati: »Major, major!« Poddůstojník, mající službu ve 3. četě, t. j. uprostřed naší roty, vystřelí u zákopnického brlohu 5 patron, jež budou »alarmem« pro celou rotu. Na komando »Major!« všichni na své místo do zákopů! Kdo nestojí na stráži, chopí se na komando »Major!« jiné práce: buď čistí pušku, nebo lopatou čistí zákopy, nebo dělá něco jiného. Nikdo nespí, vše je ve službě. Odejde-li major ze zákopů naší roty, má majorova stráž povinnost hlásiti až ke druhému konci: »Nemáme nepřítele!« — to znamená, že všichni, kteří nemají řádné služby, mohou jíti spát nebo hrát tamburu nebo zpívat. — Dnes odpoledne bude zkouška. Pan poručík Melchar a já půjdeme přehlížeti rotu, je-li na komando »Major!« vše ve službě a v práci.« —

Tolminský major nemá více příležitosti se s námi zlobiti. Druhý den nás již chválí. Myslí si, že svojí přísností zvýšil ostražitost a pracovitost Bosňáků i jejich důstojníků, a netuší, že se mu za zády smějí všichni, kolik jich vidí ve službě v Potěmkinových doljských zákopech.

10. Tolminský podnik.

Major Schmuede způsobil v mojí rotě podivuhodnou svornost. Mužstvo cítí, že ho chráníme před šikanami, jako ho chráníme již dlouho před vlastním, bezohledným praporním velitelem. Kdykoli rozmlouváš s lidmi, pozoruješ v očích

i slovech, že tě mají rádi a že ti důvěřují. Nyní jim nejsi více velitelem, kterého je třeba se báti, ale jsi jim »otac i majka« a oni jsou veliké děti, mírné a poslušné.

Bylo by hříchem nevyužití příznivé situace. Čeho dosáhneš u inteligentního slovanského důstojníka a vzdělaného poddůstojníka krátkým vysvětlením a rozhodným slovem, toho dosáhneš u prostého Bosňáka žertem a vtipem, váží-li si tě v srdci jako svého ochránce.

Při odpolední »zkoušce« slyší »strážci« a »dělníci« poznámku: »Naše rota nebojuje více proti Italií, ale proti Rakousku. Náš nepřítel je major Švaba z Tolmina.« Lidé se smějí. Rychle dodávám: »A každý Švaba.«

U 3. čety odpovídá pěšák Pažin:

»Víme již dávno, že je major Švaba náš nepřítel!«

V zákopu 2. čety stojí pěšáci Marić a Čehaja. Marić se směje:

»Gospodine, obraťme pušky na majora! Tak to bude nejlépe!«

»A hlasme Italům, * že je jejich první linie zde, u nás, není-liž pravda?«

»Tak si to myslím«, praví Marić. »Desátník Cvijo říká totéž.«

»Cvijo Djurić?«

»Ano, on.«

A ještě více podobných podezřelých projevů slyším při tomto »inspekčním cvičení«. — S e m ě k l í č í. —

* * *

Důstojníci 4. roty poručíci Adler, Wokoun a Melchar nerozumějí tolik srbsky a nemají smyslu pro pozorování ducha v rotě vládnoucího, aby si všimli náhlé změny ve smýšlení mužstva. Souhlasí však úplně s novou taktikou, o níž se domnívají, že je namířena jediné proti obtížnému majorovi. —

* *

*

Poručík Wokoun nerozumí skizám tolminského okolí s červenými a modrými čarami, jež vidí na stole v mém brlohu a je snad lépe, složím-li je rychle a ukryji pod jiné papíry dříve, než si je zevrubněji prohlédne. Tyto papíry nejsou tu proto, aby si je každý prohlížel!

V papírech je načrtnuta myšlenka, která mne vždy zahřeje, kdykoli se jí obírám. A obírám se jí od té doby, co jsme u Tolmina.

Jaké následky by měl průlom rakouské fronty u Tolmina? Dáme-li Itálii příležitost, aby provedla neočekávaný útok ve směru Dolje-Zatolmin, padnou silné rakouské posice na Vodilu a na Mrzlem vrchu, padne Tolmin i opěrný bod Sv. Maria — všech dalších následků nelze přehlédnouti, vždyť 50. divise nemá v tomto okamžiku rezerv kromě nepatrného oddílu vojenských dělníků ve Ljubinu. Do Podmelce a Idrijské doliny vtrhnou Italové přímo a kdož ví, kde by se pohyb fronty zastavil? Tuším, že jsou Italové nyní již jinak připraveni, než v květnu 1915, kdy propásli nejvhodnější příležitost, jaká kdy byla.

Plán však má nepříjemnou stránku: rozbouřené vlny válečné vichřice se rozlejí daleko přes naši zemi, přes slovinské doliny a vrchy. Náš národ bude mnoho trpěti a bude zničen široký pás krásné země, na němž se zakopou nepřátelská vojska do nových zákopů... Dobrý genius nechť bdí nad národem, aby přetrpěl všechnu škodu a všecko neštěstí, spojené s tímto činem — já nemohu jinak, protože mám před očima pouze jeden cíl, nejvyšší a nejlepší: zničení Rakouska a svobodu mého národa, jíž nedosáhneme jinak, leč jen zničením Rakouska!

Že myslím správně, toho důkazem je mi smýšlení tolminského obyvatelstva. Denně si vzpomínám na hezké slečny ve Vrtovčově obchodě v Tolminu, na domácí dcerky, u nichž jsem se 29. března ohlásil jako známý, a jež pravily s bolestným výrazem, že se Italové nikterak nenamáhají, aby nás — zbavili Rakouska. Zdejší pomezní obyvatelstvo, jež nejvíce trpí a má nejvíce potřebí míru, přeje si porážky Rakouska a má lepší instinkt, než náš »uvědomělý« národ v zázemí. —

Proto se uklidněn vracím k svému plánu.

Kdyby tak Itálie uměla provést tento průlom a zahнала Rakušany tak rychle k Vídni, že by se nemohli zastaviti již nikde... nikde...!

To je myšlenka, jež mne vždy zahřeje, kdykoli se jí obírám.

Rozhodnuto!

* * *

Dne 2. dubna jsem navštívil poručíka Daška, velícího praporní rezervě, četu v barácích na východním úpatí Gradu. —

»Promiň, Dašku, že tě ruším ve tvém idylickém klidu. Jakou úlohu má tvých 60 mužů?«

Dosud žádné. Sekáme dříví a štípeme je pro bataljon. V rezervě zůstaneme 10 dní.«

»A později?«

»Potom přijde do rezervy 2. četa první roty, moje pak do zákopů.«

»Dašku, po mém soudu nepříjdeš do zákopů.«

»Proč pak ne?«

»Tuším, že se vše důkladně změní dříve, než ti uplyne lhůta rezervy...«

Dašek na mne hledí a čeká, co mu povím.

»Co učiníš se svojí četou, prolomí-li Italové neočekávaně frontu bataljonu u 4. roty?«

Dašek čeká a usmívá se.

»Řekněme, že tě o 4. hodině z rána vyruší alarm?«

»Alarm? — Alarm? — Rozumím. Ztratím se, já i moje četa. Buďto počkám v baráku, nebo se skryji zde v houští pod Gradem nebo v Tolminu.«

»Myslím, že by nebylo správné, kdyby někdo z tvých lidí bez potřeby střílel v takovém případě.«

»Je vskutku něco pravdy na tom?«

»Tuším, že ano. Večer se hodlám podívatí, jak daleko se k nám Italové podkopali.«

»Tedy je nebezpečí?«

»Tomu říkáš »nebezpečí«? Řekni raději »příležitost«! —

* *

*

V noci spouští se hlídka opatrně po svahu dolů k italským zákopům. Jsme čtyři: Strážmířtř Gerdin a Mioćić, pěšák Pažin a já. Přestupujeme dráty, skáčeme do hlubokých kamenných opuštěných italských zákopů a postupujeme ze zákopu do zákopu k Soći a k severu. Lopaty a jiné zrezavělé italské náćiní povaluje se v zákopech, ale vše je opuštěno. O těchto zákopech jsou rakouská velitelství přesvědčena, že jsou silně obsazeny, my však v pěti dnech jsme v nich nepozorovali ani nejmenší stopy po Italech. V zákopech se již sype kamení se stěn, což znamená, že jich již dlouho nřkdo ne navštívil a nećistil. — Jako zloději se krademe jeden za druhým do houští, jež roste podél Soće asi 600 metrů od rakouských posic. Čekáme s Gerdinem na zpozdivší se druhy a pozorujeme z houští, co se děje na druhém břehu. Až k Volćám je vše klřidno. Zdá se nám, že slyšíme kroky a šepot na druhé straně Soće.

»Fifi!« hvřzdám přes Soću tak, aby mne nebylo daleko slyšetř. »Fifi!«

Gerdin si odkasľává a drží mne za ruku.

»Slyší-li nás, ohľasř se.«

Za námi sype se zem a kamení, padající do hlubokého zákopu. Ohľřžřme se, co jest. — Pažin je tu. Trochu neobratně leze z mokrého zákopu ven, strážmřtr Mioćić za nřm. Mioćićovi pomáháme rukama ze zákopu, ale sotva vyleze nahoru, padá opěť do zákopu. Asi 25 kroků dále bouchla italská puška a hvřzďlo to kolem nás. Ozývají se 2 pušky a rána padá za ranou. Jeden za druhým se spouštřme do zákopů, právě na místě, kde je dostř hluboko. Voda tu stojí

ke kotníkům. Ale lépe je vězeti ve vodě, než držeti hlavu právě tam, kde hvízdají kulky. Pohybujeme se silně sehnuti, po čtyřech, zákopem zpět, nejprve rychle, pak pomaleji, když cítíme, že již nic nad námi nehvízdá. Na rozcestí v zákopech, kde leží mnoho odhozeného náčiní, si oddychujeme a ohmatáváme potlučená kolena a odřené ruce.

»Ti nám zatopili!« praví Miočić, jenž je z nás nejlustší a nejvíce při útěku trpěl.

»Kdo hvízdal?« táže se pak.

»Já a Gerdin.«

»Oni však, hlupáci, střílejí!«

»Nyní budou střílet do rána.«

»Mají strach. Myslí, že je chceme napadnouti.«

»Proč napadnouti, když jim hvízdáme!«

»Oni nevědí, komu hvízdáme a proč. Zbábělci to jsou, bojí se čtyř lidí.«

»Myslí, že jde na ně brigáda nebo aspoň bataljon . . .«

Sedíme na vlhké zemi v zákopu a hovoříme o svojí hlídce, jež se nám samým zdá nyní hloupou.

Podruhé musíme začít jinak. — Dnes sebereme lopaty a doneseme je domů. Naše rota má stejně málo náčiní. Komandu ohlásím, že jsme slyšeli Italy kopati pod námi zákopy, proto jsme rychle sestavili hlídku, jež je napadla, zahnila a vzala jim náčiní. Tolminský major bude spokojen a náš doljský rytmistr ještě více.«

O 4. hod. z rána je naše zpráva o chrabrých výzvědech u bataljonu; o 6. hod. je major již

osobně u nás, aby si prohlédl kořist a italské zákopy, z nichž Italové utekli. Celá 4. rota zasluhuje pochvaly, zvláště neohrožený komandant hlídky, jenž očekává nyní slíbené vyznamenání, prý »Signum laudis« — ostatní 3 členové pak vyznamenání za statečnost. Majorovi se líbí strážmistr Gerdin, jenž hlásí u raportu klidně a rozhodně, že 4. rota nikdy nedopustí, aby Italové nerušeně vrtali pod naši zemí, těsně před naším nosem. — Dne 5. dubna letí depeše »Zirkulare ad op. 2799/8 des Haudegens 15.« po celé frontě 15. armádního sboru:

»Ich spreche allen beim gelungenen Überfall auf die italienischen Gräben bei Dolje beteiligt gewesenen Offizieren und Mannschaften meine vollste Anerkennung aus. Die ist sofort zu verlautbaren. Hauideal 50.«

Takový byl osud prvního nezdařeného pokusu přijít ve styk s Itálií: čtyři chlapíci běželi jak jen mohli; u bataljonu se postavili v posu junáků, a velitelství armádního sboru udělalo z myši slona. A to 5. dubna, kdy máme v rotě již nové, velice nemilé následky a starosti pro svoji nešťastnou hlídku!

11. Do Tyrol.

Večer 4. dubna stojím v zákopu 2. čety u desátníka Djuriće. Italská artilerie obstřeluje Mrzli vrch, u nás rachotí pušky na druhé straně Soče.

»Tam u Soče, kde střílejí, jsme byli dnes v noci«, pravím Djurićovi a pěšáku Marićovi, kteří stojí na stráží. Jsou zvědaví, jak bylo na

hlídce. Vypravuji jim, jak jsme chodili po zákopech a hledali Italy.

»Ale nemluvili jste s nimi?«

»Ne. Vždyť slyšíš, že nás zahnali.«

»Já bych je našel«, míní Marić.

»Jak bys je našel?«

»Přišel bych k nim do jejich zákopů na druhé straně Soče, aniž by mne slyšeli.«

»Nevěřím.«

Marić se na mne podívá a více nemluví. —

Z rána v 6 hodin mne budí. Desátník Turkić hlásí, že se ztratil Marić a Gotovac.

»O 3. hod. jsem měnil stráž«, praví Turkić.

»Marić a Gotovac přišli na stráž na druhou zátočku v druhé četě. Za 10 minut jsem se vracel kolem nich a stáli každý na svém místě, ve 4 hodiny však tam již nebyli. Hledal jsem je. Je dobře znatelná stopa, kudy odešli.«

»K Italům?«

»Jinam není možno. Prohlížel jsem s Djurićem křoviny pod kopcem, téměř až k italským zákopům a našli jsme místo, kde přeskočili do zákopů. Nyní nemůžeme více hledati, protože Italové to vidí a střílejí. Co teď? Desertovali.«

»Ví již rota, že utekli?«

»Všichni to vědí. Také v 1. a 3. rotě to již vědí.«

»To bude nepříjemné, protože musím poslati do Dolji zprávu.« —

Prohlížím místo a přicházím k závěru, že vskutku odešli k Italům. Marić se dnes v noci chlubil, že nalezne Italy a nyní již je u nich...!

»Djurići, hlásili ti, že odcházejí?«

»Ne. Marić se jen tázal Pažina, jak daleko došla první hlídka.« —

Zpráva o útěku dvou vojáků se šíří po úseku a mně přicházejí od bataljonu a tolminského velitele hrozby a napomenutí k větší opatrnosti. Před hodinou chválil komandant armádního sboru depešemi moji rotu, nyní mi však posílají auditora, jenž vyšetřuje, kdo jsou Marić a Gotovac, s kým obcovali a pod.

»Milý pane, nemohu držeti za límec každého vojáka na strážil!«

Za soudcem přichází rytmistr Perhauz, pak major Schmuede a každý chce viděti, kudy sběhové utekli.

Kdybych je mohl zavolati, aby se vrátili! —

»Pěkně si přerežali dráty a slezli dolů.«

»Proč jste za nimi nestříleli? Takové lumpy je třeba na místě ubíti.«

»Bylo na to příliš pozdě. Dozorčí poddůstojník upozoroval o 4. hodině prázdné místo, nejprve sám případ vyšetřoval a teprve potom jej hlásil mně.«

»Pěkná opatrnost!«

»Pane majore, zde vám uteku každé noci, kdykoli budete chtít, i když mi dáte sebe lepší dozorce!«

»Ano, ano, vskutku, ale ti dva přece jen neměli desertovati. — Da hat man nur Schere-reien.« —

Jsem přesvědčen, že Marić i Gotovac překročili Soču a dosáhli italských zákopů. Náš úsek má od té doby úplný klid. Ani puška se více nehlásí a italská artilerie nás přehlíží. Do

rozbité vsi Dolji však střílejí každý večer, jako by věděli, že je v ní velitelství.

Rytmistr Perhauz mi důvěrně svěřuje, jak ho divise pronásleduje pro útěk našich dvou Bosňáků. Bataljon je nespolehlivý, úplně zkažený, nezpůsobilý ke službě na frontě — tak prý mu říkají. Ale co je nejhorší — divise má informace, že Bosňáci dali Italům mnoho důležitých údajů o rozestavení rakouských sil, že jsou prý posláni a že ještě více lidí z bataljonu hodlá za nimi utéci...

»Je to možné?«

»Vždyť to není možné!«

Dne 8. dubna hlásí adjutant Schaffer, že očekává rozkaz k odchodu našeho bataljonu. »Vše pro tvé desertéry!«

»Bude ti líto, pošlou-li nás z Tolmina zpět do Jesenic?«

»Tolmina nelituji, přiznávám, vždyť mi poslední dobou každodenně bijí granáty do stavení — ale pomysli, s jak hanebnou pověstí odchází náš bataljon z fronty!«

Brzy jsme dohospodařili na Soči. Odcházejíce, díváme se ještě na boj o bod 1100 na Mrzlem vrchu. Naše doljské posice přejímají Maďaři, zuřící proti nám, že jsme jim zkazili odpočinek. Byli prý nepřetržitě po 4 měsíce v posicích nad Kobaridem a na Krnu, nyní však, když mají jít na oddech, posílají je všivé a špinavé na frontu do Tolmina, kde Bosňáci v prvním týdnu své služby dokázali svoji nespolehlivost...!

Z Ljubinje odchází bataljon 11. dubna přes Podmelec do Grap a odtud drahou přes Jese-

nice, Bělák, Franzensfeste a Bolzano do Lano-Burgstall a Terlan u Bolzana.

Je příjemným trestem pro náš bataljon, když mu v Terlanu pozdvihujeme bojovnou náladu, obnovujeme disciplínu a napravujeme smýšlení. V čisté, bohaté vsi žijeme mezi přívětivým obyvatelstvem. Důstojníci bydlí v prázdných moderních hotelích, jež v dobách míru bývají plny cizinců. Do blízkého Merana jezdíme do lázní. Často nás revidují vyšší důstojníci. 17. dubna plukovník Maendl, náš nový brigádník (21. horská brigáda), 19. dubna pak dokonce generál-plukovník Kövesz. Rytmistr Perhauz nás opouští a velitelství bataljonu přejímá kapitán Koniakowski.

Brigáda nám posílá často rozkazy a instrukce, jak máme cvičiti mužstvo bez odpočinku, v odpoledních a večerních hodinách pak je poučovati o povinnostech dobrého rakouského vojáka. O cvičeních a o škole musíme posílati každodenní raporty.

Naše cvičení jsou však jen nejkrásnější procházky hájem podél železnice do Bolzana, do Siebeneich, po úbočích na Verschneid, Vilpian, St. Georg, atd. Odpoledne pak věsí šikovatel Gerdin na vrata za humny velikou mapu Evropy a Bosňáci poslouchají, kde žijí Slované, které národy byly odedávna utlačovateli Slovanů, které národy jsou dnes v boji, jakou moc mají Angličané, Italové, Francouzi, Rusové atd., a kdo dle lidských výpočtů musí vyhráti. Kdyby tak věděl náš plukovník Maendl, jak svědomitě vykonáváme jeho rozkazy! Četoví důstojníci — neslovanští důstojníci 4. roty, jsou jistě se svým

komandantem spokojeni, poněvadž koná za ně každodenně sám odpolední školu, oni jsou však volni v hotelu Steindlhof, kde hrají taroky a pijí terlanský »kvítek« a vilpianské dobré pivo.

Dne 22. dubna soudí vojenský soud provinění dvou císařských myslivců, tyrolských Italů, kteří se pokusili desertovati, ale byli zajati dříve, než došli k Italům. K soudu má poslati také náš bataljon jednoho staršího důstojníka jako soudce. Komandant posílá mne. Auditor nám soudcům před jednáním vykládá, že je případ tak jasný, že nemůžeme a nesmíme souditi jinak, než jednohlasně uznati vinu. Tak si přeje také generál, jenž chce zastřeliti vinníky před zraky celé brigády. »Zvláště na váš bataljon«, praví auditor, »musí smrt těchto dvou zrádců působiti odstrašujícím příkladem, protože máte již více případů deserce.«

Jednání vojenského soudu trvá celý den. Mnoho svědků dokazuje vinu přeběhlíků a jeden z těch dvou nikterak netají úmyslu, že chtěl přejíti ke svým rodákům do Italie. Auditor, žalobce, obhájce i ostatní tři přísedící se diví, když dávám svůj hlas pro jejich nevinu. Generálu hlásí výsledek hlasování a on rozzuřen žádá nové jednání s jinými soudci, nebo nové hlasování, což je však dle auditorova prohlášení nepřípustno. Soud nepotvrdil viny jednohlasně a trest smrti mění se v žalář, jež musí delinkventi podstoupiti po válce. Desertéři poslouchají rozsudek a sebevědomý desátník pozoruje klidným zrakem soudce, aby zvěděl, kdo hlasoval pro jeho život. Dlouho na mne hledí, jako by tušil, kdo ho zachránil. »Díky!« praví, a stráž jej vede za soudruhem z místnosti.

Generála často potkávám, ale chlapík se na mne zlobí pro ono hlasování a ani mi neodpovídá na pozdrav. Co je mi po tom? Dvěma uvědomělým lidem jsem však přece zachránil život! —

Dne 28. dubna nás alarmují. Náš náhlý odchod je v souvislosti s pádem důležitého rakouského opěrného bodu Col di Lana. Po zaprášené cestě kráčíme do Siegmundskronu a Bolzana a jedeme železnicí přes Franzensfeste do Niederdorfu, odkud nás vedou v příštích dnech do Olangu, Brunecku a Gaderskou dolinou do St. Martina a Corvary.

Plukovník Sparber chce viděti bataljon a ukázati mu svoji znalost chorvatštiny. »Nicht wahr, meine Herren, das Bataillon spricht kroatisch? Ich will die Mannschaft in ihrer Muttersprache ein bischen aufmuntern!« Sparberova řeč si zaslouží dobrého stenografa. Na neklidném hřebci širokého hřbetu skáče plukovník před kolonami a křičí nestřavitelnou směsí češtiny, polštiny, němčiny a chorvatštiny: »Teraz, momka bosancki, vi došli na front. Gefährlich Front, momka bosancki. Nicht wahr, meine Herren, die Leute verstehen mich?« Obrací se k nám důstojníkům a nadporučík Zimprich mu pokyvuje a přisvědčuje za všechny ostatní, kteří stěží zdržují smích. »Tamo nahoru«, plukovník ukazuje hůlkou na hory — »tamo nahoru svinja talijancki. Und diese svinja taljancki vi teraz — wie sagt man niederschlagen, meine Herren?« — »Potuči«, praví Zimprich. »Diese svinje taljancki raztluči vi, hlapí bosancki! Nicht wahr, meine Herren, die Leute verstehen mich?« Zimprich přisvědčuje, ale sám se směje.

Plukovník Sparber je však nemálo pyšný a spokojen, že umí mluvit k bosenskému bataljonu tímž jazykem, jakým hovoří vojáci...

V řeči k důstojnickému sboru se pak vychloubá:

»Pánové, sloužil jsem dlouhou řadu let u chorvatských pluků a kladu si vůbec za čest, že jsem měl ve svém vojenském životě stále co dělati se slovanskými vojáky. Pokládal jsem vždy za povinnost a čest, že jsem ve služebním i neslužebním styku s mužstvem užíval jazyka, jemuž mužstvo rozumí...«

Ano, pane plukovníku, ty jsi typ německého důstojníka, jenž si klade za čest službu v slovanských krajích, a proto jsi pokládal také za svojí povinnost naučiti se důkladně slovanským jazykům. Ovocem těžkého třicetiletého snažení, učení se a námahy je tvoje řeč v Corvaře dne 4. května 1916!

12. Sief.

Večer 4. května jsme již na Siefu. Blátivou cestou z Corvary přes Incise přicházíme do táboru Alpenrose pod horou. Alpenrose je pěkné jméno, ale tábor vězí ve sněhu a blátě. Tyrolští střelci a myslivci nám předávají posice.

Zákopů tu není a většinou tu není ani cest ve sněhu, místy 4—6 metrů hlubokém. Od té doby, co Italové rozstříleli Col di Lana, leží Rakušané na Siefu ve sněhu. Ubozí Bosňáci! Kterí nejsou ve sněhových děrách, ti musí kopati snůh a celé noci dělati cesty. Ve dne nelze pracovati, ani se ukázati, protože Italové vidí s Col di Lana a s Ornelly každého jednotlivce. Ital-

ské baterie na Ornelle a Col Torontu jsou pány Siefu. Pomalu se zakopáváme na těžko přístupných hřebenech za stálé živé střelby italského dělostřelectva. Dělostřelecké demonstrace jdou jedna za druhou a znepokojují rakouské velitelství, ač žádný podnik není vážného rázu.

Bataljon nám překřtili. Nazýváme se nyní V. bataljon 1. bos. herc. pluku.

Roty přicházejí do služby dle stanoveného řádu každý druhý den, ale pokaždé v jiném úseku. Do srpna nemá žádná rota stálého úseku, v němž by zůstala přes 24 hodin.

Sníh pomalu taje. Zdravotní stav v bataljonu je však zoufalý. Na Monte Sief jsem přivedl rotu 236 zdravých lidí, ale každý den jich odchází 5—10 do nemocnice. Bosňáci a Hercegovci nesnášejí zdejšího horského podnebí a tak namáhavé služby, jež nedovoluje ve 24 hod. nikdy více odpočinku, než 7 hodin. Po půlnoci přicházejí ze služby do tábora Alpenrose a zde se tlačí přes 200 lidí v baráku, v němž je místa sotva pro 80 lidí. Z rána musí do práce, přenášeti náklady od stanice lanové dráhy do skladiště a konati jiné práce, jež jim nedovolují odpočinouti. Večer jde rota opět 1½ hod. strmými cestami vzhůru, v chladném mlhavém počasí a ve sněhu, jednou na horu (2425 m, s opěrným bodem na hřebenu 2387), po druhé na úbočí pod horou, po třetí zase jinam.

Důstojnického sboru také ubývá. Služba na Siefu je německým soudruhům příliš nebezpečná a těžká a proto odcházejí jeden za druhým. Povážlivě rychle se mění naši důstojníci a máme ve sboru mnoho mladých Slovanů, kadetů

a praporčíků. Do své roty jsem dostal prozatímne chorvatského kadeta Novakoviče.

Rotu nám doplňují novými lidmi.

Dne 15. května je rota v těžké zkoušce. Baterie všech kalibrů vrhají na Sief železo a smrad. Na 3000 granátů a všelijakých nám ještě z části neznámých syčících, svítících a zapáchajících výstřelů padá na horu z italských baterií Ornella, Pre de Sotil, Piz Angol, Col Toront, Moe, Castello, Federa, Falzarego a Col di Lana. Na jižní straně, kde již není sněhu, hřmotně valí se kamení po strmých úbočích v dolinu. Granáty nám neškodí, tím více však nízko mířené šrapnely a zapáchající torpeda. Lidé zvracejí, raněné odnášíme s největšími obtížemi do tábora. Mrtvých je dosti, ještě více však raněných — první veliká a citelná ztráta, kterou má rota ve válce.

V následujících dnech střelejí Italové mírněji, ale ustavičně, 26. května pak opět silněji. Nejvíce trpíme na těch místech, kde roztál sníh. Nemáme ještě dosti hlubokých zákopů, protože je třeba vysekávati je ze skály. —

Desátník Djurić přichází s deputací a prosí, aby směl se mnou pohovořiti o samotě. S Djurićem jsou pěšáci Merdžanić, Abaza a Mašić.

»Pane nadporučíku, co bude s námi? Řekl jste, že odtud odejdeme. My čekáme, nyní nás však Ital pobije. Náš Pažin včera večer mluvil o vás, že nás převedete přes frontu — dnes je Pažin mrtev. Co máme dělati?«

Dobrého, chrabrého Pažina je mi líto až k pláči. Utrhlo mu to obě nohy a ráno vykrvácel. Krásně se rozloučil s kamarády, junák.

»Cvijo, neštěstí nás pronásleduje. Nyní však nemůžeme jinak.«

»Pojďme, pane, ihned k Italům!«

»Nesmíme. Nepoběžíme před jejich artilerii, protože musíme vykonati jiný úkol. Utéci jsme mohli v Tolminu.«

»Škoda, že jsme neutekli! Tam to bylo snadné!« —

»Počkej, artilerie se uklidní a pak budeme lehčeji dýchatí a vše zařídíme.«

»Proč však nejdeme?«

»Nechceme utéci. Dobře víš, že chceme Švabovi způsobiti větší škodu.«

»Bude to naše větší škoda, ne Švabova. Italové nás po řadě pobijí. Jak dlouho ještě máme čekatí?«

»Dokud nedám rozkazu.« —

Spiklenci klesají na myslí. Pažinova smrt jim bere důvěru v příznivý konec.

»Uklidněte se, sokolové! Víte, že stále myslím na vás a že vás chci chrániti. Doufám, že za několik dní půjdeme na odpočinek, potom však přijde již na řadu náš čin.«

Rota je tak unavena, vyčerpána a roztrhána, že pod vlivem Djurićova hovoru posílám ještě téhož dne přípis velitelství, že mužstvo nutně potřebuje odpočinku.

Před odchodem ze Siefu, jenž je stanoven na den 4. června, byli poraněni ještě dva moji dobří chlapi, desátník Čengić a pěšák Abaza. Desátník Djurić na mne hledí cestou se Siefu. Dobře vím, co mi chce říci. Pěšák Abaza kráčí vedle něho s rozbitou rukou.

Ruští zajatci, kteří nosí každé noci na Sief prkna, trámy a jiný stavební materiál, vyšlapali nové cesty, strmé sice, ale přece mnohem lepší, než byla dřívější »Jägerweg«. Z rána jsme v Colfoscu u Corvary. V chladném, mlhavém jitru shazují lidé se sebe pušky a výzbroj a ulehají ve třech velikých stodolách. Za deset minut všichni spí.

Aspirant Kostek, Polák z Lancutu, čeká v Colfoscu s oddílem nových Bosňáků, kteří mají vyplnit mezery v naší rotě.

Ve dnech odpočinku přicházejí do Colfosca zprávy o úspěších ruské ofensivy. Rakouské listy ještě o porážce mlčí. S velikým zájmem přijímáme také zprávu, že je již konec rakouské ofensivy proti Itálii.

Rota se vrací 11. června do nových, klidnějších posic v Lastě, kde máme čisté a dobře vypravené baráky. Konáme službu v pevnůstce Corte a na 4 opěrných bodech, kde vládne mír již od loňského podzimu.

Vsi Lasta a Corte jsou úplně rozbity, stejně jako Sv. Maria a Federa. Pevnost Corte, jež náleží jako opěrný bod k úseku Lasta, je ze silného betonu, ale také rozbořena. Ve sklepech má malá posádka bezpečnou skrýš. V pevnosti a na všech 4 sousedních opěrných bodech jsou rozděleny 3 čety jako stálá posádka, zbytek roty je v barácích v Lastě.

Posice Lasta začíná pravým křídlem při dolomitské cestě u soutěsky Ruaz, kde se vlévá potok Contrin do Cordevole, a má první oporu na bodu 1546. Odtud se táhnou překážky k severovýchodu kolem pevností Corté, jež měla za

úkol uzavíratí dolomítskou cestu, ale nyní je úplně rozbita. Třetí opěrný bod je poblíže vsi Corte na dvou kopcích nad kostelíkem Sv. Marie, čtvrtý pak ještě o něco výše se silnou stráží na bodu 1836. Levé křídlo posice leží 300 metrů výše než pravé.

V Lastě žijeme jako na letním bytě. Kdybychom neslyšeli střelby italských baterií na Sief, nevěděli bychom, že jsme na frontě.

K nám nepřichází ani jediný výstřel, ale jen občas daleko přes nás do Contrina a Cherz, kde jsou vyšší velitelství. Major Bilimek nás obtěžuje z Contrina jen telefonicky, stejně jako kapitán Koniakowski z Cherza, k nám do Lasty však nepřichází žádná inspekce. Aspirant Kostek má na pravém opěrném bodu důležitý úkol, chránití náš boží mír v lastském království. Jediný příchod z Cherza do Lasty vede přes hlubokou contrinskou soutěsku, kam střílí Kostkova četa každodenně třikrát i vícekrát. Bosňáci si čistí pušky, naši páni velitelé v pozadí však myslí, že střílejí Italové, chtějíce zabráňovati chůzi po této cestě.

Strážmistr Gerdin, šikovatel Čačić, desátník Djurić, desátník Mlejnek a desátník Malčánek, jenž byl před krátkým časem přidělen k naší rotě, jsou naše stálá hlídka, jež zachází k sousedním úsekům. Posílám je v levo na Col di Roda pod Siefem a v pravo po všech sousedních posicích až do Arabby. Všude se zastavují a hlásí se s dokumenty jako spojovací hlídka, mající hlásiti různým sousedním velitelům, co je u nás nového a vyžádati si zpráv pro mne. Je dobře, jsou-li sousední úseky ustavičně v tak úzkém styku. Důstojníci 2. pluku tyrolských cí-

sařských myslivců, ku př. setník Gröller, nadporučík hrabě Thun a poručík Kuhn, dále důstojníci 165. bataljonu setník Vlašić, nadporučík Zanker a kapitán Pampichler z Arabby mi posílají pozdravy a chválí moji novou výzvědnou službu. Nyní jsou úseky vskutku ve styku a stále poučeny jeden o druhém.

Nikomu nenapadá, že jsou moji vyslanci pouze vyzvědači a nic jiného a že mi přinášejí plány a zprávy o rozestavení oddílů, strojních pušek, vrhačů min a granátů, o elektrotechnických oddílech a reflektorech. — O hlídku, jež koná tak důležitou službu, je třeba zvláště pečovat. Stále jim naplňuji plechové nádoby vínem a rozdělují jim skadarský tabák, jehož si vezu několik kilogramů v koši s sebou z Albanie. —

13. Lasta.

Kontrinskou soutěskou utíkají denně ruští zajatci do Italie. Nosiči stavebního i jiného materiálu, kteří proti všem předpisům mezinárodního práva dopravují na frontu válečný materiál, opouštějí v noci svoje kolony mezi Incisou a Siefem a utíkají ze zajetí, v němž strádají a trpí při těžké práci. Italské dělostřelectvo pobilo i zranilo v tomto úseku již mnoho Rusů.

Lidé z Kostkovy čtyř chytili ruského desertéra, který chtěl uklouznouti kolem opěrného bodu do Italie a přivedli jej do Lasty. Nabízím vousatému Rusovi chléb. Je hladov a žízniv.

»Jak se jmenuješ?« oslovuji ho rusky.

»Aleksej Matvejevič Matjuhin.«

»Odkud?«

»Z Rakouska.«

Aleksej Matvejevič myslí, že se ho táží, odkud přichází.

»Z které gubernie?« táží se ho po druhé.

»Ze saratovské.«

»Kam dnes?«

»Do Italie.«

»Ty sám?«

»Já sám.«

»Myslíš, že přijdeš do Italie?«

»Nemyslím.«

»Proč to myslíš?«

»Pane, vaši vojáci mne zajali.«

»Co se s tebou stane?«

»Pošlete mne zpět do Incisy k mým strážcům. Zbijí mne do krve a přiváží ke stromu. Deset dní nedají chleba.«

»Proč jsi utíkal?«

»Pane, nám Rusům zde není možno žítí. Hyneme hladem, umíráme. Šedesát jich již chybí u setniny.«

»Všichni zemřeli?«

»Zemřeli, onemocněli, utekli. Každodenně utíkají.«

»Tož jez a pij, Alekseji Matvejeviči. Večer půjdeš do Italie.«

Aleksej na mne hledí a nejl.

»Jak jste řekl?«

»Jez a pij. Večer půjdeš do Italie. Já ti ukáži cestu.« —

Aleksej se diví a nejl. Vstává.

»Je to pravda? Vy mjl ukážete cestu do Italie?«

»Tak jest!«

»Spasibo! Pane, vy jste Rus? Náš člověk?«

»Náš člověk, slovanský člověk. Ty bys řekl: srbský člověk.«

»Chvala Bohu. Nalezl jsem člověka, srbského důstojníka. Budu se modlití za vás i za vaši rodinu.«

»Dobře, dobře, Alekseji Matvejeviči. — Chceš si trochu odpočinouti, spáti? U mne je místo.«

»Nechce se mi spáti, pane. Promiňte, pane, Bůh mne trestá. Neřekl jsem vám pravdy.«

»Nejsi tedy Aleksej Matvejevič Matjuhin ze Saratova?«

»Jsem, ale nejsem sám. Tázal jste se mne, jsem-li sám, ale neřekl jsem vám pravdy. Je nás pět. Jsme tu skryti vzadu v jámě a vyčkáváme noci.«

»Pět?«

»Já a ještě čtyři. Byl jsem žízniv, šel jsem k potoku, ale tu začali vaši vojáci stříletí a chytíli mne.«

»Nalezneš své soudruhy, dám-li ti svobodu, abys je vyhledal?«

»Naleznu je, jestliže se nevrátili zpět. Vaši stříleli.«

»Kdyby byli na tebe stříleli, byli by tě zabíli.«

»Stříleli na mne, pane. Volali: Stůj!«

Volám desátníka Mlejnka.

»Mlejnku, jdi s Rusem, vyhledejte ještě druhé, naleznete-li je! Aleksej ať na ně volá!«

»Díky, pane«, praví Rus. »Vrátíme se ihned!«

Za dobrou hodinu vrací se Mlejnek s Aleksem. S nimi přichází ještě jeden Rus.

»Ostatních tu již není«, hlásí Aleksej Matvejevič. »Utekli. Také Nikolaj Nikolajevič utíkal, ale poznal mne po hlase a vrátil se k nám.«

Šikovatel Karel Mlejnek,
padl 29. června 1918 na Monte Val Bella.

Nikolaj Nikolajevič Joganov je z Livonska, zdravý muž silné postavy a inteligentního výrazu. Umí čísti a se zájmem pozoruje po stěnách mapy, na nichž jsou vyznačeny různé fron-

ty: ruská, francouzská atd. Má radost, že Rusové v poslední době mocně odrazili »Germánce« a »Austrijaky«.

Tak hostím v Lastě dva ruské desertéry. Když jsem se odpoledne s Aleksejem rozhovořil, napadlo mi, abych poslal tohoto Rusa do Itálie a dal mu s sebou balíček materiálu pro Italy s rozkazem, aby pověděl, že zde stojí rakouští Srbové, chtějící pomáhati Rusům i Itálii. Tak mi Italové nejlépe porozumějí. — Nikolaj je však mnohem bystřejší, proto odevzdávám jemu balíček s plány rakouských posic od Valparoly do Arabby. »To posílá srbský důstojník.«

»Italům řekneš, že tě posílá Ivan Vidovič Pavlin.«

»Povím přesně tak, že mne posílá z Rakouska důstojník, náš přítel Ivan Vidovič Pavlin«, opakuje Nikolaj.

»Díky vám, pane, že vím, kdo je náš dobrodinec«, praví Aleksej. »Až se vrátím do Ruska, povím ženě i svému Michalovi, že můj dobrodinec je Ivan Vidovič. Každý den budeme vzpomínati na Ivana Vidoviče.«

V 10 hodin večer odchází Mlejnek s Mašicem a Milošem Šimicem jako eskorta obou Rusů, jakoby je vedli do Contrin k majorovi Bilimkovi. Za Lastou zatáčejí v levo na dno soutěsky a tam se loučí. Eskortu se vrací za 2 hodiny, když jsou Rusové již dávno za naším opěrným bodem (kota 1546) u soutěsky Ruaz a přes potok Cordevole u Italů pod Cornellou. Tam se modlí za mne a za moji rodinu, jak slavnostně ujišťovali při loučení.

Jak je mi lehké u srdce!

Mlejnek se směje. Nikdy jsem ho ještě neviděl smát se tak, jako po návratu ruské eskorty.

* * *

Dva dny později, 26. června, večerí stráž trochu později, než obvykle. Od 8 hodin již čekají u kuchyně nosiči kotlů, aby odnesli menáž a kávu na opěrný bod. Sedí před barákem a žertují. Vidím mezi nimi Djuriće, jenž přijímá nosiče z pevnosti Corte. Zvu ho do jizby.

»Jsi spokojen v Lastě?«

»Všichni jsme spokojení.«

»Naše věc se nyní hýbe.«

»Slyšel jsem, že jste odeslal Rusy.«

»Kdo ti to řekl?«

»Miloš.«

»Šimić je tvůj přítel?«

»Přítel a rodák.«

»Který ti vše poví? Vědí to také ostatní?«

»Ostatní to nevědí, pouze „naši“.«

»Kdo jsou „naši“?«

»Vy to víte sám nejlépe.«

»Rád bych věděl, koho pokládáš za naše a kolik jich je.«

»Naši jsou: Šimić, Mlejnek, Dujić, Mašić, Medžanić, Knežević, Lahvička, Malčánek, a myslím také Gerdin, Miočić a Čačić. Čtyři jsou však v nemocnici.«

»O jiných nevíš?«

»Myslím, že jsou ještě jiní, ale s těmi o tom nikdy nehovořím.«

»O kterých si to ještě myslíš?«

»Lucić, Čupina, Blažević, Jakim, Omerika, Ceranić, Savić, Zimović Djoko, Popović, Gazilj Mate, Prskalo Lukačević, Trivić Risto, Suzić, Šinik, Jarić, Vidičević, Vavan, Ninković — to jsou všichni dobří Srbové. Ale jsou ještě jiní. Jelečević mi pravil, že neví, co by měl dělati. Jeho otec je také voják a utekl do Ruska. Nyní má nemocnou matku, doma má 4 děti a proto neví, co by měl dělati. Ale je náš. Takových je v rotě přes 50.«

»Co říkají naši muslimani?«

»Nyní nemluví ničeho. Když jsme stáli na Siefu a lidé každý den trpěli, umírali a odcházeli, nebyli spokojeni.«

»Jak mluvili?«

»Nevím. Slyšel jsem desátníka Pendiće Alju, kterak klne Italii i císaři. Kaić Mehmed a Memić Jusuf by šli také s námi, kdybychom šli do Italie. Nový šikovatel Ramović je však horší než sám Švaba. Chce si zasloužiti zlatou medaili, jakou dostal Šošić.«

»Jaký je četař Bebanić?«

»Bebanić je dobrý člověk. Klidný musliman, snadno by byl náš.« —

Nosiči si venku nakládají kotle, obsahující po 25 porcích menáže nebo po 50 porcích kávy (25 litrů) a volají desátníka z jizby.

»Zdravo, Cvijo! Naše úsudky se shodují. Dík!«

* * *

O 10. hodině jsou prázdné všechny nádoby a všechny kotle, v nichž dostávají posádky potravu.

Na prvním opěrném bodě ustanovuje aspirant Kostek každý večer jiné tři muže, aby vrátili prázdné kotle kuchařům v Lastě. Dnes v noci půjdou s kotly Spremo, Mezić a Ninković.

Mezi večeri si dovolila italská stráž ve Val-laze žert a poslala proti opěrnému bodu několik střel z pušky. Nyní je opět klid, ale kdo by mu důvěřoval? Cesta do Lasty je nechráněna. Mezić a Ninković si pospíšili, chopili se po večeri každý svého kotle a odnesli je do Lasty. Pěšák Spremo však otálí. Nejprve je třeba klidně snísti večeri, potom teprve chce odnésti třetí kotel. Mezić i Ninković se již vrátili, ale Spremo je ještě stále zde.

»Hajdy, Spremo, běž!« pobízí ho desátník.

Je třeba jít, bogme! Nerad a pomalu si nakládá kotel na rameno a odchází. Venku nepřemýšlí — rozmyslel se již předem, že nepůjde do Lasty nekrytou cestou, ale že zahne v levo houštím nad contrinským potokem. Je to o čtvrt hodiny dále, ale což! Je tu bezpečno, ač je chůze po velmi strmém úbočí nepříjemna, zvláště v noci a s břemenem na rameni.

Spremo kráčí s kotlem na rameni a chytá se volnou rukou větví, aby se nezřítíl do hlubiny. Cestu zná dobře, vždyť tudy šel již vícekrát.

Uprostřed cesty by si rád trochu odpočinul, protože nemá na spěch. Jen trochu!

Spremo je ihned opět na nohou a — poslouchá. Sluch má dobrý. Dole pod ním u potoka něco zašustilo a nyní opět. Suché chrastí praská, jako by po něm opatrně někdo šel. —

Hajdy dále! Proč se zbytečně zastavovati?

Chytá se opatrně větví a kráčí dále asi 30 kroků.

Co to je? — Spremo má dobrý zrak a vidí i v noci v houští, protože svítí hvězdy mezi větve-
mí.

Vidí před sebou člověka. Není pochyby, člověk se zdvihá. K čertu, v levo níže pod ním jest ještě druhý! Tam vzadu jsou opět dva! Vidí čtyři, více nemůže, protože kotlík mu spadl s ramene a rachotí nyní a kutálí se dolů k potoku. Spremo ani nemyslí, co znamená ten hluk — zmizel. Uskočil jako jelen do zadu a vzhůru — žádná stráž mu není příliš strmá, aby nemohl běžeti vzhůru velikými skoky. On, Hercegovec, utíkal a skákal již po jiných skalách. Za pět minut je v Lastě bez dechu. Sedí u kuchařů na lavici a oddychuje. Kuchaři myjí kotle.

»Co ti je, Spremo?« táže se Katić.

»Nic.«

»Kde jsi byl?«

Vyptávání je mu nepříjemné. Spremo vstává a již je venku. Kuchař Katić jde zvědavě za ním, ale Spremo je pryč. Katić jen ještě slyší, že někdo utíká z Lasty.

Spremo si vzpomněl, že nemá kotle, a vzpomněl si, že musí hlásiti něco důležitého svému veliteli, panu aspirantovi. Plíce má dobré, proto utíká, jak může, ale ne již houštím kolem kontrinské rokle, ale rovnou po nechráněné cestě. Je-li třeba, musí býti člověk junák. Spremo je Hercegovec, jenž se nebojí, třeba by byli Italové již kolkolem opěrného bodu. Jistě jsou to Italové! Jak tiše se připlazili do houští pod opěrný bod a ještě dále zpět! Jistě chtějí napadnouti pana kadeta a Lastu. Na opěrném bodě je vše klidno. Lidé kouří, ostatní již leží, stráž stojí venku.

Jak to?

Spremo váhá a oddychuje. Soudruzi se mu smějí: »Brzy jsi se vrátil, Spremo. Viděl jsi Italy?«

»Viděl, viděl, boha mí, viděl!«

»A zahrnuli tě, Spremo?« škádlí ho drobný Kusturica.

»Nesměj se! Zahrnuli mne. Les je plný Italů!«

Spremo vypravuje. Někteří žertují, druhým začíná býti úzko.

»Musíš to hlásiti panu veliteli!«

»Eh, co by hlásil! Vždyť to nic není. Spremo vidí jen strašidla. Ohlásí-li to, budeme museti celou noc míti hlídku v lese — nebude ani spaní, ani klidu«, varuje desátník Prskalo.

»Já že vidím strašidla? Při tvém křesťanském i při mém Bohu, viděl jsem čtyři. Kolik je jich vzadu, nevím.«

»Dříve jsi pravil, že je jich plný les!«

»Pravím to také nyní. Myslíš, že jsem je měl všechny spočítati a počkatí, až mne zajmou? A k tomu ještě, když nesu kotel a nemám ani pušky, ani nože! Běžel jsem, abych to hlásil, ale vy se smějete!«

Přichází Kostek. Spremo to hlásí.

Aspirant Kostek není strašpytel. Byl právě venku u stráží a poslouchal, ale ničeho nezpozoroval. Taková zpráva však vyžaduje rozhodně pozornosti. Žádná pomoc, všichni na nohy, všichni ven s puškami, bombami a střelivem! Nedáme se překvapiti. Řemení vrže, nože a pušky řinčí a 25 lidí s dupotem spěchá z prostranného sklepení. »Vždyť jsem to věděl!« reptá desátník Prskalo, řadě 7 svých podřízených.

Všichni pozorují a poslouchají směrem k ro-
kli. Je vskutku opět slyšeti jakýsi šumot.

»Slyšíte?« táže se Spremo přidušeným
hlasem.

Kostek připravuje svoji ohromnou pistoli a
střílí nad houštinu raketu za raketou.

»Boga mi, viděl jsem jednoho, jenž stál a
skryl se«, hlásí jeden Bosňák. Také druzí to
viděli.

Není pochyby, jsou to Italové. —

Vracím se tou dobou z pevnosti Corte, kde
jsem rozprávěl půl hodiny s poručíkem Adle-
rem. Pospíchám do Lasty, protože jsou mi ra-
kety z prvního opěrného bodu nepříjemny.
Osvětlují příliš okolí a Italové ve Vallaze nebo
na Ornelle by mne mohli na bílé cestě zpozor-
rovati.

V Lastě mne volá telefonista. U telefonu je
aspirant Kostek.

»Co je, Kostku?«

»Herr Oberleutenant, melde gehorsamst,
Stützpunkt I. wird von Italienern angegriffen.
Ich habe den Stützpunkt alarmiert!«

Kostek mi hlásí německy! To znamená, že
hlásí vážně, služebně. Zpráva působí v prvním
okamžiku znepokojivě a dráždí nervy.

»Vždyť jsem byl před dvěma minutami na-
hoře. Vracel jsem se z Corte a neslyšel jsem
nejmenšího šumu, ani jediného výstřelu kromě
tvých tří raket. A nyní tě již napadají? Počkej
okamžik!«

Od telefonu pospíchám na můstek před te-
lefonní budkou, abych poslechl a podíval se, co
se děje u Kostkova opěrného bodu. — Ještě
stále je klid. V dálce u Arabby rachotí jediná

puška, blíže však nikde nic. Také děla odpovídají. Kdyby Italové činili útok na Kostkův opěrný bod, slyšel bych jistě aspoň nějakou bombu, nebo pušku. — Vracím se k telefonu.

Kostek tam již není. Ve své netrpělivosti odběhl ze sklepení ke strážím poslouchat a musím naň čekat. —

»Haló! Kde jsou tvoji Italové? Kolik jich je?«

»Je jich mnoho. Dříve viděl Bosňák v houští čtyři, před 5 minutami se však již plížili kolem mých drátěných překážek. Jistě je jich mnoho.«

»Ale nyní se již neukazují?«

»Jsme na stráži, ale nyní je klid.«

»Nestřílej příliš časně, aby se nestal nějaký omyl!«

»Není tu žádného omylu!«

»Tedy rozumíš, nestřílej příliš časně! Bude-li třeba, dostaneš rezervní četou ku pomoci. Počkej! Za 20 minut přijdu k tobě.«

»Prosím, pane nadporučíku!«

Končím hovor, ale v témž okamžiku mne volá poručík Adler z pevnosti Corte. Adler viděl rakety a vyslechl telefonní rozhovor.

»Čert ví, co vidí Kostek ve svém houští!«

»Odeběru se k němu.«

»Eh, vždyť to nic není. Kostkovi se něco zdá!«

Adler má dobré nervy a je chladnokrevný, klidný důstojník, jenž tuší, že z oznámeného útoku nebude nic. —

Četařům Čačićovi a Malnarićovi nařizují, co mají dělati s rezervní četou, uslyší-li střelbu u opěrného bodu. Čačić spíchá za mnou a táže se:

»Pane nadporučíku, budeme se s nimi bítí?«
Čačić se diví, proč bychom se bili s Italy, když se přece na druhé straně s nimi spojujeme. Čačić také ví, že jsem poslal dva Rusy do Italie.

»Ovšem, že se budeme bítí, napadnou-li nás. Zajmouti se našinec nedá. Ale myslím, že nejde o útok. Jsou-li to Italové, pak mají v úmyslu něco jiného. Právě odcházím, abych se podíval. Proto jsem Kostkovi nařizoval, aby nestřílel.«

Čačić se vrací do Lasty. Za několik minut jsem u Kostka na prvním opěrném bodě. Hlásím se hlasitě a z daleka, aby ve své nervosnosti nepokládali ještě mne za Itala.

Celá posádka je venku a několik mužů má namířené pušky proti rokli, odkud očekávají italský útok.

Nařizuji, aby polovina posádky odešla do sklepení, ale aby byla ihned opět na místě, kdyby nastal neklid. Kostka těším, že je to jistě omyl.

»Je zde desátník Prskalo?«

»Zde jsem«, hlásí se Prskalo.

»Půjdeš se mnou a ještě jeden. Na hlídku. Kdo chce jít?« —

Prskalo a pěšák Mašić mne provázejí. Když jsme došli na okraj hluboké soutěsky k začátku houštiny, zahvízdal jsem přitlumeně, ale tak, že mne museli slyšet dole až k potoku. Slyší mne také stráž na Kostkově opěrném bodu.

Z houští se nic neozývá. Spouštíme se znenáhla dolů v jedné řadě, 10 kroků jeden od druhého, já uprostřed. Volám »haló!«, po druhé »dove siete?« (kde jste?), domníváje se, že jsou

tu snad vskutku Italové. Žádná odpověď. Není tu nikoho.

Za hodinu jsme opět na opěrném bodě. —

Čekám u Kostka ve sklepení, dokud není služba úplně normální. Hlídky se vracejí, odkládají pušky a tropí si žerty ze Sprema. Desátník Čamil Bajramović praví ke skupině, stojící kolem něho v koutě:

»Spremo lže, kadet nás honí, pak přichází nadporučík, vezme dva lidi, jde na hlídku, hvízdá po lese a volá Italy. Není tomu tak? Proč bychom my stříleli, stačí-li, když komandant hvízdá? — Mohl jsem spát již dvě hodiny.« —

Po půlnoci hlásí adjutant majora Bilimka, že dnes večer utekla z Incisy celá setnina Rusů. Adjutant upozorňuje všechny strážce, aby na majorův rozkaz konaly službu, protože Rusové pokusí se nejspíše u contrinského potoku o přechod přes frontu.

Tak! Nyní je mi jasno. Kostkův alarm souvisí s prchajícími Rusy. Spremo zabloudil mezi Rusy a utekl v domnění, že ho honí Italové. No, nyní jsou již za hranicemi. Šťastnou cestu! —

Ráno hlásí kuchař Katić, že mu nevrátili jeden kotlík. Vyšetřují a zjišťují, že chybí kotel z prvního opěrného bodu. Ovšem, Spremo přiběhl do kuchyně, ale bez kotle. Volám Sprema.

»Kde je kotel?«

»Hledal jsem jej v noci a ráno opět, ale nemohu ho nalézt.«

Spremo ukazuje místo, kde viděl Italy a »odložil« svoje břímě. Odtud se kotlík valil do hlubiny, ale u potoka nikde není.

»Nevíš, hlupáku, že to byli Rusové a ne Italové?«

»Boga mi, nevím. Mohli to býti Rusové, ale jistě to byli Italové!«

»Ty junáku z Hercegoviny, Rusové se báli tebe, ale ty Rusů ještě více. Hajdy, hledej kotel! Nepřineseš-li kotle, zavřeme tě a svážeme. Doma ti prodáme ovce a kozy a krávu a koču, abychom koupili nový kotel. Teď to víš! Hajdy, hledej kotel!«

Spremo hledá první i druhý den neustále v roklině kotel. Kotle nikde. Druhý večer zničen hlásí:

»Kotle nikde. Jistě jej odnesli Rusové.«

»Aha, nyní už víš, že to byli Rusové. Hleď, abys přinesl kotel! Nalezni jej kde chceš! Nebudu se tě tázati, odkud jej máš, ale přinéstí jej musíš. Slyšel jsi, co tě čeká?«

Ubožák Spremo trpí, ale nemohu mu pomoci. O kotlících jsou neobyčejně přísné předpisy a každá rota má veliké obtíže a nepříjemnosti, ztratí-li se jí anebo zkazí tato drahocenná nádob, za niž erár nemůže dát žádné náhražky. — Kromě toho jsme zahanbení, že nám prchající Rusové odnášejí kotle!

Prohlížím kuchyni a počítám:

»Osm kotlů? Od kdy?«

»Spremo mi přinesl kotel«, hlásí Katić.

»Dobře.«

Šikovatel Miočić pak hlásí, že se Spremo celou noc toulal okolo kuchyně 165. zeměbranceckého praporu a ukradl kotel.

Škoda je nahražena. Netáží se více. Kotel je dobrý, aspoň tak dobrý, jako byl náš. —

V rotě si stále vzpomínají na Rusy, kdykoli vidí Sprema. Ale Spremo není již ponížený, ale

důrazně jim odpovídá. »Rád bych«, praví, »viděl toho, kdo by byl na mém místě přinesl kotel do kuchyně!« Také aspirant Kostek musí vyslechnouti leccjakou nepříjemnou poznámku o svém italsko-ruském alarmu.

14. Hřeben.

Za světlé, teplé noci 29. června opouštíme Lastu a vracíme se k svému bataljonu na Sief.

Monte Sief je velice změněn, beze sněhu, s vylámanými hlubokými zákopy a prostrannými kavernami. Služba je značně lehčí a méně nebezpečná. Odkládáme zimní prádlo a sluníme se na suchých skalách jako ještěrky. Občas přežene se přes vrchy krátká bouře, jinak však máme nejkrásnější dny a noci.

Pánové u vyšších velitelstev cítí, že je nyní čas ukázati chrabrost a přijíti se podívat, jak je na zlopověstném Siefu. Večer 7. července mi hlásí kapitán Gröller, nový komandant bataljonu, že navštíví vrchol Siefu velitel siefského úseku, major Bilimek, dva štábní kapitáni, Stojakovič z brigádního štábu a Mareš od pomezního sektoru č. 9., a celá řada zvědavých nadporučíků a poručíků, štábům přidělení šlechtici, mezi nimi hrabě Černín a hrabě Zichy.

»Všichni se chtějí pochlubití svým ženám a matkám, že se bijí na Siefu s Italy?«

»Beze žertu! Pěkně jim ukaž, co budou chtítí vidět!«

»Rozumím!«

»Pánové čekají již od 7. hodiny u mne na »Köhle« a táží se, je-li nyní na hoře klid?«

»Nyní je vyloučeno, že bych je pustil do zákopů. Takovou skupinu by nepřítel zpozoroval a mohlo by se jim něco přihoditi.«

»Ovšem! Ať tedy počkají do noci!«

Ať tedy počkají. Dlouho budou čekat! Strojní puškou počneme dráždit posádku na Col di Lana, jež ráda přesně odpovídá na každý výstřel. O 10. hodině hlásím živou střelbu artilerie na horu i na příchod, tak zv. Karweg, kolem baráku za rezervou. Za půl hodiny táží se znovu, ale není lépe.

»Hrozí nám útok?«

»Pravděpodobně. Naše překážky a zákopy jsou od soumraku nepřetržitě pod granáty.«

»Které baterie střílejí?«

»Dosud střílí pět baterií: lehká a těžká Ornella, Visine, těžká Col Toront, těžká Moe.«

Tak je bavím celou noc a šlechtičtí junáci se nemohou hnouti. Ve skutečnosti padlo za celý večer pouze 10—12 granátů, některé na štěstí přes Sief, že je vzadu lépe slyšeli. Ve svém brlohu u Gröllera stejně nemohou rozeznati ani kalibru, ani směru, protože slyší pouze duté bubnování ozvěny od skal Settsass, Tre Sassi, Lagazuoi a Ottofan.

O 5. hodině ráno leze komise opatrně na horu. Přesně začínají rachotiti strojní pušky na hřebenu před Siefem a návštěva u nás byla neobyčejně krátká. To nebyla procházka, ale běh strmým zákopem s hory dolů k levému křídlu, aniž by se někdo ohlížel, jaké jsou zákopy, kde jsou stráže a co je viděti ze zákopů. Muži, kteří mají jinak neohebnou páteř, umějí se na Siefu dobře ohýbati. Pospíchají na Siefské sedlo k 6.

batalionu ke kapitánu Starklovi. Na konci mého zákopu sotva mají čas pozdraviti, někteří mi ani ruky nepodají. Kdo by jim takovou nezdrořilost pokládal za zlé?

»Also, du braver Pivko, nicht wahr, wir können wegen der Stellung unter deinem Kommando beruhigt sein?« hlaholí komplement majora Bilimka.

»Bitte gehorsamst.«

Nejklidnější mezi nimi byl kapitán Stojaković a šedovlasý hrabě Černín. Vyzáblý poručík Zichy však po celý čas ani nepromluvil, jak mu tréma otrásala nervy.

Zcela jiný je dělostřelecký podplukovník Fessner, jenž si prohlíží po nich po celý den z různých vyšších míst nepřátelské posice.

V zákopu na vrchu Siefu, odkud máme široký rozhled na všechny strany, jej bavím a vypravuji mu o chrabrosti našich štábních pánů. Fessner se směje a praví:

»Dobře jsi udělal! Letos již na Sief nepřijdou.«

Večer se vracím s rotou do tábora Alpenrose. V mense nalézám shromážděné důstojníky a mezi nimi vojenského kuráta, Chorvata Messnera.

»Zdravo, gospodine Ante!«

Přítel Ante je upřímný vlastenec, s kterým jsem již vícekrát debatoval o našem budoucím jihoslovanském sjednocení. Z jihoslovanských důstojníků, s nimiž jsem se kdy setkal na frontě, je mi on svým smýšlením snad nejbližší a nejupřímnější.

Sedíme v koutě. Kurát poslouchá, jak jsem zatopil pánům na Siefu a tiskne mi ruku.

»Ty jim připravíš ještě jiné starosti, není-liž pravda?«

»Připravím!« odpovídám.

»Znám tě!« —

»Gospodine Ante, je mi líto, že jsi kurát.«

Kurát na mne hledí, jako by přemýšlel, rozuměl-li mi dobře, a potom praví:

»I mně je líto — v tom smyslu totiž, že jsem jako vojenský kněz pevněji vázán na svoje místo, než ty. Kdybych byl obyčejný důstojník nebo voják, nestál bych dnes na Siefu.«

»Věřím. Znám tě. Mohl bys mi být dobrým pomocníkem!«

»Je ti třeba mé pomoci?«

»Ano — a pomoci mnohých dobrých pomocníků...«

»Škoda!«

»Škoda!« —

Důstojníci přisedají a rozhovor přechází k jiným věcem.

* * *

Dne 3. srpna mne zve major Bilimek do Contrina. Není mi to milé. Slunných hodin neobětují rád zbytečné chůzi dolů a zpět na Sief.

Italská baterie mi pomáhá ze zadu, že jsem v contrinské kotlině rychleji, než by tam došel obyčejný turista.

Důstojníci u siefského úseku jsou vesměs »lepší« lidé. Takoví štábní písaři se zdánlivě velice zajímají, jak je u nás nahoře a jsou dočtěrně přívětiví k zamazaným krtkům ze zákopů. Prátelsky ti tisknou ruku, smějí se a poslouchají ti.

Bydlí velice pohodlně. Ukazují ti vše. Solidní stavení pod skalou jsou slunná, zvláště však bezpečná před artilerií. Mimo to mají vedle světnic vchod do hluboké kaverny, kam skáčí, kdykoliv Italové střelí, ač ještě snad žádný granát nepadl do jejich blízkosti.

Poručík hrabě Zichy mi ukazuje, kolik má práce. Panáček má svůj zvláštní resort, o ostatní společnost se nestará. Koupil si v Brunnecku velikou knihu, krásně vázanou, s pěkným hladkým papírem. Sám kreslí s bílým kovovým pravítkem rubriky a zapisuje krasopisně, pokud ovšem umí hrabátko psát, kolik materiálu a kolik potravin objednal včera Bilimkův úsek k menáži a k novým stavbám. Na levé straně zapisuje objednávky pod titulem »Bestellt«, na druhé pak přijaté předměty. »Americké účetnictví« tomu říká hrabě.

»Máte jistě obchodní nebo bankovní vzdělání?«

»Nemám. Sám jsem tak všechno zařídil.«

Tím hodnější obdivu!

»Tu na pravo máte dvě rubriky »Abgefertigt« a »Übernommen« a v obou rubrikách táž čísla. Co to znamená?«

»Vidíte, v tom se právě jeví moje přesnost. Do levé rubriky zapisuji, co mi Corvara nebo Brunneck posílá, do druhé pak, co skutečně přijde k nám do Contrina. Mohlo by se cestou leccos ztratit.«

»Ovšem! Vidím, že jste vskutku přesný.«

»A tyto tři rubriky srovnávám každodenně.«

»To je hezké! Veliká starost a přesnost! Jsem přesvědčen, že se žádný úsek nemůže měřit s naším, pokud se týče účetnictví.«

»Prosím! Děkuji!«

Prál si slyšeti pochvalu a je za ni vděčen. —

Major Bilimek poroučí naplniti sklenice a počíná vykládati, kolik obtíží a nepříjemností mu působí vyšší velitelstva: pomezní podúsek v Corvaře (plukovník Maendl), pomezní úsek Pedratsches (plukovník Vonbank) a divise v Brunneku.

»Nemají pokoje pro Sief, kde je váš bataljon již jako doma. V následujících dnech musíme na nátlak těchto komand nezbytně provéstí útok na italský opěrný bod na Siefském hřebenu, na bod 2424. Poručík Omelka dostal před měsícem zvláštní detachment, vybrané lidi ze všech rot, ale přece nemá dosud žádného úspěchu. Na mlhu nemůžeme věčně čekat. Akce se musí provéstí bez ohledu na mlhu. Co myslíte, pane nadporučíku, jak byste se toho chopil, kdy, s jakými silami?«

Soudruha Omelku již dlouho nutí k útoku na hřeben. Zrazoval jsem ho z toho, protože takový podnik nemůže přinéstí úspěchu. Počítají-li s tím, že by Rakušané obsadili hřeben, musíme se tím více brániti tomuto podniku. Služba na novém opěrném bodě na hřebenu by byla namáhavá a spojena se stálými ztrátami. — Nyní přicházejí na mne!

»Moje stanovisko znáte, pane majore. Jsem proti akci, jejímž cílem by bylo obsazení hřebenu. Nemá smyslu posílati lidi na smrt na tuto hromadu kamení.«

»Italové si tam vystavěli opěrný bod se zákopy a kavernami. Tam by se nyní drželi také naši.«

»Uvažte, že jsou zákopy vysekány frontou proti Siefu. Takové zákopy vám nejsou nic platny. Mají-li Italové kavernu, je nepochybně na té straně, kde italská artilerie ovládá všechny příchody.«

»Jestliže si oni zbudovali opěrný bod frontou k nám, můžeme si my zbudovati jiný opěrný bod frontou k nim.«

»Ano. Italové stavěli, poněvadž jich nerušila naše slabá artilerie, která jim ještě nyní nemůže na kůži. Kdyby však počal kopati náš zákopnický oddíl, rozbije jej v prvním okamžiku 20—30 italských baterií, které ovládají skálu se tří stran i shora.«

»Nesouhlasím s tvrzením, že bychom my byli dělostřelectvem slabší než Italové.«

»Nemluvím nic jiného, než pravdu, že Italové hřeben ovládají, my však ne.« —

»Co však byste řekl o akci, abychom dobyli hřebenu, zajali italskou posádku, sebrali materiál a hřeben opustili?«

»To je jiná otázka. — Úspěch je možný, udeříme-li na ně z nenadání, s menším oddílem, bez dělostřelecké přípravy a pomoci.«

Major mi ukazuje mapu a obraz hřebenu, jež však nejsou přesny. Opravuji mu náčrt a rýsuji profil hřebenu mezi Siefem a italským opěrným bodem, a třetí skizzu, hřeben v průřezích na pěti místech s ohledem na příkrost skal po obou stranách a na šířku vrchu. Vzdušná čára mezi Siefem a Col di Lanou je přibližně 700 metrů. Hřeben mezi vrchy vybočuje poněkud v pravo. Se Siefu je třeba se spustiti dosti hluboko a opatrně balancovati po okraji úzkého hřebenu,

abys se nesřítíl do hlubiny 700 metrů v levo, nebo 400 metrů v pravo. Za prvním vrcholem hřebenu musí útočný oddíl přeléztí sedlo — a to jednotlivě, hezky pomalu jeden za druhým, protože pro dva je tu málo místa.

Bilimek poslouchá a praví, že mu těchto údajů ještě nikdo nesdělil. Vše ostatní zařídí sám. —

Mají neobyčejně na spěch. Dne 4. srpna jsou již rozkazy na Siefu. Poručík Knotz a praporčík Dujc jsou veliteli útočného oddílu 25 mužů, jež sestavily 1. a 4. rota. Čtvrtá rota tvoří rezervu na vrcholu Siefu.

Knotz a Dujc jsou večer připraveni a my rovněž. Podnik se šťastně rozvíjí. Oddíl leze kolem 10. hodiny po hřebenu a v 10 minutách dokonává celý svůj úkol. Italové jsou úplně překvapeni. Trochu zbytečných bomb a několik výstřelů — a útočný oddíl se vrací na Sief. Přivádí s sebou dva zajaté důstojníky a 20 mužů. Jeden vlastní granát poranil, bohužel, poručíka Knotze a dva muže.

Dujc mi hlásí, že dostal rozkaz, zůstatí přes noc na zabraném bodu 2424.

»Nesmysl! Na moji zodpovědnost zpět na Sief!«

Hřeben je prázdný. Ať si jej Italové opět vezmou.

O 2. hod. v noci přicházejí nové rozkazy. Poručík Kuffer mi podává list:

»Herrn Oblt. Pivko Die Stellung Gratstützpunkt ist von Herrn Oblt. Pivko tagsüber auf Befehl des Hptm. Gröller und Major Bilimek unbedingt zu halten.«

»Zbláznili se!« — Telefonuji Gröllerovi, je-li rozkaz správný. Gröller jej potvrzuje a praví, že celá 4. rota musí na opěrný bod. Zákopníci s náradím jsou již na cestě, aby ihned počali s prací, i telefonisté, aby do rána zřídili spojení s novou stanicí na hřebenu.

Čekám do 3. hodiny.

Neurovnané myšlenky honí se mi hlavou. První je, že se musíme vzepříti nerozumnému rozkazu. Bilimek nás obelstil. Schválili jsme mu pouze podnik, že opěrného bodu náhle dobudeme a opět vyprázdníme — nyní však žádá, abychom jej drželi. Celá moje rota má zhytnouti? Roty nedám. Trvá-li Bilimek na rozkazu, půjde rota, ale povedu ji dále, na Col di Lanu. Zmizíme beze stopy a Bilimek nechť si myslí, že Italové rotu zajali. — Ale je-li v této nucené deserci všecken úspěch ohromného díla, v něž má vyvrcholití myšlénka, v kterou jsí se vžil, že musíš Rakousku zasaditi jinou ránu, ne však zachrániti pouze sebe a několik lidí do bezpečí? — — Tato myšlenka rozhodla.

Rota je shromážděna u prostranné hořejší kaverny, 10 metrů pod vrcholem. První četa stojí v zákopu. Jdu po skále nad zákopem a táží se:

»Chlapci, kdo mluví plynne italsky?«

Ze středu čety někdo praví:

»Desátník Luka Ceranić. Je z Boky.«

»Ceranić!«

Ceranić se hlásí kdesi vzadu.

»Všichni ke mně, které budu jmenovati! — Ceranić! Gudić! Raguš! Burek! Omerika! Ivanišević! Dautović! Vidićević! Savić!«

Pomalů je vyvolávám, muži se hlásí a řadí se ke mně. Počítám je, je jich 9.

»Všichni ostatní do kaverny! Poručík Adler má komando roty. — Devět mužů za mnou!«

V četě je živo. Tlačí se do pozadí ke kaverně a zdá se, že jsou spokojeni s rozkazem, jehož nečekali. Věděli již, že jsou ustanoveni za posádku opěrného bodu na hřebenu, nyní však nařizuje komandant, aby se odebrali do kaverny...

15. Obhájci.

Devět mužů se spouští jeden po druhém za mnou se Siefu na úzký hřeben a kráčí opatrně dále, stále dále.

Jsme na opěrném bodu. Všude je ticho, prázdno. V pěti hodinách neměli Italové času jej znovu obsaditi. Dvojitý kruh drátěných překážek jej obepíná, zákopy jsou hluboké se třemi malými a jednou velikou kavernou. Na vrcholu, na bodu 2424, jest vydlabáno doupe pro tři lidi. Zde bylo stálé stanoviště mitraljezy, jež každodenně rachotila proti Siefu. Tato jáma je snad jediná, již nemůže škoditi baterie s Col di Lany. Tři silné železné traversy ji chrání strop, na třech stranách je vsekána do skály, na čtvrté straně ji chrání zeď z velkých kamenů.

»Všichni sem!«

Muži se tlačí do díry, jež je tak vysoká, že sedící člověk nemusí ohýbat hlavy. Je tu trochu těsno, ale to nevadí.

»Ceraníci, pojďme!«

Ceranić tuší, že jej vedu k Italům. — Za opěrným bodem je veliká kaverna. U ní vidíme čtyři Italy v přilbách, deset kroků před námi. Ozařuje je italský reflektor před bílou skálou.

»Haló!«

V příštím okamžiku se ohlížejí a — zmizeli. Všichni čtyři vklouzli do kaverny.

U vchodu se zastavujeme a voláme je z kaverny. Nikdo tu. Ceranić je oslovuje svojí dalmatskou italštinou. Marně.

»Avanti! Fuori!« voláme hlasitě.

Z kaverny vylézá hlaveň pušky, na ní cosi bílého, kapesník či mošna na chléb. Vzdávají se! Toho jsme nechtěli.

Mladý tlustý sottotenente je první, za ním leze z jámy ještě 6 mužů. Podporučík honem vypravuje, že přichází za ním větší oddíl, on se 6 mužů že je první, jako výzvědná hlídka. »Druzí již přicházejí, jen rychle!« — »Kam?« — »Do Rakouska . . .«

Výzvědná hlídka má hrozně na spěch. Náhodou přicházejí v tom okamžiku na opěrný bod Bilimkoví zákopníci, kteří mají rozkaz, začít zde s prací. Zákopníků je 15, jakmile však spatřili italské helmice, zmizeli . . . S krkolomným spěchem se vracejí na Sief, 7 zajatých Italů však pospíchá za nimi, aniž by čekali na moje znamení. Zákopníci napřed, Talijáni vzadu, jako jedna kolona! Zákopníci myslí, že je Italové pronásledují a ani nepozorují, že jsou bez pušek, Italové pak se domnívají, že mužové před nimi jsou jejich vůdci a že musejí běžeti tak, jak utíkají oni. Na Siefu v zákopu se zastavují, všichni pohromadě, zákopníci i Italové. —

Zlobil bych se, kdyby nebylo v situaci tolik komiky.

Na skále před kavernou stojíme s Ceraničem a díváme se za obojími junáky, utíkajícími na Sief. — Za našimi zády zavolal někdo dosti hlasitě: »Austriaci!« a pak slyšíme praskot a dupot po kamení. Jest to asi oddíl, jenž má obsadit opěrný bod a jenž vyslal výzvědnou hlídku. Klidně Italové přišli na opěrný bod v domnění, že je vše bezpečno, poněvadž je tam již jejich výzvědná hlídka — a pojednou jsou tu Rakušané!

Čekáme, ale po oddílu ani stopy.

»Haló!« volám já. »Hoši!« volá Ceranič. Poněvadž se nikdo neozývá, kráčíme pomalu na proti k místu, odkud jsme slyšeli upozornění »Austriaci!« Není jich tu. Celý oddíl utíká po hřebenu zpět na druhý opěrný bod 2387. Top, top, top, top! Kamení se valí pod nohama ve hlubinu.

Tu stojíme, dva, na holém kamení mezi dvěma frontami. Vše od nás utíká! Reflektor svítí a vše je klidno.

»Zde ještě něco zažijeme!« —

Osm mých lidí dřepí ve vykázané díře. —

»Omeriko, ty poběžíš na Sief a ohlásíš, že jsme opěrný bod obsadili. Vrať se ihned!«

Omerika běží. — Za půl hodiny se vrací se 4 telefonisty, vleknoucími těžkou telefonní kasetu. —

»Jděte k čertu! Nevidíte, že se rozednívá? Hned nazpět s dráty a kasetami na Sief!«

Ze sousedního italského hnízda na hřebenu počínají střílet z pušek a ze dvou strojních

pušek. Kulky se odrážejí od kamení a hvízdají nejrůznějšími melodiemi proti Siefu. Dřepíme v díře a tropíme si žerty z telefonistů, jak jim poprvé v životě fičí kulky kolem uší.

»Kasetu jistě zahodili, aby snáze utíkali!«

»Jako Spremo kotel!« praví Raguš.

»Ale Spremo kotel hledal a našel jej, téhle kasety však nenalezne nikdo, protože jí nebude hledati.«

»Spremo jej ukradl. Telefonisté umějí také krásti!«

Cink! Kulka udeřila do okraje naší traversy, vyčnívající z kamení.

»Dautovići, podrž trochu hlavu!« povzbuzuje Raguš.

»Podrž hlavu ty, chceš-li!«

Cink! Vuííí! Kulky se odrážejí od železné plochy a nepříjemně sviští, — my však sedíme pěkně v bezpečí.

Zapaluji si viržinku a přehlížím inventář naší »jizby«: asi 20 ručních bomb neznámého typu, několik oválných železných bomb typu »sipe«, jimž říkají »italská vejce«, 15 granátů s železnou hůlkou, které střílejí ze zvláštních pušek. Také pušky jsou tu a dosti střeliva.

Všichni se zajímáme o strop, jenž nás chrání. Na traversách leží dvě veliké, 1 cm. silné železné desky. Před kulkou z pušky nás chrání, před granátem malého typu asi sotva, rozhodně však nemohou nás chrániti před 15cm. a větším kalibrem.

»Proč jsme nešli do kaverny?« táže se Cera-nić. »Je veliká a hluboká.«

»Kavernu dnes rozbíjí. Viděl jsi, že mohou Italové stříletí rovnou do ní. Tam by nás zadusili.«

»A zde ne?«

»Musíme počítati na štěstí. Jistě budou stříletí z děl na opěrný bod a budou bořiti zákopy, poněvadž se domnívají, že je v nich posádka. Také na nás budou stříletí, ale těžko je zasáhnouti přesně naše hnízdo. Udeří-li jen několik decimetrů pod nás, udeří již do tvrdé skály a námi jen otřesou, — vystřelí-li výše, půjde to přes nás. Však uvidíme. Pravím vám, všichni zůstaneme na živu.«

Bosňáci se dívají za dýmem mojí viržinky, táhnoucím se z díry, a začínají kroutití a slinití cigarety. —

O půl 6. hod. začíná stříletí artilerie. Očekáváme to, protože pušky mlčí. První výstřel s úpatí Ornelly dopadl hluboko pod opěrný bod a jedním rázem zahřmí salva asi třiceti děl. Po hřebenu to bubnuje, kamení víří vzduchem, skály se lámou a rachotí po strmém úbočí. Celý opěrný bod je v dýmu, černém, hnědém a světle šedém, ekrasitový zápach vniká do dýchadel. Na naší střechu dopadá kamení a železo a zvoní na silné resonanční desce. Dělostřelectvo pokračuje v pekelném díle. V díře mlčíme. Instinktivně nahýbáme hlavy, kdykoli cítíme vzduchový tlak granátů, jež letí těsně nad námi a padají na druhou stranu hřebenu před Siefské sedlo a Valparolu. Ceranić počítá granáty, jež dopadají na naši skálu, otřásajíce námi. Počítá do 1400, dále nemůže. Moji hoši se začerněnými obličejí dívají se před sebe tupýma, vyvalenýma očima. Málokdo něco prohodí, nervy

nám slábnou, těsně stisknutá kolena se třesou. Vidičevićovi se ustavičně pohybují rty, — zdá se, že se modlí.

V 8 hod. 15 minut zmírňuje se zničující koncentrovaná střelba baterií a pokračuje pouze Ornella se 4 lehkými a 2 těžkými děly. Střílejí dle plánu, takže cítíme, jak zasahují krok za krokem bývalé zákopy, výstřel za výstřelem, v přesně odměřených intervalech. Obstřelují každé místo, kde tuší, že by mohl býti ještě živý Rakušan. Drátěné překážky zmizely beze stopy. Granáty je vytrhaly ze skály a smetly s kamením v hlubinu. Kde byly před 3 hodinami ještě příkopy, kaverny a »liščí díry«, vidíš jen holou skálu a hromady roztrštěného kamení.

»Ubohé skalní myši! V noci pobíhaly kolem nás. Všude jich bylo plno. Nezůstala z nich žádná. Která utekla, nikdy se již nevrátí.«

»Ale my jsme živí!« diví se Raguš. »To je opravdu ku podivu.«

»Kde bychom byli, kdybychom byli zůstali v zákopech nebo v dolejších dírách.«

»Jak jste věděl, že nás tu nemohou zasáhnouti?« táže se Raguš.

»Toho jsem neřekl. Ale těžko je zasáhnouti vrchol skály, kde se stejně dle jejich mínění nikdo neskrývá. Kdo by si šel lehnouti na vrchol, má-li k dispozici dobré kaverny? Italové vědí, kde jsou skrýše, vždyť je sami ve skalách vyhlubovali.« —

Ornellská baterie dosáhla až k nám. Poslední čtyři výstřely jsou příliš vysoké. Nyní snad bude konec. —

Ale ještě střílejí, explose jsou však kdesi dále, naše skála se již netřeše. Opatrně vyhlížím

z brlohu. »Střílejí na Sief«, hlásím mužstvu.
»Vrchol a pravá strana je v dýmu.«

»Dobře tak. Ať také oni čichají ekrasit!« pře-
je jim Raguš.

»Ne jen my«, dodává Savić.

»Škoda, že na ně nestřílejí všechna děla, jako
dnes ráno na nás«, lituje Raguš a zapaluje si
cigaretu. U vchodu kleče, pozoruje, kde se
kouří na Siefu.

»My jsme jich dostali 10.000, oni 30«, odha-
duje Omerika.

»Počkej, ještě není konec!«

Ohlížím se po holém opěrném bodě a k ital-
ské části hřebenu. »Co to? — Italové přichá-
zejí! Lezou k nám helmice!«

Raguš vstává a dívá se.

»Boga mi, hlídka jde!« —

»Ceranići, dej mi granát!«

Kdosi mi podává z brlohu granát. Mávnu, po-
kud dovoluje omezený prostor, a granát letí do-
brých 20 metrů, doprostřed mezi nás a blížící
se Italy.

Rrrrum!

»Dej mi ještě jeden!« — Rrrrum! — Hlídka
stojí, někteří jsou na zemi. Nevědí, odkud při-
cházejí granáty, ale není pochyby o faktu, že
jsou Rakušané ještě stále na opěrném bodu.
Zpět! —

V 9 hodin 20 min. nás začíná artilerie znovu
ostřelovati. Hřmí a rachotí se tří stran nepře-
tržitě do 10 hodin 30 min. Tupě čekáme, kdy
udeří do nás. Jediný granát může dokonati, co
nedovedly tisíce jiných. Lidé potřebují útěchy.

»Věděl jsem, že na nás nemohou. Tolik jich už nepříjde, kolik jich bylo dosud. Těžko je zasáhnouti náš brloh.« —

O půl 11. hod. ještě neustále bouchají, ale dobře pozorujeme, že obracejí všechny baterie proti Siefu.

»Nyní opět přijdou to zkusiti, jako dříve. Na nás už nestřílejí. Gudić a Raguš na střechu!«

Rozděluji je ve 4 skupiny, jež se budou střídati v pozorovací službě na železné plošině. Pomáháme první dvojici nahoru. Kolena jsou ztuhlá sezením a prožitým nervovým napjetím. Sotva je Raguš na plošině, již ustrašeně volá:

»Talijáni, je jich plno, na sto!«

»Co pravíš?«

Raguš praví, že jsme ztraceni. Oba pozorovatelé sklouzli se střechy k nám. Chlapci v brlohu na mne hledí. Z očí jim čtu, že pobledli. Na černých, ekrasitem zakouřených tvářích stejně nemůžeš pozorovati žádné změny.

»Zajmouti se nedáme!«

Raguš přeháněl, mluvě o stu, ale asi 50 jich vidíme. Kráčejí v řadě, pomalu po kamení a hledí na zem, protože je třeba při každém kroku hledati místo pro nohu. Jdou tak, jako by opěrný bod před nimi nevyžadoval žádné pozornosti — vždyť je nemožno, aby po takovém ohni ještě někdo z Rakušanů dýchal!

Zdvihl jsem si na zeď bedničku granátů a poručil dvěma mužům stříleti. Pro více není místa. Omerika a Vidičević střílejí a moje granáty praskají.

»Musíme se vzdáti!« míní Omerika.

»Nežvaň! Střílej! Máš kam!«

Za minutu je Omerika uklidněn. Italové jsou překvapení a ustupují, schovávají se za hromady kamení. Vpřed nemohou. O puškách vědí, odkud střílejí, o bombách však nevědí, poněvadž je házím na 20, na 30 a 40 kroků, jako by obránci byli rozděleni po celém opěrném bodě. Za krátko již nikoho nevidíme.

Opět artilerie! Těžké dělo začalo stříleti přesně pod nás. S Ornelly nás jistě zpozorovali na vrcholu. Bije to nepříjemně blízko.

Vu vu vu vu bum! Zkušený bojovník cítí a pozná po bzukotu blížícího se granátu, platí-li jemu. Omerika skočil do brlohu. Tentokrát nebylo času, abych se uhnul. Stál jsem u vchodu a přitisklo mne to ke stěně. Před očima mi na okamžik vše hoří a mám zvláštní pocit v břiše a v nohou. Kamení a železo nás zavalilo, vchod do brlohu je zasypán, přední traversa je celá venku, železná plošina je nahnuta. Pouze hlavu a pravici mám volnou, vše ostatní až do prsou je v kamení. Dýmu a těžkého prachu je tolik, že sotva dýchám. Jen hlavu Vidičevičovu vidím, všichni ostatní jsou zasypáni. Vidičevič však běduje:

»Jao, jao, moje noha, moje noha!«

Odřenou levici vytahuji z kamení a odvaluji je na stranu, protože mne tísní do prsou a do boků. Také nohy mám brzo vyproštěny. Vše mne bolí, kosti však nejsou snad nikde vážně pošramoceny, protože jsem ještě dosti čile přiskočil k bědujícímu sousedu. Odkopávám jej, jako jsem vykopal sebe. Djordje má rozbitou holeň. Drží se zdi a dívá se, jak mu crčí krev z roztrhaných kalhot na holení, já pak odhazuji kamení od vchodu do naší díry a odstraňuji tra-

versu, abych vykopal také ostatní lidi. Všichni jsou živi. Tři přimáčkla nahnutá střecha, někteří jsou trochu potlučeni. — Ornella ještě střílí, ale našemu brlohu neublíží.

»Všichni jste živi, chvála Bohu!«

Je nutno obvázatí trpělivě čekajícího Vidičevíce. Rána je nečistá. Kalhoty si vyhrnul sám. Pětkrát mu ovinuji nohu, ale krev se dlouho nechce zastaviti. Leží v brlohu. Ostatním je z toho velice úzko. —

Do večera již nikdo nezkouší se k nám přiblížiti. Opravujeme si dle možností brloh a zdviháme střechu. Na střeše se střídají moji pozorovatelé ve službě do večera. Za soumraku posílám Saviče na Sief ohlásit, co je s námi a aby přinesl nosítka pro našeho raněného.

V 9 hodin přichází poručík Kimla s 20 muži 3. roty na naše místo, my se pak vracíme s Vidičevicem na Sief.

16. Na oddechu.

Na Siefu a cestou mne zastavují známí a vyptávají se. Savičova zpráva, že jsme všichni živi, se roznese ústně i telefonicky po velitelstvích. Kapitán Gröller mne očekává. Vítá mne v 11 hod. před kanceláří slovy:

»Mrtví se vracejí!«

Podává mi zrcadlo, abych se doň podíval.

»Boga mi...!«

Dým, saze, střelný prach a ekrasit, zemi a prach, to vše mám v obličeji a oči mám krvavé.

»Údy však mám přece všechny, ač jsem potlučen na 30 nebo 50 místech.«

Nejprve mne vedou k telefonu, protože prý si přeje plukovník mluvit se mnou ihned, jakmile se vrátím. Nejprve gratuluje major Bilimek z Contrina, pak plukovník Maendl, jenž mne zve na několik dní do Corvary.

»Děkuji, ale nyní nemohu. Nejsem schopen pochodu.«

»Přijďte, až si odpočínate. Přijďte brzo, my vás tu opět spravíme. Blahopřeji vám srdečně ještě jednou.«

Hlásím mu přehledně, jak nám bylo.

»Je jen holé štěstí, že s vámi mluvím. Takového štěstí by neměl nikdo na světě, to mám jen já, protože nelze myslit, že by někdo druhý mohl živ se vrátit z pekla.«

Plukovník se táže, budeme-li moci opěrný bod udržeti.

»Budou-li Italové jen trochu pokračovati ve svých pokusech, bude opěrný bod již zítra ztracen. Trvale se nedá držeti.«

Plukovníku tato perspektiva není po chuti, protože se svým úspěchem už pochlubil u nejvyšších instancí. —

U Gröllera se myji. Sluha nalévá čtyřikrát čerstvé vody a vylévá černou špínu, ale stále jsem černý. Ručník je zcela špinavý. — Při večeri mi vypravují, jaký měli o nás strach. Dopoledne viděli všichni, že je s námi konec. Z pravého křídla hlásil pozorovatel nadporučík Gabriel, že je opěrný bod v italských rukou. Dělostřelecký pozorovatel hlásil totéž. »Naše vlastní artilerie již střílela na opěrný bod, ale pak jsme zahlédli tři Bosňáky, kteří zahnali celou italskou rotu.«

»Toho ani nevíme, že jste také vy na nás stříleli.«

»Hlásil jsem Bilímkovi i dělostřelectvu, že jsou na opěrném bodě ještě naši. Pak jsme viděli precisní těžké granáty. Nyní je se všemi konec! Všichni jsou mrtví! Odpůldne viděl dělostřelec dva lidi, ležící na vrcholu, ale nevěděl, jsou-li to naši, či Italové. Nehýbali se. Jsou to snad mrtví. Pak přiběhl váš infanterista a zpočátku jsme nechtěli věřit, že jste živí. Bylo mi celý den nesmírně líto, že jsem vás poslal. — Litoval jsem své poslušnosti vůči Bilímkovi a Maendlovi. — Vaše četa plakala, aspirant Kostek přímo kňučel po Siefu.«

Takové věci mi vypravují. —

* * *

V příštích dnech odpočíváme na Siefu, opěrný bod si však vzali již druhého dne Italové. —

Desátník Ceranić mne navštívil a prohlížel si moje tělo, plné černých a modrých skvrn, zvláště na pravé straně. Největší bolesti mám kolem ledvin.

»Luko, jsi spokojen, že jsme zůstali zde?«

»Nevím, pane!«

»Tvé odpovědi rozumím tak, že nejsi spokojen.«

Ceranić mlčí.

»Luko, není dobře, že myslíš jen na sebe a žiješ bezmyšlenkovitě. Já jsem vzal také na hřbet kříž a piji z kalicha, jenž není příjemný. Rád bych se zasvětil velikému dílu.«

»Jaké veliké dílo, pane nadporučíku? To, že jsme uhájili skálu?«

»Tomu říkají rakouští velitelé »veliké dílo«, my ne. Naše dílo přijde teprv na řadu.«

»Kdy?«

»Až si vezmou Italové Sief a Corvaru i Bruneck, ne jen 30 metrů skály.«

»Myslíli jste na to, když jste nás vybíral k cestě na skálu?«

»Ovšem!«

»I když jsme hnali Italy?«

»Také! Bylo třeba se jim bránit.«

»Hleďte, když jste vrhal granáty, tak daleko a stále více, díval jsem se na vás — a klesal jsem na mysl.«

»Tak? Nemyslel jsi, že jinak pobijí oni nás, nebo že nás odeženou do otroctví? V každém takovém případě by byl konec našeho díla. Nyní jsme tu a máme pověst, že není junáků nad nás. A uvidíš, Ceranići, že nám dá Rakousko ještě lepší příležitost, zvláště nyní, když nás všechny rozkazy chválí a všechna velitelství oslavují. Četli vám v rotě rozkaz?«

»Praporní rozkaz nám četl pan Kostek.«

Brigádní i praporní rozkaz leží na mém stole. Praporní (č. 466 ze 7. srpna 1916) praví:

»Der Kommandant der 4. Kompagnie hat mit wenig Leuten durch fast 24 Stunden den eroberten Stützpunkt gehalten, mit echter Schneid und echtem Soldatenglück, das furchtbare Trommelfeuer überdauert und mehrfache starke Infanterieangriffe abgewiesen. Allen diesen Helden meine und des Baons Bewunderung! Gröller, Hptm.« — Brigádní rozkaz mluví podobně.

»Za junáky vás pokládají, medaile a vše vám slibují, mne chtějí, jak mi řekli, povýšiti na kapitána, rád železné koruny mi chtějí dáti, zvou mne dolů do Corvary, posílají mne na dovolenou . . .«

»Nestojím o medaili.«

»Já také ne — ale ty nechceš rozuměti! Luko! Došlo-li k tomuto, počítejme také s tím, — protože nám to bude dobrým podkladem k našemu dílu, pokud jsme na frontě v Rakousku.«

Luka Ceranić se loučí a slibuje, že ještě přijde . . .

*

*

*

Dne 9. srpna se stěhuji do Pescosty na odpočinek. Odtud navštěvuji brigádní velitelství v Corvaře, obědvám u plukovníka Maendla a přehrabuji se v aktech štábního kapitána Stojakovíce. Celý archiv je mi k dispozici. — Dne 10. srpna mne vezou automobilem k velitelství pomezního úseku č. 9 v Pedratsches k plukovníku Vonbankovi, kde nalézám větší společnost štábních důstojníků. Vonbank je přívětivý stařeček, malý a okrouhlý, nemající na sobě mnoho vojenského. Musím jim vyprávěti svoji historii z opěrného bodu, jež po tolikerém opětování nabývá stále legendárnější podoby.

Štábní kapitán Mareš ochotně vyhovuje mojí prosbě a ukazuje mi rozčlenění úseku a brunnecké divise. Mezitím padají mastné poznámky českým jazykem, ke kapitánu Rašínovi, jenž je s námi. Půl hodiny si obkresluji skizy a vypisují údaje, jimž říká Mareš »ordre du bataille«.

Při svačině hlásí Mareš plukovníkovi, že se zajímám s velikou »inteligencí« o naši frontu, říká: »On zná také jiné věci, ne jen bít Italy.«

Na Siefu dostal bataljon v těch dnech nového velitele, podplukovníka Vidale. Můj Ceranić však odešel — utekl v noci 23. srpna k Italům, nemoha déle čekatí. —

V posledních týdnech našeho pobytu na Siefu je dosti klidno. Praporčíka Kohoutka, jenž přišel do mojí roty, výborně užívám jako kreslíče. Chlapec je mladý, mlčenlivý Čech, svědomitý ve službě. — Dne 29. září opouští bataljon na vždy Sief.

*

*

*

Po jednoměsíční dovolené nalézám 4. listopadu bataljon na Pasubiu v tábořišti Malga Bissorte, odkud jdeme do Levica na odpočinek, jehož roty již potřebují.

Říká se, že přijdeme na posice do Suganské doliny, kdesi u Borga.

Krajina mne zajímá a jel bych rád na obhlídku. Podplukovník Vidale praví, že by jel také. Dne 23. listopadu jedeme tři přes Novaledo, Marter, Roncegno a Canai ke kapli pod vrchem S. Pietro. V Roncegno odpočíváme u velitelství 181. brigády, ubytovaném v krásném hotelu. Brigádník generálmajor Vidale je bratranec našeho velitele. V kanceláři nám rozdělují skizy posic a speciální mapy.

Rozhled s vrchu S. Pietro (877 metrů) je pro mne poučný. U úpatí vrchu vidíme u Brenty město Borgo uprostřed krásné Suganské doliny. Na pravo zdvihá se Civaron (1032 m.), Cima

Maora (2125 m.), Cima Dieci (2216 m.), Cima Dodici (2338 m.), dole pod Cima Dodici Armen-terra (1501 m.). V levo je Salubio (1887 m.), za nímž se pění rozvodněný potok Masa směrem od severu k jihu do řeky Brenty, do níž se vlévá mezi městečky Castelnovem a Ospedalettem.

Idyla ze suganské fronty.

Opěrný bod Cavernu vidíme na druhém břehu Masa směrem k Cimon Rava, dále zpustošené kraje Telve, Carzano, Speru, Scurelly, Castelnovo a vzadu Ospedaletto, odkud se hlásí italská baterie. Jasně vidíme zákopy u Masa. Italské i rakouské kuchyně vaří menáž a dým

se zdvihá z příkopů a údolíček. Hrad Ivano zdá se neporušen. Bydlí prý v něm velitel italské brigády.

Plukovník pozoruje terén svýma očima, já také svýma. Oba jsme informováni.

Na kopci Sv. Petra si dělostřelci zařídili pohodlný život. Mají úpravné baráky a všem kalibrům vzdorující kaverny.

Nápisy ve vsích a městech vyznačují ducha, jenž vládne ve vše poněmčujícím Rakousku. Novaledo se nazývá Neuleit, Levico Lewe, Roncegno Rundschein, Torcegno Turtschein, Caldognazzo Kalnetsch, Calceranica Kalkrein atd. Bůh jim odpusť! —

Dne 26. listopadu jede skupina důstojníků časně na obhlídku opěrného bodu Caverny. Rotu vede poručík Knott, nedávno mi přidělený k rotě, já pak musím provázeti plukovníka do Campestrini, odkud jdeme přes Parise a Telve do Caverny a přes potok Maso na »předmostí«.

17. Caverna.

U divise a brigády nás upozorňovali, že prý italské pušky je viděti 50 kroků před rakouskými zákopy.

Opatrně přejímají Bosňáci opěrný bod na východním (levém) břehu Masa. Proč by zbytečně ukazovali hlavy?

Velitel 3. čety, praporčík Kohoutek přichází první se zprávou, že v pořádku převzal svůj úsek.

»Elektrické překážky jsou nízké, sotva viditelné ve sněhu. O Italech ani slechu.«

»Pánové u divise mají delší krok. Jejich 50 kroků je asi kilometr i více. Škoda, že vskutku nemáme Italy před nosem.«

»Byli by nám nepřijemní.«

»Vstoupil bych s nimi v přátelský styk.«

»Já a moje četa je máme raději tam vzadu, na druhé straně Frattonia, třeba jsou nepřátelé Rakouska.«

»Já však bych je měl rád blízko. Zde na opěrném bodě bude svatý klid, naši velitelé sem nikdy nepřicházejí. Musíme je utvrdit v mínění, že náš úsek je nebezpečný. — Doufám, že získáme spojení s Italy.«

Kohoutek mlčel.

Poručík Tandler má brloh právě pod mým. Tandler je nyní velitelem 1. roty, jež je takřka celá v záloze. —

Druhého dne zvu Tandlera, aby šel se mnou a s Kohoutkem na procházku.

»Bude to silná důstojnická hlídka. Zdá se, že Italové nejsou tak blízko, jak nás strašili.«

Soumrak se sklání na naše vrchy. Po tvrdém nízkém sněhu jde důstojnická hlídka, k níž se přidružil ještě šikovatel Sime Čačić.

»Kam?« tázal se Tandler.

»Před překážky. Viděl jsem dopoledne rozbitou chatu 400 kroků před námi na bodu, vyznačeném na plánu jako q 705. Odtud, myslím, uvidíme, jsou-li pahorky u osady Fontanell obsazeny.«

Přeskočili jsme tak zv. elektrické dráty.

»Naši Bosňáci je vyzkoušeli a objevili, že nemají proud.«

»Dobré překážky máme — 30 cm. vysoké kolíky«, posmívá se Kohoutek. »Nemusíme se báti Italů.«

Nerušeně jdeme — opatrně a pomalu, přes tři pahorky k rozbořené chatě.

»U divise nám vyprávěli bajku o italských puškách, jež jsou 50 kroků před námi«, žertuje Kohoutek.

»Zde jsme snad již hluboko za italskou frontou!«

»Pušky? Pušky jsou zde!« odpovídá Čačić, odkopáváje nohou sníh pod jabloní. Zahlédl část hlavně a již vytahuje ze sněhu zrezavělou italskou pušku.

»Je tu ještě jedna!«

»Tyto pušky zde leží jistě již přes půl roku«, míní Tandler.

»Je to důkaz, že Italové celý podzim nebyli na blízku.«

Vracíme se s puškami.

V příštích dnech hlídkujeme k Fontanellám a kilometr dále k bodu 793 před Samone, ale vše je klidno, po Italech nikde ani stopy. Teprve přede vsí Samone narážíme na nervosní hlídku. —

Často nás navštěvuje komandant, podplukovník Vidale. Přešli jsme všecy naše posice. Vykládám mu, jak blízko jsou Italové, že je třeba skrývatí hlavu. Ale Vidale se nebojí.

Poněkud unaven, odpočívá v mém brlohu na bodu 665.

»Pane podplukovníku, myslím, že musíme Italy bezohledně napadnouti a odraziti je půl kilometru nebo ještě dále zpět — tam k Samone

a Frattoniu«, pravím mu. »Zde jsou nám příliš blízko, toho nesmíme strpěti.«

»Ano, ano, ano! Tak, tak! Tak to uděláme! Zde před námi nebudou vařit polenty!«

Září radostí, že mu navrhuji akci. Sám již na ni myslel. —

Příští noci provedeme »útok« ...

Podplukovník již v poledne schválil náš návrh: V 11 hodin večer vystřelí artilerie pod Salubiem 30 granátů a šrapnelů na hlavní italskou linii Samone—Strigno. V témž okamžiku udeří 2 čety Bosňáků na italské přední stráž: četa poručíka Knotta vyrazí od bodu 665, četa praporčíka Kohoutka pak severně od chalup Mentrata proti obci Fontanellám. Cílem podniku je, odraziti celou čáru italských předních stráží a obsaditi jejich posice.

Zpráva o chystaném podniku působí mezi Bosňáky mnoho veselí. Poručík Knott, Vídeňák, ale dobrý důstojník, kterého mají Bosňáci rádi, má již dlouho zlost na všechny vyšší důstojníky a velice rád pomáhá, můžeme-li jim nějak zahrát. Podnik spojuje Knott s prohlídkou pušek. Odpoledne přehlíží ve své četě pušku za puškou a nařizuje svojí špatnou chorvatštinou: »Tvoje puška není čistá — v 11 hodin večer vystřel 1 magacín.« — »Tvoje puška je čistá — vystřel jednu patronu.« — »Tvoje puška je velmi špinavá, ty vystřelíš 2 magacíny.« Bosňáci mu rozumějí.

Podplukovník je již hodinu před začátkem na své pozorovací stanici na druhém břehu Masa, my se však skrýváme ve svých brlozích, protože nesmíme důvěřovati ani vlastnímu dělo-

střelectvu. Není také vyloučeno, že budou Italové odpovídati.

Důstojníci se scházejí u mne na bodu 665, pijí čaj a smějí se Knottovým recitacím, jenž zná napaměť všechny svazky o Poldihuberovi.

Při prvním výstřelu hlaholí po celém opěrném bodě »hurrrál«, jehož ozvěna přes rachocení děl se nese přes Maso zpět až k podplukovnickově pozorovací stanici.

Artilerie brzo vykonala svůj úkol, my však ne. Knottova četa střílí 20 minut z pušek a Knott sám se nesmírně baví. Italové, kteří jistě nevědí, co znamená tato demonstrace, posílají několik šrapnelů proti baterii ve Faveře a podplukovník je spokojen.

Moje zpráva:

»Podnik se zdařil na celé čáře beze ztrát.«

»Bravo!« volá podplukovník do telefonu.

»Prorazili jsme celou linii nepřátelských předních stráží, na severních bodech do 300 m., na jižních 200 a 150 m. Nepřátelské posice držíme a nevydáme jich. Strašně utíkali, ani jednoho jsme již nenalezli na předních strážích. Někteří dokonce utekli bez pušek. Vzali jsme jim několik zbraní.«

»Aj, k čertu, toť se rozumí, utíkatí umějí. Škoda, že jich pár nezůstalo. Generál by z nich měl radost. Ale i takto je dobře, velmi dobře, výborně!«

»Pane podplukovníku, dovolte mi ještě jeden návrh. Příležitost je vhodná, nepřítel utíká. Zažeňme ho ještě dále, vezměme mu všechn terén až k Samone!«

»Ano, ano, ano! Tak, tak! To udělejte! Zde před námi nebudou již žráti polenty, tak jim zatopíme! Budou utíkat do Bassana, ale ani před Bassanem se nezastaví, budou-li za sebou cítiti Bosňáky! Potřebujete ještě pomoci artilerie?«

»Díky, není potřebí. Promiňte, poběžím nyní ke Knottovi. Na šťastnou shledanou, pane podplukovníku!«

Knott se polil kávou, jak se smál. Tandlerovi je již příliš toho žertu a Kohoutek mlčky a vážně kouří svůj špatný doutník.

Posílám vojáka pro šikovatele Čačiče a četaře Bebaniče. Jejich brloh je sotva 25 kroků vzdálen.

»Sime, byl jsi onehdy s důstojnickou hlídkou a víš, že není před námi Italů.«

Oba se smějí.

»Nalezl bys onu rozbořenou chatu, kde ležely pušky ve sněhu?«

»Ovšem, že bych ji našel.«

»Podplukovník si přeje, aby 4. rota podnikla útok na onu chalupu a na jabloně. Ty provedeš rozkaz. Vezmeš si Bebaniče a 5 mužů a půjdeš pomalu na třetí pahorek. Tam vrhneš 3 bomby do zdi tak, aby je viděl pan podplukovník, jenž se dívá z Caverny. Pak vystřelíte každý po několika patronách a ihned se vrátíte zpět. Počkám zde na tebe. Výzvědná hlídka dostane cigarety a podplukovník vám dá medaile.«

Poručík Tandler jde spát, my však provádíme válečnou komedii do 2 hodin. Na bodu 705 ztropil Čačič pekelný rámus, trvající dobré tři minuty.

Ve 2 hodiny hlásím:

»Poručík Knott a šikovatel Čačić provedli útok na bod 705 a obsadili jej. Samoty Fontanelly a Torgelli obsadil praporčík Kohoutek, ale dal jsem mu rozkaz, aby je před úsvitem vyprázdnil a vrátil se do našich zákopů. Bod 705 a terén až k cestě, vedoucí se severu k jihu do Sperry, chceme hájiti.«

Ráno posíláme do Caverny kořist, Čačićovy dvě pušky a dosti italského střeliva, jehož se všude mnoho povalovalo.

Čtvrtou a třetí rotu chválí praporní denní rozkaz a 40 mužů dostává vyznamenání. Pěšáci Rogan a Kusturica, kteří dobře vyčistili zrezavělé pušky, jsou také mezi vyznamenanými... Praporčík Kohoutek se brzy potom stal poručíkem. Jinak však náš žert nemá příjemných následků. Na obsazených, »Italům vyrvaných« pahorcích musíme v zimě kopati a stavěti nové opěrné body a posílati tam přední stráž.

Uprostřed prosince prohlíží si podplukovník nové posice. Mne si spokojeně zmrzlé ruce a mudruje:

»Pěkný kus domácí půdy jsme vyrvali nepříteli. Brigádní i divisní štáb jsou nám vděční za naši úspěšnou akci. Blízkost nepřátelských zákopů v úseku Caverna jim již delší dobu působila nepříjemné starosti. Podplukovník Zacher mi hlásil, že přijde v těchto dnech na opěrný bod se štábní komisí.« —

Mlčky vyměňujeme pohled s Knottem. Tedy návštěvy panstva, jež nebylo ještě nikdy u nás. Nyní si již troufají přijíti k nám, vědí-li, že jsme... odrazili Italy kilometr zpět od našich zákopů!

Večer hovoříme o Zacherovi a jeho komisi.

»To by tak bylo, aby nás po řadě navštěvovali staří plukovníci a generálové a my bychom si brousili paty a jazyky s každým zvláště!« Knott je dopálen.

»Tu máte následky svých ‚junáckých‘ akcí«, popichuje Tandler.

»Dříve, než tu Zacher bude, vytlučeme mu tu návštěvu z hlavy«, těším Knotta.

»Jak?«

»Musí nám stejně hlásiti svůj příchod. Než dojde k nám do Caverny, uplyne několik hodin. V tom začneme střiletí strojnými i obyčejnými puškami, ohlásíme, že se před námi objevil silný oddíl Italů, Vidale bude žádati za pomoc artilerie, Knottova četa si opět důkladně vyčistí pušky a — po Zacherovi nebude ani stopy...«

Knottovi svítí oči. »Tak to bude dobře!«

A je tomu vskutku tak. Dne 18. prosince odpoledne dostáváme zprávu, že přichází Zacher. Dělostřelecký pozorovatel Fürth telefonuje svým vlastním telefonem současně se mnou, že mají bosenské strážce těžkou práci s Italy a 10 minut později již dopadá šrapnelové krupobíť na osadu Fontanelly. Pušky celé posádky rachotí a Italové jsou k nám velice úslužní, odpovídajíce na naši střelbu svojí artilerií, ovšem že přes nás do Caverny a Favery na rakouské dělostřelectvo. Rachot se nechce utiští. — Odpověď je však již zde:

»Pan podplukovník Zacher dnes nepříjde. Hlaste nynější situaci! Ukazují se ještě Italové?«

»Před předními strážemi již nejsou. Skrývají se u Fontanell. Zahání je naše precisní faverská artilerie a Knottova četa.«

Desátník Cvijo Djurić půjde s mým návrhem do Itálie.

Dne 23. prosince mne Djurić doprovází, aby si prohlédl cestu. Knottovi pravím, že se chci podívat po nějakém suchém dříví.

U přední stráže není hlídky. V těsném brlohu leží lidé, kroutí si cigarety a hrají karty.

»Tož vy tak? Borku, Mahmići a Hadžiahmetovići vezměte pušky, půjdete se mnou! Na stráž není z vás žádného užitku.«

Mlčky krácejí za mnou. Zdá se jim jaksi podivné, že jsem je neurčil k raportu pro jejich nedbalou službu na přední stráž.

»Mahmići a Hadžiahmetovići, vy dva jste muslimani. Borkovi se nedivím, že špatně slouží švabskému carovi, vám se však divím. Ale doufám, že i vy dva budete lepšími vojáky, až půjde o naši Bosnu.«

»Jak to myslíš, gospodine?«

»Myslím, že jste dobří Bosňáci, dobří muslimani. Myslím, že se Bosna brzy nasytí vojny a obrátí pušky proti Švabovi, protože jinak nebude míru. Mahmići, ty jsi Slovan, není-liž pravda?«

»Jsem, gospodine!«

»A rozumný člověk! Proto mlč a chraň si zdraví, bij se však tím udatněji, až ti poručím!«

»Budu, gospodine!«

»A ty, Hadžiahmetovići?«

»Já také, gospodine!«

»Podej mi ruku, voják svému důstojníku!«

Zastavujeme se, podáváme si ruce. Cvijo se směje.

»Vaše dnešní hlídání budiž vám odpuštěno!«

»Díky vám, gospodine!«

»Ať jen přijdou blíže! Ukážeme jim! Pozdravte poručíka Knotta!« —

U dělostřeleckého pozorovatele Fürtha hrajeme během těchto událostí celé odpoledne taroky. —

»Tento prostředek proti návštěvám si musíš zapamatovati, příteli Knotte!«

»Příležitostně ho opět užijeme.«

18. Nové plány.

Takovýmito epizodami si dobývá bataljon vážnosti a velitelstva v pozadí se stále více utvrzují v přesvědčení, že je bosenský bataljon úplně na místě ve svém nebezpečném úseku.

Nastává deštivé a sněhové počasí. Na opěrném bodě máme klid a lehce dýcháme.

Důstojníci i vojáci všech čtyř rot i rota strojních pušek dostávají se vědomě do oposice proti velitelství. Začínáme s humorem, v podstatě je však věc vážná. Německé důstojníky baví naše situace a všichni máme zadostučinění, že komanda nechávají bataljon v klidu, a že není třeba báti se ztrát. Slovanští důstojníci tuší, že se jim blíží rozhodnutí, mužstvo pak má v důstojníky neomezenou a dětinskou důvěru. —

V této době zhotovujeme nové plány, jak by Italové v našem okolí a s naší pomocí citelně oslabili rakouskou frontu. Svého úmyslu dosáhneme nejlépe, nepřijdeme-li do Itálie jako sběhové, ale zůstaneme-li na frontě a pomůžeme v příhodném okamžiku Itálii jako spojenci, kteří jí mohou nesmírně prospěti. K tomu účelu je třeba vejít ve styk s italským vrchním velitelstvím.

Djurić jim vykládá, že hledáme dříví.

Za bodem 705 leží mnoho sněhu, větrem navátého. Zde je chůze v obyčejných botách nemožná. Kývám na Djuriće. Zpět!

V noci opět sněží. — Na štědrý večer jde hlídka desátníka Mlejníka zjistit, je-li sníh umrzlý.

Na Nový rok jsou moje spisy pro Italy připraveny. Je mezi nimi mimo několik pěkných kreseb poručníků Kohoutka, Daška a Tandlera. Dne 9. ledna pečetím balík a příštího dne zkouším opět s Djurićem cestu sněhem. Asi 100 m. jde se nám ještě dosti dobře, potom však počínáme se probořovati. Přebrodili jsme celkem asi 300 m, dále však nebylo možno. Je nám oběma horko, odpočíváme-li. Naše chůze nemá smyslu. Jsme nyní oba nachlazení a já se třetí den již nemohu udržeti na nohou. Musím ulehnouti.

Lékař dr. Dyboski mne posílá do nemocnice.

Mám velmi vysokou horečku — skoro 39° — mohly by se přidružit komplikace. Vytýká mi, že se z bláznivého nadšení pro Rakousko nedám odvézt z fronty, když mne posílá přece on, lékař.

Jemu, Polákovi, jsme se až dodnes nesvěřili se svými plány. Přítel Dyboski nemůže tušit, že můj odchod z fronty vyžaduje veliké oběti — že musíme zničit část obsahu zapečetěného balíku s nápisem »I. Arm.«, jež jsem měl ve svém baťochu.

Venku stojí již muži, určení drem. Dyboskiin pro můj transport. Otevírám balík a podávám sluhovi papíry, aby je vrhl do pece před mýma

očima. Hoří. Zbytek béru s sebou, — přepisy armádních rozkazů, obsahující důležité údaje pro evidenci trup, zanechávám v Caverně.

Dne 15. ledna mne posílají do Telv a odtud povozem do Borga, kde mne pozdravuje známý, dr. Kostakiewicz. Odpůldne se zastavuji v Novaledu, příštího dne v nemocnici »Jägerndorf«. Při přísné dietě se léčím a odcházím 28. ledna na 3 týdny na »oddych« k Sv. Křištofu u Caldonášského jezera, kde v Grandhotelu již opět mohu přehlížeti a doplňovati tajný materiál. Zde jsou od správce a lékaře až do posledního písaře a hlídače skoro samí Češi, mezi nimi dr. Trojan, nadporučík Jaromír Štolc, oficiál Václav Matějka, dr. Ant. Hurán a j.

V mense a na vycházkách debatujeme mnoho o nevyhnutelném rozpadnutí Rakouska. Slovanské časopisy nám docházejí nepravidelně, moje »Münchener Neueste Nachrichten« však málokdy neprijdou. Z německých listů jsme zvěděli, že uvěznilí několik nejznamenitějších slovanských vůdců, Čechů.

Malý oficiál Matějka se rozčiluie při takových novinách a kritisuje nerozhodnost národních zástupců, kteří ničeho nepodnikají pro osvobození trpících soudruhů a předhánějí se ve výrazech loyálnosti k novému císaři Karlovi.

»Panstvo u dvora je vděčno za naši loyálnost«, tvrdí kurát Hurán.

»A zavře také nás«, objasňuji dvojsmyslný kurátův výrok.

»Tak jsem to myslil«, praví kurát.

»Jen ať jich mnoho zavrou a pověsí, pak to aspoň bude museti prasknout«, mudruje Matěj-

ka, — kurátovi by však bylo milejší, kdyby Rakousko prasklo dříve, než nám zavrou a pověsí lidi. —

»Není-li to hanba, že necháváme všecku práci těm, kteří jsou venku, Masarykovi a Benešovi, Trumbičovi a jak se ještě jmenují naši velezrádci, doma však mlčíme a když nám zavírají vůdce, skrýváme se ještě hlouběji?« —

Wilsonovu proklamaci národům z ledna 1917 jsme rovněž zvěděli nejprve z mých bavorských časopisů.

Slova amerického presidenta nám poskytují látku k hovoru na několik dní. Uvažujeme, bylo-li by pro nás prospěšno, kdyby Rakousko přistoupilo na Wilsonův návrh. »Rakouská vláda neodpoví«, tvrdil jsem, když jsme četli provolání, »a to je dobře. Německá hrdost je příliš veliká a zaslepenost rakouské vlády je již z předválečných dob tak nesmírná, že je Wilsonův pokus hrachem na stěnu — na štěstí pro nás.«

Trojan se ke mně připojuje:

»Wilson ať pošle vojsko, chce-li býti dobrodincem malých národů, aby pomohl rozdrtití Němce! Potom ať na nás zavolá: Rozhodujte si nyní, národové, jak si to chcete zařídit! — Dobré rady jsou dnes příliš předčasné.«

Veselá epizoda se přihodila dne 10. února, když k nám přišel spiklenec z bataljonu poručík Martinec, jenž mi přinesl řád železné koruny. Hodlal mi odevzdati řád s pěkným, vážným služebním německým proslovem a pozdravem bataljonu, jenž je prý na mne hrd, Matějka se mu však posmívá:

»Jen pověz česky a kratčeji, čemu jsi se naučil. My již víme, jak si junák vašeho bataljonu vysloužil rád železné koruny a co s ním hodlá učiniti.« —

Vracím se k rotě zdráv a přesvědčen, že naše věc půjde brzy svojí cestou, jen co sejde sníh.

* * *

V příštích dnech se nám program značně rozšiřuje.

Podplukovník Vidale již vícekrát mluvil o stavbě nové silnice podél Calamenta vzhůru přes Cadinské sedlo do Cadinské a Flemské doliny do Cavalese, jež spojí Borgo s Bolzanem.

Brzy bude hotova a způsobila i pro jízdu automobilů.

Prohlížíme si silnici. Práce pokračují, bude to krásná silnice.

Po této silnici dosáhne automobilová kolona od Masa v několika hodinách železniční tratě u Ory pod Bolzanem, tratě, jež je jedinou životní tepnou celé rakouské tyrolské fronty.

Krejčího Jiráňka posílám do Bolzana nakoupit nití. Je to prohnáný chlapík, organisovaný spiklenec.

Jiránek jde pěšky z Caverny do Flemské doliny, pak jede krátkou novou flemskou tratí do Ory (Auer) pod Bolzanem. Vrací se přes Trento a Levico. V červnu nebo červenci bude silnice úplně dokončena a cesta do Bolzana nebo aspoň do Ory bude volná.

»Důležité silnice nám staví Rakousko«, pravím Daškovi, ukazuje mu na mapě zakreslenou novou silnici. »Ještě jednou tudy můžeme jeti

na dovolenou, potom však budou tudy Italové pohodlně ujížděti z Castel Tesina do kavárny v Bolzanu.« — — — Zákopnický šikovatel Dragičević změřil délku bývalého mostu přes Maso podél suganské dráhy u Agneda. Zákopnický důstojník tvrdí, že by mohl býti můstek za tři čtvrtě hodiny hotov, bude-li po ruce materiál. Silnice je však dobrá a schůdná na levém i pravém břehu.

Tyto údaje mají veliký vliv na změnu našich projektů.

Adjutant Widy, podplukovník Vidale a dělostřelecký pozorovatel Fürth přinášejí tolik statistických a taktických dokumentů, že jich nestačím sám vypisovati a opisovati. Rotní kancelář, poručík Kohoutek a praporčík Maštálka mi musejí vydatně pomáhati.

Podplukovník přichází k nám zase často na opěrný bod. Hledáme přiměřenou látku pro jeho pozornost. Je nadšený voják a zajímá se o vše. Jeho duch nezná klidu. Upozorňujeme ho často na malicherné události na italské frontě, konstruujeme mu zdánlivě přesný, ale fingo- vaný přehled nepřátelských opevnění, označujeme mu místa nepřátelských strojních pušek a zákopových děl. Vše studuje a pozoruje a je vděčen i za každou maličkost. Zakouří-li se na vzdáleném Levreu nebo na Frattoniu, ihned jej upozorňujeme telefonicky, že tam a onde si vaří polentu.

»Ei, Teufel, Teufel! Das muss man den Kerlen (někdy také: »Schweinen«) austreiben«, je jeho obvyklá odpověď a z telefonu je slyšet, jak rozčileně odplivuje. Ihned je na své pozoro-

vací stanici a rovná dalekohled, aby viděl, jak bude střílet jeho baterie. Rád se zlobí na artillerii, protože mu nikdy nestřílí dosti přesně.

Hřeben (v popředí a v pravo) a Col di Lana (v pozadí uprostřed).

Pohled se Siefu. Nejvyšší bod na hřebenu, jenž dostal v srpnu 1916 jméno »Pivkosass« (Pivkův kámen), důležitý opěrný bod 2424.

Několik týdnů jej klameme fingoanou italskou posicí na bodu 793 severně od Fontanell, jež nazývají v divišní evidenci »Sandsackstellung« pro 3—4 pytlíky, naplněné pískem, jež vidíme na kupách kamení. Kamení s pytlíky po-

dobá se z daleka čerstvému zákopu. U 4. čety však víme, že je bod 793 neobsazen. Dne 20. dubna se zvědavý šikovatel Čačić prochází po této »italské« posici, a když ho spatří rakouský dělostřelecký pozorovatel na Salubiu, hlásí, že chodí Italové po svém opěrném bodě.

Čačić se musí ukrýti před rakouskými šrapnely. — U brigádního velitelství se však nyní o věc zajímají. Dne 24. dubna je již u nás komise: podplukovník Vidale, kapitán Kummer, velitel útočného bataljonu v Levicu a ještě jeden kapitán, Maďar. Prohlížejí si terén, s které strany by Bosňáci spolu s útočným bataljonem mohli nejlépe provést útok na bod 793. Kapitanovi Kummrovi vytloukám z hlavy myšlenku na útok, řka, že je sice snadno přijít na posici a překvapit Italy, ale že se nám odtud nikdo nevrátí, protože nám italská artilerie uzavře cestu. — Dne 25. dubna přichází již druhá komise, s ní kapitán generálního štábu Conrad von Hötzen Dorf a kapitán Navrátil ze štábu 181. brigády. Komise uznává, že je můj názor správný. Slibují jim, že zkusím při vhodné příležitosti podniknouti sám s rotou útok na tento bod.

Dne 27. dubna si prohlížím cvičení útočného bataljonu v Levicu, jediné to nynější armádní rezervy v Suganské dolině. Prohlížím si při této příležitosti Borgo, San Pietro, Campestrini, Novaledo, hlásím se u divise, jež je nyní v Roncegno a u armády v Levicu, mluvím s mladým arcivévodou Karlem Albrechtem a mnohými důstojníky různých divísí 11. armády a vracím se 28. dubna přes Civaron do Caverny.

S pomocí dělostřeleckého nadporučíka Freunda dostávám konečně přesné údaje o dě-

lostřelectvu a o technických pomůckách dívise i sousedních úseků. —

Dne 13. května se však stěhujeme do jižního sousedního úseku Val Sugana. Moje rota přejímá úsek Carzano se strážemi na levém břehu Masa v samotách Castellare, Palua a na bodu 525.

19. Carzanský dopis.

Změna je nám vítána. Carzanský úsek je pro nás jakoby stvořen. Zde v Carzanu máme k dispozici park barona Buffa, kde se my, spiklenci, nerušeně scházíme.

Obhlížíme a studujeme terén mezi rakouskými a italskými zákopy.

Dne 24. května je u mne nadporučík dr. Radović, Srb, jenž mnoho vytrpěl v žalářích a vyšetřováních. Svěřuji mu vše. Vedu ho ke strážci Castellare a ukazuji mu cestu, jež vede — tam. — Radović není připraven k náhlému rozhodnutí, druhého dne ho však již volají zpět. — Písmenky »P. v.« (Politisch verdächtig) na jeho dokumentech ho brigádníkovi nedoporučují.

Desátníkovi Dukićovi je naše váhání příliš hloupé a odchází sám za Ceranicem do Itálie. Protože je ze zákopnického oddílu, jenž staví právě obydlí pro podplukovníka ve ville Buffa, blízko mne v Carzanu, radím podplukovníkovi, aby přeložil sídlo velitelství ihned na zad, do Telv. Italové budou bezpochyby střílet na villu Buffa, kterou jim Dukić označí jako sídlo velitelství.

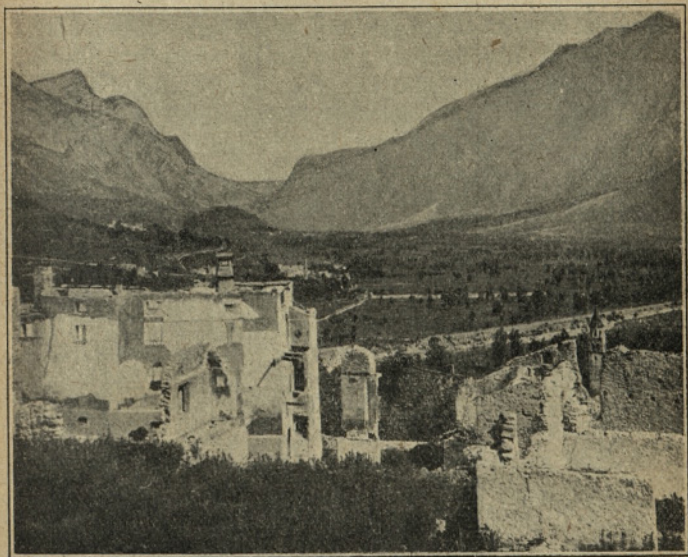
Za hodinu je podplukovník v Telvách a dva dny později mu hlásím, že Italové obšťelují jeho bývalé sídlo, villu Buffa.

Dne 26. května přejímám prozatímně velitelství bataljonu a suganského válečného skupinového úseku («Kriegsgruppenabschnitt»). Podplukovník převzal provisorně velitelství 181. brigády. — Podplukovník si přeje, abych přesídlil do Telv do jeho pevností »Bärenplatz« (v lesíku u kaple východně od Telv). Aby adjutant Czitary nepozoroval moje jednání, zůstávám raději v Carzanu a docházím do Telv každé odpoledne na dvě hodiny úřadovat. Adjutant je velmi spokojen, že ho nikdo neruší v le-nošení — miluje nade vše pohodlí, jehož u pracovitého podplukovníka neměl.

Dne 5. června máme v Carzanu návštěvu rytmistra Hevesia, Maďara. Z jeho chování soudíme, že je zpravodajem armádního velitelství. Ještě téhož dne vyvolává poručík Knott úmyslně trochu střelby a pan rytmistr utíká — beze slova. Poručík Horák ho viděl na útěku Castelnou-ovem se silnou deskou na zádech, jež ho měla chrániti před šrapnelovými kulemi. Někdo ze zlomyslných umělců nakreslil na zdi Buffovy villy karikaturu utíkajícího tlustocha s deskou na zádech. —

Divise dostává neočekávaně větší rezervu, 14. hornorakouský pluk, právě za námi ve vsi Canai. Během akcí na Ortigaře však pluk odchází. Živost v úsecích Porta Lepozze, Caldiera a Cima Dieci se částečně přenáší na Civaron a do naší blízkosti. —

Prostřednictvím přítele, německého poručíka v Levicu mám nyní rezervátní válečný rozvrh všech trup 11. armády a ostatních tyrolských

Carzano.

Villa Buffa a pohled do Suganské doliny. Potok Maso mezi náspy pod Carzanem, Scurelly (uprostřed), Castellary (v levo nad Scurellami.)

velitelstev. Ještě jedenkrát přehlížíme svůj materiál a radíme se. Poručík Tandler z počátku neschvaluje podnik, za několik dní však proň již hoří. Kohoutek mlčí a pomáhá kreslit, nejlepší nákresy však zhotovují praporčík Ma-

šťálka a poručík Zelený, moji dva čeští důstojníci, jež jsme snadno přivábili mezi spiklence.

Původně byl určen desátník Cvijo Djurić, bez pochyby nejlepší poddůstojník, jenž však mluví pouze srbo-chorvatsky, což je ovšem veliký nedostatek, uvážíme-li, že v Itálii snad nebudou mít po ruce srbo-chorvatského tlumočníka. Djurić uznal tuto nutnost. Sprostili jsme ho tohoto úkolu a svěřili jej četaři Karlu Mlejnkovi.

Mlejnk a jsem vychoval v rotě ze skromného a tichého pěšáka v odhodlaného chlapce. Nemluví nikdy mnoho a má několik dobrých vlastností: je upřímný a poctivý a lne ke svému důstojníku s oddaností a láskou, nepije, nekouří, svůj příděl vína a tabáku rozděluje Bosňákům. Brzy jsem ho povýšil na svobodníka, při první příležitosti na desátníka a pak na četaře.

Zasvěcuji ho v úkol, jež chceme vykonati, ukazuji mu plán, skizy a dopis k velitelství I. italské armády ve Vicenze a Mlejnek prohlašuje, že půjde s balíčkem do Italie. — Dne 5. července musejí všechny roty patrolovati na rozkaz 181. brigády, jež si chce na základě výsledků jejich pozorování sestaviti přesnou evidenci italských překážek a opevnění. Při této příležitosti vede Mlejnek výzvědnou hlídku 4. roty. Dávám mu dva spiklence, pěšáky Mašice a Šimanoviće a doprovázím ho kolem kapličky za ves Speru po bývalé cestě ke Strignu, aby si prohlédl cestu a našel místo, jež by bylo nejvhodnější k přechodu do italské linie.

Cesta je již pohodlná. My, spiklenci, jsme ji opravili a odstranili kamení a hloží, jež leželo

a bujně rostlo na bývalé cestě z Castellar do Sperry a Strigna.

S Mlejnem a za pomoci tří Bosňáků jsme upravili druhou tajnou cestu přes jižní castellarskou skálu po žebříku dolů na vinici a po

Důstojnická villa v Carzanu.

schodech ke kostelu sv. Valentina nade vsí Scurellami. Tudy můžeš snadno přejíti, nejsa pozorován od castellarské stráže, ještě méně pak od scurellské, která dřepí vzadu za vsí v rozbořených zdech bývalé papírny. Na žebříku, po němž se spouštíme do vinohradu, pracoval Mlejnec s Bosňáky celý den, ale ještě

není obzvláště solidní, protože všichni dohromady nejsou za jednoho mistra. Žebřík jsme ukryli pod husté listí břečtanu, vinoucího se po celé skále.

Dne 11. července reviduji obsah dopisu pro velitelství I. italské armády.

V úvodu dopisu prohlašuji přání organisovaných jihoslovanských a českých vzbouřenců v bataljonu, důstojníků i mužstva, vstoupiti ve styk s Itálií. — Domníváme se, že je možno zvrátiti rovnováhu vojenských sil před zamýšlenou německou a rakouskou ofensivou na Soči ve prospěch Italie a jejích spojenců. My, Jihoslované a Češi bosenského bataljonu se pokládáme za spojence Dohody. — Italskému vojsku nabízíme posice Suganské doliny a doporučujeme, aby Italie provedla přiměřenými silami podle přiložených plánů mocný útok. První kolona, jež by lehce pospíchala Suganskou dolinou přes Levico k Perginám a Tridentu, není podle našeho mínění tak důležitá, jako druhá, jež si vynutí přechod k severu pod Salubiem podél Masa a Calamentskou dolinou do Flemské doliny nad Cavalese a pokusí se přeříznouti u Ory (Auer) pod Bolzanem hlavní a jedinou železnici celých jižních Tyrol.

Generální štáb nechť ráčí prostudovati přiložené plány, skizzy a mapy; nechť uváží, že je v tomto okamžiku sice ještě něco německých trup v tyrolském zázemí od Tridentu výše, jak je zřejmo z příloh, ale tyto trupy již odcházejí a odejdou v nejkratší době na sočskou frontu, kde se chystají přípravy k veliké — snad největší ofensivě proti Itálii.

Všem jednotlivým kolonám dá sbor spíklenců v bosenském bataljonu k dispozici průvodčí.

Italská velitelství nechť připraví materiál k mostu přes Maso u Agneda, aby po obsazení

Výjev u studně.

Vesnice Blagojević u Crkvic v Krivošijích.

suganského úseku následoval ihned postup italských trup se všemi technickými prostředky.

Navrhují, aby se celá akce provedla náhle, nečekaně. Počátek akce nechť jde klínovitě ze Strigna a Villy přes Maso u Carzana. Druhou fází akce budiž obsazení celého suganského sektoru a zajištění artilerie 18. divise od Civaronu

až k Salubiu a na S. Pietru. Třetí fází akce budíž rozvedení kolon do zázemí nejrychlejšími prostředky, cyklisty a automobily. Pro pěšáky a cyklisty je připraveno 5 lávek a můstků přes Maso, pro automobily a artilerii si musí italské velitelství postavit již zmíněný most, což nebude spojeno se ztrátou času, protože je cesta na obou stranách Masa nepoškozená.

První i druhou fází lze provést v jediné noci, v několika hodinách, třetí fáze závisí na síle a rychlosti pohybu.

Spíklenci jsou připraveni spolupracovat všude, kdekoli by pokládalo italské velitelství naše síly za vítané a naši znalost poměrů za užitečnou.

Chceme otevřít carzanské posice, přeřezat v daném okamžiku všechno telefonické spojení úsekům, bateriím, 181. a 1. horské brigádě a 18. divisi, chceme přerušit elektrický proud a poškodit elektrickou centrálu, napájející drátěné překážky v Suganské dolině.

Příkládám rezervátní plány 18. divise v měřítku 1: 25.000, všechny potřebné speciální mapy v měřítku 1: 75.000, rezervátní mapy se zakreslenou italskou linií, carzanský úsek v měřítku 1: 10.000 a větší počet nákresů jednotlivých úseků suganské doliny v měřítku od 1: 500 do 1: 2000.

Italský generální štáb nechť nám potvrdí, že řádně přijal zapečetěný balík se vším obsahem, jak je uveden v příloženém inventárním seznamu. Potvrzením nám buďtež 2 těžké (15 cm.) granáty přesně v poledne na carzanský most.

Mého vyslance nechť pošle generální štáb touže cestou zpět do Carzana, protože ho bu-

deme ještě nutně potřebovati, protože nechceme mítí obtíží pro »deserci« a konečně, aby mi přinesl odpověď.

Vyslanci nechť dají list, kdy a kam má přijíti velitel carzanských spiklenců do italské linie k vyjednávání, jež je možno každé noci mezi 22.—24. hodinou.

Pečetím, označuji jako odesílatele »Mittente tenente Paolini. Riservatissimo. Allo Stato Maggiore I. Armata.«

* * *

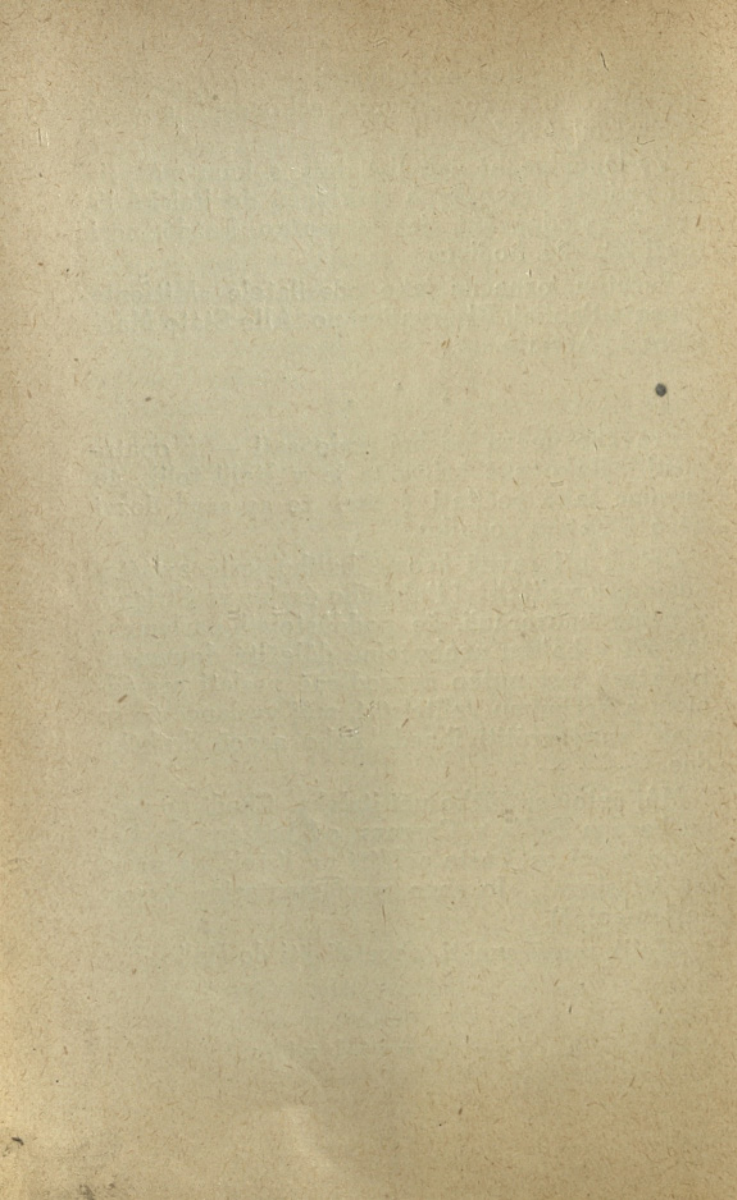
Pravého jména nechci podepsati — z opatrností. Rakouské špionáže je v Itálii tolik, že musíme také počítati s tím, že se snad dozví něco o našem podniku.

Četaři připravují kromě balíku ještě zvláštní dopis pro velitelství italského úseku ve Strignu, v němž upozorňuji, že poddůstojník-parlamentář má v balíku neobyčejně důležité dokumenty, které jest nutno neprodleně poslati armádnímu a vrchnímu velitelství, můj vyslanec že se však musí vrátiti ihned, nebo aspoň druhého dne. — — —

Můj četař se těžko učí italsky. Chodí po parku barona Buffa v Carzanu od kaštanu ke kaštanu a učí se. Často pohlíží na lístek, na němž má tři slova: »Io sono parlamentario« (Jsem parlamentář).

»Tolik musíš uměti, chceš-li jíti do Italie.«

K o n e c p r v n í k n í h y .

KNIHA DRUHÁ:

JABLONĚ
MEZI FRONTAMI.

Přehled: 1. Letáky. — 2. Rozprášená hlídka. — 3. Dvě těžká zrna. — 4. Bez fezu. — 5. Výlet do Vicenzy. — 6. Raport. — 7. Schůzka ve Strignu. — 8. Vrtací stroj. Poštovní spojení s Paříží. — 9. Hieroglyfy. — 10. Nové signály. — 11. Žebřík a schody. Zdravotní komise. — 12. Nehoda na Coalbě. Spiklenci za zády. Opium. — 13. Fontanelly a Agnedo. — 14. Atamanův svátek. — 15. Opuštěná svačina. Cerberus. — 16. Návštěva u 136. pluku. Kde je Morava? — 17. Hledají Paolina. Elektrický proud. Teľepat.

1. Letáky.

Před východem slunce se fronta uklidnila. Kolem mého brlohu se již vraceli Bosňáci z noční služby. Každého rána slyším těžké kroky okovaných bot po dlažbě úzké carzanské ulice. Mají zvyk, dívají se mí každý do okna. O něco níže se zastavují a žertují s kuchařem, jenž nalévá po řadě každému z kotlíku po půl litru horké černé vody.

Slyšel jsem je a opět jsem zdříml. —

Obrátil jsem se opět na tvrdém lůžku, když se mi zdálo, že praskají šrapnely. Nemusel jsem na to ani myslití. Voják má po letech života na frontě také ve spaní dobrý sluch pro rachot a přesně rozlišuje, co se kolem něho děje.

Italský motor rachotí vysoko ve vzduchu a rakouská baterie na Salubiu a S. Pietru jej ob-
střelují. Jinak je vše klidno po Suganské dolině
a svorně odpočívají zde Rakušané, tam Italové.
— Stín u okna mi ukazuje, že minula 7. hodina.
— Usnul jsem znovu a spal ještě dvě hodiny. —

Je krásné jítro, 10. července 1917.

V Buffově parku mne pozdravují důstojníci 4.
roty, Knott, Schrems a Kohoutek. Všichni jsou
již po snídani.

Knott se chlubí, že časně vstal, ale že toho
nelituje.

»Zmeškal jste něco pěkného«, praví mi.

»Co pak?«

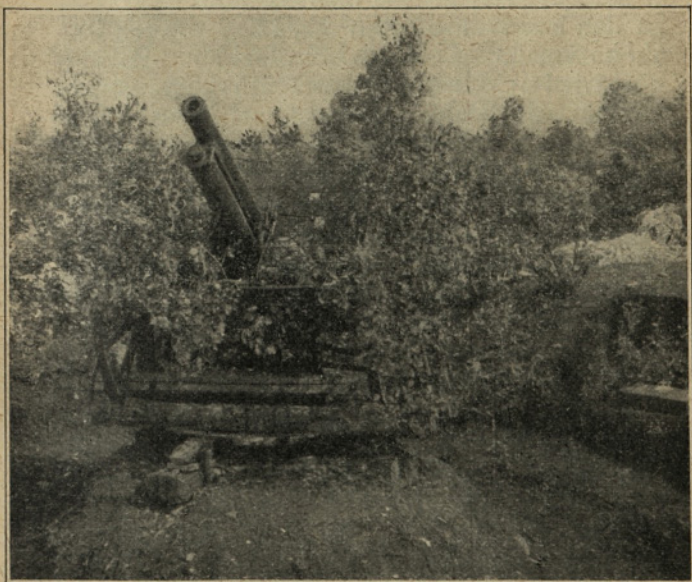
»Italský aeroplán byl nad námi.«

»Zdá se mi, že jsem jej slyšel.«

»Ovšem, že jste jej musel slyšet, však to by-
lo rachotu, jako při začátku ofensivy. Artilerie
mne vzbudila a vstal jsem. Druzí se naň dívali,
jak přiletěl přes Grigno a Ospedaletto nad hrad
Ivano. Byl to výborný pilot, točil se a prováděl
obraty jako umělec. Bylo jej zcela dobře vidět.
Potom namířil rovnou přes Speru k nám a přes
nás nad Borgo. Se tří stran jej ob-
střelovali; Ci-
varon, S. Pietro a Salubio, ale nedbal toho —
přímo letěl bílými oblaky. Tam za Borgem jej
to však zastihlo — sestřelili ho.«

»Sestřelili? Je pilot živ?«

»Ještě nevíme. — Dívali jsme se naň, jak počal ztrácet vládu nad strojem. Třikrát se zakolébal a pak spadl střemhlav kamsi za Olly. Rád bych věděl, co shazoval. Stále vrhal ba-

Dělo střílí na ital. aeroplán.

líky papíru a také u nás jich mnoho padalo na Speru. Desátník Turkić je šel hledat.« —

»Letáky jsou již zde«, praví poručík Kohoutek. »Přinesli je do kanceláře lidé z 2. čety.«

»Jsem zvědav, co nám píší.«

Knott již odchází do kanceláře. — Vraceje se k nám, drží v obou rukách list jako školáček knihu a hlasitě čte.

Smějeme se nejapně sestavenému tištěnému německému letáku na žlutém papíře. Italové v něm uvádějí, co vše dostává rakouský voják na den a srovnávají jeho menáž se stravou italského vojáka. Leták končí otázkou: »Povězte nám nyní vy, kteří jste to přečetli, komu se daří špatně: nám Italům, kteří máme všeho nadbytek, či vám Rakušanům, kteří dostáváte k menáži ‚Stecheldraht‘?«

»Kdo jim pověděl tento rakouský výraz?« diví se Knott a podává list mně. »Byl to opět nějaký velezrádce!« praví vídeňským poldihuberovským dialektem. Knott čte leták podruhé a opakuje, zlobě se ve svém humoru na neznámého zrádce:

»So a Hochfaréta!« (»So ein Hochverräter!«)

Stacheldraht říkáme tvrdé usušené trávě a luštěninám, jež dostáváme často místo čerstvého příkrmu z proviantního skladiště. Vojáci nemají tohoto jídla rádi.

»Řekl jim to asi náš desertér Dukič«, myslí poručík Schrems.

»Eh co, Stecheldraht je znám po celé frontě«, dodává Kohoutek, jenž se pokouší napodobovati Poldihubera podle Knottova způsobu. »Stecheldraht zná také moje tetu i moje sestru a velezrádcova tetu ho také nechce jísti.«

Smějeme se Kohoutkovi, ale ne pro nezdařený jeho pokus ve vídeňském dialektu, v němž se nevyzná, ale spíše proto, že náš moravský vážný mladý soudruh jinak nikdy nežertuje.

Desátník Turkić a několik jiných Bosňáků nám dopoledne přinášejí různé letáky, jež sebrali u Castellar a u Masa. Jeden z letáků vypravuje polským jazykem o odboji polských legií Pilsudského. Turkić hlásí, že pod stromy u Sperry je plno takových papírů.

»Zví-li to brigáda, budou to museti hlídky sbíratí«, upozorňuje Knott. »Ital neví, kolik práce nám způsobuje, jinak by byl zůstal doma a neoznamoval by nám novinek, jež u nás slyšel každý Bosňák.«

Knott má dobrý nápad. Budeme patrolovati! Italské letáky jsou k tomu vhodná příležitost!

Odpůldne posílám brigádě do Piagary zprávu, že ve Speře před našimi strážemi leží mnoho letáků. Navrhuji brigádě, aby mi dovolila vyslati hlídky z různých rot, jež by opatrně sebraly letáky, aby jich mužstvo nečetlo. Letáky by mohly uškoditi, kdybychom dopustili, aby je Bosňáci četli.

Příštího dne, 11. července, hlásí náš zatímní brigádník podplukovník Vidale, že s mým návrhem souhlasí. Rotní velitelé nechť určí každý ve svém úseku přiměřeně silné hlídky, hlásí jejich úspěch a pošlou sebrané letáky.

* * *

Hledám Mlejnků, ale nikdo neví, kde je. Teprve k večeru se vrací od castellarské stráže.

»Zítra půjdeš, můj milý!«

»Jsem připraven, kdykoli budete chtítí.«

»Pujdeš na hlídku a zmizíš do Italie. Hlídka se vrátí. Brigádě oznámíme, že Italové hlídku napadli a že ji rozprášili. Ty se vrátíš z Italie

v noci nebo ještě později. Musíš si vymyslet chytrou zprávu, kde jsi byl a jak tě Italové honili a hledali, když jsi se jim skryl.«

»Nebudou-li mne však Italové chtít propustit, co potom?«

»Propustí tě. Musíš se vrátit k nám.«

»Koho mám vzít s sebou na hlídku?«

»Kdo je ti milejší? Buď ti vyberu průvodčí, kteří vědí, co počínáme, nebo si vybereš sám podle své vůle několik nováčků, jimž se na hlídce ukryješ.«

»Jak chcete.«

»Nováčci jsou lepší. Druzí by snad mezi sebou hovořili a žvanili a mohl by zvědět o věci také někdo, kdo o ní nesmí vědět. Nyní musíme být ještě opatrnější.«

»Vyberu si tedy sám v rotě několik lidí. Kolik?«

»Čím méně, tím lépe.«

»Tři, či pouze dva?«

»Vezmi si dva! Zítra dopoledne půjdete.« —

* * *

»Knotte, dnes pošleš hlídku do Sperry. Dobře jsi prorokoval, co se stane. Brigáda nedá pokoje pro ty letáky. Pošli obratného poddůstojníka! Četař Mlejnek je tvůj velitel hlídek a šel by rád.«

»Mluvil jste s ním?«

»Byl tu u mne v parku. Ihned s tím souhlasil. Půjde v poledne s dvěma muži.«

»Postačí to?«

»Ovšem. Vždyť je hlídka vlastně zbytečná brigádníkova sekatura. Naleznou pár letáků a ihned se vrátí. Řekl jsem Mlejnkovi, aby si vybral lidi, kteří nebyli ještě nikdy na hlídce. Je to vhodná příležitost, aby se cvičili také nováčci, kteří nebyli ještě před překážkami.« —

U vchodu do parku stojí Mlejnek se dvěma Bosňáky. Jsou to Hatkić Ibro a Nikola Zimonjić. Mlejnek pečlivě vybíral, aby našel nejneobratnější chlápky.

»Knotte, potěš je trochu a uveď je do dobré nálady! — Četaře musím ještě jednou poučiti o jeho úloze. — Mlejнку, se mnou!«

Knott posílá Zimonjiće k svému sluhovi pro cigarety a hovoří s Hatkićem. Mlejnek si mezitím rozepíná v mojí jizbě blusu a zkouší ukrýti pod ni balík, jenž je trochu příliš veliký. Na stole leží hromada italských sebraných letáků.

»Břicho ti pěkně vyrostlo«, žertuji. »Zde máš ještě dopis pro prvního italského důstojníka, s nímž se setkáš. A vezmi si se stolu několik letáků, abyste jich nemuseli hledat. Letáky dej hlídce dříve, než ji opustíš. Bojíš se?«

»Nemohu říci, že bych se bál. Ale pokusím se vykonati, co budu moci.«

»Ví někdo v rotě, kam se chystáš?«

»Neřekl jsem to nikomu.«

»Ani Malčáňkovi?«

»Ne.«

»Dobře tak. — Budou-li se tě tázati u prvního velitelství ve Strignu, co neseš v balíku, řekni, že posílá »Červený kříž« legitimace těch Italů, kteří padli v bojích na Ortigaře. »Io sono parlamentario!« Šťastnou cestu!«

Tisknu mu ruku a provázím ho kolem parku dolů k potoku. Ibro a Nikola kráčejí za námi a dělí se o Knottův dar — každému po 10 cigaretách.

»Nabídnou-li ti jídla nebo pití, vezmi si jen málo, budeš-li právě hladov! Jinak nepřijímej ničeho! Vše musíš odmítnouti, aby si o nás nemysleli něco nesprávného. Od italského velitelství dostaneš pro mne odpověď. Dej pozor, abys ji neztratil! Žádej, aby tě ihned poslali přes frontu zpět! Čím dříve se vrátíš, tím méně starostí budeme mít. Počkáme dva dny a neohlásíme tvé nepřítomnosti. — Zdravo!«

Knott je v parku a dívá se za hlídkou, vystupující na druhé straně Masa k bodu 525 mezi vesničkami Ghisi a Paluou.

»Mlejnek pospíchá jako pes. Ihned budou ve Speře«, pochvaluje Knott.

»Mlejnek provede svou úlohu výborně, jako vždy. — Knotte, nyní sedni a napiš služební zprávu praporní kanceláři, že jsi v tolik a tolik hodin poslal hlídku 4. roty s rozkazem, aby sebrala všechny letáky po úseku mezi Sperou a překážkami. Vždyť víš, jak jsou přísní, jde-li o hlídky. Odpůldne pošlu tvoji zprávu brigádě.«

Knott píše.

»Abychom neměli pak starostí s hlášením resultátu, napiš hned nyní ještě druhou zprávu: »O . . . hodině se vrátila hlídka 4. roty a přinesla letáky, jež přikládám. Knott, poručík.« — Hodinu vepíše večer sám.«

Knott píše zprávu a já mu diktuji. Skládám oba listy, abych si je uschoval. Zdá se mi, že mám v těchto dvou zprávách z Knottových rukou velice důležité dokumenty. —

»Nyní je vše zařízeno a každý můžeme jít po svém.« —

Cestou do praporní kanceláře v Telvách přemýšlím, jak to musíme zařídit, abychom zamlčeli nepřítomnost četaře Mlejnků. Zůstane-li venku pouze dnes, nebude žádných obtíží. Knott již napsal zprávu, že je celá hlídka doma. Brigádník nikdy nezví, že se Mlejnek opozdil o několik hodin. — Něco jiného by bylo, kdyby se Mlejnek nevrátil po dva dny. Lidé budou o tom zítra mluvit — taková novinka se bleškurychle šíří po frontě. Bude třeba formálně to hlásit brigádě, ale teprve zítra, aby Mlejnkova nepřítomnost nevzbudila žádného podezření. Mlejnkova hlídka se dnes na papíru vrátí, zítra ji pošleme — na papíru — znova — a teprve zítra se Mlejnek zpozdí o několik hodin. Je umění, udělati ze 36 hodin nepřítomnosti pouhé 4 hodiny.

2. Rozprášená hlídka.

Večer o 8. hodině se vrací Ibro a Nikola od castellarské stráže do Carzana — bez Mlejnků.

»Kde je velitel hlídky?«

»Čekali jsme, ale Mlejnek nepřišel.«

»Kde zůstal?«

»U Spéry.«

»Co dělá u Spéry?«

»Nevíme.«

»Přijde brzy za vámi?«

»Myslím, že přijde«, praví Ibro nejistým hlasem.

»Jak bylo na hlídce?«

»Šli jsme«, praví Ibro Hatkić, »přes stráž č. 3 (q 525) do Sperry. Před Sperou našel Mlejnek list a dal mi jej, abych jej nesl. Já jsem nenašel ničeho, Nikola také ne. Za Sperou našel Mlejnek opět italský list a dal jej Nikolovi: »Tu máš, nes jej ty!« Zde jsou ty listy.«

Současně vytahují z kapes každý svůj leták, složené ještě tak, jak jsem je dal Mlejnkovi.

»Dobře!« pravím. »Jak bylo dále?«

»Mlejnek dal Nikolovi list a pravil: »Poslyšte, zde nesmíme již býti všichni tři pospolu. Byl jsem již často na hlídce a vím, jak je třeba jíti, aby nás nespatriili Italové. Já půjdu první, 30 kroků za mnou půjde Nikola, 30 kroků za Nikolou půjde Ibro.« Rozuměli jsme. Mlejnek je velitel, on ví, jak je třeba jíti. Mlejnek jde první, Nikola jde druhý, já jdu třetí. Mlejnek pospíchá, jde jako jelen, není možno ho dohoniti. Nikola je za Mlejnkem ne 30, ale 100 kroků. »Viděl jsem Mlejnka«, praví Nikola, »v trávě, hlavu jsem viděl, pak jsem již neviděl ničeho.« Nikola mne volá: »Ibro! Ibro! Pospěš si! Mlejnek je daleko!« Pospíchám a Nikola pospíchá také, ale Mlejnek nikde. Díváme se vpřed, díváme se v pravo, díváme se v levo. Společně jdeme dále, já i Nikola.«

»Tak jest«, pokyvuje Nikola.

Ibro pokračuje:

»Boga mi, tam jsou již docela blízko Italové! Nikolo, nesmíme jíti dále! Kde je četař? Seděli jsme pod jabloní hodinu, seděli jsme dvě hodiny a ještě déle. Snad se Mlejnek vrátil, hledá nás, čeká ve Speře...? Vstali jsme, Nikola i já, šli jsme pomalu tak, aby nás Italové neviděli, vrá-

tíli jsme se do Sperry. »Pojďme na stráž, snad je Mlejnek již doma!« — Na stráži nevědí nic, Mlejnků neviděli. Tak jsme přišli bez Mlejnků, Nikola i já, sami dva.«

»Viděli vás Italové?«

»Boga mi, neviděli.«

»Ale Mlejnků viděli?«

»Myslím, že ne.«

»Střílel někdo blízko vás?«

»Boga mi, nikdo.«

»Co bylo kolem 6. hod., když bylo slunce ještě vysoko?«

»Slyšeli jsme v Carzanu několik výstřelů z pušky.«

»Snad stříleli na levé straně, tam, kde jsou dajči.«

V úseku Caverna je 4. bataljon vídeňského (4.) pluku »Deutschmeister«. Tyto sousedy nazývají Bosňáci »dajči«.

»Tedy nestříleli Italové na Mlejnků?«

»Myslím, že ne.«

Tvářím se vážně a pravím:

»Dopadne to s vámi špatně, nevrátí-li se nám Mlejnek. Vy dva jste byli s Mlejnkem na hlídce. On, velitel, nařídil 30 kroků, vy však jste zůstali za ním příliš daleko. Nařídí-li velitel 30 kroků, pak jich nesmí býti nikdy 100. Může jich být 25, může jich být 35, ale nesmí jich býti 100. On nařídil 30, vy jste jej opustili. Báli jste se, opustili jste svého velitele, tak to je. Není to pravda? Brigáda napíše: Uvrhněte do vězení ty dva vojáky, kteří opustili na hlídce svého velitele! Tak rozkáže brigáda: Ti dva vojáci přijdou před válečný soud.«

Ibro a Nikola jsou sklíčení, zničeni.

»Doufám, že se Mlejnek vrátí. On řekne, jak jste za ním šli. Vrátili-li se Mlejnek, bude dobře. Já vás neudám. Co bude, nevrátí-li se Mlejnek, zajali-li ho Italové? Víte, co bude?« — Pokračuji:

»Je mi to líto. Ibro, ty jsi mladý voják, nebyl jsi ještě nikdy na hlídce, Nikola rovněž. Nechci, aby vás zavírali nebo stříleli, protože jste dobří lidé. Opustili jste velitele, pomyslete! Do rána počkám. Nepřijde-li Mlejnek do rána, podám zprávu takhle: Šla hlídka. Mlejnek první, za ním v levo Nikola, za ním v pravo Ibro. Bylo to tak, není-liž pravda? Sbíráme listy, hledíme ku předu a na zem. Nevidíme nikoho. Byli jsme za Sperou. Tam vyskočí Italové z příkopů — čekali tiše a my jsme jich neviděli, pokud leželi v trávě. Vyskočí jich 12, 15, ale Mlejnek je na oné straně daleko od nás. Mlejnek střílí a utíká, my střílíme a utíkáme, jich je 15. Zajali by nás! Mlejnek utíká ku předu na druhou stranu, my dva zpět do Sperry, Italové jsou uprostřed. Utekli jsme, hledali jsme Mlejnků, ale marně. — Rozuměli jste?«

»Rozuměli.«

»Tak napíši, že vás Italové rozehnali. Řeknete-li to tak, nemůže ani brigádník, ani soudce říci, že jste vinni.«

Oddechli si Ibro i Nikola. Jejich vděčné oči praví, že moje péče o ně je bezmezná.

»Jděte nyní k panu veliteli své čety, poručíku Knottovi a hlaste mu, jak bylo na hlídce. Zapamatovali jste si, jak to musíte hlásiti?«

»Zapamatovali«, praví Ibro. —

»Opakuj, Ibro, jak to budeš hlásití!«

Ibro to opakuje. —

Za 10 minut mluví lidé v celém úseku 4. roty o neštěstí, jež se přihodilo hlídce.

»Italové znenadání napadli Mlejnk a rozprášili hlídku. Četař Mlejnek se nevrátil...«

»Kdy ji napadli? Nebylo ničeho slyšeti.«

»Bylo to daleko za Spérou«, praví pěšák Marić.

»Já jsem slyšel střelbu«, tvrdí četař Beba-nić. Ale kdo by si byl pomyslel, že to Italové napadají Mlejnk a?

Tak mluví a pověst o Mlejnkovi se šíří dále.

Poručík Knott je rozčilen. Chce ihned sebrati čet a prohledati celý úsek až do Strigna. Uklidňují ho, řka: »Znáš Mlejnk a — ten se nedá a vrátí se sám — jinak je všechna námaha marna.« —

Knott posílá znovu pro Nikolu a Ibra, aby mu opakovali zprávu o hlídce. Ibro neumí lhát a často se ohlíží na mne, mluví-li dobře, ale vysvětluje, jak umí nejlépe. Knott mu dobře nerozumí.

»Co mám dělat?« táže se mne.

»Počkej do rána. Počkej se zprávou brigádě, vždyť posel neodejde před 3. hod. odpoledne.«

Čekáme, hovoříme. Takového vojáka nebylo, jako byl Mlejnek. Někdy stihne neštěstí také nejlepšeho, nejlepšeho snáze než nejhoršího, jenž nikdy nevystřčí hlavy ze zákopů. Mlejnek přijde, tento pocit mám já i Knott, Kohoutek ovšem také. Lékař dr. Tuold Mlejnk a znal, ale myslí, že se již nevrátí. Škoda je toho chlapce kulatého obličeje, stále se usmívajícího.

3. Dvě těžká zrna.

Procházím se po parku barona Buffa do 4 hodin ráno, očekáváje svého vyslance. Mlejnek přijde, o tom není pochyby, ale možná, že provedlí neobratnost, že ho poslali do zadu a vyptávají se ho. Jsou-li rozumní, pošlou ho dnes v noci zpět. —

Nyní je naše věc v pohybu, počala se rozvíjetí bezpodmínečně, bez milosti...

Po Mlejnkově ani stopy. Baterie mlčí, reflektory si pohrávají. V zákopech je klid. Nahoře na Civaronu střílí nějaká bázlivá stráž.

Usnul jsem za úsvitu. O 8. hod. ráno jsem již opět v parku. Navštěvuji sousedy, nadporučíka Kimlu v 1. rotě a Jirsu u strojních pušek, abychom si pohovořili. Není dobře mysliti pouze na jedinou věc a obnovovati si starosti.

Všichni se mne táží na Mlejnků, co myslím, jak s ním je. Co si myslím? Nic. Myslím si, že ještě přijde. I kdyby ho zajali, Mlejnek uteče a vrátí se.

Pokyvují hlavami, nevěří tomu.

Ještě 3 hodiny! V poledne přijdou dva těžké granáty. Snad bude dobře, upozorním-li rotu, aby nikdo v poledne nechodil po Carzanu...

Nepřijdou-li však granáty?

Vracím se do Carzana, mluvím s tím, mluvím s oním. Samí dobří lidé jsou ti naši Bosňáci! Všichni měli Mlejnků rádi. —

U kanceláře 4. roty v Carzanu si nacípávám dýmku. Kdesi daleko vystřelilo těžké dělo. Zapalují si pomalu, v tom se však blíží vzduchem

od italské strany »zum zum zum« rovnou směrem k nám. Je to známý šum velikého granátu.
»Brrrum!«

Dvacet kroků od carzanského mostu se zdvihá ohromná černá mlha 25 metrů vysoko. Vítr rozhání dým přes Maso k nám. Jaký zápach!

Dým těžkého granátu. (Cima Dodici.)

Vrchol Dvanáctý
Lidé oživli, utíkají do kaveren. Padají-li zrna této velikosti, není zdrávo býti na blízku, na cestě.

Výstřel mi připomněl, že také já ještě dnes očekávám granáty. Moje dva přijdou však teprve v poledne...

Dívám se na hodinky. Dvě minuty chybí do poledne. »K čertu, poledne! — To je můj granát! Signál z Vicenzy!«

Zahřálo mne to. Pospíchám do parku, odkud je lepší rozhled na most do údolíčka u potoka.

Musí přijít ještě jeden granát!

Čtyři minuty po explozi vystřelilo dělo podruhé. Několik vteřin je ticho, potom však opět zum, zum... K ďasu, zdá se mi to blízko — stojím již za silným kaštanem, ale cítím, že nejsem v bezpečí.

Granát udeřil do kamení na druhé straně potoka. Kamení a železo letí po Carzanu, bije do stěn a stromů a hvízdajíc všemi melodiemi, frčí vysoko přes nás.

Nad potokem je opět ohromná černá mlha.

V Carzanu je vše ticho. Živé duše není vidět. Věda, že je tento granát již poslední, a spokojen, že četař odevzdal balík do pravých rukou, pospíchám z parku do zákopů a kráčím od díry k díře.

»Dobře jste se ukryli, junáci! Italové vás pozdravují, myslí, že jste v poledne u menáže.«

»Mějte se na pozoru, pane nadporučíku! Boga mi, zrna jsou veliká. Střílejí na nás.«

»Není to poprvé, co na nás střílejí. Posílali nám Italové už jiné kalibry.«

A kráčím dále, abych požertoval se strážemi.

»Boga mi, on se neskrývá — on se nebojí granátu!« díví se kdosi za mnou.

Přišel do telefonní budky, posílám brigádě depeši:

»Nepřítel střílí na Carzano granáty těžkého kalibru.«

*
*
*

Poručík Knott je rozlícen na desátníka Dukice — podplukovník bezpochyby též. Nyní je ještě pevněji přesvědčen, že desertér vše zradil a že pověděl Italům, kde co je, a chválí její opatrnost, že jsem včas poslal podplukovníka z Carzana do Telv.

»Proč však čekali 14 dní?« mudruje Knott. »Snad ne proto, abychom se uklidnili? A právě v poledne začínají. Člověku nemůže při tom rachotu ani chutnat oběd. Nemohu již jísti.«

Knott má plnou hlavu starostí, hlavně pro Mlejnka.

»Víš, Knotte, vzadu u brigády nevědí, že ti chybí poddůstojník. Pošli dnes odpoledne ve 4 hodiny »pro forma« druhou hlídku ke Speře, jen do Sperry, aby hledala letáky. Hlídka se vrátí v 6 hodin. Po návratu dnešní hlídky oznámíme, že ji Italové rozprášili. Tak nebudeš mítí nepříjemností z toho, že jsme včera Mlejnka zamlčeli. Těm vzadu je vše lhostejno, včera či dnes. Ostatně však může ještě Mlejnek přijít, kdož ví.«

Kott nemá odpoledne již naděje v četařův návrat. Nesouhlasí, když jej chci ještě jednou potěšiti, že je Mlejnek asi někde skryt a nemůže, chudák za dne domů. Jak bude, ubožák, hladov!

Knott nevěří, já jsem však přesvědčen, do dna duše přesvědčen, že Mlejnek přijde. Signál z Vicenzy praví, že přijde.

Mnozí ze spiklenců mají tutéž naději.

Odpůldne připomínám Knottovi, aby nezapomněl poslati druhou hlídku do Sperry — aspoň na oko, jen k vůli zprávě.

»O 4. hodině vyjde hlídka z Carzana, o 6. hodině je doma. Ohlásíš ji a později oznámíš, že nám chybí jeden muž, kterého však ještě očekáváme.«

Knott si uvědomil, že je hlídka nutná.

»Pošli pěšáky Mašice a Šimanoviče. Víš proč? Mašic a Šimanovic byli již několikrát s Mlejnkem na hlídce, posledně před 3 týdny, když jsme na podplukovníkův rozkaz museli podávat zprávu o nepřátelských posicích u Strigna. Ať jdou na procházku přes bod 525 ke Speře a vrátí se obloukem do Castellar. Chceš-li, poučím je sám.«

Knott posílá pro Mašice a Šimanoviče. Jsou to chytrí chlapíci a snadno jim vysvětlíš, co chceš. Pravím:

»Zde panu poručíkovi Knottovi chybí četař Mlejnek. Mlejnek je ukryt u Strigna a přijde teprve večer, protože nyní nemůže. Víme, že se vrátí, proto jsme to neohlásili brigádě. Ohlásíme to dnes. Brigádě napíše pan poručík takto: Včera šla hlídka a vrátila se. Všichni jsou doma, také Mlejnek. — Dnes půjde opět druhá hlídka, Mlejnek, Mašic a Šimanovic. Dva se vrátí, třetí ne, protože Italové rozprášili hlídku. Co se stalo včera, toho brigáda neví a dozví se o tom teprve dnes, jako by se to dnes přihodilo. Vy dostanete cigarety. Hleďte, abyste byli za 2 hodiny opět doma!«

Mašić i Šimanović jsou ve čtvrt hodině připravení a jdou na předepsanou procházku. Přesně v 6 hodin jsou v Carzanu. —

Nyní mi píše Knott čtvrtou zprávu. — Po 8. hod. večer telefonuji svému adjutantu poručíku Czitarymu do Telv, co se přihodilo Knottovi, jenž je všecek nešťasten: Italové mu přepadli a obklíčili hlídku, jež se vrací rozprášena. Jeden muž ještě chybí, ale Knott doufá, že se ve večerních hodinách vrátí také tento. Výsledek hlídky je jinak uspokojivý, protože sebrala mnoho letáků, jež zítra pošleme brigádě. Tak nechť Czitary telefonuje mým jménem panu brigádníkovi.

4. Bez řezu.

Kolem 3. hod. ráno přišla do Carzana zpráva, že se nám vrátil ztracený četař.

Kdo spal, toho budí, aby vyslechl novinku.

Také já jsem dřímал. Pěšák Borek vzbudil mého sluhu, tento pak mne.

»Kde je?«

»Je na třetí stráži (bod 525). Je prý všecek umazán, roztrhán, bez čepice, pušku však má.«

Nařizují, aby nechali poručíka Knotta v klidu, protože je příliš unaven. Musí se vyspat. Novinka o návratu četaře ho zítra tím více potěší.

Nejdříve posílám brigádě depeši:

»Čtvrtá četa hlásí, že se rozprášená hlídka vrátila v plném počtu. Poslední muž byl o půlnoci doma. Podrobná zpráva s důležitými údaji o nepřátelských posicích následuje.«

Pospíchám četaři naproti k horní lávce, kudy je nejbližší cesta od třetí stráže do Carzana. Na lávce čekám a poslouchám půl hodiny. Není tu. Snad odešel přes dolní most?

Vracím se do Carzana. — Mlejnek je prý již doma.

»Necht' přijde!«

Rozsvěcím světlo ve svém brlohu a slyším již četařův hlas venku před oknem. Vypravuje něco.

»Pojď sem!«

S úsměvem se přiblížil jeho kulatý obličej, trochu zhublý. Oči se mu blýskají. Zdá se mi, že se mu výraz očí trochu změnil během těch 37 hodin.

»Dobře?«

»Dobře.«

»Odevzdal?«

»Odevzdal.«

»Hlásili nám v poledne výstřelem, že to přijali.«

»Vím, řekli mi, že to oznámili.«

Nevím, jak bych ho pohostil. Stavím mu na stůl sklenici kyselky a svačinu.

Venku čeká skupina zvědavců, kteří by rádi slyšeli, co četař prožil. Polohlasně spolu hovoří.

»Nyní spát, kdo nemá služby! Zítra je také den, abyste viděli a vyslechli četaře.«

Bosňáci se rozcházejí pomalu, neradí.

»Posilni se! Jsi unaven.«

»Děkuji! Večeřel jsem o půlnoci v Strignu.«

»Co jsi jedl?«

»Risotto.«

»Tedy vypravuj.«

»Svým průvodcům jsem se ukryl za Sperou a šel jsem trávou po čtyřech opuštěných zákopych ke Strignu. Před italským opěrným bodem v levo od cesty do Strigna (č. 548) jsem začal lézt opatrně. Viděl jsem Italy. Posádka se bezstarostně bavila, dva spolu zápasili a druzí se na ně dívali a smáli se. Někteří byli na stromech a zobali moruše. Mne nikdo neviděl. Přeskočil jsem u keře překážky a zastavil jsem se za ním. Nikdo mne neviděl. Pušku jsem si ukryl v keři, pěkně ji přikryl listím a šel jsem dále s balíkem v ruce. Ani teď mne nikdo nepozoroval. Zastavil jsem se pod stromem a zavolal na vojáka, sedícího ve větvích:

»Haló!« — Pohlédl, kdo volá — kdybyste viděl, jak vyjeveně se na mne podíval! — »Austriaco.« — V okamžiku byl dole přede mnou, aniž by se byl spustil po kmeni, spadl pěkně na nohy. Nevyčkal mne, jen se na mne podíval a utekl k ostatním. »Austriaco, austriaco!« Já pak pomalu za ním, kývám a ukazuji balík. Jak živo nastalo mezi nimi! Myslel jsem, že se všichni rozprchnou, běželi pro pušky. Můj balík je však uklidnil, zvláště když viděli, že nemám zbraně. Ale nikdo se nepřiblížil, já jsem musel pomalu k nim. Ukazoval jsem balík a hlásil tři slova, jimž jste mne naučil. Pětkrát pravím: »Io sono parlamentario.« Tak jsem došel k nim. Ohlíželi se, není-li nás snad více, potom si tři dodali odvahy, vzali mne za rameno, strkali se mnou trochu a chtěli mi vzít balík. Ukázal jsem jim nápis, ale balíku jsem jim nevydal. »Io sono parlamentario.« Potom však jsem jim dal ten dopis, který jsem měl zvláště. Četli jej nejprve jeden, potom druhý, pak ještě dva po sobě, oba

hlasitě. Začali se smáti, mně však pravili »fatto-rino, fattorino.« Prosím, co to je?»

»Bylo tam napsáno, že mi musí poslati mého »fattorina« čili chlapce zpět. Snad se jím to slovo zdálo směšné.«

»Ano, také druzí se později smáli, když četli váš dopis. — Velitel jejich stráže hlásil telefonicky, že přišel Rakušan, jenž praví, že je parlamentářem. Čtyři vojáci mne vyprovodili dolů po serpentíně, jež je celá prokopaná. Chtěli mi zavázat oči, ale bránil jsem se, řka, že jsem parlamentář, tedy toho nechali. Také balík mi chtěli vzít, já však jsem jim ho nedal a řekl jsem: »Io, io.« Rozuměli, že jej chci nést sám. Po dlouhé cestě jsme přišli k velitelství rotý a potom bataljonu. Důstojníkům jsem dal balík a prohlíželi si pečeti i nápis. Málokdo zná nějaké německé slovo, chorvatsky a česky nezná nikdo. Jen s nějakým kapitánem jsme se domluvili, ale německy mluvil velice špatně. U bataljonu mi nabízeli jídlo a pití, ale nevzal jsem. »Danke, nichts!« Kapitán řekl ostatním, že pravím »grazie, niente.«

»Poslyš, ty jsi se naučil italsky!«

»Ó, nějakých dvacet slov již znám,« chlubí se a pokračuje:

»Čekal jsem u bataljonu do večera. Přijel pro mne automobil a jeli jsme k vyššímu komandu do Castel Tesina. Tam jsme se zastavili a šli jsme po starých dřevěných úzkých schodech do prvního poschodí. Důstojníci se radili v sousedním pokoji, pak přišel jeden pro mne. Tázali se, kdo mne posílá. Odpověděl jsem:

»Můj komandant.«

»Kdo je tvůj komandant?«

»V balíku je dopis, tam je vše napsáno.«

»Jak se jmenuje tvůj komandant?«

»V dopise je vše napsáno.«

»Vždyť přece víš, jak se jmenuje důstojník, jenž tě posílá?«

»Ano, vím. Můj komandant řekl, že musím odevzdati balík a ihned se vrátiti zpět. Tak je také napsáno v dopisu.«

»Je tvůj komandant Ital?«

»Ne.«

»Je Němec?«

»Ne.«

»Je Maďar?«

»Ne.«

»Co je tedy?«

»Slovan.«

»Aha, Polák.«

»Ne.«

»Čech?«

»Ne.«

»Odkud je?«

Myslíl jsem, že neznají Maribor a řekl jsem:

»Od Záhřeba.« O Záhřebě jistě už slyšeli.

»Tedy Chorvat?«

Prísvedčil jsem, aby byl pokoj.

»Croato, Croato,« pravili mezi sebou, dívali se, četli opět Paolini a opět kývali hlavami. Nemohli tomu uvěřiti. Celou minutu o tom rozprávěli. »Non è possibile,« a »impossibile« pravili desetkrát.

»A ty jsi také Chorvat?« tázali se mne.

»Já také, Bosňák«, řekl jsem, aby byl pokoj.

»Bosniaco, Bosniaco,« šlo opět mezi důstojníky, jako mezi včelami. Jeden mi vzal z ruky fez a prohlížel jej, pak jej dal druhému.

»Je Bosňák,« pravil. »Je Bosňák, je Turek.«
(È Bosniaco, è Turco.)

»Není možná, non è possibile«, pravili.

»Je tu mnoho Bosňáků?«

»Jsme tu sami Bosňáci, jiných je málo.«

Divili se mojí odpovědi a nebylo jim to snad po chuti. —

Za hodinu jsme jeli dále v jiném automobilu, v uzavřeném. Se mnou byl kapitán a ještě jeden důstojník. Důstojníci spolu hovořili, já jsem mlčel. Neptali se mne na nic. Jeli jsme dlouho a rychle, což jsme cítili zvláště po serpentínách dolů. Na rovině jsem slyšel dvakrát hvízdání vlaku. Tak jsem věděl, že jedeme podél železnice. Dlouho jsme jeli. Bylo již kolem 3. hodiny, když jsme zastavili na malém dvoře s vysokým plotem, před pěkným jednopatrovým domem. Ukázali mi pokoj, v němž byla pro mne postel. Oslovil mne kapitán a jakýsi vyšší důstojník. Bylo tu shromážděno mnoho důstojníků a všichni se na mne dívali, potom mne kapitán poslal zpět do mého pokoje. Voják mi přinesl večeři a víno. Pojedl jsem a spal několik hodin. — Druhého dne ráno přišel důstojník a volal mne. Chtěli vědět, to i ono, já jsem jim odpovídal, že je vše napsáno v dopise, že nemám jiného rozkazu, než donést balík do Italie a vrátit se. Z jejich obličejů jsem vyrozuměl, že to tak nepůjde. Jeden pravil, že mne zpět nepošlou, na to jsem však řekl rozhodně:

»Prosím, povězte pánům, že mi můj komandant poručil říci, že jsem parlamentario, který se musí vrátit s odpovědí.«

»Víte, co bylo v balíku?«

»Ovšem, že vím. Vše to, co je na vašem stole, mapy, dopisy, plány. Můj komandant mi pověděl a ukázal vše, dříve než to zapečetil.«

Pánové se na sebe dívali a smáli se. Netázali se mne více.

Dostal jsem opět svačinu. Odpůldne mne vyvolal voják z pokoje. Na dvoře stál zavřený automobil. Kapitán vstoupil se mnou do vozu a šlo to jako střela. Věděl jsem, že mne vezou domů.« —

Mlejnek si trochu odpočívá, protože jej hor unavuje.

»Víš-li, v kterém městě jsi byl?«

»Myslím, že jsem byl ve Vicenze. Důstojníci v automobilu dívali se v noci oknem a mluvili nejprve o Bassanu, pak o Vicenze, dříve než jsme zastavili. Viděl jsem z okna a ze dvora čtyři pahorky na různých stranách města.«

»Kolem Vicenzy je vskutku několik pahorků.«

Mlejnek pokračuje:

»Po dlouhé cestě podél železnice a po serpentinách vzhůru jsme se zastavili u velitelství Castel Tesino, kde jsem byl již včera večer. V noci mne vezli dále k bataljonu do Strigna. Kapitán se mnoho vyptával, ale ničeho nezvěděl. Zajímalo jej, jak se mi poštěstilo přijít do italských zákopů. Řekl jsem mu, že dovedu přijít tak, že mne nikdo nepozoruje.«

»Stráže vás neviděly?«

»Nikdo mne neviděl, i pušku jsem si schoval u vás ve Strignu a nikdo o ní neví.«

»Pušku máte také u našich?«

»Ano, ukrytou. Nyní si ji vezmu.«

Několik důstojníků šlo přede mnou i za mnou na opěrný bod u Strigna. Před tím jsem ještě večeřel. Vojáků jsem neviděl žádných, jen důstojníky. Důstojníci však mají také pušky, krátké. Šel jsem rovnou ke keři, shýbl se, odhrábl několik listů a měl jsem svoji pušku. Důstojníci si prohlíželi pušku a vrátili mi ji. Jeden, nadporučík nebo kapitán, mi dal lístek.«

Mlejnek počne hledati v kapse pod blusou a podává mi umazaný, čtyřikrát přeložený a trochu roztržený lístek s udáním, aby přišel komandant Paolini ve dnech 21.—23. t. m. na místo, jež mu označí poddůstojník. Noc před tím nechť dá komandant signál, dvě bílé rakety o 2. hod. a další dvě rakety o $\frac{1}{2}$ 3. hod., což značí schůzku o 23. hod. večer.

»Kde je to?«

»U italských zákopů přes cestu ze Sperry do Strigna u bodu 501.«

»Dobře.« Čtu lístek ještě jednou a ničím jej. Mlejnek pokračuje:

»Dokud jsem byl u Italů, nebál jsem se. Nyní však, cestou do Sperry a k našim strážím, napadaly mi všelijaké myšlenky a počal jsem se báti. Snad všichni vědí, že jsem desertér, snad je tu již jiný bataljon, protože rádi měnívají bataljony po útěku desertérů. Byl jsem všecek zmaten, tak že jsem opravdu nemohl nalézt ani cesty ze Sperry k naší 3. stráži. Chodil jsem a

hledal, bál jsem se elektriky v drátech. Byla tma a dráty nikde. Vrátil jsem se do Sperry a hledal cestu znova. Svůj fez jsem hodil do křoví. Nalezl jsem cestu a stál jsem dlouho před 3. stráží. Poslouchal jsem, hovoří-li a čekal jsem na výměnu stráže stojící u drátů. Stráže se měnily a mně se zdálo, že jsou to ještě naši Bosňáci. Zavolał jsem: »Kdo je? Zde je Mlejnek.« Neodpoví-li mi Bosňák, uteku zpátky do Strigna.

Poznali mne po hlase:

»To jsi ty? Mlejnek?«

»Já. Mlejnek. Ukaž mi, kde je přechod!«

Na stráží se zaradovali. Slyšel jsem je: »Mlejnek přišel. Poslyšte, Mlejnek je venku!« Sám bych nebyl našel přechodu. Přišel pro mne Bosňák a volal, kde jsem. Vedl mne za ruku jako dítě cestíčkou mezi dráty.

Na stráží mne přepadla únava a nemohl jsem dále. Nohy se mi trásly. Usedli jsme v díře, Bosňáci kolem mne. Chválí mne, že jsem se vrátil, chválí vás, že jste prý říkal a ustavičně tvrdil, že se nebojíte o Mlejnka, řka: »Mlejnek se nedá zajmouti, Mlejnka Italové živého nedostanou, Mlejnek umí utíkat a skrývat se, Mlejnek se vrátí.«

»Co jsi jim na stráží vyprávěl, kde jsi byl?«

»Položili mi na lavici chléb a pravili: »Mlejniku, jsi hladov, jez!« Mají sami málo a přece mi dávají svůj chléb. Také vodu a studenou kávu mi nabízejí. Pil jsem mnoho, však jsem byl opravdu žíznliv. Chleba jsem si také kousek vzal, jen abych něco žvýkal, protože jsem nemohl polykat. Hladov jsem nebyl, vždyť jsem večerel risoto a ještě kus kuřete ve Strignu.

Oni však říkali: »Ubožák Mlejnek, dva dni nejedl a ještě nemůže jísti. Trpěl, ubožák.« — Řekl jsem, že se mi ztratil Ibro Hatkić a Nikola Zimonjić, mne však že zahlédli u Sperry Italové a chtěli mne obklíčiti, ale utekl jsem jim. Oni za mnou, ale nemají takových nohou jako Mlejnek. Ztratil jsem fez, větev mi jej srazila s hlavy, ale nebylo času jej sebrati. Ve vinohradu spatřím jámu, skočím do ní, naházím rychle na sebe hlínu a listí a ležím tiše jako myš. Italové mne hledají v křovinách a po vinohradu a dvakrát jsou blízko mne. Já však jsem tiše jako myš. Večer poslouchám. Deset kroků dále je cesta skrze vinohrad. Celou noc tu chodí Italové kolem mne a hovoří spolu, já však nemohu vstáti a odejít. Je ráno a já opět zpátky do jámy pod zem a listí. Z rána se italské strážce vracely a celý den je pokoj. Ve dne se dívám, boga mi, dvacet kroků ode mne je jejich linie, samý drát, železo a kůl. Jaké dráty mají! Dřepím v jámě s listím na hlavě, kolem krku jsem ovínut zelenou révu — Italové mne nemohou viděti a vidí-li mne, myslí si, že jsem réva a že mi na zádech zraje černé víno. — Bosňáci mne poslouchali a přímo se báli, jen mému černému vínu na zádech se smáli a pravili: »Mlejnek, ten to umí, Mlejnek by ošidil čerta, ne jen Talijána.« Musel jsem si znovu vzít chleba a vyprávěti, jak jsem konečně utekl. Všichni mi věří. Přišli poslouchat také lidé z 2. strážce u Paluy a z Castellarské strážce. Když jsem odcházel, šel se mnou Cvijo (= desátník Djurić) a Mihajlo Čupina. Cvijo se tázal: »To není pravda, viď? Ty jsi byl v Itálii.« Já jsem však odpověděl: »Vše je pravda, jak jsem to řekl.«

Nyní tomu věří také Djurić a také zákopník Dragičević, který mi přišel až k mostu naproti.«

Mlejnek dokončil svoji zprávu a tázal se:

»Hlásili jste panu podplukovníkovi, že tu nejsem?«

»Hlásili jsme, že odešla hlídka teprve dnes o 4. hodině odpoledne, že ji Italové rozprášili a že tě čekáme. Telefonoval jsem však již a hlásil tvůj návrat. Hlásil jsem, že v 11 hodin v noci byla celá rozprášená hlídka doma.«

»Snad mne nebudou volati k zodpovídání, kde jsem byl?«

»Chtěl-li by kdo něco vědět, povíš mu to, co jsi vyprávěl Bosňákům na 3. stráži. Věří-li tomu Cvijo Djurić, musí tomu věřit i ostatní lidé. Zítra nakreslíme skizzu a označíme, kde jsi ležel, co jsi viděl. Ovšem všechno jinak, než to vskutku je. Zakreslíme dvě vymyšlené strojní pušky a tři místa, kde stojí stráž, napíšeme, jaké překážky mají Italové, atd. To pošleme brigádě.«

Je již den, když Mlejnek odchází z mé jizby. Venku čekají zvědavci, aby spatřili Mlejnika. Pozdravuje je, podává jim ruku a odchází spát.

»Přátelé, jsem unaven!«

5. Výlet do Vicenzy.

Mohu spát ještě 3 hodiny, myslím si, a obut ulehám na postel. Ale kdež pak! Za půl hodiny již burcuje a volá mne poručík Knott:

»Pane nadporučíku! Mlejnek je tu! Mlejnek je tu! Promiňte, že vás budím. Viděl jsem Mlej-

ka. Spí roztažen, oblečen, zamazán, tak jak přišel. Vy jste měl pravdu! Kdo by to byl věřil a se toho nadál!«

»Můj milý, viděl jsem Mlejnků hned jak přišel, ubožák hladový. Bylo tvojí povinností, abys ho nasýtil a napojil, ne mojí.«

»Však vám to nahradím, pane nadporučíku. Jen když je tu! Co vypravuje?«

»Nemohl mnoho mluvíti. Byl tak zmaten, že od 9. hodiny večer do půlnoci hledal cestu ze Sperry ke stráži. Hlásil jsem již, že byla celá hlídka v 11 hodin doma.«

»Dobře, dobře. Ostatní napíšeme, až se probudí. Jen ať spí!«

Knott spěchá po rotě, aby rozhlásil ve všech četách ve všech zákopech, že je Mlejnek doma. Lidé to ovšem již vědí, ale chápou důstojníkovu radost a rádi ho poslouchají.

Brzy po Knottovi hlasitě klepe lékař dr. Turold. Také on byl již u Mlejnků, aby se přesvědčil na vlastní oči, je-li pravda či bajka, co vyprávějí dole u 1. roty, kde měl svůj brloh.

»Dein Zugsführer ist doch ein Mordskerl!«

Tato poznámka mi praví, že nevěřící a nedůvěřivý lékař nijak nepochybuje o pravdivosti Mlejnkových příhod v jámě před italskými zákopy.

Knott se vrací se skupinou důstojníků; mezi nimi je také několik spiklenců, Zelený a Dašek. Knott září radostí. Vždyť se nyní nemusí báti žádných nepříjemných následků, kterým se velitel roty nemůže vyhnouti, chybí-li mu někdo z mužstva.

Adjutant Czitary volá k telefonu. Podplukovník prý se zajímá, co je s rozprášenou hlídkou. Czitary sám také neví, že byl Mlejnek dva dny pryč. Prosím ho, aby sdělil podplukovníkovi, že

Spíklenci v parku.

Od leva v pravo: Pivko, Kohoutek, Zelený, Schrems.

jsou úspěchy hlídky velice vážné a že pošleme odpoledne zvláštním poslem podrobnou zprávu se skizzami. Poddůstojník ležel včera odpoledne 2 hodiny před italskými zákopy a leccos viděl, —

»Chvátku, uvař kávu pro všechny pány!«

Snídáme u stolu v parku a očekáváme Mlejnků, jenž je kolem 9. hodiny již umyt a učešán. Kulatou hlavu mu kryje nový fez, jež dostal od účetního poddůstojníka.

»Haló, Mlejnek! Zdravo, Mlejnků!«

Vítáme ho s velikým rámostem.

Oči má trochu plaché a kalné, skoro krvavé, ústa se mu však roztahují v obvyklý úsměv.

Chválek mu předkládá zbytek kávy a důstojníci se zájmem poslouchají jeho zprávu.

Na mapě 1 : 10.000 určujeme body, o nichž Mlejnek tolik vypravuje. S Knottem kreslíme skizzu a Knott píše dle mého diktátu fantastickou, obšírnou a krásnou zprávu o italských opevněních na kotách 548. a 501., o italských nočních strážích před překážkami, o strojních puškách, o dvojích železných vratech skrze překážky, o neobyčejně silné posádce v zákopech a t. d.

»Máme napsat do zprávy také historii o Taliánovi na moruši?«

»Jakou historii?« táže se Turol.

Mlejnek je v rozpacích, nevěda, co chci s příběhem, který prožil na italském opěrném bodu.

»Historie pro novelu! Mlejnek utíká ke Strignu, Italové 50—80 kroků za ním. Vzdálenost mezi nimi je stále větší. Mlejnek má krátké nohy, ale lepší plíce. V běhu rozhodují plíce, ne dlouhé nohy. Mlejnek běží ke stromu. Na stromě před italskými překážkami sedí Talián a zobe moruše. Hlídka je venku, myslí si, dnes je bezpečen na stromě. Ale neštěstí neodpočívá. Právě dnes, kdy je hlídka venku, letí

proti němu Bosňák, rovnou ke stromu. Jak se ulekl! »Austriaco!« zvolal a strachem spadl se stromu, rovnou před Mlejníka. Teď jsou u sebe! Mlejnek utíká před Taliány, kteří jsou mu v patách a myslí, že ho zajme muž seskočivší s moruše, Talián se však ani neohlíží, ale utíká sám, pokud může, ovšem jiným směrem. Potkali se to pod moruší dva junáci! Pro Mlejníka však byla právě tato epizoda šťastnou náhodou, protože utíkající Talián zadržel pronásledovatele, řka, že jsou tu Rakušané. Hlídka se zastavila a poslouchala junáka s moruše, Mlejnek však využil tohoto okamžiku a ukryl se na vinici.«

Posluchači se smějí.

»Bylo to opravdu tak?«

»Bylo to tak,« potvrzuje Mlejnek dru. Turoldovi. —

»Pověz pánům tu historii — o zelené révě ve vinohradu!« povzbuzují Mlejníka.

Mlejnek vypravuje vymyšlenou historii, jak se z rána ovinul zeleným listím a jak se pomalu zdvihal na vinici, aby viděl, co se kolem něho děje.

»Byl jsem všecek zablácen a v révoví, jen oči jsem měl volné. Kdyby se byli Taliáni dívali 10 minut pouze na mne, nemohli by vidět nic jiného, než bujnou, hustou révu. Myslil jsem si, jaké mám štěstí, že nejsou ještě hrozny zralé, jinak by chodili Taliáni trhat hrozny z mých zad.«

»Ti by se divili, až by začal v révoví Bosňák kývat prstem...« žertuje Dašek, kývaje ukazováčkem.

Posluchači se řehtají, ale jejich smích dokazuje, že jim působí Mlejnkovo vyprávění na nervy.

»Utekli by, jako onen hrdina s moruše. Nechodili by více nikdy trhat hrozny do podivného vinohradu se začarovanými révami.«

»Čertův četař! Není na něm nic zvláštního, ale u Taliánů je vtělený čert!« pochvaluje Mlejnkova dr. Turola a vstává. »Jak je, taškář, vynalézavý! Promění se v révu!«

»Jiná metamorfosa není na vinohradu možná,« míní Knott.

»Eh, každý druhý by se zahrabal a ležel by celý den v zemi. Mlejnek však přímo provokuje.«

»Proto však také něco viděl. Jen se podívej, jakou zprávu jsem napsal,« chlubí se Knott. »Přesnějšího obrazu o nepřátelských posicích vůbec nemůžeš sestavit.«

Dr. Turola a Dašek podávají Mlejnkovi ruku a odcházejí.

Také ostatní posluchači, jichž není málo, se rozcházejí po své práci. — Knottův posel již čeká, aby odnesl skizzu a zprávu s mým a Knottovým podpisem do Telv, odkud pospíší zvláštní Czitaryův posel se zapečetěnou obálkou do Piagary k brigádě.

Odpůldne se shromažďujeme v parku a jdeme se koupat do potoka. Tu přichází telefonista Baumann a dává mi depeši:

»Blahopřeji veliteli bataljonu, 4. rotě a poručíku Knottovi k úspěchům včerejší hlídky. Výsledky jsou velice přesné a výborné. Pana nadporučíka Pívka prosím, aby mi představil

četaře Mlejnků u brigádního — současně praporečnického raportu dne 17. t. m. u 1. roty. Vidale, podplukovník.«

Hvízdáme a zpíváme vídeňské popěvky cestou po louce proti hořejší carzanské lánce a uléháme u Masa do horkého písku, Knott, Zelený, Kohoutek a já. Naše hvízdání nalézá ozvěnu v Knottově rotě.

»Aoj, Bosno, sirotice kleta« notuje solista Knežević ze zákopů 2. čety.

Důstojníci vyjadřují svoji spokojenost po svém, Ilija Knežević také po svém.

6. Raport.

Dne 17. července o 10. hodině jsou shromážděni všichni důstojníci bataljonu u 1. roty u kaverny nadporučíka Jirsy k důstojnické schůzce. Podplukovník Vidale byl přesný jako vždy. Má zapsáno na lístku 12 bodů, o nichž chce hovořit. Vše se týče frontové služby našeho úseku. V posledním bodu přeje si živější činnosti před frontou. Nepřítel nesmí ani ukázat hlavy ze svých posic. Terén mezi frontami musíme ovládat my. Bataljon nechť ve svém obvodu vysílá také silnější důstojnické hlídky, — neposíláme pouze nižších poddůstojníků. Rota, jež hodlá ze své iniciativy vyslati důstojnickou hlídku, nechť předem hlásí svůj úmysl a jméno důstojníka. Musíme postupně prozkoumat celou nepřátelskou frontu a podle všech výsledků sestavit přesnou evidenci nepřátelských sil, opevnění a technických prostředků. — Po služebním rozhovoru je raport. Naš praporeční junák Mlejnek

se potuluje kolem strojních pušek. Volám jej, abych jej představil panu podplukovníkovi.

Mlejnek je bled a značně rozčilen, protože se bojí raportu. Ale je dobře poučen, jak má mluvit. V zadu stojící důstojníci fotografují výjev, jenž je hoden vzpomínky.

Mlejnek naznačuje německy svoji úlohu, kterou dostal jako velitel hlídky a pak chorvatsky vypravuje, jak ji vykonal. Líčí italský útok, svůj útěk a úkryt. Vypravuje též, že utíkal kolem italských překážek pod strom, na němž italský voják trhal moruše. Ital spadl strachem se stromu, ale nebylo bohužel času, aby se jím obíral a aby ho hnal s sebou, protože mu byli všichni ostatní v patách. »Ostatní zapsal pan poručík Knott a poslal bataljonu,« končí Mlejnek svůj raport.

Podplukovník se zřejmým zájmem poslouchá a chválí nadšeně Mlejnkova srdečnými výrazy.

»Pan nadporučík mi bez odkladu podá návrh, abych četaře povýšil na šikovatele. Současně ho na místě vyznamenávám druhou bronzovou medailí.«

Mlejnkovi svítí oči. Oddychl si. Kynu mu rukou, aby na mne počkal.

Po důstojnické schůzce spěchám nejbližší cestou do Carzana. Se mnou mlčky kráčí Mlejnek, ostatní pak ve větší vzdálenosti za námi.

»Chvála Bohu,« pravím, »také tento tvrdý ořech jsme rozlouskli. Báł jsí se, víd'«

»Bál jsem se raportu více, než všeho ostatního. Raději bych byl šel ještě podruhé a potřetí přes frontu, než k raportu.«

»Tedy jsi se ani tak nebál, když jsi nesl balík?«

»Pane nadporučíku, řekl jste mi, abych balík odnesl, proto jsem o tom jen málo přemýšlel a šel jsem. Nebylo mi lehké. Myslel jsem, že se více nevrátím.« —

»Tvoje hrdinství, můj milý, bude mít velice následky. — Jsi šikovatelem a dostal jsi čtvrtou medaili. Jak je to směšné! Vyznamenali tě proto, že jsi ztratil fez a roztrhal eráru blusu, proto, že jsi se dobře ukryl a konečně proto, že jsi se vrátil. Myslí pouze na to, jak by jim bylo nepříjemno, kdyby museli za tebe zodpovídati. Mají radost, že se nemusejí zodpovídati a proto vyznamenávají tebe, jenž jsi byl dle mého mínění velice špatným a neprozřetelným velitelem hlídky.

Pomysli jen! Hlídka hledá letáky a všichni jdou jeden za druhým touže cestou. Vždyť druhý a třetí nemůže po prvním již ničeho nalézt! Taková hlídka, jež hledá letáky, by musela kráčet v široké řadě, aby přehlédla zemi. Taková hlídka musí býti také silnější a zabezpečená. Kdybych já byl podplukovníkem, zavolal bych Pivka, Knotta a Mlejníka a řekl bych jim: »Vy jste neschopní, hlupáci jste, zavru vás všechny dohromady, abyste měli čas přemýšlet, jak se posílají hlídky!« — Oni však nemyslí, vyznamenají Mlejníka a blahopřejí Knottovi i mně. Ve skutečnosti však tato medaile neoznačuje dosti důrazně tvého hrdinství. —

Já ti nemohu dát zaslouženého vyznamenání za tvůj čin, jenž je něco více, než útek před Itálie a ležení před italskými překážkami.«

»Pane nadporučíku, bylo by poctivé, abych odmítl medaili i povýšení. Mám to udělat?«

Je mi do smíchu při naivně vážné otázce nového šikovatele.

»Mlejnkú, jsi příliš poctivý, a tvoje mysl nedovede vydržet v dlouhém zápase. Víím, že je nynější doba našeho boje nepoctivá, neupřímná, mezi pravými vlasteneckými vojáky odsouzení hodná. Kde však máš soudce, kde máš takového poctivce, který by směl pronést nad námi rozsudek? Rakousko bude ovšem trvat na faktu, že jsme mu povinni věrností. My že jsme mu povinni věrností? My, Češi, Srbové a Chorvaté, Slovinci, a kolik je nás ještě šťastných v rakouském ráji? Jak pěkně s námi jednají! Říkají, že nás po válce pohltí a vyhubí! I oni sami, rakouští Němci, nejsou poctivými strážci své matky Austrie. Oni sami jí působí více škody, než my. Mnozí z nich by mohli být dobrými vojáky, ale skrývají se a vyhýbají se frontě, protože se jim Rakousko nezdá být hodným velikých obětí. Až bude jejich Rakousko v největší nouzi a počne se rozpadat, nebudou ho bránit, protože ho — nemilují. A my, Slované, my je máme milovat a přinášet mu oběti? Dávno si již odvrátilo srdce všech národů. Viděl jsi, že neznají laskavosti, ale jen násilí a surovost. My chceme lásku, my Slované milujeme svůj národ a svoji zemi, milujeme svůj ideál národní svobody a proto pracujeme z lásky ke svému. Ty jsi mne uposlechl z lásky ke svému ideálu národní svobody a šel jsi do Strigna. Nyní budeš několik týdnů mlčet jako hrob, potom však nám přijde doba otevřeného

boje proti Rakousku a pak ukážeme, co je pravý boj, boj z lásky k vlasti.«

Musím umlknouti. Přišli jsme s Mlejnkem před spojovací zákopy za levým křídlem 1. roty, kde leží Bosňáci pod akáty. Vstávají, aby nás pozdravili, přes náš pokyn, aby zůstali ležet.

»Mlejнку, ty jsi ještě živ? Máš ještě hlavu?« volá poddůstojník Bosňák na mého průvodce.

»Mám.« —

»U vaší roty nemáte žádného Mlejníka?« žertují.

»Nemáme,« odpovídá mi jeden z nich. »Dejte Mlejníka naší rotě!« — Lehají si zase pomalu na zem.

Za námi jdou do Carzana důstojníci 4. roty.

»Jdi napřed, Mlejнку! Já počkám na důstojníky.«

Mlejnek se v rotě ihned pochlubil svojí medailí a povýšením. Ještě jsme ani nepřišli k rotní kanceláři a již se všude hovoří o raportu.

Mají Mlejníka rádi a přejí mu pocty, vždyť si jí věru zasloužil. Mohli mu dát velkou stříbrnou !

Dne 20. července si Mlejnek přišel šikovatelský odznak a připjal si na prsa druhou bronzovou, svoje čtvrté vyznamenání.

7. Schůzka ve Strignu.

Dne 21. července ráno vystřelil poručík Kohoutek o 2. a o $\frac{1}{2}$ 3. hodině po dvou bílých raketách na castellarské stráži jako signál, že

přijdeme večer v 11 hodin do Strigna na rozmluvu.

Upozorňuji poručíka Knotta, že je na čase splnit podplukovníkovo přání a poslati jednou důstojnickou hlídku, snad poručíka Kohoutka asi s 6 lidmi. — Kohoutek je připraven. — Knott píše zprávu a hlásí hlídku, jež půjde o 9. hod. večer do Sperry: Kohoutek, Mlejnek a 5 mužů, vesměs muslimanů. Knott je sám vybral, aby splnil jakýsi rozkaz, že mají roty posílati před překážky pouze spolehlivé lidi, podle možností smíšené s muslimany.

»Doprovodím je přes most,« pravím Knottovi. »Chci přehlédnouti strážu Palua, Castellare a Scurelle. Počkám snad u stráží, až se vrátí Kohoutek, nebude-li to dlouho trvat. Byl bych také rád na blízku, kdyby Kohoutek někde narazil na Italy. Vždyť víš, jaký je Kohoutek, že nemá nikdy dosti vojny.« —

Knottovi je milé, že se zajímám o důstojnickou hlídku a že chci na ni u stráží počkat.

Cestou bavím hlídku a pravím:

»Víte co? Půjdu s vámi do Sperry. Jsou tam výborná jablka.«

Ve Speře si prohlížíme rozbořené domy.

Co člověk vystavěl, dělo snadno rozbořilo. Stromoví však roste a rodí, jako by nebylo války. Přírody nezničíš. Kolik je tu všude ovoce!

Kohoutek chce prohlédnouti s hlídkou hořejší ovocné sady nade vsí.

»Vrátíte-li se brzy, počkám na vás u kaple za Sperou,« pravím jim.

Kohoutek vede hlídku 100 kroků dále do ovocných sadů nad Sperou. Je smluveno, že tam budou ležeti 3 hodiny a pak se vrátí. Ranné ovoce je zralé. Ať se hlídka nají jablek a naplní si torby, aby byla spokojena. Mlejnek ať ji baví vypravováním, aby nikomu nenapadlo slídit dále kolem.

Kohoutkových lidí již není slyšet. Vracím se a zatačím cestou ze Sperry do Strigna. Kdysi pěkná cesta je plná jam od granátů. Vysoká tráva na ní roste, tráva až k ramenům a křoví nad hlavu. Odhrnuji puškou zrosenou travu a tak kráčím, zdvihaje vysoko kolena. Tuto cestu musíme také upravit, aby nebylo tolik obtíží! Půjdeme snad ještě častokrát do Strigna. Také jablek by bylo škoda nevyužití — tolik krásných plných jabloní je těsně u cesty!

Blízko Strigna není již cesta tak hustě zarostlá.

Vyšlapaná cesta — aha, tudy chodí Italové v noci ze svých zákopů pro ovoce. Dnešní noci je vše ticho. Sahám si na nohy a ramena — jsem celý mokrý. —

»Chi va la?« (»Kdo tam?«) volá Ital polohlasně.

»Ufficiale.« (»Důstojník.«)

»Avanti!« (»Ku předu«) volá polohlasně.

Za silnou drátěnou ohradou stojí 5 italských důstojníků od kapitána do podporučíka. Není tu žádného jiného vojáka. Poslali je zpět, aby nebylo svědků.

Představuji se jim přes dráty: »Tenente Paolini.«

Jmenují mi po řadě jména, podávající mi ruce. Jeden se jmenuje Marini, druhý Lorenzi, třetí Scotoni.

Na otázku, hovořím-li italsky, odpovídám záporně:

»Málo.«

»Vy jste Paolini?« praví kapitán německy.

»Paolini ist viel tapfer Offizier.«

»Herr Maggiore und Herr Capitano bald kommen, sind kommen von Vicenza. Paolini — wenig Geduld, Paolini,« praví opět kapitán. Rozumím z toho, že přijdou jiní a že jsou důstojníci přede mnou pouze hlídkou. Podávají mi ruce, abych přeskočil ohradu.

Hovoříme spolu. »Jaké vojáky máte?« — »Vesměs Slovany,« pravím, »většinou z Bosny.« — »Nosí všichni vaši vojáci turecké fezy jako vy?« — »Ano,« — »Odkud jste?« — »Kdy jste přišli do Borga, do tohoto úseku?« Atd. Překvapila je jedna moje odpověď, že velím bataljonu. »Vy jste tenente (nadporučík) a jste velitelem? To je ku podivu!«

»Jsem starý tenente, pánové, za dva měsíce kapitán.«

»U nás kapitáni a nižší důstojníci nejsou veliteli, pouze majori a vyšší.«

»Ale já jsem starý důstojník, ke 40ti letům.«

»Naši důstojníci, kteří jsou staří 40 let, jsou již »colonelly« (plukovníky).«

Tak se bavíme až do příchodu parlamentářů armádního velitelství.

»Přicházejí.«

Představuji se novým důstojníkům. Menší z nich mne obrací, aby mi viděl do obličeje ve světle italského reflektoru a praví: »Inzif«.

Důstojníci otevírají přechod a Inzif kráčí se mnou as 15 kroků před překážky. Torbu nese v ruce. Ostatní důstojníci zůstávají vzadu za ohradou.

»Já jsem od velitelství I. armády, kam jste poslal poddůstojníka.«

Stojíme tak blízko tváří v tvář, — on malý, dozadu nakloněný, nedůvěřivý Ital, já vyšší dobrodušný Bosňák, že si i ve tmě dobře vidíme výraz obličeje.

»Mám pro vás opět balík rozkazů a dokumentů. Dispozice a nejnovější změny u artilerie 18. divise jsou důležité.«

Inzif přijímá balík a dává jej do torby.

»Váš krok je velice důležitý. Materiál, jež mi přinesl váš poddůstojník, je neobyčejně cenný a podal nám výborné informace v každém směru. Vrátil se váš poddůstojník včas?«

»Ano. Zařídili jsme to tak, že o jeho nepřítomnosti neví nikdo kromě organisovaných soudruhů v bataljonu.«

»Dobře. Tedy jste neměl pro poddůstojníka žádných nepřijemností?«

»Nikoli.«

»Bál jsem se toho. Naši zde byli neobratní, že ho od divise neposlali ihned zpět přes frontu. Nevěděli, co mají dělat; bylo to poprvé, co se jim přihodil tak zvláštní případ. Kdo ví o vašem kroku?«

»Pouze někteří, o nichž jsem vám psal.«

»Jsou vaši Bosňáci spolehliví spiklenci proti Rakousku?«

»Viděl jste poddůstojníka. Takoví jsou.«

»Kolik je vás?«

»Náš počet roste den ode dne. O mém styku s vámi je přesně poučeno ovšem jen málo lidí; spiklenců je asi 50 a ti jsou připraveni na můj pokyn vstoupiti v akci. Všech lidí jsem neinformoval, protože si myslím, že není dobře, aby každý věděl vše a aby snad zbytečně mluvil o věci, jež jest nebezpečna.«

»Tak jest to rozumné. Bezpečnost a opatrnost vyžaduje mlčení o vašem kroku i mezi nejlepšími přáteli.«

»Můžete mi dáti záruku, že bude u štábu projednán náš návrh a že vrchní velitelství přistoupí k provedení plánu?«

»Váš plán je velice pěkný. Mne překvapil. Plán je nyní předložen vrchnímu velitelství.

»Sua Eccellenza« rozhodne. Sua Eccellenza mi řekla, abych se s vámi osobně seznámil a pohovořil.«

»Sua Eccellenza je generál Cadorna?«

»Ano,« směje se Inzif. Usedli jsme na hromadu kamení.

»Prosím, dejte u štábu pozor na špionáž. Přes rakouské Ka — úřady přicházejí zprávy z Italie, které ukazují, že máte dole mnoho špionáže.«

»Co jsou to Ka — úřady?«

»Kundschafts-bureau, Informations-bureau a jak jinak se ještě jmenují.«

»Ano, bohužel, vyzvědačství je všude mnoho.«

»Bojím se, aby se Rakušané brzy z Italie nedozvěděli o našem kroku. Mohli by potom všelicos zařídití, aby zmařili náš projekt. Italští zajatci a sběhové vyzrazují vše, co vědí.«

»Bohužel, je tomu tak.«

»Upozorňuji vás, že si musíme pospíšiti. Zdůrazněte, prosím, Eccelenzi tuto moji starost. Pomyslete, že nám spíklencům nebude dlouho příjemno v nynější situaci. Z téhož důvodu jsem se nepodepsal svým pravým jménem.«

»Vy nejste Paolini?«

»Ne, mám slovanské jméno.«

»Jak se jmenujete, prosím? Vaše jméno bude mým tajemstvím.«

Řekl jsem mu své jméno.

»To jméno jsem našel v seznamu důstojníků bosenského bataljonu, jež jste nám posledně poslal. Vzpomínám si. Vy jste doktor? Advokát?«

»Profesor v Mariboru.«

»V Mariboru? Tam jsem byl. Byl jsem před válkou atašé v Pešti. Moje žena je z vašeho kraje, pane profesore, z jižních Uher.«

»Slovanka?«

»Ano, Slovanka. Maribor je však německé město?«

»Správa je ovšem ještě německá, ale německá nadvláda je u nás umělá, nepřirozená. Okolí je slovanské. Němci jsou však hospodářsky silní a uměli si assimilovati část našeho živlu.«

»Je mi to známo. Podobné poměry jsou také v Uhrách.«

Táže se mne na moje osobní poměry, na rodinu, na vojenskou službu, na motivy, proč jsem se rozhodl vstoupiti ve styk s Itálií. Odpovídám mu. Uspokojuje ho odpověď, že je Itálie pro nás válečná moc, jež stojí v boji proti Rakousku a této válečné moci nabízíme svoje síly. »Čím

dříve bude rozbito Rakousko, tím dříve dosáhneme my Slované splnění svých národních ideálů. Jsme slovanská irredenta.«

»Tak! Jste přesvědčeni, že válka rozbije Rakousko?«

»Ano, jsme o tom přesvědčeni.«

»Poslyšte, pane, to je problém, veliký problém, o němž budou rozhodovati velmoci. Příteli, Rakousko má přímluvčí v Anglii, Francii i Americe.«

»A přece prohraje. Jiného východiska není.«

»Přeji vám, aby se splnilo, co pravíte. Tato these vede také moji práci. — Mně jsou Slované sympatičtí. Promluvíme si jindy o vašem problému. — Jsem rád, že jsem toto vše slyšel. Kdy se musíte vrátiti do Carzana?«

»Až skončíme rozhovor, do rána.«

»A budete moci přijíti opět?«

»Kdykoli budete chtít, každého dne. Znam cestu, po níž mohu nepozorovaně odejít.«

»Vzpomínám si, snad cestou z Castellar kolem kostela sv. Valentina ve Scurellách?«

»Pane Inzife, vy jste přesně prostudoval a prohlédl nákresy!«

»Ovšem. — Víte, já nejsem Inzif, ale kapitán Finzi.«

»Tedy jste mi také řekl jiné jméno?«

»Co chcete? Opatrnost je dobrá, dokud nepoznáte, s kým máte co činit. Nyní mám k vám úplnou důvěru. Dříve jsem měl ještě pochybnosti.«

Zajímá ho naše tajná cesta, kterou jsme si sami vystavěli a to tak, že jí nemůže nikdo objeviti.

Otevírá svoji torbu a podává mi balíček.

»Přijdete snad, tuším, do situace, v níž byste potřeboval peněz. Přinesl jsem vám 10.000 rakouských korun, abyste jich užil k přípravám.

Frant. Jirsa, major ital. legií.

Posíláte tu a tam lidi do zázemí a na dovolené — a je dobře, mají-li něco v kapse.«

»Děkuji, pane kapitáne, peněz nepřijmu. Mám jen takové lidi, jimž nelze nabídnouti pe-

něž. Kdo pracuje z ideálního nadšení, nepřijme peněz odměnou za svoji námahu. Kdo by pracoval za peníze, pro toho by nebylo místa mezi carzanskými spiklenci!»

»Dobře, tak je to hezké,« míní Finzi a dává balíček do torby. — »Váš poddůstojník také nechtěl ničeho přijmouti.«

»Nabízeli jste mu odměnu?«

»Ano, ale nechtěl jí vzítí.«

»Ovšem. Zarmoutili jste ho tím. Vyprávěl mi vše ostatní, ale toto ne. V jeho očích jste mnoho ztratili, když jste mu nabídli peníze. Tento poddůstojník se nedá ani koupiti, ani odměniti. Vidíte, nechtěl toho ani říci, protože by vás byl přede mnou zahanbil.«

Vstáváme s tvrdých sedadel a vracíme se pomalu k ohradě.

»Dnes bylo mým úmyslem vás viděti. Příště budeme moci mluvit konkrétně.«

Příští schůzka bude za 5 dní na téměř místě, v tutéž hodinu, na týž signál. Finzi prý poučil pozorovatele na Monte Levreu, aby dal pozor na naše signály.

»O signálech mám ještě jednu prosbu.«

»Prosím!«

»Občas by nám bylo vítáno několik šrapnelů vaší artilerie.«

»Kdy? Jak to myslíte? Proč?«

»Ze dvou příčin. Pánové u velitelstev nesmějí pozorovati, že má Suganská dolina příměří s Itálií. Klid by byl na všecken způsob podezřelý. Artilerie ať také příště mírně střílí na Carzano, zvláště však přes Carzano vzad. Bylo by

nám příjemno, kdyby byl první výstřel na Carzano vždy tak namířen, aby neutrpěli lidé, kteří jsou náhodou mimo úkryty. Půl minuty později je každý člověk v bezpečí. Kaverny máme dobré, tak že nám lehká artilerie nemůže způsobiti škody. Co jsme v úseku, neměli jsme dosud raněného. — Mám však na srdci ještě něco jiného. Měl bych rád pokoj od věčných návštěv rakouských vyšších velitelů. V tom mi můžete prokázati velikou úsluhu.«

»Objasněte mi to, prosím.«

»Vaší artilerie se páni komandanti bojí. Pánové přicházejí do zákopů pouze ve dnech absolutního klidu. Jakmile jen trochu někde zahřmí dělo, není po panstvu ani stopy.«

»Přejete si tedy každého rána a každého dne několik výstřelů?«

»Ne tak. Věc je velmi jednoduchá. My jsme si již občas pomohli tak, že jsme vyprovokovali přestřelky mezi frontami, když nám byly ohlášeny návštěvy. Domluvme se! Kdykoli nám ohlásí brigáda návštěvu vyššího důstojníka, nebo jakékoli komise, jež by chtěla prohlížeti carzanský úsek, pošleme tři nebo čtyři lidi do Sperry, kde začnou střílet. Puškové výstřely ve Speře budou jedné z vašich baterií signálem, že je třeba uzavřít cestu do carzanského úseku. Několik výstřelů za Telvy a proti Borgu úplně postačí.«

Finzi se směje. »Návrh je dobrý a snadno proveditelný.«

»Nám pak může vydatně pomoci, kdyby na příklad nějakou nešťastnou náhodou objevili naše spiknutí a kdyby došlo k boji mezi mými lidmi a Rakušáky.«

»To je dobré — mezi vašimi lidmi a Rakusy!«

»Prosím, to není žert. Uvažte, moji lidé jsou dnes vaší přední stráží na tak důležitém a nebezpečném místě, jako žádná druhá italská stráž. A své lidi je třeba chrániti.«

»Rozuměl jsem dobře a schvaluji úplně vaše návrhy. Vaše konstatování se mi líbí.«

Blížíme se překážkám. Finzi praví, že do 26. července navštíví generála Cadornu a že mi při příští schůzce oznámí výsledek.

Loučím se s důstojnickou stráží, která je za ohradou.

Zpozorovavše, že jsme s Finzim ukončili rozhovor, přicházejí důstojníci blíže. Stojíme pohromadě, mlčky si vyměňujeme doutníky, Finzi mi podává několik časopisů a pak odcházíme každý v jinou stranu. Cestou ke Speře kráčím tak rázným krokem, že by mne mohly slyšeti strážé u Masa až ke dráze. —

Co to?

Nejsem ještě ani 50 kroků od italských překážek. V pravo od cesty se cosi pohnulo a zasušťelo v trávě. Dvě hlavy se schovaly. Viděl jsem je dobře, byli to Italové. Těsně u místa, kde leží, se zastavují, ale jen na okamžik a ihned pokračují v cestě, jako bych jich neviděl. Aha! Dávají asi pozor! Poslali bezpečnostní stráž! Nebo jsou to snad jen zvědaví důstojníci, kteří by rádi viděli neznámého, tajemného Rakušáka, o němž již slyšeli.

»Opatrnost je dobrá, dokud nepoznáte, s kým máte co činiti,« tak pravil vychytralý Ital Inzif — Finzi. —

U kaple před Sperou seděl kdosi, jenž nyní vstává a očekává mne u cesty.

»Kdo je?«

»Mlejnek,« hlásí se.

»Kde je pan poručík?«

»U hlídky. Čekáme na vás dlouho. Pan Kohoutek mne poslal sem ke kapli. — Byl jste ve Strignu?«

»Byl.«

»A mluvil jste?«

»Mluvil. — Doskoč nyní pro pana poručíka a pro jeho lidi, abychom se vrátili do Carzana!«

»Počkejte u kaple. Za 10 minut jsem tu.«

Hlídka přichází se svým nákladem jablek. Všichni nesou, kolik jen mohou. Kohoutek lituje, že si nevzal více větších pytlů.

»Dnes jsme měli dosti času. Vybírali jsme si — každá jabloň nám nebyla dobrá. Nabrali jsme si ovoce, najedli se, poleželi si, jedli znova — ale po vás stále ani stopy...«

Lidé před námi žertují, že prý jsme si přivlastnili jabloně mezi frontami.

Jakýsi nováček praví, že je dnes poprvé na hlídce — příště že půjde opět.

»Není to tak zlé, jak říkají.« —

Zůstávám pozadu a čekám na Mlejnka, jenž jde vzadu sám. Po srázu mezi Sperou a Castellarami se spouští dolů, chytaje se za větve, aby neklouzl po zrosené trávě.

»Karlíčku!«

»Prosím!«

»Toho jsi mi neřekl, že ti v Itálii nabízeli odměnu, peníze...«

»Neřekl jsem to. Nebylo to důležité, vždyť jsem je nechtěl přijati. Mysleli, že jsem přinesl balík za odměnu, za stříbro a bankovky.«

»Bylo to důležité. Vše je důležité. Kolik ti nabízeli?«

»Tři sta.«

»Lir nebo korun?«

»Korun. Ukazovali mi rakouské peníze.«

»Co jsi jim řekl?«

»Že nechci peněz. Zlobilo mne to, a chtěl jsem jim říci, že bych pro jejich 300 korun nešel k nim přes frontu — ani za tři tisíce.«

»Ani za jejich miliony a za žádné peníze. Bylo dobře, že jsi ničeho nepřijal.«

»To vše vám řekl ten malý kapitán?«

»Ano. Také mně nabízel peníze.«

»Jsou jako obchodníci.«

»Jako zloději, kteří si chtějí koupiti lidi, aby jim pomáhali při špatnostech.«

»Neznají nás a špatně nás posuzují.«

Kohoutek je na blízku a mumlá cosi, jako by proklínal. Pět kroků před námi se spouští dolů. Snad zaslechl náš rozhovor. —

V Carzanu se lidé rozešli, aby rozdělili jablka přátelům po brlozích.

Kohoutkův sluha Janjić zatopil, aby uvařil kávu.

Rozprostírám u Kohoutka »Corriere della Sera« z 21. července. Noviny s dnešním datem! Z Milána do Vicenzy rychlíkem, pak do Strigona automobilem a nyní čteme na rakouské frontě v Carzanu tytéž časopisy, které čte panstvo v milánské a římské kavárně. Také »Il Popolo« je tu a nejnovější »Stampa«.

Kohoutka zajímá moje zpráva o rozhovoru ve Strignu. Dvě věci se mu nelíbí: jednak smýšlení o rakouské otázce, pochybnosti o rozpadnutí Rakouska, jež prý velmocí chrání, jednak smýšlení o nás, že si snad dáme zaplatiti... »Bůhví jaké dobré mínění tihle páni o nás mají.«

Pak sestavujeme zprávu brigádě o naší »důstojnické hlídce«. Obšírná zpráva obsahuje skizzu a popis italského úseku u Strigna a uvádí opevněné opěrné body, stanoviště nočních hlídek, strojních pušek atd. Vše souhlasí s fingovanými údaji, jež mají již u brigády jako resultát posledního Mlejnkova podniku.

»Hlídka poručíka Kohoutka překročila nepřátelské překážky na bodu 548., zahнала hlídku, které se sice ještě podařilo utéci, která tu však zanechala pušky, židličku a časopis »Stampa« ze dne 20. července. Židli, pušku a časopis přinesl poručík Kohoutek do Carzana. Židle přešla do inventáře 4. roty, pušku a časopis přikládáme ke zprávě.« —

Podplukovník osobně pochválil Kohoutka, když mu po 3 dnech jako důstojnický posel přinesl praporní spisy do Piagary. Spokojeně si švihal jezdeckým bičíkem do nových kožených kamaší a ukazoval na stěnu, kde visela jeho mapa »Feindesevidenz« se zakreslenými italskými posicemi. Nové resultáty Kohoutkovy hlídky nakreslil na mapě silně, červenou tužkou. Zmínil se, že nyní každý může viděti fakt, jak jsou nám prospěšné obratné důstojnické hlídky. Pravil:

»Generál si vyžádal »Stampu«, aby si ji přečetl. Nikdo by u nás nevěřil, že dostávají ita-

ští vojáci na frontu noviny ještě téhož dne. Jak je možno, že je dostávají tak rychle? Snad jim přivázejí poštu automobily. — Pro nás je datum tohoto časopisu velice důležité, protože dokazuje, že jste skutečně překročili italské překážky, vrazili do jejich brlohů a vyplnili je. Tohoto faktu nemohou popřít a tak musí také ocenit všechny ostatní údaje vašeho podniku. — Ve vaší zprávě bylo mnoho zajímavého. Pomyslete, ku př. na tu židli! Ti lumpové si zařídili ve Strignu službu, co? Jak pohodlně! Večer jdu na hlídku — kde je moje židle, abych si ji vzal s sebou...? Prosím, hlídka sedí ve fotelech, se skříženými nohama a čte časopisy, jako by neměla před námi žádného respektu! No, kdybych já byl tak jejich velitelem a přistihl je na hlídce v takové posici!

8. Vrtací stroj. — Poštovní spojení s Paříží.

V Carzanu je tajné mraveniště. Práce je hodně. Činnost nás rozněcuje. Sbíráme vše, co by mohlo zajímat italské vrchní velitelství, přepisujeme a kreslíme skizy.

Život se však na pohled nezměnil. Večer hrajeme s Knottem šachy, odpůldne občas ve větší společnosti partii taroků. Dr. Turol, poručík Hanisch, nadporučík Ertl a ještě jiní Němci rádi přicházejí do Carzanského parku. Vesměs dobří lidé!

Velitelé 3. a 2. roty, Tandler a Dašek, přicházejí podezřele často zákopy do Carzana, ale vždy dopoledne, kdy ještě spějí ti důstojníci, kteří nesmějí slyšet našich hovorů. Také po-

ručík Hopp, synovec dra Eduarda Beneše — praporní zákopnický důstojník — přichází z Telv do našeho parku. Když jsem ho poprvé upozornil, aby psal domů o zprávy, jež by měly býti doručeny jeho strýci Eduardovi do Paříže, díval se na mne jako nevěřící Tomáš.

Scurelly a hrad Ivano.

»Ano, ano, vše, co mu chcete poslati, bude ve 4—5 dnech v jeho rukou v Paříži.«

»Jakou cestou?«

»Praha — Carzano — Strigno — Vicenza — Turin — Paříž, prostřednictvím zde přítomného dočasného komandanta V. b. h. 1. a laska-

vým prostřednictvím vrchního velitele Jeho Excellence generála Cadorny.«

Hopp nevěděl, na čem je. »Jste snad již s Cadornou ve styku?«

»Toto poštovní spojení je v nynějších poměrech nejkratší. Není třeba ani lepiti známky na obálku, pošta půjde z Vicenzy úředně na adresu italského vojenského zástupce v Paříži, jenž bude tak laskav a odevzdá dru Benešovi poštu, která mu náleží.

V přítomnosti Tandlera, Daška a Kohoutka objasňují Hoppovi, jak vzrostl »kruh Carzanů«, jenž jest již ve styku s Vicenzou.

Hopp prvou noc nemůže spát — tak ho novinka překvapila. Druhého rána je však již opět u mne v Carzanu a táže se, kdy mu odnesu do Itálie zprávu pro strýce.

»Napiš a dej mi ji! Dne 26. t. m. odevzdám poštu.«

»Kdy je však opět příští úřední den po 26. t. m.?«

»Každý týden jednou, někdy dvakrát.« —

Italské dělostřelectvo střílí 24. července přesnými ranami nejprve před stráží, pak na Scurelly a Castellary, konečně na Carzano a vzad. Je zřejmo, že nás výstřel upozorňuje, abychom se ukryli, a že si vyměřují distance. Baterie má nové instrukce a přesné údaje o našem úseku. — Jakési menší dělo mi pak několikrát nemilosrdně střílí po Carzanu a to tak, že se ohlašuje vysokým šrapnelem nad parkem. Před druhým šrapnelem, brzy následujícím, se schováváme za silné kaštiny. Následek toho je, že nemáme již tolik nevítaných hostů a že

můj soused nadporučík Ertl vysedává raději před svým brlohem, než u mne v parku. Má tam kavernu a zdá se mu proto doma bezpečněji. —

Bosňáci 4. roty měli zvyk, že si dopoledne čistili pušky na castellarské stráži. Na frontě neužívá nikdo šňůry a hadru k tomuto účelu, protože je daleko jednodušší vystřeliti dvě patrony a puška je čistá. Kdo by se trápil půl hodiny se šňůrou! Občas bylo slyšeti také dole pod Carzanem rachocení pušek. Chodili k Masu a stříleli do vody za týmž účelem. Nyní však pozorují cosi nového. Desátník Zilić praví šikovateli Mlejnkov:

»Italové nám nedovolují čistiti pušky.«

»Jak to?«

»Nedovolují. Zarachotí-li puška v Castellarách, máš za půl minuty italský šrapnel v Carzanu. Včera si čistili pušky Suzić a Šinik, v okamžiku však nás chtěl Talián pobítí. Dnes si chtěli jiní čistiti pušky u mostu. Desátník Pendič ohlásil svým desíti lidem prohlídku pušek a všichni šli k mostu. Džigerovič je první u mostu a střílí do zdi. Druzí se smějí. Džigerovič střílí špatně — zakouřilo se dva metry od terče. Ale dlouho se nesmáli — rrrum! — první šrapnel, — rrrum! — druhý šrapnel. Utíkejte, utíkejte! Nikdo nemá čisté pušky, jen Džigerovič. Boga mi, již nikdo nechce čistiti pušky.«

»Jsou na frontě a bojí se střílet!«

»Jak máš střílet? Ty se ukryješ, ale druzí to dostanou na hlavu. Něco jiného je, střílí-li Italové sami, a něco jiného zase, dráždiš-li je ty a jsi-li vinen tím, že ti zhyne přítel.«

Mlejnek, jenž je nyní rotním šikovatelem, nařizuje rotě odložit čišťení pušek do příští akce, kdy budou střiletí ti, kteří mají zrezavělé pušky.

* * *

Večer 26. července pravím poručíku Knottovi: »V noci hodlám přehlédnouti přední stráž za potokem. Kdyby mne někdo ve večerních hodinách volal k telefonu, ohlas se ty místo mne a oznam, že budu o půlnoci nebo brzy po půlnoci již doma. V nutném případě mne nalezne telefon snad někde před pravým křídlem, u stráží 1. nebo 2. roty.«

Odcházím s balíčkem v kapse. Sluha Chválek mi přišel na vnitřní straně blusy 20 cm širokou a 25 cm hlubokou kapsu na spisy. Původně jsem hodlal pustiti se sám tajnou cestou s castellarské skály kolem kostela sv. Valentina, ale rosa je tak veliká, že to nestojí za námahu. Za Scurellami bych musel šplhati po úbočí opět vzhůru, po vysokých terasách a v trávě vyšší než já. Půjdu raději rovnou kolem Sperry po cestě.

Na castellarské stráž hovořím se svědomitým četařem Bebaničem. Vypravuji mu vymyšlenou zprávu:

»Brigádě někdo hlásil, že Italové vrtají pod zemí proti Speře. Je-li to pravda, muselo by býti něco slyšeti. Motor nemůže vrtat bez hluku.«

»Zde jsme ho neslyšeli,« praví Bebanič.

»Nemůžete ho slyšeti. Museli byste jíti poslouchat do Sperry.«

»Kdo půjde?«

»Já bych šel,« odpovídám mu.

»Sám?«

»Sám nesmím jít. Dej mi dva průvodčí.«

Bebanič mi dává dva mladíky, muslimany, kteří se dívají, co jim řeknu.

»Nepůjdeme daleko. Netřeba se báti.«

»Nebojíme se,« tvrdí průvodčí Kahrić a Tursinović.

»Jen 200 kroků půjdeme poslouchat, co praví země. Země nám dnes musí něco povědět. Brigáda praví, že mají Italové stroj, jímž vrtají pod zemí dlouhou díru jako tunel ze Strigna do Castellar. Je-li to pravda, pak jsou naše strážé v Castellarách v nebezpečí. Jak by nám bylo, kdyby nám navrtali pod nohy díru a zapálili pod námi dynamit? Bouchlo by to hrozně, zakouřilo by to vysoko jako Civaron a naši lidé by letěli do vzduchu, nohy zvlášť, hlavy zvlášť a střeva zvlášť. Toho nesmíme připustit. Proto jdeme za Speru poslouchat.«

Bosňákům se líbí jasný účel našeho podniku. Jdeme pomalu a opatrně.

»Tři hodiny budeme ležet a poslouchat. Zde u cesty zůstane jeden. Nebude-li ničeho slyšet, počká a bude naslouchat znovu. Snad začnou vrtat v 10 h., snad v 11 h., snad o půlnoci. Zde zůstaneš ty, Kahrići Muhareme!«

Muharem rozumí a již leží a tiskne ucho k zemi.

»Není nic slyšet.«

»Poslouchej vícekrát, dokud se s Mustafou nevrátíme!«

Tursinović Mustafa jde se mnou 100 kroků dál. Sám počítá kroky a přesně po 100 krocích

se zastavuje. Také on činí tak, jak viděl Muharema. Ulehl, odložil pušku před hlavu a položil ucho na zem. Pravím mu:

»Já půjdu ještě 100 kroků dále a tam budu poslouchat. Ty na mne počkáš, abych tě našel. Můžeš si natrhatí jablek, ale tiše, aby tě nikdo neslyšel. Pak se všichni společně vrátíme do Castellar.«

»Rozumím.« —

Není ještě deset. Přišel jsem trochu brzy. Italská stráž mne zastavuje. U překážek není žádného důstojníka. Pušky zašramotily a kdosi volá:

»Chi va là« (Kdo tu?)?

»Sottufficiale«, pravím, vida, že jsou na stráž nepoučení lidé. »Parlamentario austriaco.«

Muž cosi volá, ale tak rychle, že mu nerozumím. Pravím opět: Caporale. Parlamentario.«

»Dietro front!« (Čelem vzad!)

Musím se tedy obrátiti. — Slyším, že jeden z nich utíká, aby ohlásil příchod rakouského vyslance. Před namířenými puškami je nepříjemno čekati $\frac{1}{4}$ hodiny. Zdá se mi to věčností. Důstojníci zde ještě nejsou, nikdo se ke mně nepřibližuje, nikdo na mne nevolá.

Konečně jsou tu.

S Italy mluví důstojník a pušky se zdvihají se železných překážek.

Obracím se pomalu a hlásím svojí špatnou italštinou tak hlasitě, aby mne všichni slyšeli:

»Vyslanec červeného kříže přináší legitimace v boji padlých Italů.«

Důstojníci vědí, proč se jim takto hlásím. Posílají hlídku pryč, aby převzali legitimace sami.

Také Finzi je tu.

Mluvil prý již s Cadornou a pokoušel se jej přesvědčiti, že Rakušané nestrojí žádné nástrahy, ale že může důvěřovati poctivosti našeho smýšlení i práce.

»Vrchní velitelství je v těchto týdnech silně zaměstnáno obrannými přípravami proti hrozící ofenzivě na Krasu. Generál Cadorna vidí na sočské frontě veliké nebezpečí a dosud neměl času se osobně důkladně a intenzivně obíratí vašim suganským projektem, který má v tak vážné době pro vrchní velitelství jen podřadnou důležitost.«

»Právě proto by bylo třeba upozorniti vrchní velitelství, že může Rakušanům úplně zmásti rozpočty a znemožniti jim vůbec veliký zamýšlený podnik na Soči, napadne-li tyrolskou frontu — včas a s dostatečnými silami. Tak přesune tíži válečného tlaku s Krasu, kde Itálie nemůže dosíci vydatných úspěchů, do Tyrol — a zde máme úspěchy zajištěny.«

»Rozumím vám a souhlasím s vámi.«

»Není tedy chyba, odkládáte-li naši akci?«

»Buďte ubezpečen, že vykonáme také suganský podnik. Proto vás prosím, abyste mi odpověděl na několik otázek, jež jsem vám napsal zde na papír. Potřebuji informací.«

Pod malou elektrickou svítilničkou mi čte řadu otázek, na něž si přeje objasnění do příští schůzky. Tento list si mám dobře uschovatí. —

Pak navazuje hovor na vnitřní poměry v Rakousku. V Itálii jsou prý dosti dobře informo-

vání o událostech v Rakousku. Rakouské časopisy dostávají do Itálie přes Švýcarsy.

»Nás Itálie zajímá«, praví malý kapitán, »jaký ohlas nalezl mezi rakouskými vojáky na frontě proces dra. Viktora Adlera.«

»Četli jsme jeho obhajobu.«

»V kterém listě?«

»Četl jsem to v »Arbeiter-Zeitung«. Také jiné listy o tom přinášely zprávy.«

»A co tomu říkají důstojníci?«

»Rakouští důstojníci málo přemýšlejí a ani necítí, že Adlerova obhajoba je strašnou obžalobou vojenské diktatury vládoucí v Rakousku od r. 1914.«

»Tedy proces nevyvolal mezi vámi žádných debat?«

»Kdo cítí rakousky, odsuzuje Adlera jako zločince a nepřemýšlí o duševní pohnutce jeho atentátu. Revolucionáři však sledují tyto události velice pozorně a chápou je, ale nikdo se neodvazuje hovořiti.«

Finzi o něčem přemýšlí. Pravím mu: »Pokud je mi známo, pěstovali jsme u nás revoluční ideu pouze v gymnastických družstvech.«

»To je zajímavé! Také vy máte gymnasty, kteří jsou revolucionáři? To bylo kdysi také u nás. Vy jste gymnast?«

»Ano. »Sokol« se jmenuje naše organizace.«

»Nyní již vím. Vzpomínám si — ano — sokol! Je silná tato vaše organizace?«

»U nás je ještě poměrně slabá. Bylo nás kolem 10.000.«

»To je mnoho.«

»Češi jsou v tom před námi. Tam již překročili 100.000.«

»Však se vidí výsledky ve válce. Češi jsou mnohem agilnější revolucionáři, než vaši Jiho-slované. Tedy vy jste také sokol! Nyní vám lépe rozumím.« — Finzi pokračuje:

»Že mlčí vojáci, tomu se tolik nedivíme, protože oceňujeme skvělou německou vojenskou organizaci, ale divíme se, že politici vůdcové nečiní žádných důrazných projevů. V Itálii nebo ve Francii je jiný lid a tam by vláda a vrchní velitelství nemohla činit vše o své újmě bez ohledu na parlament a na národní zástupce. Naši národní zástupci sledují každou událost a přetřásají ji ve sborech. Také je vyloučeno, aby vláda rozehnala parlament a po léta jednala bez něho, jako tomu bylo v Rakousku. Tam se nikdo ani nehne a všichni hezky poníženě čekají, co bude. — Němec Adler se rozhněval a vyjádřil svoje smýšlení atentátem. Což vy, Slované, nemáte v Rakousku jediného Adlera?«

V tom nemohu malému Italovi odpírat. Upozorňuji ho však, že to byl právě Jiho-slovan, jenž v Sarajevu 28. června 1914 řekl Habsbům nejrozhodnější slovo. Upozorňuji ho dále ještě na jiný projev, který přehlédl: na Kvapilův manifest se 120 podpisy československých spisovatelů a umělců, jež podali letos na jaře, v polovici května — předsedovi parlamentního svazu.

»Snad se hnuli spisovatelé a učenci, tím je však smutnější, že se skrývají politikové.«

»V poslední době máme také projevy politických skupin.«

»Myslíte prohlášení českých politiků? Co řekli? Řekli, že jsou Češi větev slovanského kmeně, jež chce zůstat pod habsburskou dynastií. To je totéž, jako deklarace poslanců Greka a Koroseka.«

V prvním okamžiku se nemohu domyslit, co chce.

»Která deklarace?«

»Neznáte květnové deklarace? Pro autonomii Jihoslovanů pod vládou Habsburků?«

Aha, již vím, co myslí. Jmenoval dříve po svém způsobu dra. Kreka a dra. Korošce.

»Znám oba poslance a četl jsem o naší deklaraci ve vídeňských listech. Našich slovinských a chorvatských listů nedostáváme na frontu, je-li v nich nějaká důležitější politická zpráva. V době po květnové deklaraci jsme byli asi 12 dní bez pošty; později přinášela »Arbeiter-Zeitung« zmínky, z nichž jsme vyrozuměli, že slovínští a chorvatští poslanci podali ve vídeňském parlamentě dne 30. května prohlášení, podepřené mnoha tisíci podpisů. Dle tohoto prohlášení je programem naší národní politiky sjednocení celého jihoslovanského území pod vládou Habsburků.«

»Zajímá vás se o politiku?«

»Zajímaly mne otázky národně-politické.«

»Náležíte ke straně dra. Koroseka?«

»Nenáležím.«

»Ale deklarace je všennárodní, ne pouze strany dra. Greka a Koroseka, tedy ji uznáváte i vy, není-liž pravda?«

Kterak mne zkouší!

»Nikoli, milý pane! Kdybych ji uznával, pak bych, na příklad, nemohl nyní s vámi konferovat. Projev chce spojití náš národ s Vídní, ale my, nacionalisté, neuznáváme Vídně za své forum. Nesmíte přehlížeti konce projevu, onoho důležitého bodu, jenž mluví o Habsburcích!«

»Jak byste vy, nacionalista, precisoval svoje stanovisko k deklaraci, jež nese podpisy všech Jihoslovánů bez rozdílu stran?«

»Nacionalisté lhou, podpisují-li takovou deklaraci. Podpisují cosi, ale mají na mysli autonomii bez Habsburků, čehož ovšem v Rakousku nemohou prohlásiti, dokud je toto živo a silno. Dodatek o habsburské dynastii je nutný z taktických důvodů, aby vláda neměla příčiny k persekuci a aby bylo možno získati podpisy i mezi neinteligentním lidem.«

»Jinými slovy lze říci, že jihoslovanskou politiku v Rakousku vedou jezuité. Jinak myslí, jinak mluví! To není dobré znamení.«

»Ti, kteří sestavili projev, snad myslí tak, jak to řekli. Revoluční myšlenka, že se musíme zbaviti Habsburků, je v našem lidu ještě málo rozšířena. Je pochopitelné, že naši poslanci nemohou a nesmějí podávati radikálních projevů o požadavku národní samostatnosti. Takovéto projevy protirakouského směru mohou podávati teprve tehdy, jsou-li za hranicemi Rakouska. Pro revoluční nacionalisty není forem Vídeň.«

»Ale Corfu?«

»Prosím, proč Korfu?«

»Zde jsem vám přinesl zprávy italských listů o schůzce vašich a srbských politiků na ostrově Korfu. Poznáte, jak se v Itálii referuje o vašich

otázkách. Supila znám, Trumbiče ještě ne. Ny-
ní je advokát Trumbič ze Splitu vaším zástup-
cem?»

»Ano, tak zvaný Jihoslovanský Odbor.«

»Právě za Odbor podepsal dr. Trumbič korf-
ský pakt.«

»O paktu nevíme ničeho. Prosím, co je s tím
paktem?»

»Nemůžete o něm věděti, protože se konfe-
rence konala v posledních dnech. Ostatně my-
slím, že vaše listy v Rakousku nebudou směti
o paktu psát. V »Corriere della Sera« se o něm
dočtete. Pašič jako zástupce království Srbské-
ho a dr. Trumbič jako předseda Jihoslovan-
ského Odboru se shodli: že budou po válce
Srbové, Chorvaté a Slovinci tvořiti společné
království pod srbskou dynastií, že budou vše-
cky tyto národy a všechny víry rovnoprávné a
že tento nový stát bude obsahovati všechna úze-
mí, na nichž žijí Srbové, Chorvaté a Slovinci.
— Co říkáte tomuto paktu?»

»To je program, který uznáváme. Tento pro-
gram žije v srdcích všech našich nacionalistů.«

»Vy se tedy vyslovujete pro korfský pro-
gram? Myslел jsem si to. My, kteří stojíme stran-
nou, vidíme ve vašich programech velikou ne-
jednotnost. Také korfský pakt má chyby —
protože nebéře zřetele na válečné výsledky a
na slovo velmocí, jež při uzavírání míru budou
rozhodovati více, než revoluční uprchlíci ma-
lých národů, nota bene, národů, jež stojí noto-
ricky a ohromnou většinou ve válce na straně
Rakouska. Takovéto pakty jsou tedy problema-

tické povahy — řekněme akademické povahy. Není-liž pravda?»

»Že je nevědomý lid v rakouském táboře na frontě fysicky a částečně také smýšlením, nesmí býti vám, jenž znáte Rakousko, nic divného a odsouzení hodného. Vždyť váš italský lid v Rakousku je také orientován tak, že má ireidenta intelektuálů těžkou práci. Tato situace je dočasná a právě v nynější době se obrací k lepšímu, výsledky války však stejně všecko změní. Jako prohlašuje Itálie, že chce své rakouské rodáky sloučiti s italským národním celkem a provádí tento program již 70 let, tak vidíme v Srbsku tutéž úlohu, pokud jde o Jihoslovany.«

»My, Italové, jsme jeden národ.«

»I my jsme jeden národ. — Zdají-li se vám dnes slova naší korfské dohody bezcennými — mně nikoli. Chci prostudovati tento pakt a tajně jej poslati také domů, přátelům do Rakouska, kteří smýšlí stejně jako já.«

»Vždyť mezi vašim lidem není myšlenky a touhy po sloučení se Srby a Chorvaty!«

»Mýlíte se, pane! Tato idea je u nás již stará, ale v Rakousku nemohla býti nikdy vyjádřena.«

»Ano, jednotlivci, idealisté, básníci se snad tajně nebo zjevně obírají touto myšlenkou a stávají se tak zv. národními mučedníky, jestliže je policie pronásleduje a zavírá. Ale to není ještě národní hnutí. — Dokud nebude mezi Slovany národního hnutí proti Rakousku, dotud nebude míti úsilí idealistů žádného úspěchu. — Nyní je válka. V této válce nehrajete vy, revolucionáři, žádné úlohy. Někteří však se již pokoušejí do-

sáhnouti od dohodových států — považte — oficiálního uznání jako rovnoprávná válečná moc. Toho vám nikdo nedá, předně proto, že vaše národy nejsou opravdu revoluční a za druhé proto, že mají spojenci ještě stále na mysli separátní mír s Rakouskem. K tomu přistupují konečně ještě loyální projevy Čechů a Jihoslovanů v Rakousku, které vám velice škodí. Rakouský zpravodajský úřad posílá vaše projevy do ciziny a platí švýcarským časopisům a agentům, aby je šířili dále ve světě. — To jsou důvody, proč tvrdím, že je váš korfský program neproveditelný, dokud se nezmění poměry ve vašich národech a dokud světová diplomacie nebude sankcionovatí vašich interních úmluv.«

Malý Ital hovoří nepříjemně. Cítím, že je v srdci odpůrcem jihoslovanského národního hnutí a že vědomě či nevědomě hájí italské aspirace, které se kříží s programem sjednocení všech Jihoslovanů v jediný stát. Ale nyní není času k polemice, v níž bych stejně musel podlehnouti, protože mužíček není obyčejný důstojník, ale diplomat hladkého jazyka a mnohem lepší znalec přítomných poměrů než já.

»O diplomatickou stránku úmluv se nyní jako voják nemohu starati, a ani tak daleko nevidím. Jsem voják, člověk pro práci a podnikavost, a jednám pouze instinktivně. Instinkt mi praví, že je třeba bojovati proti Rakousku, to že je naší první povinností. Týž instinkt mi praví, že pouze po rozbití Rakouska dosáhneme národní samostatnosti ve smyslu paktu, o němž jste mluvil. V tomto ohledu děláme totéž, co Češi, s týmiž, to jest paralelními cíli.«

»Vy mluvíte tak přesvědčivě, že budu snad revidovati své přesvědčení.« — —

»Češi mají také mnoho inteligentních zástupců v cizině a mezi nimi uznané kapacity.«

»Jako profesora Masaryka, není-liž pravda?«

»Ano.«

»A profesora Beneše?«

»Ano, Beneše. Tomuto bych rád poslal dopis. Mám v bataljonu jeho synovce, důstojníka Hoppa. Dr. Beneš je předsedou nebo tajemníkem Národní Rady československé v Paříži. Můžete mu poslati do Paříže dopis, jenž je v balíčku mezi akty?«

»Pošlu.« Finzi rozbaluje balíček a při světle lampičky prohlíží jeho obsah. Dopis pro dra. Beneše je v balíčku.

»Dopis půjde hned zítra do Paříže.«

»Díky!« —

»Nemáte vy, Paolini, někoho známého v Itálii?«

»Nemám tam, myslím, nikoho. Mezi zajatými Rakušany je jich několik, jež znám.«

»Nechcete s někým korespondovati?«

»Díky! Nyní nechci psáti pro rakouskou špiónáž, která je rozšířena po všech táborech.«

»Budete-li vy, nebo někdo z vašich přátel mít něco na srdci, račte užítí mého sprostředkování. Rád vám vše opatřím.«

»Díky, nebude třeba.« —

Dva nebo tři granáty, jež za našeho rozhořčení praskly na výšinách nad Civaronem u Cimy Dodici, připomněly mému italskému soudru-

hovi, že by mohl pro italský generální štáb dostat ještě nějaké informace o účinku minulých podniků na Ortigaře a u Cimy Dodići. Slíbil jsem mu obšírnou písemnou zprávu s přílohami o rakouských ztrátách.

Finzi mi podává několik časopisů. —

Při loučení si opět vyměňujeme s důstojníky cigára a pak rychle odcházím ke svým hochům, kteří poslouchají, vrtají-li Italové strojem. Mustafa i Muharem mne očekávají každý na svém místě.

»Šli jsme marně. Neslyšíme ničeho. Brigáda se bojí, my se nebojíme.« —

Vracím se s hlídkou nejkratší cestou domů. Pozoruji, že chlapci nejen poslouchali, ale že si vlekou i plné torby ovoce.

Italský reflektor nám svítí tak pěkně a klidně, jako elektrické svítidlo na ulici velkoměsta.

Na 3. stráži sedí poručík Kohoutek a čeká. Bylo smluveno, že až sem mi přijde naproti. Zapaluji mu italský doutník. »Minghetti«, pravím. —

Kohoutek poslouchá moji zprávu, odfukuje dým a točí doutníkem mezi prsty.

»Je minghetti specialita?«

»Nevím.«

»Je mi milejší rakouské »krátké«, než jejich specialita«, tak oceňuje jakost vyměněného doutníku.

Cestou do Carzana nám stále ještě svítí reflektor.

»Italové neprojevují chuti chopiti se věci, ale jen studují a studují.«

»Až bude pozdě«, míní Kohoutek.

»Jejich vojenské velitelství nepřikládá navrhované akci té důležitosti, jako my. Je jim známo, že se chystá rakousko-německá ofensiva v Krasu a ta poutá jejich pozornost. Tam

Cima Dodici.

narazil Cadorna již několikráte hlavou do zdi, zdejší horské tyrolské fronty však nechce bráti vážně.«

»Kdyby tedy aspoň řekli, že nechtějí!«

Cestou přemýšlím, mám-li sdělit mladému českému příteli zničující dojmy, jež mne tísní

po rozhovoru s Italem o vnitřních rakouských poměrech. — Raději mlčím — však má Kohoutek již dosti jiných starostí.

Máme s Kohoutkem oba právo na 14denní dovolenou. Já v těchto poměrech nemohu opustiti bataljonu, ač mne to vši silou táhne domů, abych se rozloučil se svými milými. —

»Kohoutku, času je ještě dosti — můžeš odejet na dovolenou!«

»Dozraje-li však mezitím akce, co potom?«

»Soudě dle chabého začátku, myslím, že se celý srpen nic nehne. Budou se pomalu připravovati a využívati nás zatím k informačním účelům, pokud budou moci. Proti tomu bych konečně neměl žádných námitek, dokud mám naději, že se nám podnik přece jen zdaří. Nyní čekáme, protože nemůžeme dále. Ty však odskočíš na několik dní domů.«

»Proč však vy nejdete na dovolenou, myslíte-li, že je ještě čas?«

»Což mohu? Nyní se nesmím ani na den vzdáliti z fronty, volají-li mne Italové dvakrát i vícekrát přes frontu. V tomto zvláštním úkolu mne nikdo nemůže zastoupiti.«

»To je pravda.«

»Neztratil jsem však také naděje, že se věc brzy začne hýbat. Pomysli na veliký počet našich organisovaných lidí, jimž nesmí chyběti hlavy pro ten případ, že by náhodou nebo neštěstím někdo vyslídil naše spiknutí. Ty půjdeš, za 20 dní se vrátíš, já však zůstanu.« —

Druhého rána posílám brigádě Kohoutkovu žádost za dovolenou.

9. Hieroglyfy.

Dne 1. srpna se rozzuřila v jižních Tyrolích hrozná bouře. Stromoví i zákopy utrpěly mnoho škody. Po bouři se rozvodnil Maso, vystoupil ke starým kamenitým jezům, odnesl všechny tři mosty a vůbec všechny lávky.

Příštího dne je podplukovník v Carzanu, aby si prohlédl škodu.

Na zkoušku, jak Finzi poučil svoje artilleristy, hlásím Italům tuto návštěvu. Pochopili a počali obstrélovati zákopy i pozadí. Podplukovník Vidale je však muž jiného rázu, než většina vyšších důstojníků. V krupobití šrapnelů musím ho provázeti z Carzana k železnici u Masa a po celou dobu je pln humoru.

»Ti lumpové střílejí až nepříjemně dobře.«

»Viděli vás a vědí, že je někdo vyšší v zákopech.«

»Jak to mohou vědět?«

»Ukázal jste se v Carzanu, kde nikdy nepozorují člověka. Mohou to však poznati také podle kalhot a čepice. Musíte u nás nositi fez, pane podplukovníku!«

Dívá se na své pěkné jezdecké kalhoty, švihá si hůlkou po kamaších a narovnává si na hlavě čepici. Lichotí mu moje poznámka, že ho Italové poznali. »Mají to oči, ti lumpové!«

»Nahoře na Levreu sedí jejich artillerista s výborným aparátem a nedělá nic jiného, než zevluje do Carzana. Však se nemůžeme jíti ani koupat, hned jsou tu šrapnely.«

»Víte, kde sedí?«

»Ne«

»Škoda. Rád bych vykouřil toho jezevce z dou-
pěte. — K čertu, dnes jsou nepříjemní! — Hleď-
te, jak Kimla skáče!«

Těžký granát dopadl před námi blízko veli-
telství 1. roty, kde leželi nadporučíci Jirsa a
Kimla. Vzduchový náraz byl tak silný, že mne
přitiskl ke zdi. Kimla pěti dlouhými skoky utekl
do své betonované díry, právě v okamžiku,
když granát explodoval. — Jirsa zahlédl pod-
plukovníka a mne, potměšile se podíval, kudy
frčí železo, nyní se však narovnává a salutuje
před vchodem do Kimlovy díry.

»Gilt's mir oder gilt es dir?« táže se podplu-
kovník, odpovědév na pozdrav.

»Italský ekrasit špatně voní!« pravím.

»V takové blízkosti je ekrasit nepříjemný!«,
odpovídá podplukovník.

»Což ekrasit, pane podplukovníku«, praví
Jirsa. »Ten bych ještě snesl, ale obsahu gra-
nátů se bojím moje kosti, kterým železo škodí.
Snad pozdravují vás, pane podplukovníku.«

»Nebo vás! Co jste dělali?«

»Nic. Leželi jsme s Kimlou, když je dnes tak
krásný den a dívali jsme se, jak stříleli na Car-
zano. Nyní jsou již tu. Kimla povídá, že se mu
již nechce ležeti.«

»A vám také ne.«

Kimla se zatím již uklidnil ve svém brlohu
a přišel se podívat, s kým Jirsa hovoří. Byl
překvapen. Vzduchem vyje opět druhý granát.

»Dovolte, Kimlo, abychom šli trochu k vám«,
praví podplukovník, a rázem jsme všichni pod
těžkým betonovým krovem, na němž leží 1½ m.

vysoko kamení. Silná exploze zde neúčinkuje tak, jako venku.

»Kimlo, je vám viděti na tváři fotografie onoho prvního granátu«, žertuje podplukovník s bledým nadporučíkem.

»Když nedají pokoje!«

»Pokoj by vám měli dáti? Ano, kdyby byla s Italy nějaká řeč! Vystupte na zed' a zavolejte do Agneda, že si chcete nyní trochu odpočinouti ve stínu cypřiše nebo akátu, či jaké stromy tu máte!«

Podplukovník je v dobré náladě a sedí s námi půl hodiny. Vypili jsme Kimlovi půl lahve koňaku, jehož je skoupému hospodáři trochu líto. —

* * *

Provázím podplukovníka dále po úseku a vracím se k nadporučíku Jirsovi s úmyslem, vyzvatí jej, aby přistoupil do našeho spiklencského kruhu.

»Bylo mi líto, že stříleli také na tebe. Granáty jsem objednal pouze pro brigádníka.«

»Jak? Objednal?«

»Ano, Italům jsem oznámil, že tu máme hosta a poprosil jsem je, aby také oni něčím přispěli k jeho důstojnému přijetí.«

»Proč mi to říkáš?« táže se mne s přízvukem, který dává na jevo, že nemá rád planých žertů.

»Vždyť pravím, že se ti chci omluviti. Nemluvím žertem, ale vážně. Máme styk s Italy.«

Objasňuji mu účel spiknutí a vše, co musí věděti. Jirsa je bezpochyby rozhodný Čech,

schopný každého odboje, ale Mlejnkovala historie se mu zdá příliš romantickou a moje vypravování mu je příliš pravdě nepodobné.

»Vše je pěkné, ale já ti nevěřím ani zbla.«

»Dobrá. Věř nebo nevěř — jen o tom mlč. Kimla, tvůj nejbližší soused, nesmí slyšeti ničeho, ostatní tvoji sousedé rovněž ne. Až bude čas, zvědí o tom všichni, kdo jsou Slované a hodni důvěry.«

»Tvoje pohádka je příliš nebezpečná k vypravování.«

»Půjdeš příležitostně se mnou. Chceš?«

»Kam?«

»K Italům. K rozmluvě s Cadornovými štábními důstojníky, nebo k soudruhům z nepřátelského 136. pěšího pluku.«

»Poslyš, příteli, je to všechno pravda?«

»Pravda. Zde je moje ruka!«

»Dobrá. Půjdu! Kdy?«

»Ještě tento týden.«

Přicházíme do carzanského parku. Rozprávím o nutnosti, aby se spiknutí rozšířilo v příštích týdnech na všechny inteligentní bosenské a české poddůstojníky, nejdříve však na všechny slovanské uvědomělé a odhodlané důstojníky. Jirsa několikrát souhlasně pokyvuje, ač sám ještě nemá pravé důvěry.

»Našich artileristů bude škoda. Dašek, Tandler, Hopp — nejlepší chlapci — budou museti všichni po řadě odejít od bataljonu k artilerii. Omelka již šel. Četníky nám rovněž vzali. Musíme je nahraditi. Kromě tebe, Kohoutka, Zeleného, Horáka, Martince a Němečka nám zbývají z důstojníků ještě Čada, Mader, Krajník a

Maštálka, ze šikovatelů a poddůstojníků jsou však k provedení těžších úloh způsobilí jen někteří: Liška, Pajger a Levč ze 3. roty, Sedlecký z 1. roty, Čačić, Malčánek, Djurić, Prskalo, Begović, Dragičević, Bajramović, Jiránek, Čupina a Mlejnek ze 4. roty. Vojáky máme na výběr ve 4. rotě, některé také jinde. Někteří z nich nejsou dosud přesně poučení o spiknutí, ale všichni jsou lidé, kteří budou připraveni vstoupit do našeho kruhu. Nikdo neví o všem kromě mne — musíme být opatrní. Každý zná jen svoje číslo a svojí úlohu, jež mu v akci připadne. — Tebe musím informovat celkově a o všem, protože je možno a pravděpodobno, že mně budeš muset zastupovat a převzít velení, kdyby nebylo mne.«

»Kdo z uvedených zná cíle podniku?«

»Cíle? Důstojníci znají cíle. Cíl spiknutí musí konečně do jisté míry znáti každý z našich lidí, také každý pěšák.«

»Kohoutek je tedy zasvěcen?«

»Ano. Kohoutek zná organizaci u 4. roty a částečně i v ostatních rotách.«

»Tak ho vidíš! Nikdy ani slovem nehlesl, ani okem nemrkl.«

»To by bylo pěkné, aby s každým mluvil a na každého mrkl!«

»Ale mně? — Zelený je také informován?«

»Ano. Zelený organizuje lidi u roty ruských mitraljéz v Carzanu. Mnoho jich nemá — má v rotě skoro vesměs Němce. Nyní bude mít Zelený volnější ruce — jeho velitel odejde od roty.«

»Nadporučík Ertl odejde?«

»Půjde na delší dovolenou. Hlásil se dobrovolně na brigádní výzvu, že připraví a provede projektovaný útok na italskou stráž v Agnedu. Proto dostal 3 týdny dovolené k výcviku útočného oddílu, po akci pak odejde domů na 14denní dovolenou.«

»Co je s těmi čísly, o nichž jsi mluvil?«

»Každý carzanský spiklenec má svoje číslo, předně pro bezpečí, abychom neměli žádných spisů se jmény, ale jen s čísly, za druhé z ohledu na Italy. Italské oddíly, určené k jednotlivým akcím, dostanou svoje průvodčí, první oddíl vede průvodčí č. 1., pátý oddíl průvodčí č. 5.«

»A co budu já?«

»Tebe bychom dali za průvodčího 5. italské kolony, jsi tedy číslo 5, »guida numero cinque«. Pětka byla Daškova, ale Dašek odchází a pětka potřebuje náhradníka. Bude tvoje. Kdybys jí nechtěl přijati, svěříme ji Martincovi a tobě přidělíme jiný úkol.«

»Jakou úlohu má pětka?«

»Počkej, hned!«

Vytáhl jsem z kapsy arch papíru a ukázal mu hieroglyfy:

»Pet da kost. 1030 do 1100 5b) 3. + 17 kost disp.« To je vše, co má vykonati pětka.«

»Co to je? Nerozumím tomu!«

»Vím, že tomu nemůžeš rozuměti. Nikdo nepřečte těchto textů kromě mne. Ostatně však se tu nyní změní text.«

Před Jírsou škrtám tužkou druhé slovo »da« a opravuji je na »jí«.

»Nyní vím tolik, jako dříve!«

»Čtí takto: Průvodčí páté kolony je nadporučík Jirsa (dříve bylo zapsáno poručík Dašek), který bude očekávatí svoji kolonu u k o s t e l a v Carzanu. Tato kolona bude u kostela v Carzanu mezi 10.30 hodin a 11 hodin večer. Průvodčí ji povede do sektoru 5b) 3. V Carzanu ti ukáží mapu, jak jsem rozdělil celou frontu v sektory. Sektor 5b) 3 jsou zákopy 1. roty na pravém břehu Masa jižně od Carzana až k tomu místu, kde býval kdysi most Scurelly—Castelluovo. Tuto posádku zajmeš ze zadu, nebude to žádná námaha — bude mezi nimi mnoho našich lidí. Při tomto úkolu ti pomáhá průvodčí číslo 17. Ty se po vykonané úloze vrátíš ke k o s t e l u do Carzana, kde budeš k d i s p o s í c í, kdyby ještě bylo někde třeba tvojí pomoci. To je vše.«

Jirsa čte a čte ještě jednou svoji úlohu.

»Nyní vidím, že je věc jednoduchá a že se lehko čte.« Prohlíží ještě ostatní čísla.

»Kde je Kohoutek?«

»Číslo 3.«

»3 galstriguid 930 kapespe ko 2 kas + 1 + 20 + ... 5a) kar NO kost disp ko 8 + ko 11 c Te bo evenko 14 Pig.«

Jirsa se rozehřívá a přeje si čísti také Kohoutkovu úlohu, která je však mnohem těžší: Průvodčí č. 3 je Kohoutek (kohout = ital. g a l l o), jenž vede (g u i d a = průvodčí) Italy ze S t r i g n a. Počátek kolony stojí v 9.30 hod. večer u kapličky ve Speře. Kohoutek jde v čele 2. kolony do Castellar a odtud společně s průvodčími čís. 1. a 20. a s jinými do Carzana, kde předá Italům sektor 5a), t. j. severovýchodní (NO) část vsi. Pak je opět u kostela k dispozici,

aby šel s kolonou čís. 8. a 11. do Telv a Borga, eventuelně ještě dále s kolonou č. 14. do Piagary, kde je mu vše dobře známo. Kohoutek sám si přeje jíti do Piagary, aby vytáhl pana brigádníka z postele.

»Kolik je všech průvodčích a kolon?«

»Pro směr Carzano-Levico 29. Bude jich snad ještě více — závisí to od přání Italů.«

»Plán máš již hotov?«

»Ano, v několika formách: podrobný plán je zhotoven ve dvou exemplářích. Jeden má Cadorna, druhý je ve zdi mého brlohu v Carzanu. Při sobě nosím třetí exemplář, to je tento plán v hieroglyfech, čtvrtý exemplář mám v hlavě.«

»A nic se ti nemate?«

»Dosud ne. Tolik myšlenkové a duševní energie jsem necítil nikdy jako nyní. Jsem zdrav a jsem si vědom síly jako lev.« —

V Carzanu vidíme desátníka Malčánka. Jirsa jej zná.

»Je to spiklenec?«

»Je.«

»Které číslo?«

»Sedm.«

Poslední otázku a moji odpověď Malčánek slyší. Zdraví a potměšile se usmívá.

»Pozoroval jsi, že rozuměl, o čem mluvíme?«

»Viděl jsem«, praví Jirsa. »Věřím. Až půjdeš k Italům, vezmeš mne s sebou, není-liž pravda?«

V jizbě v Carzanu ukazují Jirsovi výstřižky z italských časopisů a dopis, adresovaný paní Otílii Strelcové v Ptuiji.

»Tento dopis je připraven, aby jej vzal Kohoutek s sebou, až pojede na dovolenou. Přečti si dokumenty!«

Jirsa mluví srbo-chorvatsky, proto je mu slovinština dosti srozumitelná.

Borgo v Sugarské dolině.

Pohled z Roncegna. Vpravo Civaron, v pozadí Cima Dieci a Cima Maora; v levo úpatí S. Pietra.

»Drahá T.! Prostřednictvím přátel jsem dostal přes frontu zprávu o schůzce členů srbského kabinetu a předsednictva Jihoslovanského Odboru se sídlem v Londýně, kteří dne 20. července 1917 podepsali na ostrově Korfu přiložený projev. Dej přátelům čísti a rozšiřujte dle

možnosti tento dokument, který by měli všichni znát. Buďte zdraví a opatrní! Tvůj Janko Osojnik.«

»Můj pseudonym, jež moji přátelé znají«, vysvětlují Jirsovi, čta mu obsáhlou přílohu s textem korfské deklarace. —

Nevěřící Tomáš čte a čte a konečně pln víry se vrací z Carzana.

»Jsem tvůj!« s těmito slovy mí tiskne pravici a odchází, neohlíží se ani v levo, ani v pravo po carzanských rozvalinách. —

Věděl jsem, příteli Jirso, že jsi náš.

10. Nové signály.

Schůzka s Italy ve Strignu v noci z 3. na 4. srpna má opět týž úvod, jako 26. července.

»Chí va là?« volá Ital hlasitě.

Oho, opět jsou na stráži vojáci, kteří ničeho nevědí. Puška zarachotila o drát. Tomu jsem již zvyklý a odpovídám mu bez rozmyšlení:

»Dissertore.« (Sběh.)

»Altola! Dietro front!«

Stojím, on však ještě jednou: »Dietro front!«

Ten nezná žertu, bude lépe, poslechnu-li a obrátím se. Chtějí si zřejmě prohlédnouti každého neznámého nejprve od zadu.

Několik vteřin je zcela ticho, pak se však hlídač hlásí a táže se mne poněkud mírnějším hlasem, ale tak rychle, že mu není možno rozuměti. Obrátil jsem se k němu, řka:

»Non capisco.« (Nerozumím.)

»Avanti!«

Tomu opět rozumím a kráčím před 4 namířené pušky. Jsem sám a nemám v ruce pušky, ale jen obyčejnou hůl, proto se zdvihají a ustupují nebezpečné hlavně. Podávám jim přes překážky ruku a všichni po řadě mi ji tisknou. Pak mi pomáhají za ruku a za hůl přes dráty k sobě, nedbajíce na kalhoty, jež se trhají na drátech. Zvědavců se schází stále více, vesměs přívětivých chlapců. Oči a řady bílých zubů jim svítí. Jeden drmolí italsky, druhý se vyptává francouzsky. Chtějí vědět moje jméno a hodnost.

»Caporale bosniaco.« (Bosenský desátník.)

»A, caporale, caporale austriaco, caporale bosniaco«, vykládá rychle jeden druhému a zuby se jim svítí. Jeden rychle odběhl dolů, aby ohlásil příchod přeběhlého desátníka. Ostatní mne ohmatávají a berou za ruce a za ramena, buď z přátelství, nebo ze strachu, abych jim neutekl.

Ze slov a posuňků poznávám, že mi chtějí zavázati oči. Pravím, že toho není třeba, oni však, že je. Tedy budiž, však mne daleko nepovedou. Veliký šátek, který první voják vytáhl z kapsy, poddůstojník odmítá, řka, že není čistý. Líbí se mi, že hledají čistý šátek. Zavazují mi oči širokým pásem přes čelo a nos, takže dýchaje, musím otevíratí ústa. Je mi dusno a potím se, jak mne dva vojáci ženou. Vedou mne deset kroků každý pod jedním paždím, pak mne otáčejí čtyřikrát nebo pětkrát na pravo a třikrát na levo, vedou mne 20 kroků kamsi vzhůru, pak touže cestou dolů přes tutéž hromadu kamení, pak opět sem a tam, takže cítím pod nohama tutéž cestu. Průvodčí, jenž mluví fran-

couzsky, vtiskl mi do ruky moji hůl. Odpověděl jsem mu cosi, co ho rozveselilo, a ihned vychrlil spoustu řečí o Francouzích. S románským temperamentem rychle vypravuje svoje zkušenosti z Marseille a Lyonu, kde pracoval před válkou v hodinářských dílnách.

Pomalů kráčím nekonečnou klikatinou zákopů.

Konečně nám přichází kdosi vstříc. Moji průvodčí mu rychle podávají zprávu a představují mu rakouského desertéra. — »Důstojník?«

»Paolini«, pravím já.

»Tenente Paolini?«

»Ano.«

Důstojník přiskočil, chopil mne za ruku, odvázel mne šátek a omlouval se. »Jsou to samí oslové!« Proklíná celou hlídku; moji dva dobromyslní průvodčí musí vyslechnouti spoustu přezdivek z úst důstojníka. »Porchí«, »stupidi«, »imbecilli«, »asini«, a bůh ví co všechno chrlí půl minuty, aniž by opakoval jedné z nadávek. Ustrašení vojáci ani neposlouchají do konce — zmizeli k svojí hlídce, nevědouce, čím se prohršili.

»Nezlobte se, prosím, vojáci jsou nemotorní.«

»Vojáci jsou dobří. Jednali úplně správně, podle předpisů. Je mi líto, že jste je vypeskoval, protože nejsou vinní.«

»Pravíte, že jednali korektně?«

»Ano, korektně a vlídně. Povězte jim to!«

Nabízí mi cigaretu a vracíme se čistým, 2 metry hlubokým zákopem vzhůru. Praví mi, že

pánové z Vicenzy jsou již zde a že přicházejí za ním.

Přiběhl za námi ještě jeden důstojník, podporučík. Bavi mne až do příchodu ostatních důstojníků.

Finzi zvěděl cestou, že přiběhl rakouský desertér, desátník Bosňák, čemuž prý se divil. Ještě více se však podívil, uslyšev, že já jsem ten desátník. Domácí důstojníci, kapitán a několik rotních důstojníků poslali hlídku kamsi v levo od cesty a otevřeli železný přechod v překážkách, abych je při návratu do Carzana nemusel přeskakovati.

Můj balík má opět dosti bohatý obsah. Kromě nových lokálních skiz je v něm přehled všech baterií od Val Piany do Asiaga s »plošnými quadráty« a podrobnými záznamy o střelivu, jehož je v této době k dispozici jen málo. Dostřelové mapy vyznačují, kam a jak střílí každá jednotlivá baterie a jaký má úkol v případě tak zv. »uzavíracího ohně«.

Originální zpráva 181. brigády, adresovaná velitelům úseků (jež jest také přiložena), mluví o programu pro měsíc srpen. Brigádník upozorňuje velitele úseků na čtyři větší podniky, jež mají býti vykonány v příštích týdnech. Prvým podnikem bude »Die Coalba-Unternehmung des Baons I./63.« s Caldiery nad Civaronem, druhým »Der Feuerüberfall auf das italienische Lepusettelager«, třetím útok vídeňského bataljonu IV./4. »Deutschmeistrů« z Caverny na italské posice Fontanelly a Samone, čtvrtým útok útočného oddílu nadporučíka Ertla a Bosňáků na italskou posádku v nádraží Agnedo.

»Co chtějí Rakušané s těmito podniky?«

»Znepokojovati. Náš brigádník je velice podnikavý velitel, jenž nemá na frontě nikdy klidu. Z jeho poznámek vyrozumívám, že také vyšší velitelství ukládají tyrolským sektorům živější činnost, což znamená, že chtějí vázati k této frontě více italských trup a odvrátiti italskou pozornost od Soče, kde přijde za několik týdnů hlavní úder.«

»Myslíte, že iniciativa přichází od armádního nebo vrchního velitelství?«

»Tak jest.«

Finzi se zájmem studuje akt.

»Není vám známo, v kterých dnech budou podniky provedeny?«

»Termíny určuje brigádník — obyčejně po dohodě s veliteli úseků. Poslední podnik bude kolem 20. srpna.«

»A zvím o nich?«

»Dozví-li se o nich, oznámím vám je včas. Může se však státi, že zvím termín teprve v posledním okamžiku, při začátku akce.«

»A co učiníte v tomto případě?!«

»Poslal bych signál. Váš pozorovatel na Levreu ať pozoruje Castellary kolem 10. hodiny večer. Dvě vysoké rakety směrem k jihu značí podnik na Caldieře, dvě nízké rakety k jihu značí Agnedo, dvě rakety na severovýchod Fontanelly, tři rakety na východ dělostřeleckou demonstrací.«

»Dobrá. To stačí.«

»Myslím, že by nám nejlépe posloužil telefon. Pomozte mi zřídit telefonní spojení s vámi.«

»Přes frontu?«

»Proč ne? Na rakouské straně není třeba, aby spojení vedlo až do zákopů. Někdo by mohl drát zpozorovati. Před strážemi v některém sklepě rozbité Sperry bych postavil kasetu, kam bych chodil v určitou noční hodinu telefonovat.«

»Nevíte, pane, jak je takový podnik pro vás nebezpečný?«

»Jak? Drátů ani stanice mi ve Speře nikdo nenajde.«

»Je tu ale něco jiného. Telefonní hovory poslouchají druhé aparáty na rakouské i italské straně. — Z opatrnosti dávám přednost signálu a osobní zprávě. Jsem si vědom, že mnoho riskujete při signálech, jež mohou vzbuditi podezření dobrých pozorovatelů na rakouské frontě. Ještě více riskujete, přijdete-li osobně z rakouské fronty k nám — každý den stojíte pod šibenicí! — Nevrťte hlavou — je tomu tak! Právě sice, že máte věrné a spolehlivé lidi, ale všichni lidé nejsou dobří. Upozorňuji vás, buďte velmi, velmi opatrný! — Telefon by vás prozradil hned první den, věřte mi. Snad vám nejsou známy výborné přístroje pro poslouchání telefonních rozhovorů — bez drátu — víte, že ze země na 5—15 kilometrů daleko vám povím, o čem spolu hovoří v tomto okamžiku velitelství v Piagaře a v Roncegno?! Podle mých informací mají Rakušané více takových aparátů, jeden dokonce zde blízko v Castelnovu. Vím o tom všem. — Zůstaňme při signálech! Tedy kolem 10. hodiny večer?«

»Ano! — Jeden z uvedených projektů je dnes přiložen k aktům: útok Vídeňáků na čtyři italské skupiny u Fontanell.«

»Tak?«

»Je to podrobně provedený projekt, uvádějící jménem každého důstojníka a vypočítávající sílu každé skupiny, kdy a kde bude operovati. Tento podnik nebude již v rayonu 181. brigády, ale v sousedním sektoru 1. horské brigády na našem levém křídle!«

Finzi listoval mezi papíry a vytáhl onen akt.

»Jak jste mohl dostati do rukou podrobný projekt podniku cizí brigády? Povězte mi!«

»Náhodou. Jsem totiž nejbližším sousedem Deutschmeistrů a 1. brigády. Opis projektu obdržel podplukovník v Piagaře. Tento přišel ke mně, aby se mne otázel na radu, jak bychom my, jako sousedé, podepřeli chystaný podnik 1. brigády. Ukazoval skizy a celý plán a já jsem podotkl, že se mi plán v této formě nelíbí. — »Proč ne?« — »Protože příliš třístí zúčastněné skupiny a může se státi, že jedna z útočných skupin vyrazí o několik minut dříve a zalarmuje Italy. Pak bude zle, protože počne střílet artillerie a nebude možno vyhnouti se neúspěchu, snad dokonce porážce.« — »Co tedy myslíte?« tázal se mne podplukovník. — »Rád bych nejprve podrobně prohlédl jejich projekt«, pravím. A podplukovník mi jej dal a já jsem jej na rychlo přepsal pro vás.«

»Deutschmeistři tedy zůstanou při akci, jak je zde na tomto papíru?«

»Ano.«

»To je důležité. Děkuji vám! — Co je však v tomto zvláštním obalu?« táže se Finzi, rozvazuje černou nit.

»Myslíl jsem, že vás budou zajímati rozkazy 11. armády a 18. divise. Zde jsou srovnány vše-

cky rozkazy od 1. června až do dnes, částečně v opisech. Dozvíte se z nich mnoho osobních údajů a doplňků k evidenci bataljonů, stojících na frontě.« —

»Vím, vím!« Finzimu se svítí oči, když při elektrickém světle přehlíží seznam příloh.

»Některé jsem musel přepsati, protože adjutant v Telvách potřebuje často originálů.« —

»Abych nezapomněl! Přinesl jste mi odpovědi na otázky, jež jsem vám dal posledně?«

»Máte je v balíku na zvláštním archu.«

»Na všechny otázky? Také o dělostřelectvu?«

»Ano.«

»Děkuji!« —

Finzi pak vypravuje o své poradě s Cadornou. V příštích dnech se prý rozhodne o suganském podniku. Dává mi nejnovější časopisy a upozorňuje mne v nich na články o otázce »ujařmených rakouských národů«. Z Paříže nedostal odpovědi, protože je dr. Beneš na cestách v Anglii.

11. Žebřík a schody. — Zdravotní komise.

Tentokrát musím pospíchati ze Strigna, protože mne očekává v Carzanu poručík Kohoutek, abych mu sdělil, je-li ještě dosti času, aby mohl odejiti na dovolenou do Hodějic na Moravě. Dovolenku má v kapse a kufřík má připraven.

»Cadorna ví, že tě to táhne domů k matce a ke tvé Sofrozince, proto řekl, že počká až do tvého návratu.«

»Tedy nic?« Jeho hlas mi praví, že by mu byla milejší akce, než dovolená.

»V těch 20 dnech tvé dovolené nebude nic. Uspíš-li se věc, napíšeš ti. — Budeš-li moci, zastav se cestou v Praze nebo v Brně a hlas se důvěrně u vedoucích mužů.«

»U koho?«

»Však uvidíš, koho zastihneš. Snad zastihneš v Brně dra. Adolfa Stránského, v Praze pak dra. Scheinera, Klofáče nebo dra. Kramáře.« —

O 2. hodině odchází Kohoutek do Levica, já pak prohlížím až do rána články novin »Secolo«, »Stampa«, »Corriere della Sera«, »Il Popolo«, »Giornale d' Italia« atd.

* * *

Měsíce srpna užíváme silně k dovoleným. Kdož ví, kdy přijdou naši lidé opět domů. Posílám je po 20%, ač divise dovoluje jen 5%. Bosňáci dostávají stejně zřídka dovolené! — Praporčík Maštálka se dnes vrátil z Vršovic. Nešika si netroufal ohlásiti se v Praze u žádného politika. Tři týdny seděl doma a u své snoubenky ve Vršovících. Vymlouvá se, že se nechtěl pouštět v žádné nebezpečí, máje matku nemocnou akutní srdeční vadou. Obcoval s příbuznými dra. Eduarda Beneše, bydlícími v Chorvatské ulici č. 2 ve Vršovících, zvláště s jeho synovcem Miroslavem, jenž byl náhodou také na dovolené a je Maštálkovým přítelem ze studentských let.

»A neřekl jsi mu ničeho?«

»Nemohl jsem. Otce Václava policejní ředitelství loni uvěznilo pro velezradu. Jednou byl amnestován, po druhé jsem ho tedy nechtěl

hnáti do neštěstí. Policie velice pase po každém člověku, jenž s ním obcuje.«

»Tím více jsi měl důvod svěřiti se takovým lidem. Byl bys jim prokázal velikou ochotu, kdybys jim byl oznámil, že máš příležitost poslati dru. Benešovi do Paříže vše, cokoli si budou přát.«

»Na to jsem nemyslel.«

»Co jsi tedy dělal? Kde jsi chodil?«

Mašálka vidí, že se naň zlobím a praví mi upřímně:

»V Heroldově parku ve Vršovicích.«

»Každý den?«

»Ano. Měli jsme tam svůj parlament.«

»Jak to?«

»Jednomu koutu, kde jsme se scházeli, říkáme my, vršovičtí, parlament.«

»Vesměs mladí lidé?«

»Studenti, slečinky, dovolenci, přátelé...«

»Již vím vše. — Co je však s mým balíkem, pláštěm a fotografiemi, které jsi nesl s sebou?«

»Poslal jsem vše z Vršovic vaší paní, jen šavle jsem nemohl poslati.«

»Chtěl jsi s ní snad junácky bříinkati po »parlamentu« také o příští dovolené, ne? Z toho nebude nic. Na dovolenou už nepůjdeš. Příští měsíc půjdeš do Itálie, po válce pak už šavle nositi nebudeš...«

* * *

»Mlejнку, jel bys na dovolenou?«

»Kdy?«

»Nyní, dříve než odejdeš přes hranice.«

»Rád bych šel!«

»Tedy poslyš! V polovici měsíce se vrátí bo-senští poddůstojníci a pak přijdeš na řadu ty. Jen jednu podmínku!«

»Prosím?«

»Schody po vinohradu pod castellarskou ská-lou musí být opraveny od skály až ke kostelu sv. Valentina. Vše je rozbořeno, že by si člo-věk mohl za bílého dne zlámati nohy.«

»Opravím je. Večer začnu.«

Mlejnek, jenž má každodenně hodně práce s rotní statistikou, s kuchaři a s rozdělováním jídla, staví nyní každé noci do 2 hodin schody. Dne 7. srpna mi hlásí, že jsou hotovy. Je u mne právě nadporučík Jirsa.

»Pojďme se podívat, co udělal!«

»Kam?«

»Na naši tajnou cestu.«

Jirsa, jenž se přišel koupat a lovit pstruhy, mění svůj program a kráčí se mnou přes car-zanský most, pak v pravo k rozbořené papírně ve Scurellách a dále castellarskou kamenitou cestou vzhůru. Na zarostlém okraji castellar-ské skály nás již nikdo nevidí.

»Zde nechodí nikdo, kromě řídkých vyvo-lenců.«

Odhrnuji větve a keře a ukazuji Jirsovi vi-nohrad pod námi. Skála je přes 3 m vysoká, jako kolmá zeď vystavěná přírodou.

»Vidíš něco?«

»Co bych měl vidět?«

»Žebřík zde u tvých nohou.«

»Oho, opravdu!« —

»Pojďme! Spuť se po žebříku!«

Na hustě zarostlé bývalé cestě a na vinohradu nad Scurellami roste tak bujná tráva a révy a křoviny, že ve dne můžeš nad Scurellami jít k Italům a zpět.

Krajina u Masa.

V levém dolním rohu Carzano. Na levém břehu nad Carzanem castellarský pahorek a Scurelly. V pozadí Suganská dolina u hradu Ivano.

»Nejlepší oko rakouských stráží tě nemůže spatřiti. — Zde jsou schody! Pojďme do Scurell!« Jirsa se za mnou chechtá.

»Právě na tomto místě není elektrických překážek. Sektor Scurelly vede ke skále, elektrický sektor Castellary však počíná mnohem

výše, před castellarskou stráží. Těchto 20 m nemá překážek, protože se rakouští inženýři domnívali, že jich tu není třeba. A teď si pomysli. Italové vědí, že jich nemůže nikdo vidět. V noci mohou přijít nad Scurellami a Castellarami, přistaví žebříky ke stěně, na níž nikdy nestála stráž a přihnou se v týl rakouským posádkám na levém břehu, přestoupí kdekoli Maso a rozbíjí frontu — kde by toho nikdo nečekal. Žebříků s sebou nemusí nosit, ty jsme jim připravili již my. Opravili jsme jim schody, aby se jim šlo pohodlně. Do Strigna jim pošleme průvodčího, aby nezabloudili. Zde je budou očekávat opět naši průvodčí. Na mostech budou stát naši lidé, očekávající je. Může se nám takovýto podnik nezdařit? Pověz, Jirso! My sami přeřezeme všechny překážky, přerušíme elektrický proud všem suganským úsekům a vůbec uděláme vše, čeho si Italové budou přát.»

»Vědí již Italové to, co mi zde vyprávíš?«

»Vědí — a přece váhají, ač je třeba jen se chopit příležitosti!«

Po žebříku vystupujeme na skálu.

Odpůldne jsme se koupali v Masu, leželi na horkém písku a lovili pstruhy jako lidé, nemající žádných starostí.

* * *

Z Levica jsme dostali telefonickou zprávu, že 10. srpna přijde komise prohlížet carzanský úsek, a sice intendant, štábní lékař a ještě někdo. Tato návštěva není nebezpečná, ale přece nám není milo, že chtějí pánové přijít do zákopů a hovořit s lidmi 4. roty v Carzanu, kde si stěžujeme na stravu. — V rotě se objevila

nová nemoc, související asi s plesnivým kukuřičným chlebem, jaký jsme v poslední době dostávali. Onemocnělo několik mužů a praporní lékař dr. Turoid nemohl podati přesné diagnózy. Stěžovali jsme si a vraceli jsme pytle plesnivého chleba, poslali jsme kus chleba brigádníkovi na ukázkou a žádali nápravu u intendance. V posledních dnech jsme poslali opět několik Bosňáků do nemocnice a za nimi ostrou stížnost brigádě. Nemoc jeví symptomy lehké otravy. — Je dobře, zajímá-li se intendant a zdravotní šéf o zdraví našich lidí, ale po mém mínění je zde třeba jinak se chopiti věci: uzdraviti lidí, kteří jsou již v nemocnici, nám pak posílati do zákopů lepší a čerstvější chléb a stravu vojáku přiměřenější. Návštěvy nám nemohou pomoci. Každé vyšetřování, jsou-li naše stížnosti odůvodněné, je zbytečné a jen by ukazovalo, že se nám nevěří. Proto nestojíme o návštěvu. — Dříve než promluvili s prvním člověkem v Carzanu, počalo to nad námi bouchati a junáci rytmistr Miklos, intendant Till a štábní lékař dr. Malfér celí spocení upláchli do bezpečí. Jak a koho zde mají vizitovat?

Příštího dne znovu hlásili z Levica visitaci — téže komise. Italové však uzavřeli šrapnely cesty k frontě a nikoho jsme se nedočkali. Blízko našich brlohů nesmí vstoupiti žádná nezvaná noha! —

12. Nehoda na Coalbě. Spiklenci za zády. Opium.

Je věru ku podivu, jak mohla ztroskotati rakouská akce na Caldíře. Byla přece tak pečli-

vě připravena! Myš by bylo spíše slyšeti než tyto lidi, kteří se s krajní opatrností spouštěli jeden za druhým po provazech a žebřících s rakouské skály dolů, právě když zasvítíl srpek měsíce po vrších nad Suganskou dolinou. Nejmenší kamének se neudrobil, ani jeden bajonet nezarachotil. Pod skalou je kotlinka s vysokou zrosenou travou, tam se shromažďují sotva viditelné tajemné postavy — shromažďují se, aby udeřily na Italy, až jich bude všech 40 pohromadě. Většina je jich už dole. Posledních 10 spouští se právě po strmé stěně. — V italském hnízdě v Coalbě je všecko ticho, tak ticho, jako nikdy jindy. Snad spí, netušíce, že budou za 10 minut obklíčeni. Ani brániti se nebudou. Kdyby však někomu z nich napadlo vystřeliti, pro toho nebude pardonu. S Maďary nejsou žerty. Dříve než se rozední, povlekou již zajatce na caldiérské předhoří a pak může artilerie stříleti podle libosti.

Jak je vše ticho!

V kotlince jsou již skupiny seřazeny.

»Nyní vpřed!«

Dříve než se hnuli vůdcové skupin, zasvítila nad italským opěrným bodem raketa. — Co to? — Asi 50 pušek počalo rachotiti, kulky frčely právě nad kotlinou, odlamovaly skálu a odrážely se s kamením do kotliny. Hned na to zarachotila salva italské baterie od Ospedaletta na rakouskou Caldieru, přesně na okraj, pak salva druhé baterie přímo do skály. Zbytky rozbitých pletených žebříků padaly s kamením a železem pod skálu. Pekelná hra trvala 20 minut a nikdo nesměl ukázati hlavy. Měsíc vy-

stoupil výše. Střelba ponenáhlu ustávala a před kotlinkou se ozval hlas: »Vzdejte se!« a pak: »Zbraně pryč!« — Artilerie počala obstřelovati Civaron a pozadí.

V beznadějně situaci pod skalní stěnou nezbývalo ničeho, než učiniti tak, jak kázal hlas. Útok na italský opěrný bod by byl šílenstvím, zpět na caldierskou stěnu nikdo nemůže, protože jsou zničeny všechny žebříky. Při nejlepší vůli nelze jinak.

»Důstojníci vpřed!« ozval se hlas opět. Italský granát udeřivší do skály energicky zdůraznil, že nesmějí dlouho přemýšleti.

Počalo se rozednívati. Kordonem směřících se alpinů kráčela dlouhá řada Rakušanů bez bomb, bajonetů a pušek. Na opěrném bodě jim prohlédli kapsy a poslali je všechny strmým zákopem na suganskou silnici. V Grignu je namačkali do vagonu a putovali příjemně po Italii.

* * *

Jak jen je mohli tak zpozorovati a překvapiti! A ještě podivnější je, že tak rychle avisovali svoji artillerii, která ještě nikdy nestřílela takových salv, jako dnes v noci. A precisně!

Takové smůly brigáda ještě neměla.

V úseku se mnoho hovořilo o příčinách caldierského nezdaru. Brigádník má po několik dní v hlavě jen to. Upozornil jsem ho na dvě možnosti: na první, že Italové svými aparáty zachytili rakouské telefonické rozhovory, na druhou, že onen desertér, jenž před 4 dny utekl s Civaronu, věděl o chystaném útoku a oznámil jej Italům.

»O tom není pochyby, že byli avisováni. Kdyby se byl odlomil kámen, byli by Italové několikrát vystřelili z pušek. Kdyby byli v měsíčním světle někoho zpozorovali spouštět se se skály, byli by rovněž způsobili poplach, ale nebyli by čekali, až se spustí poslední muž na zem. To je důkaz, že věděli vše a že byli na útok připraveni lépe, než náš útočný oddíl.«

»To je pravda, to je zcela jasné!«

»Byli by měli začít před východem měsíce a s ještě větší opatrností. Podnik se ovšem nemohl zdařit, byli-li o něm Italové předem zpraveni.«

Poručíci Kimla a Jirsa poslouchají můj rozhovor s podplukovníkem. Jirsa mi praví po brigádníkově odchodu, že mu bylo úzko a horko, když jsem vykládal svoje mínění.

»Jak jsi mu mohl s takovým božským klidem vykládati, že naše zrada zavinila porážku?«

»Vždyť jsem mluvil pravdu.«

»Ano, vím, ale je mi brigádníka líto.«

»Mně také. Pověz mu v Itálii, až pozdravíš jeho a generála: Meine Herrn, útok na Caldieru se vám nemohl podařit.«

»Maštálka bude spokojen.«

Jirsa věděl, že praporčík Maštálka vystřelil v předvečer caldierské události o 10. hod. dvě vysoké rakety k jihu, tytéž rakety, na něž o ½11 hod. odpověděl Levre, že rozuměl.

Byl to poslední Maštálkův čin v Carzanu. Příští týden odešel do Villazana u Tridentu do důstojnické školy.

* * *

»Proč posíláš Maštálku z bataljonu?« táží se mne přátelé v parku. Jirsa tuší, že za Maštálkovým odchodem něco vězí.

»Sám si toho přál. Na cirkulář, kdo z praporčíků by chtěl jíti do Villazana, hlásil se jediný Maštálka.«

»Nyní není doba k návštěvě důstojnických kursů! Vždyť mu to nemůže prospěti.«

»Myslel jsem, že máš s Maštálkou zvláštní úmysly,« praví poručík Martinec.

»Co nám prospěje Maštálka ve Villazanu?« táže se Horák.«

»Tolik, kolik ti, které máme v Castelnovu, kolik tvůj Pajger v Borgu, Liška v Marteru, Stránský v Novaledu a všichni ostatní roztroušení za našimi zády.«

»Měl bys říci »před naším nosem«, ne »za zády«. Zapomněl jsi, že máme frontu proti Levicu...« opravuje mne humorista Horák.

»Myslím, že se cítíme všichni jako za větrem, máme-li na více místech od Carzana až k Bolzanu své přátele. Až příkvačí italská automobilová kolona do Levica, bude jejímu veliteli jistě příjemno, ohlásí-li se mu »guida numero 50.« a podá mu zprávu, kde stojíme v tomto kraji a povede ho dál. Z téže příčiny jsem delší dobu hledal důvěrníky v Calamentské dolině a na Cadinském sedle, protože by nám jinak nějaká neočekávaná příhoda mohla zastaviti automobilovou kolonu na cestě do Cavalese, tak že bychom nedosáhli za den železnice u Bolzana. V takovém případě by nám ušli páni generálové z Tridentu, a těch by bylo škoda.«

»Kdo je na této trati?«

»Na Val Pianě je český pluk č. 102. U horské roty č. 2. slouží můj mariborský přítel Souček, desátník, velmi energický hoch, s nímž si pravidelně dopisují. V příštích dnech přijde ke mně do Carzana. — Nyní bych rád rozšířil náš důvěrnický kruh do Flemské doliny. V Suganské dolině nemáme již co dělat. Až k Sv. Křištofu nad Caldonašským jezerem a do Pergin je v tomto ohledu vše zařízeno. Proto tedy pokračujeme dále — k Tridentu.«

»Což pak Panarotta — máme tam svoje lidi?«

»Máme. Každý den již očekávám do Carzana svého krajana, jenž má na Panarottě domovské právo.«

»Kdo je to?«

»Snad ho znáte — byl tu již několikrát. Jmenuje se Gobec, telegrafista telegrafního oddílu v Tridentu, jenž stavěl telegrafy u Tridentu a Levica již před 3 roky. Celou telefonní i telegrafní síť na Busagrande a Panarottě stavěl tento člověk, znající vsi a kraje Suganské doliny jako své boty. Jako telegrafista přehlíží každý týden vedení a má všude přístup. S »werk-meistrem« Brožem přichází často k nám a na Civaron.«

»Takových lidí je nám třeba.«

»Ovšem, ovšem.« —

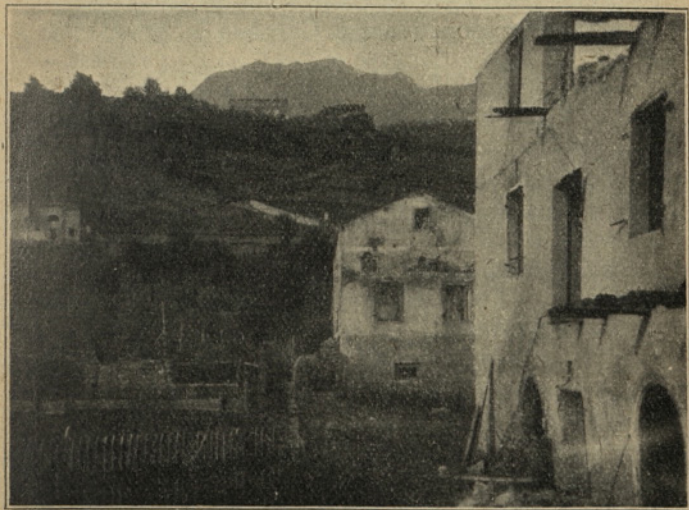
»Maštálka je tedy komandován jako důvěrník Carzanců, ne jako chovanec důstojnické školy?«

»Tak jest, jako náš důvěrník a jako zpravodaj o posádce v Tridentu a o armádních rezervách. Za týmž účelem šel také poručík Němeček od bataljonu.«

»Kde je Němeček?« táže se Horák.

»Ty to nevíš? Vždyť není u nás již 4 dny. Je v kursu pro strojní pušky,« vysvětluje Jírsa.

»Tak se podívejte! Tak tiše a tajně odcházejí, že se o tom ani nedozvíš. Mám k němu jen čtvrt hodiny chůze a nevím ničeho. Kam odešel?«

Spáleniště za frontou.

»Do dvouměsíčního kursu do Raviny. Ravina je za Tridentem.«

»Na toho jsem nemyslel. — Němeček je tedy náš důvěrník?«

»Němeček je jeden z nejlepších lidí. Počítám naň, že nám výborně poslouží v okolí Tridentu a ve městě samém.«

Horák se díví.

»O, je-li Němeček náš, pak již věřím, že se také v Tridentu něco provede. — Kdyby jen Italové měli odvahu pustiti se tak daleko. Ale pochybuji — pochybuji.«

Hovořili bychom ještě bůhví jak dlouho v parku, kdyby mne nevolal adjutant do Telv.

Jirsa mne doprovází z Carzana k první zatáčce.

»Jsi ty netrpělivý člověk, Jirso! Každý den přicházíš se svým »Kdy půjdeme?« Mohu ti to ostatně říci: buď připraven 15. srpna večer!«

»Pozitří?«

»15. srpna. V 9 hod. večer vyjdeme z Carzana.«

»Co si mám vzít s sebou?«

»Hlavu — nic jiného.«

»Žádné zbraně?«

»Hůl, abys mohl setřásti rosu s trávy a s kalhot a jablka s jabloně.«

»Přijdu. Na shledanou!«

Jirsa se vrací a když je již 30 kroků daleko, volám za ním:

»Jirso, nezapomeň pytle!«

»K čemu pytle?«

»Na jablka.« —

Jirsa se směje a pokračuje v cestě do Carzana.

* * *

Večer 15. srpna čeká Jirsa v parku.

»Dnes jsem večerel už v 6 hodin.«

»Nemohl jsi se již dočkati večera?«

»Jsem zvědav. Je pochopitelné, že mne zajímá expedice do Italie.« —

Nejkratší cestou spěcháme přes castellarské stráže pro jablka.

»Také vám přineseme jablek,« pravím stráží. Cesta je již vyšlapána.

»Náš Kohoutek je pilný chlapec, což? Vlastnoručně vytrhal křoví a bajonetem posekal trávu. Dříve nebyla cesta takto pohodlná.«

Před Sperou je příkrý kopec. Po největším srázu vystupujeme lehce — po žebříku.

»Vy tu chodíte všude po žebřících,« praví Jirsa.

»Onen žebřík pod skalou зробil Mlejnek s Bosňáky, tenhle však udělali druzí.«

»Kdo?«

»Kohoutek, šikovatel Čačić a zákopnický šikovatel Dragičević.«

»Však se to také pozná, že to měli v práci odborníci. Tento unese veliké břemeno.«

V ovocných sadech ukazují Jirsovi, které druhy jablek jsou již zralé.

»Ale zde nejsou ještě nejlepší. Nahoře za Sperou, u cesty do Strigna stojí osamocená chaloupka — rozbořená ovšem — ale stromové tu ještě je, s vybraným jemným ovocem, úplně zralým. Italové mají k němu blíže, ale dosud ho neobjevili. — Moji rotu udržuje nyní v první řadě ovoce v dobré náladě. Dříve byli nespokojeni, když jsme je komandovali na hlídky za Maso, nyní však jim nemůžeš s ničím přijít tak vhod, jako s rozkazem: »Půjdeš na Castellany!« Mezi 6—8 hodinou večer a mezi 7—9 hod. dopoledne máš polovici posádky v ovocných sa-

dech u Spery. Sem za Speru se na štěstí neodvažují choditi a diví se, že jsme my důstojníci tak stateční.«

Schováváme si v trávě hromadu natrhaných jablek.

»A nyní již můžeme jít k překážkám.«

Vypravuji Jirsovi, jak se mí dařilo, když jsem přišel příliš časně k překážkám. Asi 30 kroků před překážkami ukazují Jirsovi místo, kde má z opatrnosti trochu počkat, abychom nepřišli dva, když čekají jen jednoho. Jirsa se chce vyšplhat na levou stranu cesty, jež je skoro 2 m vysoká, ale náhodou — Jirsa má často smůlu — hrábl rukama do vlasů, místo do trávy. Náhle se vztýčily 3 hlavy, ležící v trávě na kraji zdi. V prvním okamžiku byly obě strany překvapeny a postrašeny, potom však 3 italští důstojníci podali Rakušanovi ruce a pomáhali tlustému Jirsovi vzhůru k sobě na zeď. Slyším šum a šepot a vracím se, abych se podíval, co se děje. Jirsa však již leží mezi Italy, mými známými, a směje se s nimi zvláštní náhodě. — Důstojníci se přišli ze zvědavosti podívat a čekali v úkrytu blízko místa, kde jsme obyčejně rozprávěli s Finzim a seděli při rozhovorech.

Zanechávám Jirsu v této společnosti a jdu k překážkám, kde již čeká druhá skupina důstojníků, mezi nimi Finzi, jemuž pravím, že má před sebou ještě jednu důstojnickou stráž, o níž snad ani neví.

»Takovou stráž a nebo bezpečnostní ležící hlídku jsem zpozoroval již několikrát. Jdu po každé kolem nich, jako bych jich neviděl.«

Finzimu není vhod, že nás hlídají s úmyslem, vyslechnouti naše rozhovory.

»Dnes v noci mám s sebou soudruha, svého zástupce, nadporučíka.«

»Kde?«

»Čeká u oněch důstojníků, až ho zavolám.«

»Nechť přijde!« —

Spěchám pro Jirsu a pomáhám mu na cestu.

Jirsa hoří zájmem. Důstojníci u překážek mu tisknou ruce, nabízejí mu cigarety a již sedí spolu na trámu v rozhovoru. —

Vyměňujeme si s Finzim spisy. Upozorňuji ho znovu na rakouské podniky, jež se chystají v příštích dnech a o nichž je částečně již poučen.

»Signál pro Coalbu byl dosti zřetelný, není-liž pravda?«

»Rozuměli mu. Z opatrnosti však byla připravena také posádka v Agnedu.«

»A akce Rakušanů ztroskotala?«

»Měli jsme úplný úspěch.«

»Vím. U nás přemýšlejí a debatují o příčinách.«

Abychom omezili signalování raketami, stanovíme si s Finzim již na půl měsíce předem dny a hodiny schůzek. Bude třeba ještě promyslet mnoho otázek. Nejvyšší velitelství určilo, že se suganská akce provede v první polovici září, snad 13. září. Cadorna schvaluje plán a chce jej vzít za svůj. Korektury mého projektu budou prý jen nepatrné.

»Nechť jsou korektury jakékoliv, jen už začněte! Do poloviny září máte čtyři týdny času, tak že se můžete důkladně připravit. Jen bych si

přál, aby zůstal náš bataljon do tohoto termínu v Carzanu.«

»Co pravíte? Že nezůstanete v Carzanu? Co jste řekl?«

»V posledních dnech se u nás šíří zpráva, že odejdeme na sočskou frontu.«

»To by bylo ovšem nepříjemné. Bylo by mi to velice nemilé. A co myslíte, bude z toho něco?«

»Nevíme nic určitého. Rozhodně však u divise přetřásali otázku, které bataljony by mohli pohřešiti na dobu sočské ofensivy a při svých kombinacích nemohli přehlédnouti Bosňáků. Zdá se mi, že nás nemohou jen tak snadno propustiti ze zdejší fronty. Máme dobrou pověst a proto stojíme v nejnebezpečnějším sektoru tolik měsíců. Odešlou-li nás, budou mítí pánové starost. A to je pro nás dobré znamení.«

»Tedy nejspíše zůstanete?«

»Doufám. Zvěděl bych o chystané změně aspoň 5—8 dní dříve.«

»Jak jste mne postrašil!« —

Kapitán má mnoho nápadů. Táže se, jak jsou organisovány kuchyně u bataljonu a kdy dostávají trupy na frontu večeri.

»Nebylo by možno, abychom opili ty elementy, jež by snad pro své austrofilské smýšlení chtěly rušiti průběh akce? Dal bych vám k dispozici opium. Kdo ho požije, usne na několik hodin.«

»Výborně! V jaké formě máte opium?«

»Dal bych vám je v práscích, nebo v jiné formě. Pro kotel, v němž se vaří káva nebo polévka pro 25 lidí stačí balíček, který se pouze nepozorovaně vysype do kávy. Pro větší kotle

bych vám dal větší balíčky. Mohu vám opatřit také kořalku s opiem. Vojáku stačí doušek dobré kořalky, aby usnul na 5—6 hodin.«

»Objednejte mi opia v obou formách!«

Tato myšlenka úplně vyplňuje mezeru, kterou mám v mysli, přemýšlím-li o sousedních sektorech. Kdo není náš, ať spí. Tak se odbude celý podnik bez prolévání krve, beze všeho poplachu.

Mám na srdci právní postavení carzanských spiklenců po akci, až přijdeme do Itálie.

»Pane Finzi, máte na italské půdě kromě vlastního vojska také trupy jiných států?«

»Nemáme.«

»Ani dobrovolnických oddílů a legií?«

»Myslíte tak, jako je na př. cizinecká legie ve Francii?«

»V Rusku jsou oddíly, rekrutované z rakouských desertérů a zajatců, Čechoslováků, Jiho-slovanů a Poláků, kteří již vícekrát úspěšně bojovali proti centrálním mocnostem, na př. v Dobrudži a v ofensivě generála Brusilova.«

»Vím o tom. Po ruské tragedii vznikla také ve Francii nepatrná slovanská legie a několik legionářských pluků převezli k Soluni, kde je zařadili mezi zbytky srbského vojska. V Itálii však v dnešních poměrech nelze myslit na podobné formace, protože se chce naše vláda přesně řídit mezinárodními zákony.«

»V Itálii jsou tedy všichni desertéři odsouzeni do zajateckých táborů, také ti, kteří by chtěli bojovat proti Rakousku?«

»Pravidelně je tomu tak. Ve výjimečných poměrech dostávají jednotliví rakouští Italové a

také Slované osobní svobodu a tím i možnost účastniti se ve vojsku nebo jinak boje proti Rakousku. Zním několik takových lidí. Jeden z vašich rodáků, profesor Nikolič z jižní Dalmacie, zůstal po svém útěku z rakouského vojska hned na naší frontě. Znáte ho?»

»Nevzpomínám si.«

»Vím také, že jednotliví zajatci podávají žádosti ke komisi pro válečné zajatce, aby je osvobodila a dovolila jim odchod z Itálie.«

»A jak vyřizuje vaše komise tyto žádosti?»

»Některým vyhověla, některým ne.«

»Pane kapitáne, jistě tušíte, proč vás obtěžuji těmito otázkami. Moji Bosňáci a Češi chtějí vědět, co s nimi bude po příchodu do Itálie. Podnik se nám může výborně vydařit, ale výsledek pro mé lidi by byl na konec ten, že nás Itálie uvězní na Sardinii, není-liž pravda?»

Finzi se směje.

»Jste opatrný člověk. Bojíte se, abychom s vámi nejednali tak, jako s Rakušany, zajatými v boji, nebo s těmi, kteří utíkají z rakouského vojska jako desertéři?»

»Ano, tak jest. Řekl jste, že se vaše vláda řídí přesně mezinárodními zákony. Vaše vláda nás musí pokládati za rakouské státní občany, což je sice odůvodněno podle práva, ale nikoli podle našeho cítění. Vaše právní nazírání je v ostrém kontrastu s naším revolučním pojetím.«

»V tomto ohledu buďte bez starostí!»

»Bylo by mi milo, kdybyste mi dali garancie.«

»Písemně?»

»Prosím!»

»Garancie komise pro válečné zajatce vám nemohu opatřit, myslím však, že vám bude konvenovat jiné řešení. Vy, pane nadporučíku, vaši důstojníci a poddůstojníci, kteří by chtěli vstoupiti do legií a odejít za tím účelem z Itálie, nepřijdete vůbec do úředních seznamů válečných zajatců a desertérů, ale odejdete po akci, kamkoli budete chtít. Itálií pojedete jako svobodní lidé, pro bezpečnost však vám dáme až na hranice doprovod — rozumějte mi dobře — čestný doprovod, vždyť víte, že by vás civilní i vojenské obyvatelstvo všude poznávalo jako cizince a dělalo by vám nepříjemnosti a obtíže.«

»Takové řešení nám stačí.«

»Tolik vám mohu zaručiti a chcete-li, přinesu vám příště písemnou záruku, již jste si přál. Dokonce se zavazuji, že učiníme totéž i v tom případě, že by se podnik buď neprovedl, anebo z jakékoli příčiny nezdařil. Ba ještě více! Máte na cestu nějaký fond?«

»Nemáme ničeho. My, důstojníci, máme aspoň něco, každý několik set korun úspor ze svojí gáže, ostatní jsou však většinou bez prostředků.«

»Vidíte! V tom ohledu hodlám také něco učiniti. Opatřím každému z vašich lidí na cestu tolik, aby se mohl převléci do civilních šatů a aby měl na první potřeby. V rakouských uniformách se v Itálii nesmíte ani ukázat.«

»Děkuji vám, pane kapitáne! Často jsem myslel na právní situaci svých lidí, až přijdeme za rakouské linie, ale nemohl jsem o tom ještě mluvit. Kdo mi napíše prohlášení?«

»Napíši je sám jménem svého úřadu.«

»Kterého úřadu?«

»I. T. O.«

»To jest?«

»Ufficio Informazioni Truppe Operanti.«

»S vědomím a schválením nejvyššího velitelství?«

»Ovšem.«

»A prohlášení vašeho úřadu podle vašeho mínění postačí, abychom neměli těžkostí při odchodu?«

»Úplně. Stačil by již můj podpis, jenž je uznáván po celé Itálii.«

Mužik se buď vychloubá, nebo je vskutku tak vlivným člověkem. Mluvil vážně a musím mu věřit. Dosud nemám žádné příčiny k pochybnostem. —

»Mně osobně není třeba žádného písemného závazku, protože vám věřím a jsem přesvědčen, že myslíte poctivě to, co jste prohlásil. Jinak je však s mými důstojníky a vojáky, kteří vás neznají. Jim bude milo, ukáží-li jim dokument. Bude mi milé, přinesete-li mi jej příště. — Zdravo, pane kapitáne.«

* * *

Vracíme se s Jirsou oba spokojeni.

Jirsa sotva ovládá svoje rozohnění. tak jej nadchla návštěva v Strignu. Nejlépe se mu líbí italský nápad s opiem.

Praví mi, jak dobře si rozuměli s italskými důstojníky, ač neznají téměř německy. Na trámu seděli čtyři okolo něho, a vyprávěli mu všechno možné. A on jim...

»O čem jste se bavili?«

»O všem, o všem.« —

Neseme strážím jablka a Jirsa je vlastnoručně rozděljuje. Bosňáci žertují a litují, že není pan »Irsa« blíže u nás, aby častěji chodil s komandantem bataljonu pro jablka.

Po návratu do Carzana sedí Jirsa až do rána v mém pokojíku. Vaříme si kávu a debatujeme. Jirsa si živě představuje, jak se po skončené akci představí v Padově nebo ve Vicenze nebo tam kdesi zajatému generálu a podplukovníku a ostatním takovým pánům.

»Zasalutuji jim: Ich habe die Ehre die Herren zu grüssen! Wie ist das Wohlbefinden der Herren? — Vidale vyskočí z kůže!«

»Proč je chceš dráždit?«

»Proč dráždit? Nechci jich dráždit, ale musím jim ukázat, že nejsou bohové a že nejsou jen oni tak chytrí, jak se domýšlejí.«

»Já bych je nechal na pokoji. Stačí, navaříme-li jim tuhle kaši, potom však bych s nimi nechtěl již ničeho mít. Nechť jdou ve jménu božím do jižní Italie, nebo na Sardinii.«

»Nějak jim však přece zasolím! ...«

13. Fontanelly a Agnedo.

O útoku deutschmeistrů na Fontanelly není dlouho ničeho slyšet. Termín je tak tajen, že ho ani my, nejbližší sousedé, nemůžeme zvědět.

Dne 19. srpna mne upozornil podplukovníkův lístek, jež jsem obdržel několik minut před 10. hodinou večer, že se akce provede této

nocí. Půl hodiny později hlásil Ital na Levreu, že rozuměl signálu, ač nebyl dán ve smluvené hodině. Signálem byly dvě castellarské rakety nad Speru, na severovýchod.

Sotva se »dajči« hnuli, přivítali Italové hlídku silnou střelbou a do zbytku připravených útočných oddílů u Mentrat střílela italská artillerie tak, že nezbývalo nic jiného, než se ukrýti v jeskyních a v nejbližších úkrytech.

První brigáda má málo štěstí. Byli bezpochyby neopatrni. Škodolibý Bosňák muftar Salko Beglerović z Drežnice u Mostaru, který má na »dajče« již několik měsíců zlost, přichází se zprávou, jak dnes v noci útočili tam nahoře z Caverny na Italy. »Stále jim dávají lepší měnáz než nám, posílají je na dovolenou po 40 od každé rotý, boga mi, nás však jenom po 10ti, nyní však je vidět, jak dajči útočí.«

»My jsme jiní lidé, Salko, není-li pravda? Útočíme-li, tedy je to útok. Museli jsme již vícekrát útočiti za dajče. My útočíme jinak, než oni.«

»Ba jinak, boga mi!«

»My nejsme dajči.«

»Boga mi, právě proto.«

»Nejlépe bude, pošleme-li všechny dajče do Italie anebo do Vídně na dovolenou.«

»Ba, ba, ale i pro nás by bylo nejlépe, kdyby nás všechny poslali domů«, mudruje Salko a odchází k příteli Velići Ibrovi, kterému zemřela matka a který stejně nemůže dostatí dovolené.

Podplukovník nerozprávěl se svým důstojnickým sborem o této akci, která se netýče jeho brigády. Má již nyní mnoho práce s přípravami k útoku na Agnedo.

Zvěděli jsme však od deutschmeistrů samých, kde jsme měli důvěrníkem důstojníka-Slovince, že italská artilerie v prvním okamžiku akce rozbila všechny čtyři rakouské útočné oddíly. Přesnost italských děl byla podivuhodná. Italové nestříleli vůbec nikam jinam, než na místa, kde leželi připravení dajči.

* * *

Dne 21. srpna večer v 10 hodin je třeba dáti signál, že se uskuteční v noci útok na Agnedo. Žádný z mých důstojníků a poddůstojníků není v tomto okamžiku na castellarské stráži, ani na blízku, práce je však tolik, že nemohu sám dáti signálu. Nařizuji tedy telefonicky šikovateli Ramovići, aby se pokusil vystřeliti dvě rakety na jihovýchod před Scurelly. Upozorňuji ho ještě zvláště, aby nestřílel rakety směrem ke Speře. Poručíka Zeleného prosím, aby pozoroval z parku, střílí-li Ramović správně, či ne. Náhle přichází Zelený se zprávou, že viděl rakety, ale obě na severovýchod, ke Speře.

Hlupák šikovatel! Učinil pravý opak, a dal signál, že se obnoví akce u Fontanell a ve Speře.

Telefonuji Ramovićovi, aby vystřelil ještě jednou na Scurelly.

Pak následuje správný signál a pozorovatel na Levreu je zpraven, že Italové musí býti připraveni na dvě akce, předně ve směru k Fontanellám a současně na druhou akci proti Agnedu. — Chyby nemůžeme více napravit. Je mi jen líto, že budou očekávatí také útok nebo de-

monstraci u Fontanell, čímž se rozptýlí jejich pozornost.

Náš bataljon dostal rozkaz, aby provedl o 3. hodině ráno krátkou hlučnou průvodní demonstraci mezi Sperou a Strignem. Musí spolupůsobit celá 4. rota, sesílená oddílem 1. roty. — Toho nám nebylo třeba! Právě dnes, kdy jsme omylem avisovali italskou artilerii, že se rakouský útočný oddíl pokusí prorazití u Spéry a Fontanell, máme hnátí své lidi právě na místo, kde bude padati smrtící krupobití!

To se nesmí státí!

Vykonám-li rozkaz, pobije mi italská artilerie moje vlastní lidi!

Pomocná četa 1. roty je v 11 hodin v noci již v Carzanu.

Svolávám důstojníky, šikovatele a četaře a vykládám jim:

»Dostal jsem rozkaz, který nemůžeme provést. Nesmíme ztratit ani jediného člověka při tak marné demonstraci. Četa roty zůstane u nás v Carzanu v kaverně do 5 hodin a ráno se vrátí do svého úseku. Čtvrtá rota však zůstane také doma. Zákopnický šikovatel Simo Dragičević, můj starý šedivý sokol, dostane oddíl čtyř zákopníků a 10ti mužů 4. roty, kteří půjdou do Spéry pro dříví a přinesou ráno trámy z rozbořených chatrčí pro naše stavby. Dragičević provede demonstraci se svým oddílem sám. O 3. hodině vystřelí každý z jeho mužů po dvou patronách, pak vrhne každý jednu bombu za Spe-ru, za minutu však musí sedět všichni bez výjimky v silném betonovaném sklepe ve Speře, který Dragičević již zná. Nikdo nesmí zůstatí

venku před Sperou, protože Italy znám a vím, že udeří celou artilérií právě na Speru a na dajče na levé straně, mnohem silněji, než na pravé křídlo dole u Brenty.

Dragičević je poučen a má již svůj oddíl připraven k odchodu, ostatní však mizí v brlozích a kavernách. Všichni jsou spokojeni.

O 3. hodině nastává hřmot až hrůza. U Sperry to rachotí, u Mentrat Italové také silně střílejí — doufám, že má Dragičević své lidi v bezpečí.

Na úsvitě je již klid. Přes carzanský most se vrací rychlými kroky zákopnický oddíl se 6ti trámy.

Dragičević hlásí, že provedl rozkaz beze ztrát a dodává s úsměvem:

»Dobře jste věděl, co bude.«

»Věděl jsem to.«

»Kdybychom se byli opozdili jen půl minuty, byli bychom to zaplatili životem. Když jsme utíkali do sklepa, již to bouchalo. Klenba nás chránila. Na Speru padlo 500 granátů.«

»Tedy vidíš, že je třeba jednat přesně tak, jak nařizuje komandant, který myslí na svoje lidi a chrání je.«

»Pravda. Proto vás moji zákopníci chválí. Vy jste náš otec.«

»Děkuji ti, Simo. Zdravo!«

* * *

Akce v Agnedu je temný bod italského válčení. Italská posádka v Agnedu se vzdala, ač byla značně sesílena a připravena na rakouský útok. Tříkrát ji v noci nervosní komandant

alarmoval, po čtvrté však příliš pozdě. Rakouský útočný oddíl vrazil mezi italské překážky, italský důstojník padl a stráže se vzdaly, když většina posádky ještě vězela v kaverně.

Nadporučík Ertl, velitel rakouského útočného oddílu, dosáhl pěkného úspěchu. Vyprázdnil opěrný bod a přihnal Italy — asi 70 — na pravý břeh Masa.

Italští zajatci vypovídají, že věděli o útoku. Jen náhodou se stalo, že po 3 zbytečných alarmech po čtvrté trochu pozdě vyběhli z kaver-ny, kde je překvapili Rakušané.

Italská nešikovnost nás dopálila. Poručík Horák přímo zuří:

»Je jich 70 a vzdají se hlídkám, jež nečítají všechny dohromady ani polovinu jejich počtu! Vzdají se, jsouce avisováni a majíce tolik prostředků, tolik děl za sebou...! S takovými lidmi je těžko něco začínat... Při naší akci nám to udělají zrovna tak!... Důstojník je volá, alarmuje, oni však sedí v kaverně a čekají, až pro ně přijdou Rakušané! Důstojník umírá, oni odepínají pasy a zahazují zbraň! — Tak pěknou výzbroj mají — všecko nové! Kdy byli Rakušané tak vyzbrojeni, tak oblečení?«

Divisní vyšetřovací komise přišla ráno do Borga, Castelnueva a Telv. Nějaký nadporučík vyšetřuje 3 zajaté italské šikovatele v Carzanu.

Všichni vypovídají vše, co vědí, jako by se rozumělo samo sebou, že musí vše říci. Důstojníka, který je prý příbuzný generála Cadorny, nenáviděli a přáli mu smrti. Jeden kopl mrtvého nohou a řekl: »Canaglia!« Pěkná čest padlému veliteli!

Vyšetřováním se zjistilo, že byla posádka v Agnedu v posledních nocích stále sesílena, poslední noci pak dokonce ztrojnásobena. Důstojníci prý říkali, že v této noci přijdou určitě Rakšané.

»Odkud jim to bylo známo?

Brigáda nařídila, že se nesmí více užívatí telefonu v prvních zákopech. Je jasno, že nepřítel zachytil telefonické taktické rozkazy. Z předních stráží musíme odstraniti všechny aparáty, pouze castellarské stráží je dovolen telefon, jehož však rota nesmí používatí k taktickým rozhovorům.

Válečnou náladu italských poddůstojníků charakterisuje tato epizoda: Tři zajatí šikovatelé zůstali po vyšetřování v Carzanu a odpůldne je měla moje hlídka doprovoditi do Borga. Divise jich ještě neměla v evidenci. Dal jsem jim svačinu a důvěrně se jich tázal, chce-li někdo z nich vrátiti se do Italie. Večer je mohu propustiti a pošlu je do Strigna. — Všichni tři zamítli nabídku a šli raději do otroctví, protože měli »prokleté vojny« již po krk ... »Maledetta guerra!«

Poddůstojníci, kteří jsou jádro a výkvět každého vojska, mluví tak nepěkně o své vlasti! Tužna jim majka!

Nemohu se již ubrániti tušení, že naše součinnost s jejich vojskem nebude šťastná.

14. Atamanův svátek.

Carzanci vynášeli v kalendáři, že má jejich »ataman« svátek. Tento titul mí dal Jirsa 25.

srpna ráno. Ataman musel své důstojnické společnosti uspořádati odpoledne v parku oslavu svých jmenin a Chválek šel dvakrát s prázdnými lahvemi do Telv ke správci důstojnické menáže poručíku Krajníkovi. — Současně oslavujeme odchod dvou milých přátel z našeho kruhu, poručíků Tandlera a Daška, kteří příští týden odcházejí, jsouce služebně přeloženi k artilerii do Boky Kotorské. Před večerem hlásí se ještě Krajník — řídký host, jež málokdy vidíme v Carzanu. Chlubí se, že dnešní den vydatně obohatil pokladnu důstojnické menáže a přeje si, aby zůstal také po důkladných změnách, jež prožije náš bataljon příští měsíc, kuchyňským otcem a opatrovníkem žaludků slavného důstojnického sboru.

Jeden z přítomných důstojníků není členem »kruhu«. Poručík Horák přivedl svého šéfa, velitele 3. roty, nadporučíka Hardyho. Hardy je Polák, jenž žil v Bosně a mluví plynne naším jazykem, ale nemohu mu svěřiti našich tajností. Krajníkův přípitek mu není srozumitelný, proto by rád věděl, jaké změny očekáváme v měsíci září.

Jirsa mi dává znamení, abychom si dali pozor, Zelený kývá hlavou na Krajníka, aby mlčel, Krajník však pozoruje teprve nyní, že Hardy není spiklenec a že snad řekl příliš mnoho.

Abych zakryl nepříjemnou situaci, pravím svým hostům:

»Náš Hardy žije daleko u Brenty pod Civaronem a má málo styku s bataljonem. Snad jste tam dole ještě neslyšeli, že hodlá »k. u. k. Armeekommando« poslati náš bataljon do Krasu

a zaměnití jej s nějakým bataljonem b. h. 2.?
Není to důkladná změna?»

Tato novinka není nová pouze Hardymu, ale i ostatním hostům. Všichni se diví. Pravím jim dále:

Ataman doma.

»Opravdu! Již dvakrát nás chtěli poslati z pohodlných brlohů, které jsme si pořídili u Brenty, ale dosud se vždy podařilo našemu podplukovníku, že tento plán nebyl proveden. Přijde-li však podobný rozkaz nyní, kdy odchází pod-

plukovník na dovolenou, neubráníme se tomu více a o několik dní později nás vylodí jako potravu pro italskou artilerii na Podgoře a Sabotinu.«

»Mně je konečně vše lhostejno,« praví Hardy.

»Mně ne,« odporuje Jirsa. »Myslím si jen, že náš ataman s námi žertuje.«

»Ne, ne,« potvrzuje Krajník. »Já i Hopp jsme také již slyšeli, že nás odtud volají.«

»Ale úředně tu ještě není nic?« táže se Hardy.

»Dosud ne.«

»Pak je všechno dohromady jen babský tlach.«

»Přichází-li čert, smrdí to daleko před ním, dříve než je ho vidět.«

»Nevhodné přirovnání!« posuzuje Hardy Jirsovu poznámku. »Již jsi někdy cítil čerta?«

»Ještě ne, ale ty ho budeš cítit, až přijdeš na Kras.«

»Přijdu-li tam já, přijdeš tam také ty, Jirso!«

»Nepřijdu! Nepřijdu! Nepřijdu!«

»Jak můžeš něco takového tvrdit?«

»Protože vím, že tam nepřijdu.«

»S tebou je vyloučena rozumná debata!« praví Hardy trochu dopálen.

Jirsa a Hardy by si byli ihned ve vlasech.

Abych přerušil debatu, jež počínala býti ostatně nepřijemnou, pravím:

»Pánové, nechme otázku našeho odchodu otevřenou, ať ji rozřeší velitel 11. armády Scheuchenstuel, respektive velitel armádní skupiny F. M. Conrad. Nerozřeší-li ji u velitelstev k naší spokojenosti, pokusíme se ji upravití my sami.«

»Pánové, nerozumím vám. Což jste se všichni rozkmotřili s paní Logikou?« popichuje opět Hardy.

»Dnes není času pro tvoji paní Logiku. Dnes je můj svátek a tu můžete říci všelicos, co není zcela normální.«

»Živio náš ataman! Nazdar!« volají Češi a Hardy si se všemi připíjí a trochu nuceně se směje příteli Jirsovi.

Krajník pospíchá do Telv a prosí mne, abych vstal. »Rád bych ti řekl něco soukromého.« —

»Kdy to bude?« táže se mne tiše.

»Třináctého.«

»Září? Určitě?«

»Praví tak Cadornův vyslanec.«

»Děkuji!« Krajník odchází. Vracím se ke stolu. — Jirsa a Hardy jsou již opět ve sporu pro Jirsovu nelogičnost. Všichni se smějí, jen Hardy by rád zůstal vážný.

Podruhé jim přerušuji rozhovor:

»Pánové, jsme zde shromážděni vesměs Slované — náhodou. Dovoluji si delikátní otázku: Co soudíte o činnosti profesora Masaryka? Ale prosím, rozhovor budiž »nezávazný« a zůstaniž mezi námi!«

Soudruzi tuší, že chci zkoušeti Hardyho a mlčí. Hardy však již vyhrkl: »Lumperei!«

»Kdož ví, jaké má plány. Masaryk není hloupý.«

»Eh což, dělá nám po světě škodu a vám Čechům ostudu.«

»Pak dělá také Pilsudski Polákům škodu a ostudu.«

»Prosím, Pilsudski stojí v čele polských legií, jež bojovaly po našem boku proti Rusku.«

»Proč mu tedy rozpustili legie a jeho odstranili? Nešel snad Pilsudski, jenž byl z počátku na straně Němců, v srdci za Masarykem? Zdá se mi, že se polský generál přeorientoval a že se stal Rakousku a Německu nepohodlným. Tento muž také není hloupý. Řekl bych to přesněji: Pilsudski přišel k poznání a pokusil se potají přesedlati a přenést svoje nové smýšlení do legií. Byl to dosti divný úkaz u polských dobrovolníků: První legie v Rusku se bije s Němci, druhá v Haliči a Poznaňsku se bije s Rusy, třetí ve Francii se bije opět s Němci. Kdo je na pravé cestě a která legie stojí na straně národní samostatnosti a svobody? Naši lidé jsou také na všech frontách, jsou-li pravdivé zprávy, že mají Čechoslováci a Jihoslované legie, respektive dobrovolce v Rusku a srbském vojsku. O tom jsi ty, příteli Hardy, jako Polák lépe informován než my.«

Hardy se mračí. »Promiňte, pánové, takové thema není pro nás. Já je pro svoji osobu rozhodně odmítám.«

»Promiň! Tával jsem se proto, že nás v poslední době italští letci tolik obtěžují letáky. Snad jsi četl polský leták o brigádníkovi Pilsudském? Moje hlídky našly kromě toho větší počet italských časopisů, v nichž byla řeč o změně polské legionářské taktiky. Je mi nyní líto, že jsem ti jich neposlal. Jsou u divise.«

Moji hosté ztichli za naší debaty. Cítí, že je moje námaha marna a že Hardymu nesmíme svěřiti svých plánů. Jirsa pospíchal ke strojním

puškám zařídit noční službu a navečeřet se, za hodinu je však již podruhé v Carzanu. Cosi mu nedá pokoje. Hardy ho dopálil svojí rakouskou logikou.

»Hodím ho do Brenty, takového, takového Slovana!«

»Nehodíš. Předně je Hardy silnější než ty a za druhé nemáme času na takové věci.«

»Je mi líto Horáka, že koná službu pod takovým komandantem.«

»Horák? Ten si umí pomoci. — Vždyť Hardy není protivný člověk. Zná jen službu a konáš-li svoje povinnosti řádně a přesně, je ti Hardy nejlepším přítelem.«

»Nemohu ho ode dneška ani viděti. Úplně se mi odcizil!«

»Náš rozhovor o Masarykovi a Pilsudském byl jemu ještě nepříjemnější. Viděl jsi, že nemohl ani seděti. Náhle si vzpomněl, že je pozdě a že musí pospíchat domů. — Dnes v noci půjdeme s Milošem do Strigna. Víš o tom?«

»Ano. Doprovodím vás kus cesty, ke strážím.«

»Můžeš jíti ještě dále, zajímá-li tě to.«

»Ovšem, že mne to zajímá, ale dnes v noci zůstanu doma. Máš pro schůzku něco zvláštního v programu?«

»Nic zvláštního. Nesu Finzimu na 10 otázek odpovědi a několik carzanských skizz ve velkém měřítku. Kreslil je Miloš a Sedlecký z 1. roty. Budeme mluvit o podrobnostech akce a pravděpodobně také o Agnedu.«

»Řekni jim, že jsou oslové. Jak to mohli v Agnedu tak hloupě provést! — Co neseš v ba-

líku? Zdá se mi příliš veliký, jsou-li v něm jen skizzy.«

»Všecko abych ti ukazoval! «Slovenski narod« a Kohoutkovo »Právo lidu« a »Arbeiter-zeitung« chci poslati do Vicenzy, když jsou tak laskaví, že mi posílají svůj »Corriere della Sera.«

»Já bych jim posílal »Národní listy«. Snad mají někoho, kdo umí česky. Zeptej se Finziho, chce-li slovanské časopisy! Můžeme proň objednat ještě »Politiku« a cokoli bude chtít. Pajger je předplacen na »Union«, vždyť víš.«

* * *

Italští vyslanci z Vicenzy jsou již na místě. S Finzim přišli 3 důstojníci. Dva se baví s Milošem, jenž se představuje jako »průvodčí číslo 16«, druzí dva hovoří se mnou.

O posádce, kterou odvedli Rakušané 22. srpna z Agneda, je Italům nepochopitelné, jak ji mohl tak malý útočný oddíl překvapiti a přemoci. Několik lidí sice uteklo a vypravovali pak detaily o akci, ale obraz není jasný. Veliká chyba je v tom, že posádka ve všeobecném zmatku nepožádala telefonicky o pomoc artilerie. Vše bylo připraveno a nikdo z rakouského útočného oddílu by se nebyl vrátil zpět, protože by bylo 20 baterií hermeticky uzavřelo všechny příchody mezi Masem a Agnedem. Na nádraží bylo 90 mužů s 3 důstojníky, se strojními a automatickými puškami, všichni v každém ohledu výborně vyzbrojeni k obraně. Opravdového boje vůbec nebylo. Počet zdravých zajatců souhlasí s počtem chybějících lidí.

Osud mrtvého velitele Finziho dojmá. Vypravují mu také o výjevu se zajatými poddůstojníky, kteří se nechtěli vrátiti do Itálie a dali přednost zajetí . . .

Přecházíme k jednotlivým otázkám o italské suganské ofensivě, jež ukazuje již jasné obrysy své obsáhlosti a cílů. Vypracovali projekt, které trupy budou tvořiti sbor pro první a druhou fázi průlomu rakouské fronty. Automobilů bude dosti k dispozici a materiál k mostu přes Maso je připraven. Opium je objednáno z turské chemické laboratoře. Dostaneme je asi týden před akcí, nebo ještě dříve.

Můj průvodčí Zelený je cestou ze Strigna do Carzana hovornější než obyčejně.

15. Opuštěná svačina. Cerberus.

Příštího jitra přijímám nová blahopřání: dva řídící hosté, oficiálové Marsíček a Brüda, oba správcové proviantur a skladišť kdesi tam vza-du u Novaleda a Roncegna, přinesli balíky potravin a několik lahví koňaku a slivovice — že prý musí blahopřát chrabrým Bosňákům k svátku.

»Takových hostů nezahláníme z Carzana. Buďte vítáni dnes a podruhé opět!«

Usedli jsme v parku k našemu stolu, hosté, Zelený a já. Hosté vybalují své dary. Jsou snad sami nejvíce lační a žízniví, však je z Roncegna dosti daleko po nebezpečné nekryté cestě.

»Jak jste si troufali přijíti do Carzana? Zde pánové ze zázemí nemívají obyčejně štěstí.«

»Dnes je vše klidno.«

»Ale rádo to zde bouchá. Carzano je nebezpečný kraj.«

Sotva jsem je upozornil, že Italové rádi střílejí do našeho parku a na Carzano, praskl nad námi šrapnel.

»Pánové, za kaštany!«

Nebylo třeba volati. Každý je už za svým pněm. Druhý šrapnel se rozlétl po parku, asi 20 kulek hvízdá a bije do stromů a střech. Oba hosté utíkají z parku za zeď nejbližší chalupy a po třetím šrapnelu jich nemohu již nalézt. Nevím, jak se ztratili z Carzana.

Na stole leží rybí a masové konzervy, šunka a housky; lahve koňaku a slivovice čekají na vypití. Po našich šlechtných dobrodincích však ani stopy...

Čekáme chvíli se Zeleným. Italská střelba je nám pravou hádankou. Italský pozorovatel spatřil asi naše hosty na cestě do Carzana a objednal pro ně z vlastní iniciativy 3 šrapnely.

»Vzpomínám si, že jsem prve slyšel střelbu z pušky, kdesi tam dole u potoka, zdá se mi,« praví Miloš.

»Byla by to náhoda, kdyby právě nyní někdo střílel ptáky.«

»Nebo si Bosňák chtěl vyčistiti pušku.«

»Toho již Bosňáci nedělají.«

Jirsa, Horák a Martinec se právě zatoulali do Carzana. Cestou se smálí, že asi ataman zahání štábní důstojníky, či co, vždyť šrapnely nad Carzanem nemají nikdy jiného významu. Tito tři jsou nám nejlepšimi pomocníky při vyklízení našeho stolu. Se smíchem vypili do dna a snědli

do posledního zbytku vše, co bylo na stole. Jen rybí konzerva zůstala, jiného nic.

Pojednou mne volá telefon od svačiny a žádá vysvětlení pro brigádu, co znamená střelba u Carzana. U kanceláře stojí desátník Malčánek a zajímá se o to, kdo byli oni dva pánové a kde jsou.

Podíval jsem se naň.

»Ty jsi střílel, Malčánku?«

»Ano.«

»Proč?«

»Viděl jsem ty dva a myslel jsem si, proč by takoví lidé k nám chodili. Nejsou naši a nemají tu co hledati.«

Zatáhl jsem Malčánka do parku a vsunul jsem mu rybí konzervu do kapsy.

»Pánové, tomu se říká iniciativa. Bez Malčánka byste vy tři nebyli dostali svačiny.«

»Sláva našemu Malčánkovi!«

Desátníkovi lichotí, že mu potvrzujeme správnost jeho jednání.

Alkoholu Malčánek nepije. Děkuje a odchází. Před vchodem do mojí jizby sedí na lavici a hraje na harmoniku. Pěkně hraje taneční kousky, polky a mazurky, ale také některé jiho-slovanské národní melodie. Je zamilován do svého nástroje. Kdo ví, co si myslí, stiskaje hbitými prsty bílé kostěné knoflíky. Bledá tvář s dlouhými vlasy se pomalu chýlí na stranu a naslouchá tonům tak napjatě, že ani neodpovídá Bosňákům, shromažďujícím se kolem něho.

»Tomuto chlapci jsem já otcem,« pravím důstojníkům, naslouchajícím Malčánkově hře.

»Vždyť není Bosňák,« míní Martinec. »Kdykoli rozdělují ve své četě veliké porce masa a chleba, jsem jim vždy »otac« a někdy mi také říkají: »Vi ste naša majka!« — Odkud je ten desátník?«

»Malčánek nemá rodičů, je nalezenec. Pražský nalezinec jej svěřil jakési ženě do Hněvkovic u Humpolce a tam vyrostl. Nyní je můj, zcela jako syn. Proto jsem si ho vyžádal k rotě.«

»Kde byl dříve?«

»U divise v jakémisi informačním úřadě. Zde ať mi nyní hraje před dveřmi a střeží mi dům a inventář jako zástupce rotního šikovatele, který je nyní na dovolené. Řekl bych, že je to můj Cerberus.«

Malčánek hraje bosenské kolo. Posluchači maně vystupují na špičky a kývají těly.

Zmlkli jsme, dívajíce se na ně. Jirsa se smíchem je rukama povzbuzuje k tanci. Není třeba jim dvakráte říkatí. Vojáci se drží za ramena a poskakují v kole po úzké kamenité ulici. Ke konci kola létají fezy do vzduchu a starý Zilič, který vedl kolo, volá: »Živeli naši oficiri! Živio Malčánek!« —

»Co chceš říci tím, že je desátník tvůj Cerberus?« Jirsa se vrací k předešlému hovoru.

»Je mi věrným strážcem, jakého nemá nikdo. Povím vám pravdivou epizodu: Malčánek se mi hlásil, když ho poslali k bataljonu. — »Povolal jsem tě, protože tě potřebujeme,« pravím mu. »Jsi přítel Mlejnk a Lahvičky, kteří jsou v mojí službě.« Malčánek mi hlásí, že ví, že mu to Mlejnek již pověděl. »Tedy jsi již náš?«

»Váš!« — Mlejnek je neumorný agitator, jenž by rád každého získal pro spiknutí. Jeho temperament je v tomto ohledu nebezpečný, u Malčánka se však osvědčil. Již první hodinu po příchodu do roty měl Malčánek svůj mobilizační úkol. »Při podniku budeš číslo 7, zde v Carzanu však budeš dávat pozor, aby na nás nikdo nepřišel. Kdyby se stalo, že by Rakušané zvěděli o spiknutí, budou snad chtít někoho zajati a odvésti z roty. V takovém případě jsi samostatným velitelem a učiníš, co uznáš za dobré. Jako zástupce rotního šikovatele zalarmuješ rotu a udeříš na cizince.« Malčánek na to řekl: »Pane nadporučíku, dříve umru, než se někomu z vašich lidí něco stane.« Věřím mu. — Před několika dny mi odůvodňoval svoje smýšlení takto: »Rodičů nemám, jsem nalezenec. Nikdo mne nemá na světě rád kromě vás a několika přátel v rotě. Vás mám rád a pro vás chci žítí, poněvadž jste mi dal ideu, jež jediné má pro mne cenu.« Bylo mi hoča líto a bezděčně jsem řekl, že se o něj budu starati jako o syna. Ruku jsem stěží vytáhl — chtěl mi ji políbiti. Vidíte ho, není-li nezvaným hostům pravým Cerberem?«

Malčánek stále ještě hraje Bosňákům, sobě i nám. V parku hovoříme o humoru a idealismu svých prostých, oddaných spiklenců.

* * *

Rakouská fronta stále demonstruje. V telefonu slyšíš zase slovo »Feuerüberfall« každý den a představení mluví o svých zvláštních plánech, jichž hodlají dosíci demonstracemi. Zapomněli již, že se o takových věcech nemluví

telefonicky. Měsíc srpen končíme v Suganské dolině vesměs drobnými akcemi, jež působí brigádníkovi mnoho kombinací různých druhů zbraní, aby byl efekt větší. Italům však nepůsobí ani škody, ani starostí. 30. srpna z rána o půl 5. hodině a 31. srpna v 5 hodin rachotí to po Suganské dolině od Civaronu až k Salubiu. Pušky, strojní pušky, malá zákopová děla a dělostřelectvo vše rachotí a bubnuje půl hodiny, ale ku podivu — Italové si toho ani nevšímají. Velitelstva nemohou pochopití jejich chladnokrevnosti — tu chápeme jen my, spiklenci.

* * *

S Jirsou máme oba právo na dovolenou.

»Stojí to za to jítí?« táže se přítel.

»Tobě to za to stojí. Jdi!«

»Chceš se mne zbaviti?« Jirsa je skoro uražen. —

»Nebud' směšný! Do akce je 14 dní času. Proč bys tu seděl? Vše je připraveno, ty se vrátíš včas, řekněme 12. září, a pak udeříme.«

»Musím si vymysletí tedy nějaký důvod pro předčasné přerušení dovolené, aby nevzniklo podezření.«

»Později ať podezřívají, jak chtějí. — Důvod ti mohu poslati služebně. Dne 1. září odjedeš a 2. září jsi doma. Kolik dní ti stačí?«

»Tři až čtyři dni.«

»Dobře. Dne 6. září pošlu za tebou služební telegram: »Sofort einrücken!« Praporní velitelství tě potřebuje proto, že chce armáda poslati bataljon na srbskou frontu.«

»Je to pravda, že nás chtějí přeložit?«

»U armádního velitelství vymysleli návrh. Dříve než ho provedou, bude zajata celá armáda i se Scheuchenstuelem. Přejde-li však podobný rozkaz v příštích dnech, vyvoláme v sektoru bitku, jež potrvá nepřetržitě do 13. září

U Suganské doliny.

Pohled s výšin Cimy Dodici.

— a žádný bataljon neprojde kolem Borga do našich zákopů. S výměnou tedy není třeba vážně počítati.«

»Telegram dostanu 6. září a o dva dny později jsem v Carzanu.«

»Ano, a pak máš 5 dní času, abys se proměnil z pražského dovolence v divokého vojáka...«

»Pověz mi, atamane, ví tvoje rodina, co máš v úmyslu?«

»Žena zná můj program. Právě jsem jí poslal také zprávu o akci.«

»Jak? Psal jsi jí?«

»Ano, dopisníci.«

»Zbláznil jsi se? Vždyť přece censura . . . !«

»Neboj se, mých dopisů rakouští censoři nepřetnou!«

»Není-li to čitelné nebo psáno správným jazykem, zničí ti dopis.«

»Moje dopisy jsou pěkně psány a ve správném jazyku. Censura čte svoje, moje žena také svoje.«

»Šifry?«

»Ano, nesnadné šifry, takže musím skládati krátkou zprávu několik hodin.«

»Poslyš, atamane, tvoji ženu bych rád poznal. Navštívím ji, budu-li jen trochu moci.«

»Učiň tak! Ústně jí můžeš vše vyložit. Bylo by mi velice milo, kdyby o všem věděla. Jen dej pozor, ať tě nikdo nespatri, aby při eventuelním vyšetřování detektivové a soudci zbytečně nekombinovali, proč jsi ji navštívil. Dám ti pro ni také dopis a balíček.«

»Dobře. Co posíláš domů?«

»Koupil jsem z důstojnického skladiště podešve a kůži na boty. Nyní si je nedám již dělati, doma však těžko dostanou kůži. Tři děti mi chodí do školy. A ta menší také již trhá podrážky. — Kromě toho mám trochu korespondence, kterou nehodlám s sebou vláčet po světě.«

Připravuji Jirsovi balík, on pak čeká, podepíraje hlavu.

»Kolik je nás všech, atamane?«

»Carzanců? Asi 70 organisovaných. Čtrnáct důstojníků.«

»Jsou mezi nimi také muslimani?«

»Bohužel málo. Pouze 5. U muslimanů je třeba zvláštní opatrnosti.«

»Vím, Divím se, že je jich tolik.«

»S muslimany nemáme štěstí. Měl jsem výborného poddůstojníka, desátníka Čengíce, s nímž byla radost hovořiti. Na Siefu mi ho poranili a k rotě se již nevrátil. Četaře Jusufa Isoviče mi vzali k horské rotě, desátníka Karlice a Salčina také již nemáme. A ti, kteří poslední rok přišli nově k rotě, nevyrovnaají se předešlým.«

»Prostého muslimana je ovšem těžko přemluvití, aby s námi dělal revoluci.«

»Vybral jsem nejinteligentnější. — Nyní jsem dostal do bataljonu prvního muslimanského důstojníka.«

»Trampu.«

»Ano, ale Trampa dělá takového Rakušáka, že u něho není pomyšlení na duševní revoluci. Před dvěma dny mne chtěl, hlupák, zastřeliti, když jsem chodil před castellarskými překážkami. Byl jsem sám a on věděl, že jsem to já, ale střílel raketu za raketou jako blázen. Hlídce nařídil stříletí, ale tato ho neposlechla, znajíc mne po hlasu a chůzi. Trampa je nebezpečný člověk. — Zde je balík.« —

»Kdo však je nejlepší z muslimanů?«

»Desátník Mujić.«

»Kdo je tento Mujić?«

»Není u bataljonu. Je u horského dělostřelectva ve vinici mezi Telvami a Castelnuovem.«

»Již vím, 10 minut za 1. rotou.«

»Právě tam.«

»Není Mujić vysoký, štíhlý chlapec?«

»Hezký Bosňák to je. Stále se usmívá a nosí fez na stranu. Je to inteligentní desátník. Poručík ho posílá každý týden do Tridentu a občas také do Bolzana nakupovat.«

»Znám ho. Vidám ho často mezi sousedy v 1. rotě. — Nejlehčí práce byla s Čechy, není-liž pravda?«

»S Čechy a s pravoslavnými. Se všemi ostatními to je těžší.«

»Rád bych viděl seznam jmen našich lidí, než odejdu. Máš jej?«

»Co si myslíš, příteli! Seznam spiklenců? Kdyby jej nešťastnou náhodou dostal někdo do rukou, řekněme, že nás někdo zradí, a naleznou u mne takový seznam — za hodinu by všechny pochyтали. Takový dokument si netroufám mít v inventáři. Mám hieroglyfy, chceš-li hieroglyfy a čísla.«

»Vím to a chválím tvoji opatrnost, atamane. Sakra, na vše je třeba dáti pozor!« —

Posledního srpna Jirsa odejel. Po příchodu do Prahy poslal zprávu, že celou cestu seděl na dopisech a kůži, takovou měl o to starost.

Telegram proň je připraven. Adjutant má rozkaz odeslati jej 6. září, ale omylem jej posílá již 4. září.

16. Návštěva u 136. pluku. Kde je Morava?

Kapitán Finzi hlásil, že náš projekt bude brzy proveden. Termín 13. září nás posiluje. Nyní k práci!

Posíláme hlídky na všechny strany vyzvídat a dávat pozor, aby nás vzadu nic neočekávaně nepřekvapilo: do Tridentu a Bolzana, na Civaron, na San Pietro, do Borga, Roncegna, Novaleda, Levica, na Salubio, k první horské brigádě a na calamentskou silnici s průsmyky do Flemské doliny. Každá skupina čítá 2—4 muže s poddůstojníkem a je opatřena správnými cestovními dovolenkami. Vyzvědači nenosí fezů, ale čepice a chodí bez červených výložek bosenského pluku na límcích. Četníkům na rozcestích se vždy řádně legitimují a nikdo nemá tušení, kdo jsou ti chlapi. Večer mezi 23.—24. hodinou se vracejí s raporty, zprávami a skizami. Vidiš u všech těch spiklenců bezmeznou oddanost a ideální obětavost. Jedinou nepříjemnost má desátník Levč, jež chytil kapitán 14. pluku na Civaronu a zahnal ho, řka, že tam nemá co dělat. Levč se sebral, vylezl druhou cestou opět na Civaron a vykonal svůj úkol. Povoláním byl fiakrista z Terstu, rodem ze Senožeč. Tento druh lidí sice rád pije, ale je znám svojí houževnatostí a vynalézavostí.

Poručík Kohoutek, jenž se vrátil 28. srpna z dovolené, potlouká se několik dní kolem baterií u potoku Ceggio, aby poznal každý koutek svého rayonu. Zelený pak pořizuje podle skiz nákresy dislokací oddílů po různých vsích, městysech a městech.

Krejčího Jiráňka posílám 6. září podruhé na několikadenní výlet do Tridentu a Bolzana, upozorňuje ho na nutnost krajní opatrnosti při vyptávání se a zapisování.

Četař Pajger mi poslal svého přítele, desátníka Stránského, sloužícího v pekárně v Novaledu. Stránský je bystrý chlapec, organisovaný spiklenec, ale žije příliš daleko v zázemí a neví, jak dalece naše věc dozněla. Rád by se také činně účastnil při italské ofenzivě. — Hoch má jasné, energické oči.

Za 20 minut je informován a podává mi ruku na znamení, že bude ze všech sil pomáhati. Dostal číslo 24, uvolněné odchodem praporčíka Maštálky.

Kolona 24. má úkol obsaditi Novaledo, západní část Armenterry a severní úbočí Cimy Manderiely.

Dne 3. září je plán podniku tak připraven, že všechny kolony mají určené a poučené průvodčí a pohyb italských trup je stanoven na minuty. —

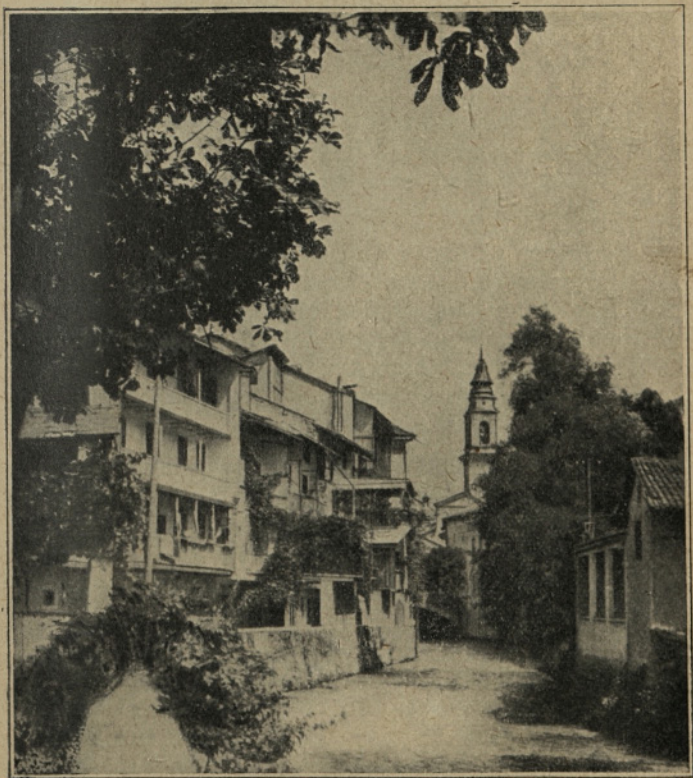
První skupina spiklenců se již vrátila z dovolených, druhá se vrátí 8. a 10. září. Kdo se chtěl rozloučiti s rodinou, každého jsme poslali na dovolenou a přísně mu přikázali mlčeti o všem, co ví o spiknutí.

* * *

Dílo pokračuje. Všichni Carzanci jsme dobré myslí. Dne 4. září pravím příteli podporučíku Kohoutkovi, Čechovi:

»Pojďme dnes k Italům na návštěvu! Pánové z Vicenzy přijdou zítra, my dva však navštívíme 136. pluk již dnes.«

»Není to nebezpečné?«

Městečko za frontou v Suganské dolině.

»Pro nás není nebezpečí u Italů, jen v Rakousku nejsme jisti životem.«

A šli jsme s Kohoutkem, abychom něco zažili.

Stráž energicky zavolala svoje »Chi va là?« a »Dietro front!«, jako obyčejně. Dobře, že Kohoutek zůstal 30 kroků vzadu.

Vousatý sergente přichází opatrně přes překážky k rakouskému vyslanci Červeného Kříže, jenž přináší legitimace všech Italů, padlých dne 22. srpna v Agnedo. V této komedii není nic nového. Za četařem se blíží asi 5 vojáků.

»Parlamentario?«

»Ano.«

Chlapíci vědí, že na tomto místě již jedenkrát někdo přinesl legitimace od rakouského Červeného Kříže. Ukazují jim balík, řka, že jej musím doručiti důstojníkům.

Na důstojníky čekáme aspoň čtvrt hodiny. Konečně přicházejí tři s nataženými mušketami.

Hlásím se jako důstojník nejvyššímu z nich, jenž se ihned představuje: »Tenente Liguori.«

»Mám úkol mluvití dnes večer se štábem I. armády o důležitých věcech.« Nevědí o tom ničeho, ale muškety zavěsili a sergente se s vojáky vzdálil.

Liguori je robustní důstojník, o půl hlavy větší než já a zavalitý. Sottotenente »Chicherichi« však již tropí žerty, řka, že je dobře, že k nim přišel Rakušák na návštěvu. Líbí se mu moje výmluva, že jsem si objednal k poradě štáb I. armády.

»Nevěřím tomu, ale líbí se mi to. Buď zdrav, Rakušane! Ty jsi také dobrý humorista!«

Malý Kikeríkí roztahuje ústa a tváří se tak, že se mu všichni smějeme.

»Vskutku«, pravím, »plukovník Marchetti a kapitán Finzi přijdou s důstojníky z Vicenzy. Já nejsem humorista.«

»Finziho znám«, praví Liguori, »snad je to pravda. Počkejme!«

»Slyšte, mne dobře zná váš adjutant, vždyť jste přece od 136. pluku?«

»Ano.«

»Váš adjutant je můj přítel.«

Liguori spěchá sám k telefonu, aby zavolal adjutanta, přítele Rakušana Paoliniho, ví-li něco o příchodu štábních důstojníků z Vicenzy. Kikeríkí však tropí po celou dobu hlouposti, zpívá arie z oper, hvízdá a baví nás. Třetí důstojník praví, že mají ve dne v noci koncerty a divadlo: Kikeríkí hraje všechny úlohy sám.

Kikeríkí mi přátelsky poklepává na rameno. Stále ještě nevěří v naše poslání, ale myslí, že si Rakušané na frontě dovolili žert a poslali nás dva k Italům na návštěvu.

»Špion?« táže se mne s úsměvem.

»Ne.«

Kikeríkí poklepává Kohoutkovi na rameno a táže se ho rovněž:

»Špion?«

»Nech mne na pokoji, neumíš-li povídat nic rozumnějšího«, odpovídá mu Kohoutek nevrle, česky.

»O, che bella lingua! Nerozumněl jsem však

ani slova. Co praví kamarád?« obrací se malý Ital ke mně.

»Že je parlamentario.«

»Ne, ne, říkal něco jiného. — Ale ta myšlenka je famosní, mně by taková nenapadla. Rakušané jsou humoristé, ač se jim špatně daří. — Chcete jísti, chcete pítí? — Sergent!«

»Díky, díky! Nevolejte lidí.«

»Sergente! Un fiascone!«

Mocí chce poslati šikovatele pro láhev vína, aby pohostil Rakušany.

»Však to není jed! Máme dobré červené víno.«

»Díky! Nepijeme vína, jsme oba abstinenty.«

»Cigarety?«

»Ty nám můžeš nabídnouti.«

Kohoutek se zprvu choval vážně, nakonec však se také směje.

Liguori se vrací. Přítel adjutant odpověděl, že pánové z Vicenzy přijdou zítra, 5. září večer a že jsou již ohlášení. Je to snad nedorozumění o dni schůzky.

»Tedy přijdeme zítra opět.«

Sedíme u cesty a rozprávíme, pokud umíme. Žádný z nich nezná našich jazyků, my s Kohoutkem však umíme příliš málo italsky, než abychom se mohli o všem rozhovořit. Bavíme se však přes to dobrou hodinu a na konec si již snadno rozumíme. Italové se velice diví, že je rakouský bataljon po 8 měsíců i déle nepřetržitě v zákopech. U nich jsou prý roty 10—15 dní v zákopech, potom nejméně tak dlouho na

oddechu. — Zajímají se o to, je-li pravda, že jsou u Rakušanů v zákopech také ženy. Ukazují na Kohoutka, řka, že byl 20 dní na dovolené a že by asi stále ještě měl rád svoji Mařenku někde blízko, aspoň v Borgu, ale že je daleko, daleko na Moravě. V zákopech není žen, ale u velitelstev je často mají a také v kancelářích za frontou.

»Kde je Morava?«

»Oj, to je bohatá země, jež má 100.000 nejhezčích děvčat, ale jen bohatých, za Dunajem, za Vídní, u Prahy.«

»Zeměpisných znalostí pánové nemají«, konstatuje Kohoutek česky.

»My v Itálii však máme 5 milionů děvčat a ještě lepších«, chválí Kikeriki svoji domovinu.

»Slyšeli jste již o Italkách?«

»Ovšem, že jsme slyšeli, jak by ne. Celý svět mluví o Římankách a Neapolkách.«

»A o Benátčankách, Florentánkách, Siciliankách, Turiňankách«, dodává Kikeriki, a již pěje arii o krásné Florentance. Náhle volá svého sergenta a nadává mu »pazzo«, že nepřinesl vína.

Máme s Kohoutkem již dosti zábavy. Vstáváme a podáváme si ruce.

»Na shledanou zítra!« —

* * *

Cestou trháme jablka a neseme jich plný nůtél stráži do Castellar, kde čeká netrpělivě šikovatel Čačić. Všech 36 lidí v Castellarách

chroustá jablka, jež jsou již proto dobrá, že je přinesli »naši důstojníci« v pytli.

»Chcete, abychom vám jich opět přinesli?«

»Chceme!«

»Slyšel jsi tedy, poručíku Kohoutku? Lidé poslouchají nás, poslouvej jednou ty Bosňáků. Zítra přineseš opět pytel, jeden ty a jeden já. Bude-li to málo, půjdeme dvakrát a vezmeme si hlídku s 15 pytly. Nadporučík Kappelmacher mi musí poslati z proviantury 15 pytlů! —

A tak tomu také bylo. Večer 5. září jdeme s Kohoutkem s 2 pytly pro jablka.

Důstojníci 136. pluku nás již očekávají. Jsou mezi nimi Liguori i Kikeriki.

Kapitán Finzi referuje o přípravách. Důležitá je zpráva, že budou spolupracovati oddíly několika armád a že vrchní velitelství nemůže dokonati všech příprav do 13. září. Podnik se proto odkládá na večer 18. září. Tři sbory by mohly býti připraveny dříve, více však ne. Cadorna chce provésti akci všemi silami, jež má k dispozici.

Vše je v pořádku. Chápeme, že nelze veliké síly koncentrovati v několika dnech.

Upozorňuji Finziho, že by mohl poslati některého podnikavého štábního důstojníka na jeden nebo více dní do Carzana, aby si prohlédl rakouské posice. Přinesu mu k tomu účelu úplnou uniformu rakouského desátníka dělostřelce nebo pěšáka. Za bezpečnost mu ručím sám, sám jej povedu, kamkoli bude chtít a ukáži mu, čeho si bude přát. — Finzimu se

tento návrh líbí a ihned se rozhodl, že půjde eventuálně sám, příště, 10. září.

»Nezapomeňte na opium!« —

Vlečeme s Kohoutkem po půlnoci dva pytle jablek do Castellar.

17. Hledají Paolina. Elektrický proud. Telepat.

Udělal jsem si žert a žádal jsem o dovolenou. Divise mně ihned vyhověla, neboť jsem měl již 2 měsíce na dovolenou právo.

Je třeba odevzdati suganský úsek a velitelství bataljonu a vyčkati do 14. září, až se vrátí poručík Knott z dovolené.

Dne 7. září přichází rozkaz, abych předal velitelství bataljonu majoru Lakomovi, jenž přijde za tím účelem do Telv.

Major Lakom je dobromyslný důstojník, Maďar, pěkného jemného chování. Dva dny ho vodím po zákopech, přední hlídky však odkládáme, protože Italové stále střílí šrapnely. Tak veliký sektor nemůže prohlédnout za 2 dny.

Slibil jsem majorovi, že zůstanu aspoň 8 dní u bataljonu. Je mi vděčen, protože jsem prý jediný člověk, jenž zná přesně každý kout a všechny lidi. On sám by nevěděl, co činiti v případě nepřátelského útoku.

»Dovolená mi neuteče, a jako zkušený voják chápu, že vás nesmím opustiti, dokud všeho přesně nepoznáte.«

Takto mám důvod pro odklad dovolené do 18. září.

* * *

První den po příchodu majora Lakoma přišel na velitelství bataljonu rezervátní akt, aby velitel osobně hlásil: 1. Má-li v bataljonu některého důstojníka italské národnosti? 2. Byl-li takový důstojník v bataljonu v minulých měsících? 3. Sloužil-li v bataljonu důstojník nebo poddůstojník jménem Paulin, nebo Pavlin?

Ukázal jsem akt majorovi, odpověděl jsem na všechny tři otázky negativně, zapečetil a poslal k brigádě zvláštního posla s odpovědí. —

Kohoutkovi jsem se večer přiznal, že mi onen akt nahnal trochu krve do hlavy.

»Vidiš, jak je organisována špionáž! Z otázek je zřejmo, že mají Rakušané zpravodaje přímo v Cadornově blízkosti. Co by se bylo stalo, kdybychom byli napsali do svých dopisů nějaké pravé jméno? Paulina jsem podepsal pod dopis 21. července.«

»Loňského podzimu odnesli dva Rusové první Pavlinův dopis. Nyní nevím, kterého Pavlina hledají, loňského, či letošního.«

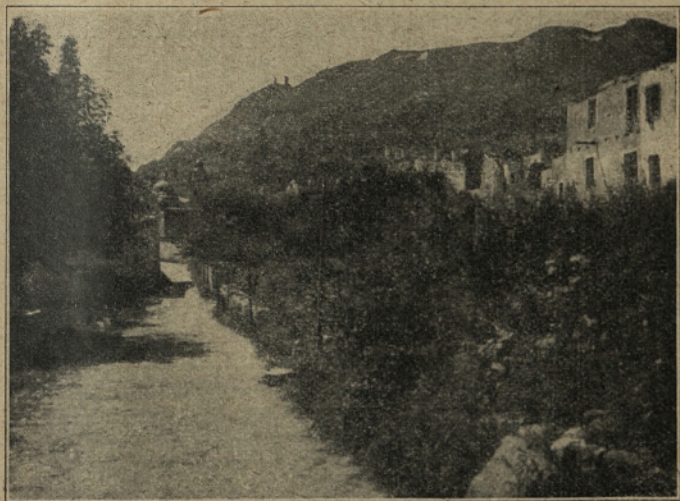
»Je nejvyšší čas, aby se Italové hnuli. Jaká škoda pěti dní! Mezi 13. a 18. zářím se mohou sejít všechny nesnáze.«

Kohoutek tuší, že v odkladech je neštěstí. — První nesnáz je již zde. Poručíka Martince potkal 10. září úraz. Koupal se v Masu a zdvihal — atlet — těžký kámen, který mu rozmačkal malíček na ruce. Přiběhl do Carzana všecek rozčilen:

»Co bude, pane nadporučíku? Praporní lékař dr. Tuold mne mocí posílá do nemocnice.«

»Smůla! Trvá-li na tom lékař, je zranění jistě zlé.«

»Jaké pak zranění! Prst je ovšem rozmačkán, ale s prstem snad mohu zůstat u bataljonu! Řekl jsem to Turoidovi, ale on mne nechce lé-

Rozbořená ves.

čiti — že prý při takových zraněních nemůže nésti zodpovědnost. Řekl jsem mu, že nepůjdu za žádnou cenu od bataljonu, on však hrozí, že mne dá odvést násilím. Co mám dělati?»

»Je to smůla. Nechce-li tě Turoid léčiti, musíš odejít do nemocnice. Zde ti nalezneme zástupce. Snad je konečně také dobře, budeš-li

v Levicu. Podnik bude 18. září. Změní-li se něco, oznámím ti to.«

»Jak? Dopisem? Víte co, každý druhý den pošlu do Carzana sluhu, který se u vás ohlásí. Bude-li možno, vrátím se k rotě před 18. zářím.«

»Netřeba pospíchatí. Jen zůstaň v Levicu. Přesně si vše prohlédni a výborně nám prospěješ, až přijde kolona Italů do Levica.« —

Protesty Martincovi nepomohly a odešel do nemocnice. Posílá z Levica sluhu a píše, že se už nemůže dočkat, kdy Italové půjdou Levicem.

Martincova nehoda není jediná. Přicházejí jiné, jedna za druhou. —

* * *

Večer 9. září je v Strignu důležitá schůzka. Nalezl jsem tu veliký sbor dělostřeleckých i štábních důstojníků. Je třeba řešit mnoho drobných otázek podniku. Poznávám, že všichni myslí s celou vážností na úspěch akce. Finzi a kapitán 136. pluku mne po schůzce doprovázejí do Castellar, aby si prohlédli cestu a první opevnění, překážky a zákopy. Je krásná noc. Reflektory osvětlují pohádkovou Suganskou dolinu a posíci na Civaronu, u Masa, na S. Pietru. Vše leží před námi jako na dlani, osvětleno jako v pohádce. Prohlížíme si rakouské posíci.

Divím se drobnému člověku z Vicenzy, jenž má nejen mrštný jazyk a bystrý rozum, ale i mnoho riskuje. A stále je dobré myslí a žertuje.

Ukazují mu také cestu se schody a s žebříbříkem s castellarské skály kolem kostelíka sv. Valentina ve Scurellách, kudy je možno, aby každý den i noc přišel člověk či oddíl nepozorovaně Rakušanům do týla. My, spiklenci, jsme sami vystavěli tuto tajnou cestu.

»Kdybych byl Rakušanem, cítil bych se nyní Efialtem, veda vás tu tajnou cestou Rakušanům v týl. Jako Jihoslovan jsem však pyšný, že jsem zbudoval cestu, již nemůže nikdo objeviti.«

»Touto cestou přicházíte také k nám do Strigna, není-liž pravda?«

»Užil bych jí pouze v případě nutnosti, kdybych chtěl odcházeti i přicházeti nepozorován. Mně však není třeba se skrývatí před vlastními strážemi, proto chodím rovnou přes Castellary. Spiklencům je známo, kam docházím, ostatní pak vědí, že se jejich komandant stále v noci potuluje kolem překážek a před liniemi.«

»Je to dovoleno?«

»Není to dovoleno — je to přísně zakázáno. Já si to dovoluji. Vždyť moje cesty do Strigna také nejsou dovoleny, obcování s vámi mi také nedovolili — nedošli bychom nikam, kdybych šel prosit k divisi o dovolení.«

Finzi se směje.

»Zkuste to, abyste viděl, co vám řekne generálmajor nebo armádní velitel!«

Bosňáci ve Scurellách, na Castellarách a u Masa spolu rozmlouvají, někteří hlasitě, jiní polohlasně.

»Zcela jako doma!« konstatuje Finzi. »Vaši lidé se tu necítí jako ve válce. V Itálii neslyšíte v prvních zákopech hlasitého slova.«

»Protože se držíte předpisů. My jsme však zavedli ve svých rotách nové zvyky, jež vyhovují našemu nynějšímu postavení. Až budeme státí v boji proti Rakousku ve vašich zákopech, budeme také my lepší a opatrnější.«

»Jak to, že představení neslyší, když na př. Bosňák v zákopu hlasitě prozpěvuje?«

»Kde jsou naši komandanti! První je v Pia-gaře, jednu hodinu chůze od Carzana. Nový brigádník tu vůbec ještě nebyl. Pánové mají v nás ovšem důvěru!«

»Ba, vybrali si právě lidi, v něž mohou mítí důvěru«, přisvědčuje Finzi s humorem.

Italové se vracejí do Sperry a dále do Strigna. Vedu je kolem kapličky za Speru a tam se loučíme. Oba prohlašují, že jsou informováni a že viděli dosti.

Miloš Zelený se již dříve odloučil od naší skupiny, protože bylo již pozdě.

Cestou se mi zdálo, že v Castellarách někdo vykřikl. Také Italové zaslechli neobyčejný hlas a tázali se, co to je. Nemohl jsem jim toho vysvětliti.

Pospíchám do Castellar. Tušení mi praví, že se přihodilo opět neštěstí.

Minula 3. hodina. Je mi chladno a úzko, když se blížím k elektrickým drátům. Večer před odchodem jsem sice přerušil proud, ale nyní asi již opět jde. Mezi dráty máme úzký průchod, ostrou zatáčku mezi trojnásobnými překážkami, jehož však lidé zřídka užívají, aby se vyhnu-li neštěstí. Mně je zatáčka dobře známa a

nalezl bych ji se zavřenýma očima, s holí v ruce.

»Sokole!« volám tlumeně před překážkami. Za překážkami asi 15 kroků daleko stojí noční hlídka.

»Evo me!« hlásí se kdosi.

»Zavolej šikovatele Čačící!«

»Evo me! Já jsem to, Čačíc«, hlásí se opět týž hlas, jehož jsem dříve nepoznal. Čačíc stojí sám u vchodu a čeká.

»Jde elektrický proud?«

»Jde. Dejte dobrý pozor, »ubilo« to pana poručíka Zeleného.« Čačíc má takový divný, změněný hlas.

»Ubilo?«

V prvním okamžiku jsem myslel na slovinský význam tohoto slova. Ulekl jsem se. Teprve později, když jsem proklouzl překážkami a uchopil Čačíce za ruku, vzpomněl jsem si, že jeho výraz »ubilo« má význam »udeřilo«.

»Kde je Zelený?«

»Leží v domku. Již se vzpamatoval. Mysleli jsme, že je mrtev.«

Přišli jsme do klenutého domku, bývalého chléva nebo sýpky castellarského sedláka, kterou jsme určili za obydlí velitele castellarské stráže. V sousedním klenutém chlívě, který má jen tři stěny, čtvrtou však rozbitou, chrápe telefonista Bauman na kapradí uprostřed houští a kamení.

V Čačícově světnici čekají Kohoutek a Jirsa. Zelený se prý již tolik vzpamatoval, že vstal a

odešel do Carzana. Čtvrt hodiny prý ležel bez hnutí.

»Strašně divocě zařval, když ho zasáhl proud. Ještě jsem neslyšel člověka tak zařvati.«

»Slyšel jsem ho až ke kapli za Sperou. Nevěděl jsem, co se děje. Byl bych nejraději běžel hned se podívat, ale nemohl jsem odejít od Italů, jež jsem provázel. Ani nevíte, že byli italští důstojníci v našich posicích. Přišli jsme dolejší cestou před Castellary. Miloše to tedy hodně udeřilo?«

»Ošklivě. Zůstal ležeti v bezvědomí a museli jsme ho odnésti. Myslel jsem, že je mrtev. Byl bez vlády.«

»Jak se mohl zmýlit, vždyť zná zatáčku mezi překážkami?«

»V noci se snadno zmýlíš. Průchod je pod stromem, kde je nejtemněji. — Zde ležel na posteli, počal opět konečně dýchat a udiveně se na nás díval. Ležel ještě asi 5 minut a pak si sedl. Poněvadž jsi zde nebyl, vstal a odešel do Carzana. Vše ho prý bolí.«

»Kdy spustili proud?«

»Před půldruhou hodinou«, praví Čačić. »Telefonicky se tázali, je-li někdo před překážkami, a musel jsem hlásiti, že je všecko doma. Stále zakazují pouštětí někoho před překážky, proto jsem se bál hlásiti, že jsou důstojníci venku.«

Čačićova svíčka slabě bliká.

»Rozsvěť ještě druhou svíčku!«

Rozprostírám před důstojníky milánské listy, dávám Čačićovi na polici doutník a několik ja-

blek, jež jsem cestou strčil do kapsy. Pytlé určené pro jablka, zůstaly ve Speře a teprve nyní jsem si vzpomněl, že jsme měli se Zeleným přinést jablka.

»Co je nového?« táži se mlčící společnosti.
»Stále se mi zdá, že Milošova nehoda není jediná, ale že přijde ještě něco horšího.«

»Nic se nestalo«, praví Jirsa, očekávaje, kdy počnu s referátem o schůzce.

»Vše je v pořádku«, dodává Čačić. Dívá se na jablka a na malý doutník.

»Tobě jsem to přinesl, doutník od Italů, jablka od pána Boha.«

»Kdo vám jej dal?« táže se, sáhaje po doutníku.

»Italský důstojník. Nezapomeň se mu za týden poděkovati, až se sejdete v Italii. Ukáží ti toho dobrodince, jenž má tak špatné doutníky, že jich sám snad nechce kouřiti. Tobě, Kohoutku, ho ani nechci nabídnouti, protože vím, jak soudíš o italských doutnících.«

Čačić si zapaluje od svíčky a praví: »Mně chutná. Italům chutnají naše, nám jejich. Jsme jako děti. Když jsem byl malý, zdál se mi sousedův chléb vždy lepší než náš domácí.«

Smějeme se — je tomu tak.

»Co však bude s námi?« táže se opět Čačić.

Jirsovi a Kohoutkovi je milo, že přecházíme v rozhovoru k předmětu, na který neustále myslíme. Čačić se trochu bojí. Kohoutkovi také zvažněla tvář.

»Opět odkládají?«

»Ne. Ofensiva začne definitivně 18. září. Přípravy jsou rozsáhlé. Čačić všeho neví: tři armádní sbory budou státí v Suganské dolině, za nimi však ještě mnoho trup, dobré dvě armády. Dne 15. září máme poslední poradou.«

Telefonista v sousedním chlěvě chrápe, že ho slyšíme až do Čačićovy jizby. —

Odcházíme. Čačić nás doprovází pod Castellary.

V Carzanu se rozcházíme také my důstojníci.

* * *

Rozednívá se, ale nemohu jítí spát. Dívám se do časopisů, ale nevím, co čtu. Snad jsem vůbec nečetl. Jsem unaven, o tom není pochyby. Nervy mnoho trpěly... Martince potkala nehoda, milého Miloše by byl málem zabil elektrický proud... je ještě něco, ale nevím co. Můj organism je výborné telepatické medium. Kdosi mne volá, kdosi na mne myslí, ale cit mi praví, že to nejsou přátelé, ale velicí, velicí nepřátelé...

Časopisy schovávám do skuliny za stěnou a odcházím před jizbu. Do Milošova brlohu mám jen 20 kroků. —

Tiše otevírám Milošovy dvěře. Světlo ještě hoří. Leží na posteli oblečen a obut, jen krk má rozhalen. Je bledý a kruhy pod očima ukazují, že trpí. Slabě dýše. Zkousím mu tep na ruce, visící s postele. Srdce mu bije neklidně, nepravidelně.

Ruku mu kladu k tělu — pohnul se, ale neprobudil se.

»Mami, mami«, šeptá ze spánku. Snad volá svoji matku, která netuší, v jakém nebezpečí byl dnes v noci její miláček. —

»Žiješ, můj Miloši, a budeš žítí, a také k mamince se vrátíš, které nyní běřeme syna jako zločinci. A tvůj otec, starý Zelený v Ostravě, sokolský borec, nám jednou řekne, že jsme mu syna Miloše nevzali, ale že jsme ho jako dobří strážcové vyrvali zločincům z rukou a navrátili ho opět šťastné matce a pyšnému otci a jeho slovanským ideálům. Buď zdrav, můj drahý Miloši, silen a zdrav, protože máme před sebou ještě těžkou práci!«

Odepínám mu těsné kamaše, povolují tkalice u bot, rozepínám mu bluzu a kalhoty v pasu a přikrývám ho pokrývkou.

»Mami, mami, mami!«

Blaženě šeptá a spí.

»Dobrou noc, Miloši!« Zavírám jako zloděj a odcházím do svého brlohu.

* * *

Nejrozumnější by bylo, abych si lehl, ale cítím, že myšlenky nedají odpočinouti.

Eh což, obejdu zákopy, pohovořím s hlídkami!

Na carzanském opěrném bodu pod parkem mám 2 nové mitraljezy. Šikovatel Govorušić z Jirsovy roty mi poslal k puškám několik mužů, jichž neznám. Přišli teprve včera do Carzana.

V kaverně pod parkem chrápou svorně všichni, a u obou pušek mají jen jednoho strážce.

Voják vstává, aby vzbudil soudruha, službu majícího strážce druhé pušky.

»Není třeba!«

»Je klidno, pane nadporučíku, proto kamarádi odpočívají.«

»Kolik mužů je určeno ke službě?«

»Podle předpisu u každé pušky dva. Pan nadporučík Jirsa nařídil, že stačí jeden, je-li úplně klidno. Dnes v noci je vše ticho.«

»Kolik pásů střeliva máš pro pušku?«

»Po dvou.«

»Jak? Pouze dva?«

»Pan šikovatel nám nařídil 10 pásů, pan nadporučík Jirsa však řekl, že nám v Carzanu nyní stačí dva.«

»Jiných rezerv nemáš?«

»Nemám. Dostaneme je později, jak řekl pan nadporučík Jirsa. On uschoval střelivo ve své kaverně.« —

Je mi jasno. Tito noví lidé nejsou členy našeho kruhu, proto jim Jirsa odměřil tak nepatrný příděl střeliva, aby nemohli naší akci způsobiti citelné škody.

»Doufám«, pravím vojákovi, »že nebudete potřebovatí ani dvou pásů.«

»Pan Jirsa nařídil, že nesmíme stříleti bez jeho vědomí a bez vašeho rozkazu. Kdyby nás Italové napadli, máme čekat. I my jsme si mysleli, že je tak dobře. Bude lépe, nezačneme-li vůbec stříleti a drážditi nepřítele, když nám stejně za půl minuty dojde střelivo.«

»Co ještě jiného nařídil pan Jirsa?«

»Řekl, nemáme-li střeliva, že není třeba lidí. Štábní šikovatel Klein poslal s puškami šikovatele Govorušice a 16 lidí, pan Jirsa však nařídil, že se jich má 10 s Govorušicem vrátiti k němu. Tak nás zůstalo jen 6.«

»I to stačí.«

»Je mnoho služby pro každého muže.«

»Však jste si to pohodlně zařídili. Jeden hlídá, 5 jich spí. To není špatné.«

»Opravdu, není to špatné.« —

Zanechávám vojáka u jeho okénka a odcházím do zákopů 4. roty.

Jirsa tedy vymýšlí nové prostředky! Ani se nezminil, co hodlá učiniti se svými mitraljézami. Myšlénka je rozhodně dobrá. V rotě strojních pušek je poměrně mnoho Němců a jiných živlů, jichž nelze organisovati ve spiknutí — tací lidé nám však mohou připravití pekelné obtíže, začnou-li nám uprostřed akce stříleti po italských kolonách, pronikajících k Masu a přes mosty. Štábní kapitán Klein i Govorušic jsou nebezpeční lidé u strojních pušek. Jirsa snad počítá s tím, že nebudeme moci opítí opiem všecky neorganisované lidi, i s tím, že opium neúčinkuje stejně silně na každý organismus, a proto odzbrojuje rotu, zmenšuje počet lidí u strojních pušek a ukrývá jim střelivo.

Tato myšlénka zasluhuje napodobení.

Je nutno odstraniti ze zákopů všecku zbraň, jež neslouží nám.

Ručních bomb v zákopech nepotřebujeme, rovněž ne pistolí pro rakety a raket. Vše musím sebrati a odnésti ... kam?

Do kostela! Tam je u pravého oltáře vhodné místo pro naše depôt.

Střelivo pro obyčejné vojenské pušky také nemusíme zanechávat v zákopech. U důležitých střelen leží bedny rezervního střeliva — jen 4. rota má 26 beden v zákopech a jinde jich nemají méně.

Zítřka začne Djurić s Trifunovićem a Malčánkem nosit rezervní střelivo do kostela! Vnukl jsi mi myšlénku, Jirso, díky tobě! —

»Proč nám má ve vlhkých zákopech ležet a kazit se rezervní střelivo?« pravím Cviju Djurićovi, sedícímu v koutě u mého nemocného sluhy Chvála. »Vyber si zítřka lidi a snes je na hromadu!«

»Kam, prosím?«

»Do kostela.«

»Do kostela?«

»Na suchou zemi k pravému oltáři sneste bedny střeliva ze 4. roty a z levého křídla 1. roty. Také granáty, ležící u střelen, sebereš a složíš do beden!«

»Rozumím.«

»Zdravo! Dobrou noc!« —

O toto není třeba mít více starostí, protože vím, že Djurić nebude mít klidu, dokud neprovede rozkaz do posledního granátu.

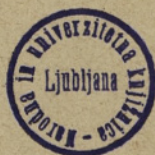
Již se rozednívá a okované boty stejnoměrně klapají po kamení kolem mého okna.

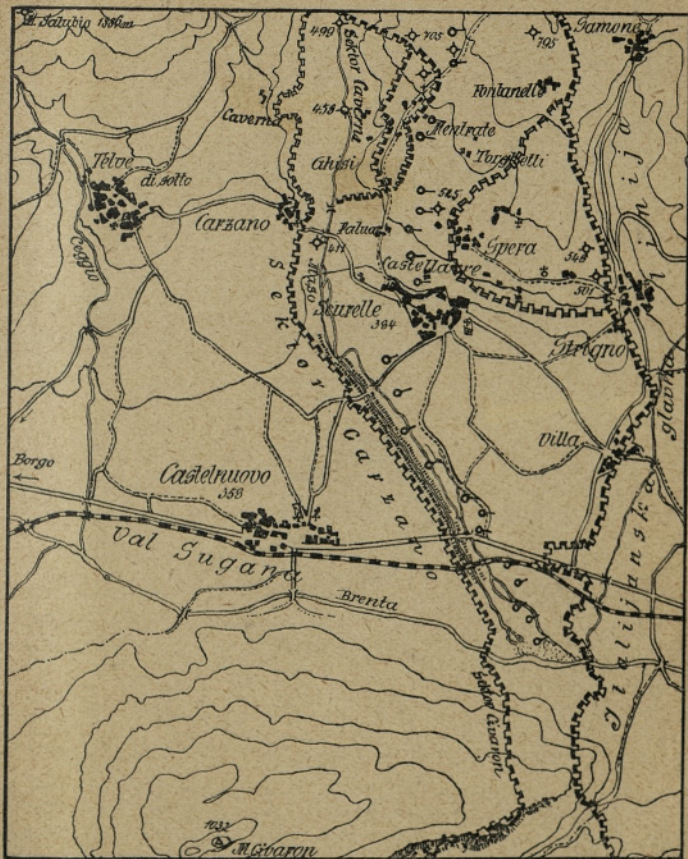
Za látkou na stěně mám svůj dopis, do něhož se musím podívat ještě než usnu. Jsou tam tak krásná slova, psaná dne 5. září, myšlénky, zahánějící neklid a vlévající do duše novou sílu:

»Jsem zcela přesvědčena o správnosti tvého jednání. — — — Tvým podnikům přeji úplného úspěchu a tobě zdraví. Tvoje žena Lída.«

V tobě, drahá ženo, je dnes více hrdinství, než v tisících tak zvaných mužných bojovníků!

K o n e c d r u h é k n í h y.

Úsek Val Sugana.

Měř. 1 : 50.000.

2 cm = 1 km.

■■■■■ hlavní zákopy.

▬▬▬▬ opuštěné nebo rezervní zákopy.

○ rakouské přední stráže.